

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

**МАТЕРІАЛИ
36-ої СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«УЧАСТЬ МОЛОДІ У РОЗБУДОВІ АГРОПРОМИСЛОВОГО
КОМПЛЕКСУ КРАЇНИ»**

**20-22 березня 2024 року,
м. Миколаїв, Україна**

**Миколаїв
2024**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

**МАТЕРІАЛИ 36-ої СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-
ТЕОРЕТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«УЧАСТЬ МОЛОДІ У РОЗБУДОВІ АГРОПРОМИСЛОВОГО
КОМПЛЕКСУ КРАЇНИ»**

**20-22 березня 2024 року,
м. Миколаїв, Україна**

**Миколаїв
2024**

УДК 657-024.11:658.1

О-16

Друкується за рішенням вченої ради обліково-фінансового факультету Миколаївського національного аграрного університету (протокол № 8 від 08.04.2024 р.)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Шебанін В.С., д-р техн. наук, професор, академік НААН, в.о.ректора МНАУ; **Біліченко О.С.**, канд. екон. наук, доцент, в.о.декана обліково-фінансового факультету МНАУ; **Дубініна М.В.**, д-р екон. наук, професор, завідувачка кафедри обліку і оподаткування МНАУ; **Потриваєва Н.В.**, д-р екон. наук, професор, завідувачка науково-дослідним відділом МНАУ; **Сіренко Н.М.**, д-р екон. наук, професор, завідувачка кафедри фінансів, банківської справи та страхування МНАУ; **Довгаль О.В.**, д-р екон. наук, професор, завідувачка кафедри економічної теорії і суспільних наук МНАУ; **Шарата Н.Г.**, д-р пед. наук, професор, проректорка з науково-педагогічної та виховної роботи і підвищення кваліфікації МНАУ; **Березовська Т.В.**, канд. іст. наук, доцент, завідувачка кафедри українознавства МНАУ.

Результати можуть бути використані для подальших досліджень, формування наукових ідей.

Миколаївський національний
аграрний університет, 2024

СЕКЦІЯ «СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ОБЛІКОВОГО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПРОЦЕСІВ І ЯВИЩ У ГЛОБАЛІЗАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ»

УДК 658:1

МОНІТОРИНГ ЗАГРОЗ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Битко Діана Костянтинівна

здобувачка вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний університет
м. Миколаїв, Україна

Красногорська Анна Віталіївна

здобувачка вищої освіти спеціальності 075 Маркетинг
Одеський національний технологічний університет
м. Одеса, Україна

***Анотація:** досліджено значення моніторингу загроз економічній безпеці суб'єкта господарювання. Визначені складові елементи механізму забезпечення моніторингу економічної безпеки, окреслено проблеми, які можуть виникнути під час функціонування такого моніторингу.*

***Ключові слова:** економічна безпека, моніторинг, суб'єкт господарювання, загрози економічній безпеці.*

На сьогодні забезпечення успішного розвитку суб'єкта господарювання можливе лише за умови злагодженої системи виробництва, ефективної системи економічної безпеки, які захищають його від зовнішніх та внутрішніх загроз. Тому моніторинг факторів, що загрожують економічній безпеці суб'єкта господарювання та основні напрями і підходи щодо організації потребують детального дослідження.

Під моніторингом економічної безпеки підприємства розуміють систему збору, аналізу та оцінки інформації щодо рівня ефективності та результативності його діяльності, виникнення або існування можливих загроз економічній безпеці, а також розробки рекомендацій для прийняття управлінських рішень щодо приведення об'єкта в оптимальний стан [1].

Система моніторингу економічної безпеки для кожного суб'єкта господарювання має специфічні риси, а також по різному розглядається їх власниками та та управлінським персоналом [2]. Цьому є ряд причин: наявність фінансових ресурсів для його забезпечення; масштаб діяльності підприємства, наявність технічних можливостей працювати з новими інформаційними технологіями.

Комплексний підхід до організації функціонування моніторингу економічної безпеки суб'єкта господарювання має включати такі складові його забезпечення, як:

- законодавчо-нормативне забезпечення, яке передбачає комплекс заходів щодо формування необхідної інформації для моніторингу загроз економічній безпеці та їх усунення відповідно до норм діючого законодавства;

- організаційно-методичне забезпечення передбачає делегування повноважень, визначення відповідальності, прав та обов'язків працівників служби безпеки відповідно до посадових інструкцій, розроблених та затверджених внутрішніх положень;

- аналітичне забезпечення передбачає розробку системи економічних показників необхідних для оцінки економічної безпеки підприємства, враховуючи специфіку його діяльності, моделювання алгоритмів аналізу отриманої інформації та її використання в системі управління;

- технічне забезпечення передбачає наявність спеціальних технологічних можливостей, необхідних для збору, обробки та зберігання інформації від несанкціонованого доступу.

Реалізацію моніторингу загроз економічній безпеці суб'єкта господарювання у межах своїх повноважень здійснюють усі суб'єкти управління. Проте саме керівництву підприємства належить основна роль у забезпеченні економічної безпеки [3].

Під час реалізації моніторингу загроз економічній безпеці суб'єкта господарювання можуть виникнути ряд проблем, зокрема: високий рівень корупції, дублювання контрольних функцій економічної безпеки на підприємстві, недосконале законодавчо-нормативне за забезпечення з метою припинення незаконної діяльності підприємства.

Таким чином, моніторинг економічної безпеки суб'єкта господарювання забезпечує виявлення загроз, оцінювання їх небезпеки та розробку дієвих заходів щодо їх усунення та забезпечення економічної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Лойко В.В. Моніторинг рівня економічної безпеки промислового підприємства. *Ефективна економіка*. 2015. №8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4446>.
2. Литовченко О.Ю., Косяк А.П. Методичне забезпечення моніторингу економічної безпеки підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2021. Вип. 56. С.71-76.
3. Марина А.С., Єланська Н.О., Петренко М.А. Механізм забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання. *Економіка і суспільство*. 2018. №19. С495-500.

Abstract: *the importance of monitoring threats to the economic security of the economic entity was investigated. The constituent elements of the mechanism for ensuring the monitoring of economic security are defined, and the problems that may arise during the functioning of such monitoring are outlined.*

Key words: *economic security, monitoring, economic entity, threats to economic security.*

Науковий керівник:

Сирцева С.В.,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування*

Миколаївський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ РОЗПОДІЛУ ПРИБУТКУ ДОЧІРНЬОГО ПІДПРИЄМСТВА

Бригадир Анна Володимирівна,

здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Тушницька Софія Мар'янівна,

здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування
Львівський національний університет імені Івана Франка
м. Львів, Україна

***Анотація:** наведено особливості та вимоги до розподілу та обліку прибутку дочірнього підприємства за напрямом нарахування дивідендів засновнику (материнському підприємству)*

***Ключові слова:** чистий прибуток, розподіл, дивіденди, дочірнє підприємство, материнське підприємство, облік*

Кожен суб'єкт господарювання функціонує заради отримання прибутку, тому особливості його формування та розподілу посідають важливе місце в організації діяльності підприємства та в обліковому процесі. Питання формування і розподілу прибутку є темою наукових досліджень з боку організації, юридичного та облікового забезпечення значного кола вчених та практиків. Водночас, розподіл прибутку дочірніх підприємств потребує більш детального дослідження, враховуючи їхні особливості створення та функціонування.

Дочірні підприємства, як рівноправні суб'єкти господарювання, мають певні особливості в розподілі прибутку, оскільки є пов'язаними з материнським підприємством і відповідно до Господарського кодексу України знаходиться під контролем материнського підприємства [1]. Одночасно, відповідно до П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств», під контролем розуміють вирішальний вплив на фінансову, господарську та комерційну політику підприємства з метою отримання вигід від його діяльності [2]. До того ж, дочірнє підприємство – це підприємство, яке має єдиного засновника. Все вищезазначене впливає на організаційно-облікові особливості розподілу прибутку як дочірнього, так і материнського підприємства.

Так, для материнського підприємства чистий прибуток дочірнього підприємства – це дохід від інвестиції, які було здійснено під час створення такого підприємства. Взагалі напрямами розподілу прибутку за НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» є виплата власникам дивідендів, поповнення зареєстрованого капіталу, створення та (або) поповнення резервного капіталу [3]. Розглянемо облікові особливості першого напряму – виплату дивідендів засновнику.

Відображення чистого прибутку відображається кореспонденцією Дт 79 Кт 441 на суму чистого прибутку. І одночасно, у материнського підприємства мають бути відображені інвестиційні доходи на цю суму. Для виплати дивідендів має бути рішення засновника (протокол зборів засновників материнського підприємства). Є можливість розподілити за цим напрямом весь чистий прибуток, якщо інше не передбачене законодавством і статутом, а також частину.

Якщо є таке рішення щодо нарахування дивідендів, то в обліку має бути проведення Дт 441 Кт 443 з використання прибутку на суму, яка зазначена у протоколі та безпосередньо датою протоколу. Нарахування дивідендів засновнику, юридичній особі, на суму, яка зазначена в протоколі, та датою протоколу в обліку має бути відображеним кореспонденцією рахунків Дт 443 Кт 671. Перерахунок суми дивідендів материнському підприємству, яка зазначена в протоколі, – Дт 671 Кт 311.

Розподілити чистий прибуток дочірнього підприємства на нарахування дивідендів засновнику можна і за попередні роки, якщо цього не робилося, але необхідно скоригувати фінансову звітність. Коригування податкової звітності не відбуватиметься, якщо дочірнє підприємство на загальній системі оподаткування, а материнське – на єдиному податку. За такої умови та враховуючи те, що засновник – це юридична особа, не нараховуються податки на дивіденди. В іншому випадку це тягне за собою податкові наслідки.

Розподілити прибуток на створення та (або) поповнення резервного капіталу, а також на поповнення статутного капіталу дочірнього підприємства також є можливим. Основними вимогами є рішення засновника з конкретним зазначенням суми операцій та відображенням у власному бухгалтерському обліку.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України: кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV; станом на 22 лютого 2024 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
2. Об'єднання підприємств : Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 від 07.07.1999 р. №163; станом на 12 січня 2023 р.. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99#Text>.
3. Загальні вимоги до фінансової звітності : Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 від 07.02.2013 р. №73; станом на 07 листопада 2023 р.. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>

Abstract: *features and requirements for the distribution and accounting of the subsidiary's profit according to the direction of accrual of dividends to the founder (parent company).*

Key words: *net income, distribution, dividends, subsidiary, parent, accounting.*

Науковий керівник: Чебан Ю.Ю.,

*канд. екон. наук, доцент, доцент,
кафедри обліку і оподаткування*

Миколаївський національний аграрний університет

СУЧАСНІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ АГРАРНОЇ СФЕРИ

Вільховатська Анжеліка Іванівна

здобувачка вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** вивчено сучасні вектори розвитку безготівкових розрахунків на підприємствах аграрної сфери. Досліджено вплив інноваційних технологій на оптимізацію фінансових процесів у цій сфері. Обґрунтовано значення зелених фінансів та аутсорсингу в контексті підвищення ефективності та сприяння сталому розвитку аграрних підприємств.*

***Ключові слова:** безготівкові розрахунки, аграрний сектор, зелені фінанси, аутсорсинг, стійкий розвиток, інноваційні технології, фінансова ефективність, екологічна відповідальність.*

На сьогодні безготівкові розрахунки стали широко поширеними і важливим елементом сучасної фінансової системи. Ефективність аграрного виробництва значною мірою залежить від ступеня впровадження інноваційних технологій у всі стадії виробничого процесу. Безготівкові розрахунки на підприємствах аграрної сфери включають в себе використання передових технологій та стратегій для поліпшення фінансових процесів. Необхідність пріоритетного розвитку аграрного сектору та створення умов для посилення соціальної спрямованості аграрної політики зумовлена винятковою важливістю аграрного сектору в національній економіці України.

Основні аспекти безготівкових розрахунків на сьогодні включають: банківські перекази, карткові операції, мобільні платежі, електронні рахунки та фактури, зарплатні картки та безготівкові виплати. Наведені технології сприяють швидшому та ефективнішому здійсненню фінансових операцій, зменшенню витрат та покращенню зручності для користувачів та підприємств. Сучасні підходи до безготівкових розрахунків в аграрній сфері спрямовані на підвищення ефективності, зменшення ризиків та полегшення фінансового управління для підприємств цього сектора. Своєчасна і вигідна реалізація власно виробленої сільськогосподарськими підприємствами продукції – один із найважливіших факторів впливу на розвиток аграрного сектору економіки нашої країни.

Після розгляду загальних аспектів сучасних векторів розвитку безготівкових розрахунків у аграрній сфері, варто звернути увагу на такі інноваційні напрями, як зелені фінанси та аутсорсинг. Ці елементи відіграють ключову роль у формуванні стійкого та ефективного фінансового ландшафту на підприємствах, сприяючи не тільки економічному, але й екологічному розвитку.

Зосереджуючись на зелених фінансах у контексті аграрної сфери, важливо відзначити, що ці механізми дозволяють аграрним підприємствам

отримувати інвестиції в проекти, які сприяють збереженню довкілля, використанню відновлюваних джерел енергії, застосуванню органічного землеробства та іншим сталим практикам. Зелені фінанси не лише стимулюють впровадження екологічних інновацій, але й сприяють підвищенню репутації підприємства на ринку, відкриваючи доступ до нових ринків та категорій споживачів [1, с. 142].

З іншого боку, аутсорсинг у фінансовій сфері дозволяє аграрним підприємствам делегувати спеціалізовані фінансові завдання зовнішнім компаніям, що мають високу кваліфікацію та доступ до передових технологій. Це означає, що підприємства можуть сконцентруватися на своїх основних завданнях, поки управління безготівковими розрахунками, бухгалтерський облік, податкове планування та фінансовий аналіз здійснюється професіоналами. Аутсорсинг може значно покращити ефективність та прозорість фінансових операцій, знижуючи при цьому ризики та помилки [2, с.20].

Об'єднання зелених фінансів та аутсорсингу в стратегію розвитку безготівкових розрахунків відкриває перед аграрними підприємствами нові можливості для зростання та сталого розвитку. Це не тільки сприяє покращенню фінансової стійкості та ефективності, але й веде до більш відповідального використання природних ресурсів, враховуючи потреби майбутніх поколінь.

Отже, безготівкові розрахунки є ключовим елементом сучасної фінансової системи, особливо в аграрній сфері, де вони сприяють підвищенню ефективності, зниженню витрат і поліпшенню фінансового управління. Зелені фінанси та аутсорсинг стають інноваційними напрямками в цьому контексті, надаючи аграрним підприємствам можливості для сталого розвитку та ефективного управління ресурсами. Зелені фінанси дозволяють аграрним підприємствам інвестувати в проекти, що сприяють сталому розвитку та захисту довкілля, що є критично важливим у контексті глобальних викликів зміни клімату та вичерпання природних ресурсів. Аутсорсинг, з іншого боку, дозволяє підприємствам оптимізувати свої фінансові операції, делегуючи їх професіоналам і зосереджуючись на своїй основній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Шпикуляк О. Г., Білокінна І. Д., Березюк С. В., Ксенофонтова К. Ю. Інституційні аспекти становлення «зеленої» економіки в аграрному секторі України. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки». 2023. № 8 (76). С. 140-147. DOI: 10.25313/2520-2294-2023-8-9138. (дата звернення: 05.03.2024 р.)
2. Potryvaieva N., Palieiev A. Accounting outsourcing as a modern effective tool of enterprise management. Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science, 2023. 27(3), p. 18-30. URL: <https://doi.org/10.56407/bs.agrarian/3.2023.18> (дата звернення: 05.03.2024 р.)

***Abstract:** This study examines the contemporary vectors of development in cashless transactions within the agricultural sector. The impact of innovative technologies on the optimization of financial processes in this sphere has been investigated. The significance of green finance and outsourcing in the context of enhancing efficiency and fostering sustainable development in agricultural enterprises is considered.*

Key words: Cashless transactions, agricultural sector, green finance, outsourcing, sustainable development, innovative technologies, financial efficiency, environmental responsibility.

Науковий керівник:

Потривасєва Н.В.,

д-р екон. наук, професорка, професорка

кафедри обліку і оподаткування,

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 657:631

КОМПЛАЄНС-КОНТРОЛЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Ден Юлія Олександрівна

здобувачка вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: у роботі визначено роль системи комплаєнс-контролю у забезпеченні якості облікової інформації. Обґрунтовано методичні засади та рекомендації щодо формування та впровадження комплаєнс-контролю з метою забезпечення якості облікової інформації.

Ключові слова: комплаєнс, контроль, облікова інформація, якість інформації, комплаєнс-ризик.

Діюча система бухгалтерського обліку та звітності має відповідати потребам користувачів та забезпечувати їх своєчасною, релевантною, повною та достовірною інформацією. На основі даних бухгалтерського обліку та показників фінансової звітності приймаються важливі управлінські рішення, позитивні інвестиційні рішення, а також рішення щодо надання кредитних ресурсів фінансовими установами. Недостовірна інформація про фінансовий стан та результати діяльності суб'єкта господарювання може негативно вплинути його на подальший розвиток, викликати недовіру довіру з боку інвесторів, а також спричинити санкції з боку контролюючих органів.

Проте іноді дуже важко виявити та попередити маніпуляції, помилки та фальсифікації у формах фінансової звітності підприємства, оскільки деякі дії щодо заповнення показників бухгалтерської (фінансової) звітності можуть виглядати як звичайні господарські операції. Тому важливим є вирішення питання щодо забезпечення якості облікової інформації за допомогою системи відповідних інструментів, серед яких можна виділити комплаєнс-контроль.

Комплаєнс як ефективний інструмент мінімізації різного роду ризиків активно використовується у багатьох сферах діяльності. Проте у нашій державі комплаєнс-контроль популярний переважно в банківському секторі, але його впровадження буде доцільним в усіх секторах економіки. Українські компанії

поступово усвідомлюють важливість застосування комплаєнс-контролю, орієнтуючись на досвід європейських країн [1].

Завдяки впровадженню системи комплаєнс-контролю на підприємстві зменшується кількість маніпуляцій, які сприяють формуванню недостовірних показників фінансової звітності, і відповідно на підприємстві формується якісна облікова інформація. Дана система дозволяє виявити бухгалтерські та податкові ризики на ранніх стадіях, у результаті чого управлінський персонал матиме можливість швидко реагувати та усунути їх наслідки.

Для ефективності системи комплаєнс-контролю на підприємстві, вона повинна детально регламентувати такі головні питання: визначення відповідальних осіб за функціонування комплаєнс-системи, ефективне управління виявленими ризиками та впровадження заходів у разі порушень, визначення шляхів їх реалізації [2].

Функціонування даної системи має ґрунтуватись на таких принципах:

- дотримання вимог законодавства та внутрішніх документів щодо облікового забезпечення та складання фінансової звітності;

- розробка та затвердження плану заходів, спрямованих на зниження або виключення бухгалтерських, правових, податкових та інших ризиків та їх фактична реалізація;

- зростання інвестиційної привабливості підприємства, виключення можливості виникнення несприятливих наслідків ведення спільної діяльності;

- створення, підтримання та вдосконалення системи внутрішнього контролю в управлінні бізнес-процесами з високою часткою можливих бухгалтерських ризиків.

Важливими напрямками комплаєнс-контролю на підприємстві є:

- 1) пошук, виявлення, оцінка та аналіз ризиків у системі бухгалтерського обліку, які виникають у результаті недотримання встановлених правил, стандартів і процедур щодо організації та ведення бухгалтерського обліку;

- 2) підготовка рекомендацій щодо усунення та мінімізації ризиків у системі бухгалтерського обліку;

- 3) здійснення подальшого контролю за зменшенням ризиків у системі бухгалтерського обліку [3].

Ефективність комплаєнс-контролю залежить від правильно організованої та чітко регламентованої роботи з комплаєнс-ризиками. Для ідентифікації й оцінки ризиків необхідно складати такі спеціальні документи, як картка ризику, таблиця ранжування оцінки ризиків, матриця ризиків.

З метою виявлення та попередження фальсифікацій у бухгалтерському обліку найбільш значущими є процедури комплаєнс-контролю, що дозволяють попередити та своєчасно усунути помилки та порушення на кожному етапі облікового процесу. До таких контрольних процедур належить:

- попередня оцінка надійності системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю, а також аналіз ризиків щодо спотворення показників фінансової звітності;

- підтвердження попередньої оцінки надійності систем бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю;

- збільшення обсягу вибірки під час здійснення комплаєнс-тестування;
- внесення зміни у терміни здійснення процедур, передбачених системою комплаєнсу;
- залучення інших спеціалістів або експертів (консультації юристів, аудиторів, форензик-спеціалістів) [3].

Таким чином, комплаєнс-контроль виступає основним інструментом забезпечення якості облікової інформації. Він гарантує задоволення інформаційних потреб користувачів як фінансової, так і нефінансової інформації, а також є основою для формування конкурентоспроможності підприємств.

Тому послідовне впровадження методичних принципів та рекомендацій щодо формування та впровадження комплаєнс-контролю не лише забезпечить якість облікової інформації, а й гарантує чистоту бізнесу та високий рівень корпоративної культури.

Список використаних джерел:

1. Москаленко Н.В. Теоретичні аспекти запровадження комплаєнс-контролю в Україні. *Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування*. 2018. Вип. 2. С. 106–112.
2. Dubinina M., Ksonzhyk I., Syrtseva S., Cheban Y., Luhova O., PISOCHENKO T. (2021). Implementation of the compliance system in the activities of agricultural enterprises in Ukraine: prerequisites and main aspects. *Research for Rural Development*, 36, pp. 187-193.
3. Syrtseva, S., & Cheban, Y. (2021). Accounting compliance: an institutional approach to ensure the quality of accounting information of the enterprise. *Baltic Journal of Economic Studies*, 7(2), 210-218. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2021-7-2-210-218>.

Abstract: *the work defines the role of the compliance control system in ensuring the quality of accounting information. Methodological principles and recommendations for the formation and implementation of compliance control in order to ensure the quality of accounting information are substantiated.*

Key words: *compliance, control, accounting information, information quality, compliance risks.*

Науковий керівник:

Сирцева С.В.,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування*

Миколаївський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПОКАЗНИКІВ СТАТИСТИЧНОЇ ЗВІТНОСТІ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Дерешева Вікторія Олександрівна,

здобувачка вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** вивчено особливості формування показників статистичної звітності в рамках бухгалтерського обліку. Досліджено, як ключові принципи та стандарти бухгалтерського обліку впливають на якість та надійність статистичних показників, забезпечуючи їх порівняльність та послідовність. Особлива увага приділена ролі бухгалтерського обліку у прийнятті управлінських рішень та стратегічному плануванні на підприємстві.*

***Ключові слова:** облік, звітність, управління, стандарти обліку, контроль, аудит, стратегічне планування.*

Особливості формування показників статистичної звітності в бухгалтерському обліку акцентують на важливості бухгалтерського обліку як невід'ємної частини управлінської системи будь-якої організації. Він забезпечує збір, обробку, зберігання та аналіз фінансової інформації, що є критично важливим для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Метою бухгалтерського обліку є надання достовірної та об'єктивної інформації про фінансовий стан організації, результати її діяльності та зміни у фінансовому стані. Статистична звітність, формована на основі даних бухгалтерського обліку, слугує ключовим інструментом для надання повної картини діяльності підприємства внутрішнім та зовнішнім користувачам.

Формування показників статистичної звітності вимагає дотримання принципів і стандартів, що забезпечують порівняльність, послідовність та надійність. Важливість принципів бухгалтерського обліку, таких як нарахування, відповідність та обачність, безпосередньо впливає на якість та достовірність статистичних показників. Аналіз особливостей формування показників статистичної звітності дозволяє глибше зрозуміти вплив внутрішніх процесів бухгалтерського обліку на фінансову звітність та використання цієї інформації для оцінки ефективності діяльності організації.

Формування показників статистичної звітності в бухгалтерському обліку є фундаментальним процесом, який впливає на ефективність управлінських рішень та забезпечення прозорості діяльності підприємства. Бухгалтерський облік не лише фіксує фінансові операції, але й трансформує ці дані в статистичну звітність, яка служить основою для аналізу та стратегічного планування.

Визначення показників статистичної звітності починається з розуміння того, які аспекти діяльності організації мають бути відображені та як вони повинні бути оцінені. Ці показники, включаючи дохід, витрати, активи та

зобов'язання, повинні бути визначені відповідно до прийнятих облікових політик та стандартів.

Принципи бухгалтерського обліку, такі як нарахування, відповідність та обачність, забезпечують, що звітність є достовірною та порівняльною. Наприклад, принцип нарахування гарантує, що доходи та витрати відображаються у періоді, до якого вони належать, незалежно від часу фактичних платежів.

Застосування стандартів обліку, як місцевих, так і міжнародних, як-от МСФО, впливає на методологію обліку та формування показників звітності. Ці стандарти забезпечують єдині правила для відображення економічних операцій, що сприяє уніфікації та порівняльності фінансової інформації.

Процес збору та аналізу даних в бухгалтерському обліку є комплексним і систематичним. Він включає документацію господарських операцій, їхню класифікацію та подальшу агрегацію в звітності. Ця ретельність забезпечує високий рівень точності та надійності звітних даних [1].

Статистична звітність слугує інформаційною базою для різноманітних користувачів, включаючи власників бізнесу, інвесторів, кредиторів, державні органи та інших стейкхолдерів. Важливо, щоб ця звітність була зрозумілою, доступною та релевантною для всіх зацікавлених сторін, щоб вони могли здійснювати обґрунтовані рішення на її основі. Для досягнення цієї мети важливо, щоб звітність була представлена в узгодженому та стандартизованому форматі, який відповідає встановленим правилам та нормам [2].

У світі, що постійно змінюється, підприємства стикаються з необхідністю адаптації своїх бухгалтерських систем та процесів до нових умов та вимог. Це може включати інтеграцію нових технологій, пристосування до змін у законодавстві чи перехід на нові стандарти фінансової звітності. Все це вимагає гнучкості та готовності до постійного навчання та розвитку.

Окрім того, важливим аспектом є забезпечення внутрішнього контролю та аудиту. Це допомагає не лише виявляти та виправляти помилки чи неузгодженості в бухгалтерському обліку, але й підвищує загальний рівень довіри до фінансової звітності організації.

Отже, бухгалтерський облік та формування показників статистичної звітності відіграють ключову роль у забезпеченні прозорості, надійності та ефективності фінансового управління організації. Через свою здатність забезпечувати достовірну та об'єктивну інформацію, бухгалтерський облік стає незамінним інструментом для внутрішніх та зовнішніх користувачів, сприяючи прийняттю обґрунтованих управлінських рішень. Дотримання принципів та стандартів обліку гарантує порівняльність, послідовність та вірогідність статистичних показників, що, у свою чергу, підвищує довіру до фінансової звітності організації. Адаптація до змінних умов економічного середовища та інтеграція новітніх технологій у процеси обліку є важливими кроками для підтримки актуальності та ефективності бухгалтерського обліку. Важливість внутрішнього контролю та аудиту не можна недооцінювати, оскільки вони забезпечують додатковий рівень перевірки та впевненості в точності та достовірності звітності. Врешті-решт, формування показників статистичної

звітності у бухгалтерському обліку служить фундаментом для побудови міцного фінансового здоров'я організації, сприяючи її стійкому розвитку та успіху в довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Саун, А., Волковська, Л. (2021). Тенденції розвитку облікової системи підприємства відповідно запитів користувачів. *Abstracts of XIV International Scientific and Practical Conference «Current Issues of Science and Education»*. Rome, Italy, March 23-26. 2021. pp. 53-55. URL: <https://isg-konf.com/uk/current-issues-of-science-and-education-ua/>
2. Потриваєва Н. В. (2015) Система збалансованих показників як аналітичний засіб підвищення ефективності функціонування підприємств. *Ефективна економіка*. 2015. № 12 URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5092>

***Abstract.** This study explores the nuances of forming statistical reporting indicators within the framework of accounting. It examines how key accounting principles and standards influence the quality and reliability of statistical indicators, ensuring their comparability and consistency. Special attention is given to the role of accounting in making management decisions and strategic planning within an enterprise.*

***Keywords:** accounting, reporting, management, accounting standards, control, audit, strategic planning*

Науковий керівник:

Потриваєва Н.В.,

*д-р екон. наук, професорка, професорка
кафедри обліку і оподаткування,*

Миколаївський національний аграрний університет

МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ

Добровольська Поліна Андріївна,

здобувачка вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

***Анотація.** Висвітлено теоретичні аспекти міжнародного досвіду з обліку розрахунків за виплатами працівникам, зокрема, наведено результати порівняння основних положень Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 19 «Виплати працівникам» та Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам». Акцентовано увагу на перевагах ведення обліку виплат працівникам за міжнародною методикою.*

***Ключові слова:** виплати працівникам, облік, стандарти обліку, фінансова звітність.*

Питання обліку заробітної плати та інших виплат працівникам завжди є актуальним у бухгалтерському обліку будь-якої організації. Правильно організований облік є запорукою ефективного контролю та своєчасного виконання розрахунків, оскільки заробітна плата є однією із ключових чинників мотивації працівників.

Нині серед українських підприємств досить поширеною практикою є перехід на ведення обліку та складання фінансової звітності за вимогами міжнародних стандартів. Згідно з чинним законодавством суб'єкт господарювання має право самостійно обирати за якими стандартами вести облік: міжнародними чи національними.

У міжнародній практиці для врегулювання обліку виплат робітникам використовується Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (IAS) 19 «Виплати працівникам». В Україні використовується відповідник цього документу – Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам».

Попри той факт, що НП(С)БО створюються на основі МСБО, відмінності між даними документами вже ж існують. Українська методика обліку виділяється більшою раціональністю та забезпечує відповідність аналітичного обліку даним синтетичного. Однак, НП(С)БО 26 пропонує лише тлумачення відповідних термінів, класифікацію виплат працівникам та рекомендації з обліку і відображення цих даних у фінансовій звітності, через що його практичне застосування є ускладненим [4].

На відміну від МСБО, НП(С)БО більше враховують вимоги державних регулюючих органів. У свою чергу, положення МСБО спрямовані переважно на потреби фінансово зацікавлених осіб, таких як акціонери, інвестори, контрагенти тощо [2].

МСБО 19 включає докладні вказівки та розгорнуті пояснення щодо кожного виду виплат, з урахуванням їх визнання та оцінювання, розкриття інформації та ілюстративні приклади для кращого розуміння. Такий підхід спрощує завдання обліковців, допомагає уникнути неточностей і помилок, що робить облікову та фінансову інформацію про виплати працівникам більш точною та зрозумілою для користувачів. В умовах посилення світової інтеграції та значних змін в економіці України, спрямованих на досягнення рівня економічно розвинених країн, дані критерії відіграють важливу роль [5].

Відповідно до МСБО 19, «виплати працівникам – це всі форми компенсації, що їх надає суб'єкт господарювання в обмін на послуги, надані працівниками» [1]. У НП(С)БО відповідне визначення відсутнє.

Роботодавець має застосовувати МСБО 19 під час ведення обліку всіх виплат робітникам, окрім тих, на які поширюється МСФЗ 2 «Платіж на основі акцій», оскільки зазначений стандарт не включає в себе вимоги щодо звітності за програмами виплат працівникам [3].

Мета МСБО 19 полягає у встановленні правил бухгалтерського обліку та розкриття інформації щодо виплат працівникам, включаючи зобов'язання суб'єкта господарювання. Це означає, що якщо працівник надав послугу в обмін на майбутні виплати, то це зобов'язання має бути визнано. Також, якщо суб'єкт господарювання одержує економічну вигоду від надання послуги працівником, то ці витрати також мають бути зараховані. Цей стандарт застосовується всіма роботодавцями для обліку всіх виплат робітникам, окрім тих, які регулюються МСФЗ 2 «Платіж на основі акцій», а також звітності за програмами виплат

працівникам, які підпадають під дію МСБО 26 «Облік та звітність щодо програм пенсійного забезпечення» [5].

Застосування міжнародних стандартів при формуванні звітності дозволяє відобразити реальний майновий стан суб'єкта господарювання. Переваги використання міжнародних стандартів для внутрішніх і зовнішніх користувачів включають [5]:

1. Швидке та легке приваблення іноземних інвестицій, залучення позик та вихід на міжнародні ринки.

2. Здатність оцінити та порівняти звітність господарських організацій різних країн.

3. Використання міжнародних узгоджених підходів до складання звітності, що призводить до вищого рівня довіри потенційних користувачів до фінансової звітності.

Отже, МСБО трактує діяльність робітників як надання послуг, за які вони отримують відповідну компенсацію. Важливо наголосити, що згідно з цим стандартом директори та інший управлінський персонал також вважаються працівниками.

Надання послуг працівником може здійснюватися в межах повного або неповного робочого дня, постійної або періодичної зайнятості, а також на тимчасовій основі [3].

МСБО 19 застосовується до виплат працівникам у таких випадках [1]:

а) відповідно до офіційних програм або угод між підприємством та окремими працівниками, групами працівників або їхніми представниками;

б) у відповідності до законодавчих вимог або галузевих угод, згідно з якими підприємства повинні здійснювати внески до національних, державних, галузевих або інших програм, що передбачають участь кількох працедавців; або

в) відповідно до неофіційної практики, яка призводить до виникнення конструктивних зобов'язань. Неофіційна практика створює конструктивні зобов'язання, коли суб'єкт господарювання не має інших реальних альтернатив, крім здійснення виплат робітникам.

До складу виплат працівникам входять [1]:

а) короткострокові виплати, зокрема як оплата праці з відрахуваннями на соціальні виплати, оплата щорічних відпусток та тимчасової непрацездатності, медичне страхування та інші;

б) виплати по закінченню трудової діяльності;

в) інші довгострокові виплати працівникам;

г) виплати при звільненні.

МСБО 19 встановлено окремі вимоги до кожної із зазначених категорій, оскільки їм притаманні різні характеристики.

Адаптація національної методики бухгалтерського обліку до міжнародних стандартів та потреб ринкової економіки передбачатиме можливість створення інформаційної системи про фінансовий стан суб'єкта господарювання для його користувачів, перш за все, для інвесторів, які зацікавлені в результатах діяльності даного суб'єкта. Це сприятиме формуванню достовірної та якісної інформації про фінансове становище та

фінансові результати підприємств, забезпечуючи прозорість та надійність бухгалтерської звітності як головного джерела інформації для ухвалення управлінських рішень різними зацікавленими сторонами [6].

Подальший процес конвергенції національних та міжнародних стандартів щодо виплат працівникам сприятиме значному розширенню можливостей вітчизняних роботодавців у впровадженні нових видів виплат для своїх працівників. Такі дії можуть стати хорошим стимулом для працівників до більш продуктивної роботи, а також для зменшення втрат кваліфікованих кадрів за межами країни та приваблення закордонних фахівців до працевлаштування на вітчизняних підприємствах. Зазначені нововведення сприятимуть підвищенню довіри закордонних користувачів до фінансової звітності та облікової інформації щодо фінансового стану українських підприємств [5].

Список використаних джерел:

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 19. Виплати працівникам. ULR: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_011#Text
2. Савчук Т. В., Андрішак Л. Р. Облік виплат працівникам за українськими та міжнародними вимогами. *Економіко-управлінські аспекти трансформації та інноваційного розвитку галузевих і регіональних суспільних систем в сучасних умовах* : матеріали всеукр. наук.-практ. конфер., 2020 р. С. 208-211.
3. Жолнер І.В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2012. 364 с.
4. Перевузник Т. М., головачко В. М. Облік виплат працівникам за ПСБО 26 та МСБО 19: порівняльний аспект. *Освіта і наука*. 2018. № 2(25)2018. С. 226-233.
5. Мельянова Л. В. Виплати працівникам: вітчизняна та міжнародна практика обліку. *Регіональна економіка та управління*. 2019. № 4(26). С. 24-27.
6. Свиноус І. В., Туржанський В. А., Хома Д. М. Методичні підходи до ведення обліку розрахунків оплати праці за міжнародними стандартами фінансової звітності. *Інноваційна економіка*. 2023. № 4'2023 (96). С. 135-140.

Abstract: The work considers the main issues related to the international practice of accounting for payments to employees. The main provisions of the International accounting standard 19 «Employee Benefits» and its differences from the National accounting provision (standard) 26 «Employee Benefits» are indicated. Attention is also focused on the advantages of keeping records of employee payments according to international methods.

Keywords: *employee benefits, accounting, accounting standards, financial reporting*

Науковий керівник:

Потриваєва Н. В.,

д-р екон. наук, професорка, професорка

кафедри обліку і оподаткування,

Миколаївський національний аграрний університет

ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

Зерницька Крістіна Олександрівна,

здобувачка вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** обґрунтовано значення впровадження інноваційних підходів у процес обліку капітальних інвестицій для забезпечення стабільного розвитку підприємств. Визначено переваги та виклики впровадження інноваційних підходів.*

***Ключові слова:** технології, облік, ефективність, капітальні інвестиції, активи, стратегія.*

Капітальні інвестиції є ключовим фактором розвитку будь-якої економіки, включаючи Україну. Інноваційність у сфері обліку капітальних інвестицій набуває особливого значення в умовах швидкої технологічної трансформації та розвитку глобального бізнес-середовища. Розвиток діяльності сучасних підприємств обумовлений впровадженням інноваційних процесів та модернізацією. Інновації тісно пов'язані з інвестиціями. Шляхом збільшення капітальних вкладень можна підвищити ефективність виробничої діяльності всіх підприємств суб'єкта господарювання через посилення відтворення та удосконалення використання наявних основних фондів. З розвитком економіки зростає потреба у повній та достовірній інформації для прийняття оперативних стратегічних рішень, а більшість такої інформації надається за допомогою системи бухгалтерського обліку. [1].

Відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність» капітальними вкладеннями є інвестиції, що спрямовуються на створення (придбання), реконструкцію, технічне переоснащення основних засобів, очікуваний строк корисної експлуатації яких перевищує один рік [2].

В ефективному функціонуванні будь-якого підприємства велику роль відіграють капітальні інвестиції. Збалансоване використання цих інвестицій сприяє підвищенню конкурентоспроможності, збільшенню обсягів виробництва та зниженню витрат. Капітальні інвестиції дозволяють підприємству реалізувати інвестиційно-інноваційну стратегію, спрямовану на модернізацію виробництва та підвищення якості продукції. Більш того, підприємство може здійснювати розширене відтворення своїх необоротних активів, використовуючи передові технології виробництва. Це може призвести до зниження витрат на виробництво товарів і збільшення прибутковості підприємства [1].

Важливою частиною організації ефективного обліку та аналізу інноваційної діяльності є ідентифікація джерел ресурсів, що використовуються для інноваційних цілей. Ці ресурси можуть включати активи компанії з її балансу, а також зовнішні види фінансування, такі як цільові кошти і

надходження. Серед останніх можуть бути державні активи, які підлягають особливому контролю за ефективністю їх використання.

В умовах динамічних змін та невизначеності традиційні методи обліку капітальних інвестицій потребують оновлення та вдосконалення. Інноваційні аспекти обліку капітальних інвестицій в Україні 2024 року включають:

- впровадження цифрових технологій (застосування хмарних сервісів та штучного інтелекту для автоматизації процесів обліку та аналізу даних; використання блокчейн-технології для забезпечення прозорості та безпеки облікових записів);

- вдосконалення методів оцінки капітальних інвестицій (застосування методів реальних опціонів для врахування гнучкості інвестиційних проєктів, використання аналітики даних для прогнозування ризиків та доходів від інвестицій);

- підвищення прозорості та відповідальності (розкриття інформації про власників та бенефіціарів капітальних інвестицій, впровадження систем корпоративного управління) [3].

Впровадження інноваційних аспектів обліку капітальних інвестицій може забезпечити ряд переваг: кращий контроль за використанням коштів; зниження ризиків та підвищення рентабельності інвестицій; збільшення доступності інформації для інвесторів; зниження рівня корупції та тіньової економіки; залучення нових інвестицій в країну; створення нових робочих місць та підвищення добробуту населення тощо.

В Україні застосування інноваційних аспектів в обліку капітальних інвестицій стикається з рядом викликів: ризики втрати інвестицій; нестабільність цінової ситуації і недостатність фінансових активів для розширеного відтворення основних засобів; необхідність адаптації облікових систем до змін в законодавстві; відсутність доступу до високошвидкісного інтернету; дефіцит кваліфікованих кадрів; небажання інвесторів вкладати кошти в українську економіку [4; 5, с.16].

Отже, впровадження інноваційних аспектів обліку капітальних інвестицій є важливою умовою для стимулювання економічного зростання України. Завдяки вдосконаленню облікових систем та методів оцінки інвестицій, а також підвищенню прозорості та відповідальності, Україна може стати більш привабливим місцем для інвестицій та стимулювати розвиток нових галузей економіки.

Список використаних джерел:

1. Смоквіна Г. А., Попович К. Ф. Організаційні аспекти щодо формування облікової політики інноваційних витрат на капітальні інвестиції // Одеський національний політехнічний університет. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2020-9_0-pages-205_211.pdf (дата звернення: 5.03.2024)

2. Верховна Рада України: Закон України «Про інвестиційну діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (дата звернення: 5.03.2024).

3. Іb.ua: Щодо стану інвестиційних процесів в економіці України та шляхів їх активізації. URL:

https://lb.ua/blog/bogdan_danylysyn/503439_shchodo_stanu_investitsiynih_protseviv.html (дата звернення: 5.03.2024).

4. Кравченко О.В., Овчарова Н.В., Бага А.В. Облік капітальних інвестицій та його вдосконалення // Сумський державний університет. URL: https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/issues/1_2021/12.pdf (дата звернення: 5.03.2024).

5. Потриваєва Н. В. Перспективи оновлення матеріально-технічної бази агропідприємств на основі інновацій / Н. В. Потриваєва, І. В. Пелипканич // Вісник аграрної науки Причорномор'я. 2019. Вип. 2 (102). С. 12–17. DOI: 10.31521/2313-092X/2019-2(102)-2. (дата звернення: 15.03.2024)

Abstract: *The paper examines the importance of introducing innovative approaches in the process of accounting for capital investments to ensure the stable development of enterprises. The advantages and challenges of implementing innovative approaches are considered.*

Keywords: *technology, accounting, efficiency, capital investment, assets, strategy.*

Науковий керівник:

Потриваєва Н. В.,

*д-р екон. наук, професорка, професорка
кафедри обліку і оподаткування*

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 657.37

ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК ТА БОРОТЬБА З КОРУПЦІЄЮ: ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ ТА ВІДКРИТОСТІ

Зубрик Анастасія Олександрівна,

здобувачка вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *Досліджено проблеми корупції у органах державного контролю, проаналізовано шляхи боротьби з явищем недоброчесності. Розглянуто корупційні ризики, практики та основні чинники, що сприяють їх поширенню. Висвітлено актуальні проблеми та виклики у системі контролю фінансового обліку. Розкрито сутність впливу технологій у запобіганні корупції у сферах контролю за фінансовим обліком підприємств. Запропоновано стратегії вдосконалення системи контролю та відкритості, шляхом визначення ролі державних та недержавних інституцій у процесі моніторингу.*

Ключові слова: *фінансовий облік, корупційні практики, корупційні ризики, система контролю, запобігання корупції, технології.*

На тлі загрозливих чинників для України основною проблемою залишаються корупційні процеси на всіх рівнях соціального устрою. Зокрема, недоброчесність у веденні обліку є проблемою із багатьма несприятливими наслідками для зростання та стабілізації економічних процесів.

Актуальність питань пов'язаних з антикорупційною діяльністю потребує пріоритетного висвітлення. Будь-який корупційний процес від початку свого існування є деструктивним, таким, що руйнує фундаментальні принципи

співпраці на всіх площинах, тож висвітлення прогалин у системі контролю та впровадження шляхів удосконалення систем моніторингу є необхідним.

Фінансовий облік суб'єктів господарювання є важливим елементом контролю. У сфері державних інтересів фінансовий облік є необхідним елементом для забезпечення контролю за господарськими процесами та виконанням податкових зобов'язань суб'єктів господарювання перед країною. Крім того фінансовий облік безпосередньо впливає на формування бюджетної політики. Вкрай необхідно щоб облікові дані та фінансова звітність були прозорими, достовірними та виконували інші вимоги встановлені українським законодавством, зокрема Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1], що передбачає створення єдиних стандартів і правил для всіх суб'єктів господарювання. Корупційні процеси, як правило, стають можливими через низькі норми етичності, системні вади управління та корисливі мотиви певних суб'єктів, що прагнуть у злочинний спосіб спотворити дані про результати своєї діяльності. Варто розглянути найпоширеніші мотиви і способи корупційних практик у фінансовому секторі:

1. Недостовірне відображення фінансової інформації з метою приховування збитків та інших показників діяльності.
2. Схеми, пов'язані з легалізацією неправомірно отриманих коштів через фінансові операції, що приховують справжнє походження коштів.
3. Отримання особистих фінансових вигід при укладанні угод з державними постачальниками.
4. Створення фіктивних проплат рахунків, чеків та інших документів для виведення корпоративних коштів для особистого використання.
5. Використання посадових повноважень для особистого збагачення.
6. Створення офшорних структур для виведення коштів для зниження податкового навантаження шляхом зменшення відображених прибутків у фінансовій звітності.
7. Приховування порушень та фактів спотворення фінансової звітності під час виконання функції контролю.

Основними чинниками, що сприяють поширенню корупції у суспільстві можна вважати: слабкість правової системи, відсутність невідворотності покарання за бажання неправомірного особистого збагачення, нестачу засобів і методів контролю за діяльністю суб'єктів господарювання, що призводить до прояву слабких сторін існуючої системи. Пропонуємо розглянути ключові недоліки цього напрямку:

1. Аудиторські органи стикаються з недостатньою кількістю фінансування для забезпечення оптимальної кількості співробітників та інших ресурсів, що обмежує їхню здатність виявляти порушення.
2. Брак автономії контролюючих органів від політичного тиску. Оскільки, в залежності від сумнівних мотивів увага може зосереджуватись або розсіюватись від тих суб'єктів господарювання, що є цікавими для тих чи інших сфер впливу на контролюючі органи.
3. Недостатній рівень карної відповідальності та створення можливостей для уникнення покарання.

4. Низька прозорість процедур моніторингу та відсутність взаємодії з громадянським суспільством призводить до недостатньої відкритості інформації для громадського контролю, що обмежує його здатність до участі в цих процесах.

5. Недостатня інтеграція сучасних технологій.

Необхідність вдосконалення механізмів контролю та прозорості виникає як потреба у створенні сучасної та відкритої фінансової системи, що відповідає вимогам сьогодення та високим стандартам етики управління. Варто розглянути кілька важливих елементів стратегії вдосконалення системи контролю сфери фінансового обліку.

Впровадження технологій у процес моніторингу в сфері фінансового обліку забезпечує оптимізацію багатьох процесів, а також зменшує потенційну кількість помилок. Наприклад, використання Blockchain технологій дозволяє створити таку систему ведення обліку, яка унеможливить створення неправдивої інформації та збільшить вірогідність виявлення та запобігання фактів недоброчесності. Хмарні технології дозволяють підвищити доступність облікових даних та спростити процес їх аналітики. Для оптимізації процесу обробки великого масиву даних доцільно застосовувати технології Big Data, а використання IoT (інтернет речей) дозволить автоматизувати такі функції як: моніторинг активів, контроль рівня матеріальних цінностей, обладнання та запасів, відстеження фінансових транзакцій та інші. Використання штучного інтелекту (AI) виведе процес аналізу фінансової інформації на істотно новий рівень, оскільки примітивні проте надійні алгоритми штучного інтелекту дозволяють виконувати функції поверхневої обробки даних, виявлення аномалій у звітності, що потенційно можуть містити корупційні ризики.

Несправедливість розподілу ресурсів та можливостей підриває довіру громадськості до державних інституцій, що призводить до зростання соціального невдоволення. Несприйняття корупції в суспільстві важливий показник розвитку держави, зокрема, варто зважати на міжнародні статистичні данні Transparency international, що стосуються рівня сприйняття корупції (CPI) на суспільному рівні. За даними цієї організації Україна займає 104 зі 180 місць із 36 балами зі 100 станом на 2023 рік [2], що говорить про необхідність системної роботи проти корупційних процесів. Союзником держави в цьому процесі є громадянське суспільство, громадські організації та інші недержавні інституції. Ефективна співпраця здатна створити єдиний та працездатний механізм опору проти корумпованої діяльності. Наділення повноваженнями недержавних організацій є невід'ємною частиною стратегії покращення процесу державного моніторингу.

Отже, корупційні процеси, призводять до примітивізації та відсутності ефективності управління, оскільки мотивація прийняття рішень буде прийматися не на підставі суспільного блага, а реалізовуватись на підставі особистих інтересів певних осіб. Шляхи вдосконалення державного контролю, такі як: посилення моніторингу шляхом залучення нових інформаційних технологій та співпраця держави з недержавними організаціями є тими заходами, що здатні вирішити проблему.

Список використаних джерел:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV ; станом на 05.03.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
2. Corruption perceptions index (CPI) 2023. Transparency international. URL: <https://www.transparency.org/en/cpi/2023>

***Abstract:** The problems of corruption in state control bodies are investigated, and ways to combat the phenomenon of dishonesty are analyzed. Corruption risks, practices and the main factors contributing to their spread are researched. Current problems and challenges in the financial accounting control system are highlighted. The essence of the impact of technology in preventing corruption in the areas of control over financial accounting of enterprises is revealed. Strategies for improving the control and transparency system are suggested by defining the role of governmental and non-governmental institutions in the monitoring process.*

***Keywords:** financial accounting, corrupt practices, corruption risks, control system, corruption prevention, technology.*

Науковий керівник:

Лугова О. І.,

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри обліку і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 633/635:338.512-047.64

РОЛЬ КОНТРОЛЮ В УПРАВЛІННІ ВИТРАТАМИ В РОСЛИННИЦТВІ

Іванов Сергій Вадимович,

здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** у дослідженні розглянуто значення та роль контролю витратами виробництва у галузі рослинництва. Наведено тлумачення витрат як складової частини бізнес-процесів, та конкретизовано їх склад у виробництві рослинницької продукції. Визначено окремі ключові аспекти контролю витрат у рослинництві. Представлено методи контролю витрат забезпечення екологічних вимогах щодо якості та безпеки сільськогосподарської продукції, як провідного фактору зростання конкурентоспроможності продукції аграрного сектору України.*

***Ключові слова:** контроль, витрати, управління, сільське господарство, продукція рослинництва, екологічне виробництво.*

Актуальність розбудови дієвого управління діяльності підприємства полягає у вчасному виявленні проблем та вжитті необхідних заходів для їх вирішення, що дозволяє менеджменту ефективно реагувати на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі, уникати кризових ситуацій та забезпечувати стабільний розвиток бізнесу.

Дієвими ключовими складовими управління, в тому числі й витратами є систематичний моніторинг та аналіз фінансових показників, виробничих процесів, якості продукції та інших ключових аспектів діяльності підприємства; швидке виявлення проблем та визначення їх причин для подальшого аналізу та вирішення; розробка конкретних планів дій для виправлення виявлених проблем та уникнення їх повторення у майбутньому; впровадження змін та контроль за їх реалізацією; оцінка результатів та внесення необхідних змін у стратегію діяльності підприємства.

Розглянемо більш детально сутність і значення витрат та їх контролю у діяльності підприємства.

Витрати є необхідною складовою частиною будь-якої бізнес-операції. За класифікаційними ознаками витрати бувають виробничими, маркетинговими, адміністративними, фінансовими тощо. Для потреб виробництва витрати включають в себе кошти на зарплату працівників, матеріали, обладнання, оренду, комунальні послуги та інші витрати, пов'язані з виробництвом або наданням послуг.

Щодо витрат у рослинництві, то це група вибулих активів або зобов'язань, які включають в себе різноманітні види коштів [1], пов'язаних з вирощуванням рослин, зокрема витрати на насіння, добрива, захист від шкідників та хвороб, системи поливу, оренду або покупку землі, оплату праці сільськогосподарських працівників, паливо для техніки, обслуговування обладнання та інші витрати, пов'язані з вирощуванням рослин.

Звернемо увагу на той факт, що витрати формують собівартість сільськогосподарської продукції, яку тлумачать як «вартість виробництва одиниці товару або послуги та включає в себе як прямі, так і опосередковані витрати, а також витрати на операційну діяльність [5].

Політика суб'єктів господарювання щодо розподілу витрат визначає стратегію та підходи між різними функціональними областями або продуктами (послугами), вона впливає на фінансову стійкість, ефективність та конкурентоспроможність підприємства. Безумовно, ефективне управління цими витратами допомагає сільськогосподарським підприємствам збільшувати врожайність, оптимізувати запаси, зменшувати фінансовий тиск з боку кредиторів та підвищувати власну стійкість і прибутковість.

Досягти поставлених завдань можна за рахунок дієвого контролю. Загалом контроль у виробничій сфері – це процес визначення, спостереження і оцінки виробничої діяльності та її результатів з метою забезпечення ефективності, якості продукції та виконання поставлених цілей.

Контроль в управлінні витратами включає в себе систематичний моніторинг, аналіз та оцінку витрат, що здійснюються в рамках діяльності бізнес-структури. Сучасні дослідження досить активно спрямовані на пошук інноваційних технологій управління витратами, зокрема застосуванні блокчейн технології [6]. Контроль дозволяє вчасно виявляти витрати, які можуть бути оптимізовані або зменшені, а також виявляти можливі джерела витрат та шляхи їх зменшення. Деякі ключові аспекти контролю витрат у рослинництві включають:

1) моніторинг, який містить в собі систематичне спостереження та аналіз витрат на різні аспекти вирощування рослин, допомагає виявляти можливості для зниження витрат та підвищення ефективності [4];

2) бюджетування полягає у розробці бюджету витрат, що допомагає планувати та контролювати витрати на рослинництво, уникати перевитрат та забезпечувати фінансову стабільність [3];

3) використання сучасних технологій у сільському господарстві, що сприяє оптимізації витрат на ресурси, підвищенню продуктивності та зменшенню впливу на навколишнє середовище.

4) постійний аналіз ефективності витрат дозволяє виявляти недоліки та можливості для оптимізації процесів вирощування рослин;

Окремо зупинимося на організації контролю витрат екологічного стану в рослинництві. В умовах приєднання України до європейського співтовариства і впровадженні екологічних вимогах до якості та безпеки сільськогосподарської продукції є суттєвим фактором забезпечення конкурентоспроможного аграрного сектору країни.

Для забезпечення екологічності у рослинницькій галузі та збереження природних ресурсів для майбутніх поколінь важливо використовувати методи, які мінімізують негативний вплив на навколишнє середовище, зокрема [2]:

- використання органічних добрив та методів біологічного захисту рослин для зменшення використання хімічних пестицидів;

- моніторинг якості ґрунту та води, лабораторні дослідження та аналізи для виявлення забруднень та забезпечення оптимальних умов для росту рослин;

- впровадження системи обробки відходів та використання вторинних ресурсів для зменшення викидів та забруднення довкілля;

- використання сучасних технологій та моніторингових систем для контролю якості повітря, ґрунту та води на сільськогосподарських угіддях, тобто впровадження технологій водоощадного зрошення та систем крапельного зрошення для ефективного використання води та запобігання забрудненню ґрунту;

- впровадження систем відновлювальної енергії, таких як сонячні панелі або вітрові турбіни, для зменшення викидів парникових газів та споживання енергії;

- впровадження програм збереження біорізноманіття та охорони довкілля, такі як відновлення природних екосистем та збереження водних ресурсів

Окреслені заходи потребують значних коштів, а організація контролю витрат на екологічне виробництво є важливим аспектом у забезпеченні та дотриманні екологічних стандартів. Для ефективного контролю витрат на екологічне виробництво продукції рослинництва українським товаровиробникам варто впроваджувати наступні підходи:

- 1) розроблення окремого бюджету на екологічне виробництво, включаючи витрати на органічні добрива, біологічні засоби захисту рослин, водоощадні технології та інші екологічно орієнтовані заходи;
- 2) моніторинг витрат для виявлення можливостей зменшення витрат та оптимізації процесів;
- 3) використання сучасних технологій та інновацій для зменшення витрат на енергію, воду та інші ресурси, а також для підвищення продуктивності та зменшення викидів;
- 4) оцінка витрат на екологічне виробництво з урахуванням їх впливу на довкілля та природні ресурси, що дозволяє здійснювати більш обґрунтовані рішення;
- 5) залучення фахівців з екології: співпраця з експертами з екології та сталого розвитку для розроблення стратегій контролю витрат на екологічне виробництво та впровадження кращих практик.

Окреслені підходи допоможуть підтримувати ефективний контроль витрат на екологічне виробництво та сприятимуть збереженню навколишнього середовища.

Загалом, контроль витрат на рослинництві допомагає підприємствам зберігати конкурентоспроможність, забезпечувати стійкий розвиток та досягати поставлених цілей.

Список використаних джерел:

1. Витрати: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 від 31.12.1999 р. №318. Станом на 03.11.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>. URL: <https://eprints.kname.edu.ua/53524/1/%D0%86%D0%B2%D0%BE-%D0%B0%D0%B7%D1%82%D1%83%D1%84-%D0%B5%D0%B1%D0%B4%D1%80%D1%81%D0%B3-%D0%BC%D0%BF2018-109-111.pdf>
2. Дубова О.П. Особливості обліку витрат на виробництво продукції рослинництва.
3. Костякова А.А. Цільовий підхід до класифікації витрат в галузі рослинництва: планування, управління та контроль. Приазовський економічний вісник. 2021. Вип. 4. С. 87-93.
4. Олійник О.В., Шевченко В.М. Інноваційні підходи до управління операційними витратами в рослинництві. Вісник ХНАУ. Серія : Економічні науки. 2018. №4. С. 101-112.
5. Пархоменко Л.А. Роль і значення контролю в управлінні витратами. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Економіка сьогодення: актуальні питання та інноваційні аспекти». м. Запоріжжя, 25 липня 2020 р. Ч.2. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 133-136.
6. Сметан Д.С. Управління витратами реалізації продукції рослинництва в сільськогосподарських підприємствах України при застосуванні блокчейн технології. Соціально-гуманітарний вісник. 2023. Вип. 44. С. 36-39.

Abstract: *the study examines the importance and role of production cost control in the field of crop production. The interpretation of costs as a component of business processes is presented, and their composition in the production of plant products is specified. Certain key aspects of cost control in crop production have been identified. The methods of cost control of ensuring environmental requirements for the quality and safety of agricultural products are presented, as a leading factor in increasing the competitiveness of products in the agricultural sector of Ukraine.*

Key words: *control, costs, management, agriculture, crop production, ecological production.*

Науковий керівник:
Дубініна М.В.,
д-р екон. наук, проф., завідувач
кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет

УДК 657.37

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ БАЛАНСУ (ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН) У ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Карпук Ірина Миколаївна
здобувач вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** Зосереджено увагу на вивченні ролі балансу як ключової форми фінансової звітності під час воєнного стану в Україні. Систематизовано підходи до розуміння значення бухгалтерського балансу та визначено основні принципи його формування: безперервність, повне висвітлення, автономність, послідовність, нарахування, пріоритет сутності перед формою та використання єдиного грошового вимірника. Проведено аналіз основних аспектів складання балансу в умовах воєнного стану.*

***Ключові слова:** баланс, фінансова звітність, принципи обліку.*

Бухгалтерський баланс (форма №1) – це звіт про фінансовий стан підприємства, який висвітлює на певну дату його активи, власний капітал і зобов'язання [1]. Баланс, як ключовий звітний документ підприємства, має велике практичне значення. Він дозволяє суб'єктам господарської діяльності розкрити фінансове становище своєї компанії перед всіма зацікавленими сторонами, включаючи внутрішніх та зовнішніх користувачів, таких як керівництво, інвестори, кредитори, податкові органи, органи статистики, фінансово-кредитні установи та інші.

Основною метою бухгалтерського балансу як форми фінансової звітності є надання власнику підприємства можливості оцінити свій власний капітал та контроль над ним на основі представлених у балансі даних. Також, через баланс можна отримати інформацію про розмір матеріальних цінностей, обсяг запасів, стан розрахунків, розмір інвестицій, надаючи достовірний та повний зразок фінансового стану підприємства.

Баланс (Фінансовий звіт) повинен бути складений і наданий користувачам звітності до 25 числа наступного місяця після закінчення звітного кварталу. Останній строк подання щорічного Балансу разом із фінансовою звітністю - до 28 лютого наступного року після звітного періоду [1].

Під час складання балансу підприємствам слід проаналізувати вплив війни на стійкість їх діяльності та, де можливо, провести аналіз чутливості для

кількох потенційних сценаріїв з метою визначення значної ступені невизначеності стосовно здатності підприємства продовжувати свою діяльність без перерв. Це може знадобитися для розширеного розкриття інформації у фінансовій звітності [2].

Протягом періоду дії воєнного стану, а також впродовж трьох місяців після його скасування, не буде застосовуватися адміністративна та кримінальна відповідальність до фізичних осіб, фізичних осіб–підприємців та юридичних осіб за неподання чи несвоєчасне подання звітності та документів, визначених підпунктом 1 пункту 1 Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни». [3].

То, у випадку, коли підприємство не може забезпечити безперервну господарську діяльність, це може суперечити одному з принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності, визначеному у статті 4 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Цей принцип, а саме безперервність, підкреслює важливість забезпечення неперервності діяльності та вчасного звітування про фінансові результати [4].

В умовах воєнного стану баланс виступає як ключовий елемент фінансової звітності, і його складання набуває особливої вагомості та складнощів.

Розглянемо основні аспекти цієї форми фінансового відображення під час воєнного стану (табл. 1)

Таблиця 1 Основні аспекти складання Балансу в період воєнного стану

Аспекти	Значення
Безперервність	Важливість регулярного та систематичного формування балансу підсилюється в умовах воєнного стану. Ситуація швидко змінюється, і лише постійне оновлення фінансових даних може забезпечити точне відображення стану справ.
Повне висвітлення	У воєнний період, де можуть виникати непередбачувані обставини, баланс повинен докладно висвітлювати всі фінансові події, включаючи витрати на оборону, реконструкцію та інші важливі складові.
Автономність	Фінансова звітність повинна залишатися незалежною та об'єктивною, навіть у випадках великого тиску чи втручання уряду чи політичних сил.
Послідовність	Баланс повинен бути складений у послідовність за часовою шкалою, щоб забезпечити можливість аналізу та порівняння фінансових показників за різні періоди.
Нарахування та превалювання сутності над формою	Врахування реальних фінансових зобов'язань, а також надання переваги сутності над формою, є ключовим для відображення точної фінансової картини в умовах воєнного конфлікту.
Єдиний грошовий	В умовах економічної нестабільності та коливань валютного курсу, використання єдиного грошового вимірника стає

вимірник	важливим для забезпечення консистентності та аналітичної зрозумілості фінансових даних.
Аналіз тонкощів складання балансу	Однією з ключових задач є вивчення основних аспектів та тонкощів, які супроводжують складання балансу в умовах воєнного стану. Це включає в себе розгляд аспектів фінансових ризиків, витрат на оборону та реакцію на непередбачувані обставини.

Джерело: складено автором з використанням [2, 4]

Таким чином, у рамках бухгалтерської звітності ключове значення відводиться звітній формі №1. Ця звітність виступає ключовим джерелом інформації про фінансовий стан підприємства на звітну дату. Вона дозволяє визначити склад та структуру активів, оцінити рівень ліквідності та оборотності коштів, оцінити наявність власного капіталу і зобов'язань, а також проаналізувати стан та динаміку дебіторської та кредиторської заборгованості. Отримання такої інформації є необхідною передумовою для прийняття значущих управлінських рішень та оцінки ефективності майбутніх капіталовкладень. Вона дає керівництву підприємства мати чітке уявлення про фінансове положення компанії, виявляти потенційні ризики та можливості для покращення.

Бухгалтерський баланс представляє собою ключове джерело інформації про фінансовий стан підприємства за певний звітний період. Сучасний баланс є важливим інструментом, оскільки в ньому відображаються основні показники, необхідні для ухвалення управлінських рішень. Важливо точно дотримуватися відповідних стандартів бухгалтерського обліку (НП(С)БО або МСФЗ), особливо в частині обробки подій після закінчення звітного періоду та оцінки безперервності діяльності. На фоні воєнного конфлікту багато підприємств стикаються з труднощами та обмеженнями у здійсненні своєї діяльності, інколи зовсім неможливою. Війна суттєво вплинула на умови функціонування підприємств. Зазначені обставини роблять важким завдання дослідження бухгалтерського балансу в умовах воєнного стану. Проте, це залишається надзвичайно важливим завданням для забезпечення прозорості та ефективного управління фінансами в умовах кризових ситуацій.

Список використаних джерел:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. станом на 07.11.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>.
2. Томчук В. В., Кашуба А. Г. Баланс як форма фінансової звітності під час воєнного стану. *Економіка і організація управління*. 2022. DOI:10.31558/2307-2318.2022.3.8.
3. Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни : Закон України від 03.03.2022 р. № 2115-IX. станом на 20.09.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20#Text>.
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996–XIV. станом на 19.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.

Abstract: *The focus is on studying the role of the balance sheet as a key form of financial reporting during martial law in Ukraine. Methods for interpreting the significance of the balance sheet are organized and the main principles of its formation are defined: continuity, full coverage, autonomy, consistency, accrual, priority of substance over form and use of a single monetary measure. An analysis of the main aspects of drawing up a balance sheet under martial law was carried out.*

Keywords: *balance sheet, financial reporting, accounting principles.*

Науковий керівник:

Лугова О.І.,

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри обліку і оподаткування,

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 336.33

ХАРАКТЕРИСТИКИ ОСКАРЖЕННЯ В ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЛЯХ

Козак Анастасія Олександрівна,

здобувач вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *наведено основні характеристики процесу оскарження в публічних закупівлях.*

Ключові слова: *публічні закупівлі, замовник, скаржник, скарга, Антимонопольний комітет.*

Процес публічних закупівель характеризується взаємодією та послідовністю низки етапів. Однією з уніфікованих рис таких етапів є можливість подачі скарги учасником або потенційним учасником на неправомірні вимоги, дії, рішення чи бездіяльність певного суб'єкта. Така можливість називається оскарженням в публічних закупівлях [1].

Процес оскарження в публічних закупівлях з теоретичного та практичного боку досліджувався значним колом вчених, зокрема А. Костенко, В. Русін, С. Сирцева, Ю. Оврамець, Ю. Чебан та інші. Водночас, процес оскарження в закупівельній діяльності зазнає змін та певних характерних особливостей, тому потребує більш глибокого дослідження.

Так, оскарженням у публічних закупівлях є захист законних інтересів та прав Учасників, які були порушені внаслідок неправомірного рішення чи бездіяльності Замовника у сфері публічних закупівель. Суб'єктом оскарження є Учасник (Учасники), потенційний Учасник (потенційні Учасники). Об'єктом оскарження є Замовник закупівлі, а предметом – умови тендерної документації, рішення, дії, бездіяльність Замовника.

Незалежним органом оскарження є Антимонопольний комітет України, який власними рішеннями забезпечує виконання мети оскарження, тобто захищає права та інтереси Учасника з метою раціонального використання публічних коштів.

Процес оскарження в публічних закупівлях характеризується принципами строковості, платності та впливу на процес закупівлі та результат закупівлі.

Процес оскарження має обмеження у строках, які суттєво скоротилися з введенням в дію режиму воєнного стану [2].

В Україні оскарження завжди було платною процедурою. Водночас, останні зміни в умовах оплати, характеризують процес оскарження на порядок ефективніше, ніж в Європейських країнах. Обсяг оплати за подання скарги залежить від етапу закупівлі, предмету оскарження та очікуваної вартості закупівлі, а за умови прийняття рішення Антимонопольним комітетом України на користь скаржника, оплата повертається у повному обсязі.

Процес оскарження має безпосередній вплив на перебіг закупівлі. Так, з прийняттям рішення про розгляд скарги, процес закупівлі призупиняється. Рішення Антимонопольного комітету за результатами розгляду скарги може продовжити закупівлю за певних умов, відмінити закупівлю або скасувати результати проведення закупівлі.

Ненадання інформації або невиконання рішення органу оскарження тягне за собою адміністративне покарання відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення [3].

Процес оскарження здійснюється через електронну систему закупівель, без особистого спілкування, що певним чином забезпечує об'єктивність, прозорість процесу та дотримання етичних норм поведінки всіх суб'єктів закупівельного процесу.

Отже, «оскарження є інструментом, який дозволяє захистити права учасників публічних закупівель, забезпечити конкурентність процедури та дотримання принципу недискримінації учасників» [4]. Зазначений інструмент є попередженням порушення законодавства та принципів публічних закупівель, попередження та виправлення недобросовісних і неправомірних дій у сфері публічних закупівель.

До того ж, на нашу думку, можливість процесу оскарження та його організація за основними характеристиками є своєрідною гарантією дотримання професійної етики у сфері публічних закупівель.

Список використаних джерел

1. Що таке оскарження? URL: <https://smarttender.biz/terminy/view/oskarzhennya/>.
2. Про затвердження особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування: Постанова кабінету міністрів України від 12 жовтня 2022 р. № 1178; станом на 01 березень 2024 р.; URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1178-2022-%D0%BF#Text>.
3. Про адміністративні правопорушення: Кодекс України від ; станом на 13 червня 2023 р.; URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

4. Чебан Ю.Ю. Публічні закупівлі: аналіз особливостей в умовах воєнного стану. *Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України (в умовах воєнного стану та поствоєнний період: тези доповідей на Шістнадцятій всеукраїнській інтернет-конференції* (м. Одеса, 10-12 листопада 2022 р.). Одеса: НУ «Одеська політехніка», 2022. С.184-186.

Abstract: *the main characteristics of the appeal process in public procurement are given*

Key words: *public procurement, customer, complainant, complaint, Antimonopoly Committee*

Науковий керівник: Чебан Ю.Ю.,

канд. екон. наук, доцент, доцент,

кафедри обліку і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 657.1:338.4

ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРОПІДПРИЄМСТВ

Недбайло Ірина Іванівна,

здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація. *Досліджено вагомість впровадження інноваційних технологій в бухгалтерський облік та їх вплив на конкурентоспроможність агропідприємств на ринку. Зазначено основні напрями розвитку сучасних технологій, що можуть бути використані задля підвищення ефективності здійснення в бухгалтерському обліку агропідприємств. Зазначено про необхідність усунення негативних факторів, що призупиняють розвиток бухгалтерського обліку в самих агропідприємствах.*

Ключові слова: *інновації, технології, цифровізація, ефективність, управління.*

Економічна сфера сучасного світу набула бурхливих змін, завдяки впровадженню цифрових інформаційних технологій. Ключових змін зазнала також сфера бухгалтерського обліку для агропідприємств та суб'єктів господарювання, на що вплинула поява все більш інноваційних розробок та рішень. Бухгалтерський облік зазнав кардинальних змін у всіх його процесах, а саме зборі, обробці, передачі та зберіганні інформації, що є вагомим фактором конкурентоздатності для будь якого агропідприємства на економічному ринку країни.

Проте, впровадження цифрових технологій в бухгалтерський облік для аграріїв, крім сприятливого середовища, викликає й низку факторів та проблем, серед яких: відсутність швидкісної мережі Інтернет у віддалено населених пунктах, відсутність можливості підвищення рівня кваліфікації працівників у сфері інновацій, недостатність фінансових ресурсів для впровадження сучасних технологій та інше. Тому, як наслідок, більш ефективного впровадження сучасних інноваційних технологій у сферу бухгалтерського обліку зазнають ті

агропідприємства, які здатні вирішити першочергові інноваційні фактори та проблеми.

Питання сучасного стану, перспектив застосування інноваційних технологій в бухгалтерському обліку для агропідприємств та інших суб'єктів господарювання досліджувалось у працях вітчизняних вчених, таких як: Коваль С. В. [1], Правдюк Н. Л. [2], Обнявко М. В. [2], Потриваєва Н. В. [3], Козаченко Л. А. [3] та інші.

Ведення бухгалтерського обліку передбачає насамперед складну процедуру документообігу (складання чималої кількості довідок, фінансових звітів, які стосуються внутрішніх та зовнішніх джерел тощо). Крім того, бухгалтеру необхідно систематично аналізувати значну кількість змін у нормативно-правових актах та законах, які контролюють процес ведення бухгалтерського обліку, і оперативно вносити відповідні коригування за потреби.

Використання сучасного програмного забезпечення в процесі автоматизації бухгалтерського обліку аграрних підприємств дозволяє не тільки оперативно контролювати господарські операції, а й здійснювати їх оперативний аналіз. Отримані обліково-аналітичні дані є складовими імітаційного моделювання, які використовують задля визначення прогностичних результатів тих чи інших управлінських рішень. У свою чергу, це дозволяє знизити ступінь невизначеності в процесі аналізу господарської діяльності та поліпшити показники оперативного і стратегічного планування та управління діяльності підприємства з метою підвищення його конкурентоспроможності [1, с. 14].

Звідси постає необхідність в правильності постановки завдання з організації бухгалтерського обліку з метою забезпечення інформаційних потреб виконавців облікових процесів.

Завдання організації бухгалтерського обліку полягають у виборі методики, технології і техніки ведення бухгалтерського обліку, а також підборі облікового персоналу та забезпечення їх роботи [2, с. 3].

Отже, завдання організації бухгалтерського обліку полягають у виборі всіх необхідних складових задля здійснення збору, обробки та аналізу фінансової інформації для прийняття управлінських рішень, забезпечення відповідності фінансової звітності вимогам зацікавлених сторін і контроль витрат, а також налагодження ефективних систем внутрішнього контролю. Цей підхід допомагає підприємствам успішно управляти своєю діяльністю та підтримувати стабільність і довіру у всіх зацікавлених сторін.

Застосування цифрових технологій в бухгалтерському обліку надає суттєві можливості бухгалтерській службі компанії, зокрема дозволяє найоперативніше виконувати професійні функції, складати фінансову звітність, управляти бізнес-процесами та досягати окреслених стратегічних цілей. В цифровій бухгалтерії виконується повний цикл необхідних операцій для роботи з контрагентами, оперативного обліку матеріальних цінностей, робіт та послуг, обліку розрахунків за виплатами працівникам, електронне

адміністрування податків, ціноутворення та контролю за розрахунками, використання хмарних обчислень тощо [3, с. 82].

Тому, всі підприємства сьогодення, в тому числі й агропідприємства, впроваджують автоматизовану систему обліку, найчастіше у вигляді спеціалізованих бухгалтерських програм. Серед основних сучасних технологій в бухгалтерському обліку, що здатні значно підвищити конкурентоспроможність агропідприємств, можна зазначити такі, як: хмарні технології, або BigData задля зберігання та обробки фінансових даних дозволяє отримувати доступ до них з будь-якої точки світу; впровадження програмного забезпечення для автоматизації рутинних завдань у бухгалтерському обліку (наприклад обробки рахунків, операцій з оплатою) дозволяє зменшити ризик помилок та збільшити продуктивність; використання аналітичних інструментів для збору та аналізу фінансової інформації, що допомагає управлінцям приймати обґрунтовані рішення щодо стратегій розвитку та ефективного використання ресурсів; розробка автоматизованих додатків для ведення обліку та моніторингу фінансів, що в свою чергу дозволяє керівникам агропідприємств бути в курсі подій та приймати швидкі рішення навіть у віддаленому режимі.

Отже, бухгалтерський облік агропідприємств під впливом цифровізації значно оптимізує їх діяльність, сприятиме підвищенню їх продуктивності та ефективності управління в цілому. Проте, це можливо лише завдяки усуненню низки факторів, що уповільнюють розвиток цифровізації бухгалтерського обліку. З автоматизованих процесом розвитку бухгалтерського обліку агропідприємств підвищується й їх конкурентоспроможність, оскільки впровадження та застосування новітніх технологій дозволяє швидко, вчасно то найбільш точно виконувати бухгалтерські процеси.

Список використаних джерел:

1. Коваль С. В. Здійснення автоматизації бухгалтерського обліку аграрних підприємств на засадах впровадження нових програмних продуктів і моделей: *Економічний вісник університету*. 2019. Вип. №42. С. 12-18. DOI: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=ecvu_2019_42_4.
2. Правдюк Н. Л., Обнявко М. В. Впровадження блокчейну в облікову систему: Кроки назустріч: *Ефективна економіка*. 2022. Вип. №1. С. 1-8. DOI: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2022/14.pdf.
3. Potryvaieva, N., Kozachenko, L., Nedbailo, I., & Nesterchuk, I. Digitization of accounting in the management of business processes of enterprises of the agro-industrial complex. *Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science*, 2022. №26(1),79-88. [https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26\(1\)-8](https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26(1)-8).

Abstract. *The significance of the introduction of innovative technologies in accounting and their impact on the competitiveness of agricultural enterprises on the market was studied. The main directions of the development of modern technologies that can be used to increase the efficiency of the accounting of agricultural enterprises are indicated. The need to eliminate negative factors that stop the development of accounting in agricultural enterprises is noted.*

Keywords: *innovation, technology, digitalization, efficiency, management.*

Науковий керівник:
Потривасєва Н.В.,
д-р екон. наук, професорка,
професорка кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет

УДК 657.1.012.1

ОБЛІКОВІ ТЕНДЕНЦІЇ В ЦИФРОВІЗАЦІЇ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Нестерчук Ірина Василівна,
здобувачка вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** висвітлено вплив цифровізації на облікові процеси в аграрному секторі. Досліджено, як впровадження новітніх технологій, таких як штучний інтелект, інтернет речей, та великі дані, трансформує традиційні методи обліку на аграрних підприємствах. Визначено роль аутсорсингу в контексті цифровізації, який дозволяє аграрним компаніям оптимізувати свої облікові функції та зосередитися на основній діяльності. Наголошено на необхідності адаптації управлінських та облікових практик до змін умов господарювання та вимог ринку.*

***Ключові слова:** цифровізація, аграрні підприємства, облікові процеси, штучний інтелект, інтернет речей, великі дані, аутсорсинг.*

У сучасному світі, де швидкість змін набуває все більшого темпу, аграрний сектор зазнає значних трансформацій, викликаних цифровізацією. Цифровізація діяльності аграрних підприємств стає не лише трендом, але й необхідністю, що дозволяє підвищити ефективність ведення агробізнесу, оптимізувати виробничі процеси, покращити управління ресурсами та забезпечити більшу прозорість ведення обліку. В цьому контексті з'являються нові облікові тенденції, які кардинально змінюють традиційні підходи до обліку в аграрних підприємствах.

Облікові системи аграрних підприємств, інтегровані з цифровими технологіями, включають в себе використання сучасного програмного забезпечення, інформаційних систем, інтернету речей, штучного інтелекту та великих даних. Ці технології дозволяють не лише автоматизувати збір, обробку та аналіз даних, але й забезпечують високу адаптивність до змінних умов господарювання, сприяють прийняттю обґрунтованих управлінських рішень та підвищують прозорість обліку.

Цифровізація обліку в аграрних підприємствах має свої особливості, які впливають зі специфіки агробізнесу, включаючи сезонність, залежність від природних умов, велику кількість виробничих процесів та потребу в управлінні великими обсягами даних. Саме тому впровадження цифрових облікових систем вимагає не тільки технологічних змін, але й адаптації управлінських процесів та підготовки кадрів.

У майбутньому, облікові тенденції в цифровізації аграрних підприємств будуть продовжувати еволюціонувати, враховуючи нові технологічні розробки, зростаючі вимоги до сталості та екологічності агропромислового виробництва, а також змінювані потреби споживачів і ринкові тенденції. Освоєння цих нових облікових практик стане ключовим фактором успіху аграрних підприємств в еру цифрової економіки.

Вплив цифровізації на традиційні облікові процеси охоплює широкий спектр аспектів, включаючи зміни в ролях професійних бухгалтерів, покращення якості фінансової звітності та збільшення точності прогнозів фінансових аналітиків. Дослідження доводять, що цифровізація спричиняє зміни у структурі роботи бухгалтерів, перетворюючи їх із традиційних ролей до аналітиків та консультантів, які допомагають підприємцям у прийнятті рішень [1].

Автоматизація облікових процесів давно є невід'ємною частиною бухгалтерської сфери, і з появою новітніх технологій цей процес прискорився, дозволяючи створювати програмне забезпечення, що імітує дії людини в автоматизованих системах обліку. Такі інновації допомагають підвищити ефективність та точність даних, знижуючи витрати компаній та вивільняючи час бухгалтерів для зосередження на складніших задачах.

Цифровізація в обліку також пов'язана з різними видами діяльності, що включає як рутинні, так і нерутинні задачі, і вимагає від бухгалтерів розвитку нових навичок і адаптації до змін. Технології, такі як штучний інтелект, програмні роботи та блокчейн, сприяють оптимізації бізнес-процесів і вимагають від бухгалтерів глибокого розуміння цих технологій для ефективної роботи. Враховуючи ці аспекти, можна стверджувати, що цифровізація радикально трансформує облікові процеси, змінюючи роль професійних бухгалтерів, покращуючи якість фінансової звітності, та збільшуючи точність прогнозів фінансових аналітиків. Автоматизація допомагає збільшити ефективність та точність даних, знижуючи витрати та вивільняючи час бухгалтерів для зосередження на більш складних задачах. Технології, такі як штучний інтелект, програмні роботи, та блокчейн, вимагають від бухгалтерів розуміння нових інструментів та адаптації до змін. Дослідження з різних країн підтверджують, що цифровізація в обліку є необхідною для сучасного бізнесу, особливо в контексті підвищення ефективності та прозорості фінансового управління.

Враховуючи значний вплив цифровізації на традиційні облікові процеси, особливо в аграрному секторі, важливо розглянути ще один аспект, який зазнає трансформації – аутсорсинг облікових функцій. Цифровізація не лише оптимізує внутрішні облікові процеси підприємств, але й відкриває нові можливості для аутсорсингу деяких аспектів обліку. Це особливо актуально для аграрних підприємств, де використання передових технологій може сприяти більш ефективному управлінню ресурсами, плануванню врожайності, моніторингу витрат та оптимізації виробничих процесів [2].

Аутсорсинг в контексті цифровізації дозволяє аграрним підприємствам скористатися передовими обліковими системами та аналітичними

інструментами без необхідності значних капіталовкладень у власну ІТ-інфраструктуру. Залучення зовнішніх спеціалістів може сприяти більш глибокому аналізу даних, прогнозуванню та стратегічному плануванню, дозволяючи аграрним підприємствам зосередитися на своїх основних бізнес-процесах.

Аутсорсинг облікових функцій стає ключовим елементом стратегії модернізації на аграрних підприємствах, дозволяючи не лише автоматизувати та оптимізувати процеси, пов'язані з розрахунками виплат, але й залучати зовнішню експертизу для забезпечення високої якості і точності облікових операцій. Таке партнерство зі спеціалізованими провайдерами не тільки покращує ефективність ведення обліку, але й забезпечує адаптацію до постійно змінюваних вимог ринку та законодавства, зокрема в аспектах обробки заробітної плати та інших компенсаційних виплат [3].

Отже, цифровізація в аграрному секторі є ключовим чинником, який не тільки трансформує облікові процеси, але й радикально змінює підходи до управління агробізнесом. Інтеграція новітніх технологій, таких як інтернет речей, штучний інтелект, та великі дані, у облікові системи аграрних підприємств дозволяє не лише автоматизувати та оптимізувати процеси, але й підвищує прозорість та ефективність управлінського обліку. Аутсорсинг відіграє важливу роль, надаючи аграрним підприємствам можливість використовувати передові облікові та аналітичні інструменти без необхідності великих інвестицій у власну ІТ-інфраструктуру. У майбутньому можна очікувати подальшого розвитку облікових тенденцій у цифровізації аграрних підприємств, враховуючи нові технологічні досягнення та зростаючі вимоги до екологічності та сталості в агропромисловому секторі. Прийняття та адаптація до цих нових практик буде вирішальним для успіху аграрних підприємств в умовах швидко змінюваного ринкового середовища.

Список використаних джерел:

1. Impact of Digitalization on the Accounting Profession. 2023. pp.19-34. URL: https://www.researchgate.net/publication/367528260_Impact_of_Digitalization_on_the_Accounting_Profession (Дата звернення 14.03.2023.)
2. Coman D.M., Ionescu C.A., Duică A., Coman M.D., Uzlaş M.C., Stănescu S.G., State, V. Digitization of Accounting: The Premise of the Paradigm Shift of Role of the Professional Accountant. Appl. Sci. 2022, 12, 3359. URL: <https://doi.org/10.3390/app12073359> (Дата звернення 14.03.2023.)
3. Potryvaieva N., Palieiev A. Accounting outsourcing as a modern effective tool of enterprise management // Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science. 2023. № 27(3). С. 18-30. URL: <https://doi.org/10.56407/bs.agrarian/3.2023.18>. (Дата звернення 14.03.2023.)

***Abstract:** This paper examines the impact of digitalization on accounting processes within the agricultural sector. It explores how the introduction of cutting-edge technologies such as artificial intelligence, the Internet of Things, and big data is transforming traditional accounting methods at agricultural enterprises. The role of outsourcing within the context of digitalization is analyzed, enabling agricultural companies to optimize their accounting functions and focus on their core activities. The necessity for managerial and accounting practices to adapt to changing business conditions and market demands is emphasized.*

Keywords: digitalization, agricultural enterprises, accounting processes, artificial intelligence, Internet of Things, big data, outsourcing.

Науковий керівник:

Потриваєва Н.В.,

д-р екон. наук, професорка, професорка
кафедри обліку і оподаткування,

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 657.1.012.1

НОВАЦІЇ В ОБЛІКОВИХ ТЕХНОЛОГІЯХ РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ

Панасик Тетяна Олександрівна,

здобувач вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: розглянуто еволюцію облікових систем у відповідь на динамічні зміни в сучасному світі, з особливим акцентом на інновації в розрахунках за виплатами працівникам. Досліджено вплив новітніх технологій, включаючи штучний інтелект, блокчейн і хмарні рішення, на оптимізацію та автоматизацію облікових процесів. Акцентовано увагу на важливості кібербезпеки та аутсорсингу як засобів підвищення ефективності та якості у фінансовому управлінні. Висвітлено роль професійних конференцій і досліджень у впровадженні облікових новацій.

Ключові слова: інновації в обліку, автоматизація, кібербезпека, аутсорсинг, штучний інтелект, блокчейн, хмарні рішення.

Сучасний світ динамічно змінюється, а з ним еволюціонують і облікові системи, що вимагають від бізнесу адаптації до нових викликів.

Інновації в облікових технологіях, особливо в контексті розрахунків за виплатами працівникам, стосуються не тільки автоматизації процесів та зниження ризику людських помилок, а й підвищення прозорості та ефективності фінансового управління. Сучасні технології, такі як штучний інтелект, блокчейн та хмарні рішення, відкривають нові можливості для оптимізації та автоматизації облікових процесів, зокрема в частині розрахунків із виплатами працівникам.

Новації в облікових технологіях, зокрема у сфері розрахунків за виплатами працівникам, тісно пов'язані з загальними технологічними трендами, які швидко розвиваються. Одним з ключових напрямів є поширення генеративного штучного інтелекту (ШІ), що включає застосування великих попередньо навчених моделей, хмарних обчислень та опенсорсних рішень у різних сферах, включаючи робочі завдання та розробку програмного забезпечення. В українському контексті, програмні продукти як "М.Е.Дос" та "Дебет +" активно використовуються для автоматизації розрахунків за виплатами працівникам, спрощуючи процеси та підвищуючи точність даних.

Міжнародні рішення, такі як "SAP ERP" та "Oracle Financials", також широко впроваджуються в компаніях різного масштабу для ефективного управління розрахунками та обліку персоналу [1].

На додаток до цього, кібербезпека стає все більш важливою складовою будь-якої облікової системи, особливо у контексті зберігання та обробки фінансових даних працівників. У 2024 році компаніям необхідно буде звернути особливу увагу на захист від кіберзагроз, включно з DDoS- та ransomware-атаками. Використання технологій на основі блокчейну та принципів нульової довіри (Zero Trust) може допомогти в побудові більш безпечних облікових систем [2].

Щодо конкретних новацій у обліку виплат працівникам, значну роль можуть відіграти конференції та дослідження. Такі заходи можуть висвітлювати передові підходи та інновації, які можуть бути застосовані в облікових системах, зокрема в частині розрахунків за виплатами працівникам.

В контексті новацій у обліку виплат працівникам, важливо враховувати, як зовнішні знання та дослідження можуть впливати на внутрішні процеси компанії. Наприклад, ідеї та підходи, обговорені на профільних конференціях, можуть надихати на впровадження інноваційних рішень у сфері обліку. Така інтеграція новітніх технологічних розробок і досвіду експертів спонукає до переосмислення та оптимізації існуючих методик, зокрема, через аутсорсинг, який відкриває нові можливості для підвищення ефективності та якості роботи в облікових системах.

Актуальність аутсорсингу в облікових системах особливо відчутна в контексті оптимізації та автоматизації, не лише для безготівкових рахунків, а й для розрахунків за виплатами працівникам. Впровадження аутсорсингу дозволяє компаніям делегувати складні та трудомісткі облікові процеси зовнішнім спеціалізованим організаціям, забезпечуючи ефективність та високу якість виконання функцій, як у випадку з бухгалтерським аутсорсингом, так і в обробці заробітної плати та інших фінансових служб [3].

Компанії, що інтегрують новітні облікові технології, можуть зіткнутися з викликами, такими як висока вартість імплементації, необхідність перенавчання персоналу, забезпечення кібербезпеки та відповідність законодавчим вимогам. Попри це, перспективи облікових технологій обіцяють значні переваги, включаючи підвищену ефективність, точність, та можливості для аналітичного управління. Розвиток штучного інтелекту, блокчейну, аутсорсингу та хмарних технологій може привести до більш автоматизованих, безпечних, та адаптивних облікових систем.

Отже, у світі, де облікові системи перебувають у стані постійної еволюції відповідно до технологічного прогресу, адаптація бізнес-структур до новітніх викликів набуває вирішального значення. Використання таких програм, як "М.Е.Дос", "Дебет +" у вітчизняній практиці, та "SAP ERP", "Oracle Financials" на міжнародному рівні, демонструє прагнення компаній інтегрувати автоматизовані рішення для оптимізації облікових процесів, зокрема у сфері розрахунків за виплатами працівникам. Сучасні інновації в обліку розрахунків за виплатами працівникам передбачають інтеграцію передових технологій,

таких як штучний інтелект, блокчейн та хмарні обчислення, що не лише сприяють автоматизації та ефективності, а й забезпечують зниження ризиків та підвищення прозорості. Наукові конференції та дослідницькі роботи у цій сфері сприяють поширенню знань та стимулюють впровадження нововведень, які можуть бути адаптовані в обліковій практиці. Аутсорсинг як ефективний інструмент дозволяє компаніям оптимізувати та модернізувати облікові процеси, відповідаючи сучасним вимогам та тенденціям, що, у свою чергу, сприяє підвищенню конкурентоспроможності та адаптивності підприємств у динамічному бізнес-середовищі.

Список використаних джерел:

1. 10 технологічних трендів 2024 року URL: <https://wezom.com.ua/ua/blog/10-tehnologichnih-trendiv-2024-roku>. (Дата звернення 14. 03. 2023 р.).
2. 6 трендів кібербезпеки в 2024 році URL: <https://wezom.com.ua/ua/blog/6-trendiv-kiberbezpeki-v-2024-rotsi>. (Дата звернення 14. 03. 2023 р.).
3. Potryvaieva N., Palieiev A. Accounting outsourcing as a modern effective tool of enterprise management // Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science. – 2023. – № 27(3). – С. 18-30. – URL: <https://doi.org/10.56407/bs.agrarian/3.2023.18>. (Дата звернення 14. 03. 2023 р.)

***Abstract:** This document explores the evolution of accounting systems in response to the dynamic changes in the modern world, with a special focus on innovations in payroll calculations. The impact of cutting-edge technologies, including artificial intelligence, blockchain, and cloud solutions, on optimizing and automating accounting processes is examined. Emphasis is placed on the importance of cybersecurity and outsourcing as means to enhance efficiency and quality in financial management. The role of professional conferences and research in the implementation of accounting innovations is also highlighted.*

***Keywords:** accounting innovations, automation, cybersecurity, outsourcing, artificial intelligence, blockchain, cloud solutions.*

Науковий керівник:

Потриваєва Н.В.,

*д-р екон. наук, професорка, професорка
кафедри обліку і оподаткування,*

Миколаївський національний аграрний університет

ОБЧИСЛЕННЯ СУМАРНОГО ОБСЯГУ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ДЛЯ ВИПЛАТИ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ

Парубченко Владислав Сергійович,

здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Ключові слова: *заробітна плата, оплата праці.*

Заробітна плата - це винагорода, яку роботодавець виплачує працівникові за його трудовий внесок у грошовому виразі згідно з умовами трудового договору.

Розмір зарплати залежить від складності та характеру виконуваної роботи, професійних якостей працівника, результатів його праці і функціонування підприємства.

Для установ і організацій, що функціонують за рахунок бюджетних коштів, це фонди, що виділяються з бюджету або грантами, а також частка доходу, отриманого через господарську діяльність та іншими шляхами.

Мінімальна заробітна плата - це законом встановлений найнижчий розмір оплати праці за виконану працю протягом місяця (години).

Розмір мінімальної заробітної плати визначається з урахуванням потреб працюючих та їх сімей, достатньої вартості для забезпечення нормального функціонування організму працездатної людини, збереження її здоров'я через споживання продуктового набору, максимального комплексу нехарчових товарів і послуг для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистостей, а також загального розмаху середньої зарплати, продуктивностей працюючих та розвиненості сфери зайнятості.

Мінімальна оплата праці має становити не менше, ніж розмір мінімального доходу для тих, хто може працювати.

Кожна людина заслуговує на гідний рівень життя, який неможливо забезпечити без постійної роботи та адекватної матеріальної винагороди за неї. Гарна праця передбачає не лише високу оплату і комфортні умови праці, якими може скористатися працюючий для задоволення своїх потреб і гарантування гідного життя своїм близьким. Забезпечення гідної праці передбачається Програмою Гідної праці МОП для України, яка спрямована на посилення соціального захисту, сприяння зайнятості безробітних, покращення умов праці, отримання гідної та продуктивної роботи.

Кожен з нас має право на гідне життя, чи не так? Але, думаю, без стабільної роботи та справедливої винагороди важко це забезпечити. Гідна праця - це не лише гроші, хоча вони дуже важливі. Вона також означає гідні умови праці, що дозволяють нам не тільки задовольняти свої потреби, але й забезпечувати нашим рідним достойне життя. Не забуваймо, що кожен працівник - це частина сім'ї, яка теж заслуговує на щастя та забезпечення. І важливо, щоб урядові програми, як програма "Гідної праці", спрямовувалися на захист наших прав, покращення умов праці та забезпечення всіх гідною та продуктивною працею.

Отже, облік на підприємстві - це як серце, що живить всю систему. Ми відповідальні за точний розрахунок зарплати кожного працівника відповідно до того, скільки та як якісно вони працюють. Тримаємо пильний контроль за дисципліною та використанням часу, щоб усі норми виконувалися належним чином. Намагаємося виявляти потенціал для підвищення продуктивності праці, щоб кожен міг розвиватися та відчувати себе корисним. Також не забуваємо про важливі витрати на соціальне страхування і відрахування в Пенсійний фонд України - кожен має право на свою частку забезпечення в майбутньому.

Коли ми говоримо про обчислення сумарного обсягу фінансових ресурсів, ми насправді розмовляємо про визначення загальної суми грошей, яка йде на різні фінансові потреби протягом певного часу. На підприємстві,

особливо сільськогосподарському, це означає розрахунок усіх коштів, необхідних для виплати зарплати нашим працівникам.

Цей процес включає в себе розподіл грошей на різні складові зарплати, такі як основна плата, бонуси, соціальні виплати, податки та інші витрати. Щоб зробити це правильно, ми повинні врахувати багато різних факторів, які впливають на вартість праці, і відобразити всі аспекти оплати праці на нашому підприємстві. Тільки тоді можна буде точно розрахувати, скільки коштів потрібно для нашої цінної команди, яка допомагає нам рости і процвітати.

Коли ми говоримо про те, як оплачувати працівників на сільськогосподарському підприємстві, це не просто питання грошей - це питання управління нашими ресурсами та забезпечення успішності нашого бізнесу. Ми розуміємо, що оплата праці не обмежується лише базовою зарплатою. Вона включає в себе також різноманітні бонуси, премії та інші соціальні пакети, які мотивують наших працівників та підтримують їхнє благополуччя.

Коли ми розраховуємо сумарний обсяг фінансових ресурсів для виплати зарплати, ми ретельно враховуємо різні аспекти вартості праці. Це означає докладний аналіз того, як розподіляється наш фонд оплати праці між різними категоріями працівників, з урахуванням їхніх обов'язків, досвіду та відповідальності. Система соціальних та медичних виплат є необхідним компонентом, який впливає на загальний фінансовий обсяг виплат. Разом із цим, податкові та пенсійні відрахування обов'язково враховуються для визначення чистої суми, яку отримує працівник.

Важливим аспектом є ефективність витрат на зарплату, яка визначає відношення витрат до виробничого результату. Аналізуючи цей показник, підприємство може розробити стратегії для оптимізації витрат та підвищення продуктивності.

В цілому, розрахунок сумарного обсягу фінансових ресурсів для оплати праці на сільськогосподарському підприємстві - це складний процес, який вимагає системного підходу та урахування багатьох аспектів. Але це допомагає нам досягати ефективності та стабільності у керуванні нашими ресурсами, що є нашою головною метою.

Список використаних джерел:

1. Закон України про оплату праці, Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1995, № 17, ст.121, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80>
2. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2007, N 9, ст.76, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/466-16>
3. Юзько Т. Гідна оплата праці як необхідний атрибут захисту права на життя працівника [Текст] / Т. Юзько // Підприємництво, госп-во і право : наук.-практ. госп.-прав. журн. - 2015. - N 8. - С. 21-25. - Бібліогр. : с. 24-25

Науковий керівник:

Усикова О. М.,

д-р екон. наук, професор,

*директорка навчально- наукового інституту бізнесу,
інноваційного розвитку та міжнародної діяльності,
Миколаївський національний аграрний університет*

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Погорелова Ольга Миколаївна,

здобувач вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** повномасштабне вторгнення Росії на територію України стало серйозним викликом не лише для громадян, а й для фінансової системи держави. Військові дії істотно ускладнили процес адміністрування податків, що зумовило необхідність реформування податкової політики. Метою змін стало забезпечення максимально можливих надходжень до державного бюджету в умовах воєнного стану за рахунок посилення податкового контролю та адміністрування. Зміни та нововведення дозволили зберегти фінансову стабільність та забезпечити належне наповнення бюджету попри складні умови війни. Водночас податкова політика залишається гнучкою і може коригуватися відповідно до нових викликів та потреб економіки і суспільства.*

***Ключові слова:** оподаткування, реформи, Податковий Кодекс України*

Одним з найактуальніших завдань є реформування податкової політики таким чином, щоб в умовах воєнного стану забезпечити максимально можливі надходження до держбюджету. Це потребує посилення податкового адміністрування та контролю.

Тривалий період бойових дій на території України вимагає оперативного реагування та внесення відповідних коригувань до податкового законодавства, щоб відповідати мінливим умовам. На початку збройного конфлікту були впроваджені початкові зміни до Податкового Кодексу України, проте цей процес адаптації податкових норм до нових реалій триватиме й надалі, оскільки ситуація залишається нестабільною та потребуватиме подальших законодавчих кроків для забезпечення ефективного функціонування фіскальної системи в умовах військового стану [1].

До основних змін та нововведень в ПКУ можна віднести наступне:

- фізичні особи, які служать у Збройних Силах України, Національній гвардії чи інших військових формуваннях, звільнені від сплати податку на доходи фізичних осіб;
- для підприємств, що продовжують працювати на територіях, де ведуться бойові дії, передбачені податкові канікули та ряд пільг;
- знижені ставки ПДВ, податку на прибуток та єдиного соціального внеску;
- запроваджено нульову ставку ввізного мита на важливі для економіки та оборони товари;
- посилено боротьбу з контрабандою та незаконним переміщенням товарів через митний кордон та інші [2].

Внаслідок змін до Перехідних положень Податкового кодексу України на період дії воєнного чи надзвичайного стану, Державна податкова служба не застосовуватиме штрафні санкції до платників податків за несвоєчасну сплату податкових зобов'язань, порушення термінів подання податкової звітності, якщо встановлені строки припали на період від 24 лютого 2022 року до завершення воєнних дій, а також за затримку реєстрації податкових та акцизних накладних, несвоєчасне декларування залишків пального, спирту та інших підакцизних товарів.

Така тимчасова податкова амністія стала вимушеним, але необхідним кроком з боку влади, адже в умовах повномасштабної війни багатьом підприємствам та фізичним особам складно дотримуватися усіх податкових процедур та строків. Пріоритетом стало забезпечення безперервної діяльності суб'єктів господарювання, які продовжували працювати навіть в зонах активних бойових дій. Тож звільнення від штрафів за податкові порушення тимчасово знизило адміністративне навантаження на бізнес.

Разом з тим, уряд закликав усіх, хто має таку можливість, продовжувати сплачувати податки та збори для наповнення бюджету і фінансування оборонних та соціальних потреб держави в цей складний період. Адже податкові надходження залишаються критично важливим джерелом для функціонування держави під час війни. [4].

До цього всього ще можна додати, що починаючи з 1 квітня 2022 року і до завершення воєнних дій, фізичні особи-підприємці, які належать до 1-ї та 2-ї груп платників єдиного податку, тимчасово звільнені від обов'язку сплачувати цей податок. За зазначений період декларація єдиного податку не потребує заповнення. Водночас, фізичні особи-підприємці зазначених категорій, які скористалися правом на тимчасове звільнення від сплати єдиного податку під час воєнного стану, повинні будуть відобразити відсутність щомісячних авансових платежів у відповідних розділах податкової декларації у випадку виникнення обов'язку її подання. Така вимога є необхідною для належного документального підтвердження використання передбаченої законодавством пільги та уникнення потенційних непорозумінь чи донарахувань у майбутньому [3].

Водночас, слід мати на увазі, що пільга зі звільнення від фінансової відповідальності поширюється виключно на тих платників податків, які об'єктивно не можуть виконувати податкові зобов'язання через бойові дії та руйнування. Для решти підприємців, які зберегли спроможність провадити господарську діяльність, рекомендовано продовжувати сплачувати належні податки та збори, сприяючи тим самим наповненню державного бюджету в непростий воєнний час.

Крім того, на період дії воєнного стану в Україні цілодобовий доступ забезпечено до Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Винятком є декларації військовослужбовців Держприкордонслужби, ДССЗІЗР, УДО, розвідувальних органів, Збройних Сил та інших військових формувань, поліцейських спецпризначення, задіяних у бойових діях, полонених, а також

декларантів з тимчасово окупованих територій - незалежно від часу їх первинної подачі [5].

Згідно закону від 20.09.2023 № 3384-IX державні службовці мали право подавати декларації про майновий стан та доходи в добровільному порядку, проте тепер визначено обов'язок суб'єктів декларування, які у 2022 - 2023 роках не подали таку декларацію, тому вони зобов'язані не пізніше 31 січня 2024 року зробити це, в іншому випадку будуть накладені штрафні санкції.

Отже, в умовах військового стану податкова політика України зазнала істотних змін задля адаптації до нових викликів та забезпечення фінансової стабільності держави. Зокрема, були введені податкові пільги та стимули для підтримки бізнесу і населення, оптимізовані ставки окремих податків, спрощені процедури адміністрування, посилено боротьбу з контрабандою. Ці зміни дозволили зберегти достатній рівень надходжень до бюджету за складних умов війни. Водночас, податкова політика залишається гнучкою і може коригуватися залежно від потреб економіки та суспільства. Загалом прийняті заходи є вкрай необхідними для подолання наслідків війни та відновлення фінансово-економічної стабільності України.

Список використаних джерел

1. Єдиний податок: хто і як може не платити податки під час війни. ТРУДОВЕ ПРАВО. ТПУ. URL: <https://tr.tax.gov.ua/media-ark/local-news/print-581820.html> (дата звернення: 17.02.2023).

2. Про військовий стан. Закон України від 12.05.2015 № 2755-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 17.02.2023).

3. Усі єдинники 1 та 2 груп під час війни мають право не сплачувати ЄП. Офіційна позиція ДПСУ. Ділова Тернопільщина. 17.02.2023. URL: <https://news.dtkr.ua/simple/individual-single-tax/79876-usi-jedinniki-1-ta-2-grup-pid-cas-viini-maiut-pravo-ne-splacuvati-jep-oficiina-rozicija-dpsu> (дата звернення: 17.02.2023).

4. Оподаткування під час воєнного стану. Європейська Бізнес Асоціація. URL: <https://eba.com.ua/opodatкування-pid-chas-voennogo-stanu/> (дата звернення: 17.02.2023).

5. Відновлено е-декларування доходів під час воєнного стану та дію антикорупційних механізмів. Бухгалтер 911. 17.02.2023. URL: https://buh.ligazakon.net/news/222758_vdnovleno-e-deklaruvannya-dokhodv-pd-chas-vonnogo-stanu-ta-dyu-antikoruptynykh-mekhanizmiv (дата звернення: 17.02.2023).

***Abstract:** Russia's full-scale invasion of Ukraine has posed a serious challenge not only to citizens but also to the state's financial system. Military operations have significantly complicated the tax administration process, necessitating reforms to tax policy. The goal of the changes was to ensure maximum possible revenues to the state budget under martial law by strengthening tax control and administration. The changes and innovations have helped maintain financial stability and ensure proper budget replenishment despite the difficult conditions of war. At the same time, tax policy remains flexible and can be adjusted in accordance with new challenges and the needs of the economy and society.*

***Key words:** Taxation, reforms, Tax Code of Ukraine*

Науковий керівник:

Лагодієнко Н.В.,

*д-р екон. наук, доцент кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет*

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Полоз Владислав Денисович,

здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** Обґрунтовано важливість підвищення ефективності господарської діяльності, проведення своєчасного і ретельного аналізу фінансових результатів господарської діяльності, застосування аналітично-системного підходу до оцінки фінансової діяльності підприємства. Запропоновано завдання, за допомогою яких досягаються основні цілі аналізу фінансових результатів діяльності підприємства та з'ясовано інструменти оцінки фінансових результатів, що є основою для визначення резервів підвищення ефективності підприємства.*

***Ключові слова:** фінансові результати, аналіз, облік, методичні підходи, процес, ефективність, показники.*

Розвиток господарської діяльності підприємств та підвищення ефективності надають великого значення реалізації товарів, робіт, послуг та фінансовим результатам операційної діяльності. Процес реалізації товарів, робіт, послуг є одним із найважливіших напрямків діяльності, оскільки кошти, отримані від обороту підприємства, можуть бути спрямовані на погашення бюджетних витрат і податків, повернення банківських кредитів, розрахунки з постачальниками, кредиторами та працівниками. Фінансові звіти показують, наскільки добре підприємства здійснюють управлінський облік фінансами протягом певного періоду часу.

Фінансові результати діяльності визначають сьогоденний стан підприємства та прогнозують його майбутні можливості, тому необхідно детально та кваліфіковано підходити до формування його складових для вивчення та аналізу фінансового стану підприємства. Фактори, що впливають на формування фінансових результатів, дослідження динаміки, тенденцій і резервів впливу на ефективність підприємства. Важливість цієї складової процесу обумовлює необхідність пошуку можливих шляхів удосконалення формування системи та методики ведення обліку, аналізу фінансових результатів підприємства.

Досліджуючи аналіз фінансових результатів діяльності суб'єктів господарювання доведено, що це складний та відповідальний процес. Визначено основні завдання, за допомогою яких досягаються основні цілі, а саме:

- оцінити динаміку абсолютних показників фінансової діяльності (прибутку та рентабельності);

- визначати напрямок і величину впливу окремих факторів на обсяги прибутку і рівень рентабельності;

- визначити і оцінити можливі резерви зростання прибутку і рентабельності;

- розробити заходи щодо використання виявлених запасів.

Аналізуючи фінансові результати господарської діяльності підприємств необхідно звертати увагу на фактори, що спливають на формування фінансових результатів підприємства, а саме: управлінські, адміністративні, правові, економічні, соціальні, маркетингові, матеріально-технічні, екологічні. Практичний досвід доводить важливість використання формалізованих та неформалізованих методів при аналізі фінансових результатів.

Облік та аналіз фінансових результатів організації є важливою частиною господарської діяльності підприємств. Система обліку на підприємстві включає: оперативний облік, управлінський облік і фінансовий облік, задля отримання інформацію про наявні фінансові результати. Аналізуючи фінансові результати треба виключити обмеження аналізу чистого прибутку або руху грошових коштів, у зв'язку з тим, що максимальна кількість показників надають максимальну інформацію про діяльність підприємства в певному контексті, тільки повна оцінка показників може дати всебічне розуміння майбутніх можливостей підприємства.

Дотримуючись методичних підходів до аналізу фінансових результатів матимемо можливість досягти визначення резервів та підвищення рівня ефективності фінансової діяльності суб'єкта господарювання. Вважаємо, що аналіз фінансової діяльності не може обмежуватися розрахунком окремих показників. Кожен показник дає інформацію про певну частину фінансового стану підприємства і може лише комплексно відобразити фінансовий стан підприємства. Розгляд усіх показників, факторів дозволить отримати найбільш повну картину поточного стану та майбутнього підприємства.

Отже, вивчення та систематизація наукових поглядів, практичний досвід і процес оцінки фінансових результатів бізнесу надають можливості стверджують той факт, що єдиного підходу до аналізу фінансових результатів не існує. Фінансові показники підприємств в нестабільному операційному середовищі повинні сформувавши індивідуальний процес, що передбачає застосування повної системи методологій для аналізу і оцінки ефективності суб'єкта господарювання. Сформувавши індивідуальний алгоритм для аналізу фінансових результатів підприємств з'явиться можливість визначити резерви та швидко впроваджувати відповідні заходи для збільшення рівня прибутковості.

Список використаних джерел:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-14 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/996-14?lang=uk>
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» : Закон України від 29.11.1999 р. № 290. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text>

4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : Закон України від 31.12.1999 р. № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>

5. Сусіденко Ю. В. Облік та аналіз фінансових результатів діяльності підприємства. Східна Європа. Економіка, бізнес та управління. Вінниця, 2017. Вип. 2. С. 297–301.

***Анотація:** The importance of increasing the efficiency of economic activity, conducting a timely and thorough analysis of the financial results of economic activity, applying an analytical and systematic approach to the assessment of the financial activity of the enterprise is substantiated. Tasks are proposed, with the help of which the main goals of the analysis of the financial results of the enterprise's activity are achieved, and the tools for evaluating the financial results are clarified, which is the basis for determining reserves for improving the efficiency of the enterprise.*

***Ключові слова:** financial results, analysis, accounting, methodological approaches, process, efficiency, indicators.*

Науковий керівник:

Дубініна М.В.,

*д-р екон. наук, професор, професор
кафедри обліку і оподаткування,*

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 330.341

ІНВЕСТУВАННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Рагуліна Анастасія Олександрівна,

здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний університет

м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** висвітлено реакцію фінансових ринків на глобальні події та ризики, пов'язані з нестабільністю, а також можливості, які вона відкриває для інвесторів. Визначено конкретні аспекти механізму стимулювання інвестиційної активності в країні.*

***Ключові слова:** ризики, інвестиції, стратегії, активи, механізм.*

Сучасний світ характеризується постійною зміною та нестабільністю в економічних, політичних та соціальних сферах. Глобальні події, такі як фінансові кризи, політичні конфлікти, природні катастрофи та інші фактори, впливають на ринки та інвестиційну активність, створюючи виклики для інвесторів. Фінансові ринки реагують на події швидко і часто непередбачувано, що може призвести до значних збитків для тих, хто не виявляє достатньої обережності та стратегічного мислення. Зростання геополітичної напруги та торговельних конфліктів також підвищує ризики для глобальних інвестиційних портфельів. Тому зростає потреба у розробці оптимальних стратегій інвестування, які враховують ці ризики.

У нашій країні спостерігається несприятливий інвестиційний клімат, обумовлений такими чинниками, як відсутність координації між державною та приватною інвестиційною політикою, відсутність розвинутої мережі інституційних інвесторів (таких як фондовий ринок, лізингові та страхові компанії), низький рівень капіталізації прибутків, недостатня мотивація для

інвестування (включаючи податкові стимули), неефективне використання амортизаційних фондів, високий рівень корупції, недостатня захищеність прав інвесторів, а також недостатнє розголошення інформації щодо інвестиційної привабливості та потенціалу об'єктів і т.д. [1, с. 169].

Одним із головних викликів інвестування в умовах глобальної нестабільності є неспроможність передбачити майбутні події та їх вплив на ринок. Наприклад, економічні кризи можуть призводити до знецінення активів та зменшення прибутковості інвестиційних портфелів. Проте, нестабільність також створює можливості для інвесторів, які готові ризикувати та шукати нові шляхи заробітку. Наприклад, кризові ситуації можуть призводити до зниження цін на акції та інші активи, що надає можливість для придбання їх за зниженими цінами та отримання прибутку у майбутньому, коли ринок відновиться. Також, нестабільність може стимулювати розвиток нових секторів та індустрій, які пристосовуються до зміни умов та вимог ринку.

Необхідність наявності кваліфікованих спеціалістів є важливою потребою у процесі ухвалення та втілення ефективних інвестиційних рішень. Без таких кадрів існує ризик недостатнього виконання навіть базових завдань, що може призвести до недооцінених витрат цінних ресурсів. Оскільки керівництво інвестиційними рішеннями покладається на менеджерів, а їх реалізацію виконують на місцях працівники, непродуманість або недостатня кваліфікація будь-якого з етапів може призвести до втрати конкурентоспроможності підприємства на ринку, оскільки конкуренти, що вже мають у своєму розпорядженні кваліфіковані кадри, можуть виявитися більш успішними [2, с. 115].

Для стимулювання інвестиційної активності України необхідно розробити ефективний механізм, який базуватиметься на поєднанні ринкових та державних інструментів. Цей механізм має включати наступні аспекти:

- створення конкурентних переваг для регіонів у сфері інвестування, включаючи розробку привабливих бізнес-пропозицій, що враховують інтереси як територій, так і потенційних інвесторів;
- стимулювання повернення іноземних інвестицій в економіку областей шляхом застосування фіскальних та регуляторних засобів впливу;
- проведення конструктивної співпраці між органами влади та місцевим самоврядуванням з підприємствами (публічно-приватне партнерство) з метою привертання ефективних інвесторів та досягнення позитивних результатів;
- визначення стратегічних напрямів та пріоритетів інвестиційного розвитку регіонів, прогнозування потреб у інвестиціях на довгострокову перспективу, конкретизацію цих планів на п'ять років з подальшою регулярною деталізацією [3, с.112];
- гнучкість та готовність до швидких змін, що може допомогти інвесторам адаптуватися до непередбачуваних ситуацій та змінювати свої стратегії відповідно до нових умов;
- диверсифікація портфелю (розподіл інвестицій між різними активами та ринками може допомогти зменшити ризики втрат у випадку несприятливих подій у конкретному секторі чи регіоні).

Отже, інвестування в умовах глобальної нестабільності вимагає від інвесторів обережності, гнучкості та глибокого аналізу. Попри виклики, які вона може ставити, глобальна нестабільність також відкриває нові можливості для тих, хто готовий ризикувати та шукати інноваційні підходи до інвестування.

Список використаних джерел:

1. Yarovenko T., Berezna S. Investment climate of countries in conditions of financial instability. *Galic'kij ekonomičnij visnik*. 2023. Vol. 83, no. 4. P. 165–170. URL:
2. Потриваєва Н. В., Пелипканич І. В. Роль інвестиційного рішення в управлінні відтворенням основного капіталу // *New Economics – 2020: Від стагнації до процвітання: в пошуках ефективних рішень подолання економічних наслідків COVID-19* : матеріали II міжнар. наукового форуму (31 жовтня 2020 р). С. 114-118.
3. Крамаренко І. Стан інвестиційної діяльності України в умовах економічної нестабільності. *Економіка та управління національним господарством*. № 2. С. 107–113. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/2_ukr/20.pdf.

Abstract: *The research examines the topic of investing in conditions of constant change. In particular, it discusses the reaction of financial markets to global events and risks associated with instability, as well as the opportunities it opens up for investors. Specific aspects of the mechanism for stimulating investment activity in the country are also given.*

Keywords: *risks, investments, strategies, assets, mechanism.*

Науковий керівник:

Потриваєва Н.В.,

*д-р екон. наук, професорка, професорка
кафедри обліку і оподаткування*

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 657. 3

ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ НА ВІТЧИЗНЯНУ ПРАКТИКУ ОБЛІКУ

Рагуліна Анастасія Олександрівна,

здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *у дослідженні розглянуто значення міжнародних стандартів фінансової звітності в контексті глобалізації. Звернено увагу на критичній важливості відкритості, прозорості та надійності фінансової звітності для забезпечення стабільності інвестиційного клімату. Висвітлено вплив МСФЗ на якість фінансової звітності.*

Ключові слова: *МСФЗ, облікова політика, гармонізація, прозорість, інвестори.*

У сучасному світі, де глобалізація і міжнародна торгівля стають все більш важливими аспектами економічного розвитку, відкритість, прозорість та надійність фінансової звітності стають критично важливими для забезпечення стабільності інвестиційного клімату. В цьому контексті міжнародні стандарти

фінансової звітності (МСФЗ) відіграють ключову роль у спрощенні процесу порівняння фінансової інформації між компаніями з різних країн, а також у забезпеченні її надійності та точності.

Міжнародні стандарти фінансової звітності є основоположними документами, що регулюють складання фінансової звітності компаній у більшості країн світу. Їхня мета полягає в забезпеченні прозорості, порівняності та надійності фінансової інформації, що надається інвесторам, кредиторам та іншим зацікавленим сторонам. Впровадження МСФЗ відбувається на рівні національних законодавств або ж як обов'язкова вимога для підприємств, які намагаються залучати капітал на міжнародному рівні.

Впровадження МСФЗ стає важливим кроком для країн, які прагнуть забезпечити відповідність своєї фінансової звітності міжнародним стандартам та наблизити свою практику обліку до визнаних міжнародних стандартів. Це не лише сприяє зростанню довіри інвесторів та залученню капіталу, але й полегшує міжнародні фінансові операції та знижує ризики для учасників фінансового ринку.

Законодавчі механізми, що визначили передумови переходу вітчизняних суб'єктів господарювання на міжнародні стандарти фінансової звітності, включали Угоду про партнерство й співробітництво між Україною та Європейськими співтовариствами і їх державами-членами (14.06.1994 р.). Цей перехід відобразили у Постанові Кабінету Міністрів України «Програма реформування бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів фінансової звітності» (28.10.1998 р., № 1706), Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (16.07.1999 р., № 996-XIV, зі змінами), Законі України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства ЄС» (18.03.2004 р., № 1629-IV), Державної служби статистики України (№ 04/4-07/702) «Про застосування міжнародних стандартів фінансової звітності» (07.12.2011 р.) та інших регулятивних актів [2, с.35].

У таблиці 1 спостерігаємо взаємозв'язок між результативністю функціонування банківських установ у зарубіжних країнах і впровадженням МСФЗ [1, с.117].

Таблиця 1 Взаємозв'язок між статусом МСФЗ для організацій у різних країнах світу та їх причинно-наслідкові зв'язки

Країна	Статус МСФЗ в організаціях
Великобританія	початок впровадження МСФЗ відбувся у 2005 році.
США	дозволили використання МСФЗ для зарубіжних емітентів з 2007 року, але остаточне впровадження сталося у 2011 році.
Китай	практично повністю впроваджено національні стандарти обліку.
Франція	розпочала впровадження МСФЗ у 2005 році у зв'язку зі вступом до ЄС.
Канада	дозволяє застосування МСФЗ для приватних підприємств, включаючи некомерційні організації.

Австралія	МСФЗ використовуються у всіх приватних організаціях та державному секторі з 2005 року.
Японія	МСФЗ були затверджені для використання в міжнародних організаціях з 2010 року, але законодавчо підтверджені лише у 2016 році.
Іспанія	зобов'язана впроваджувати МСФЗ при вступі до Євросоюзу, і їх впровадження розпочалося з 2005 року.

Джерело: побудовано автором з використанням джерела [1, с. 117]

Одним із наслідків впровадження МСФЗ є значний вплив на практику обліку в країнах, що прийняли ці стандарти. Одним з основних ефектів впровадження МСФЗ є гармонізація фінансової звітності на міжнародному рівні. Це означає, що компанії з різних країн використовують однакові або схожі правила і принципи складання звітності, що полегшує порівняння фінансових результатів різних підприємств та сприяє підвищенню довіри інвесторів. Також відбувається підвищення якості звітності, адже МСФЗ встановлюють жорсткі вимоги до звітності, що змушують компанії докладати більше зусиль для забезпечення точності та повноти інформації в своїх фінансових звітах. Це сприяє підвищенню якості звітності та зниженню ризиків для інвесторів та кредиторів.

Також відбуваються зміни в обліковій політиці, оскільки нові стандарти можуть змінити методи оцінки активів та зобов'язань, що використовує компанія, або вплинути на терміни визнання прибутку та витрат.

Впровадження МСФЗ також може мати особливий вплив на малі та середні підприємства, оскільки вони можуть виявити складнощі у виконанні нових вимог через обмежені ресурси в галузі фінансового обліку. Тому для них можуть бути розроблені спрощені версії стандартів або ж надані певні відстрочки у виконанні нових вимог.

Загалом, впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності має значний вплив на практику обліку в країнах, що приєдналися до них. Це сприяє підвищенню якості та прозорості фінансової звітності, що, у свою чергу, сприяє розвитку міжнародних фінансових ринків та збільшенню довіри інвесторів. Однак необхідно враховувати і потенційні труднощі, зокрема для малих та середніх підприємств, і вживати заходів для підтримки їхнього впровадження.

Список використаних джерел:

1. Zavitii O., Rozdymakha S. (2020). Directions of implementation of financial reporting according to international standards. *The institute of accounting, control and analysis in the globalization circumstances*. No.2. pp. 33–41. URL: <https://doi.org/10.35774/ibo2020.02.033>
2. Khomovyi S. (2020). International methods of accounting and giving financial reporting to banking institutions. *Ekonomika ta upravlinnâ APK*. No.2(159). pp. 115–123. URL: <https://doi.org/10.33245/2310-9262-2020-159-2-115-123>

Abstract: *The study examines the importance of international financial reporting standards in the context of globalization. Attention was drawn to the critical importance of openness, transparency and reliability of financial reporting to ensure the stability of the investment climate. The impact of IFRS on the quality of financial reporting is highlighted.*

Key words: IFRS, accounting policy, harmonization, transparency, investors.

Науковий керівник:
Сирцева С.В.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет

УДК 657:347.7:336:339.5

РОЛЬ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ

Росошинський Віталій Ігорович,
здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** Роль бухгалтерського обліку на підприємствах є надзвичайно важливою для забезпечення ефективного контролю розрахунків з бюджетом, особливо в умовах динамічного розвитку податкової системи України. Бухгалтерський облік слугує основою фінансового менеджменту, надаючи критично важливу інформацію, яка дозволяє підприємствам орієнтуватися в складнощах податкового законодавства, оптимізувати свої фінансові стратегії та підтримувати відповідність законодавчим вимогам.*

***Ключові слова:** облік, оподаткування, управління, контроль.*

В умовах української податкової системи, яка характеризується частими регуляторними змінами та мінливою фіскальною політикою, бухгалтерський облік відіграє багатогранну роль у забезпеченні ефективного бюджетного контролю. По-перше, воно слугує надійним механізмом реєстрації та звітності фінансових операцій, забезпечуючи прозорість і точність при підготовці фінансової звітності. Завдяки детальному обліку доходів, витрат, активів та зобов'язань, системи бухгалтерського обліку дозволяють підприємствам відстежувати свої фінансові результати та точно оцінювати свої податкові зобов'язання.

Крім того, бухгалтерський супровід слугує каталізатором проактивного податкового планування та ефективного управління податковим комплаєнсом. Використовуючи комплексний аналіз фінансових даних, бізнес може виявити можливості для податкової економії, скористатися різними пільгами та звільненнями, передбаченими податковим кодексом, і точно налаштувати свої податкові зобов'язання відповідно до законодавчої бази. Це передбачає ретельний аналіз податкових відрахувань, кредитів, пільг та звільнень, передбачених українським податковим законодавством.

Фахівці з бухгалтерського обліку відіграють ключову роль у проведенні підприємств через заплутаний лабіринт податкового законодавства, допомагаючи їм орієнтуватися в складних податкових положеннях і виявляти потенційні можливості для оптимізації. Вони ретельно аналізують фінансову звітність, оцінюють застосовність податкових пільг і розробляють

індивідуальні стратегії для мінімізації податкових ризиків та максимізації законних податкових пільг [1].

Крім того, прийняття стратегічних рішень щодо термінів і структури операцій має першорядне значення для зниження податкових ризиків і підвищення податкової ефективності. Бухгалтерська підтримка дозволяє бізнесу оцінити податкові наслідки різних видів діяльності, таких як інвестиції, придбання, продаж та реструктуризація. Стратегічно плануючи час і здійснення цих операцій, підприємства можуть оптимізувати свої податкові результати, мінімізувати податкові зобов'язання та максимізувати прибуток після сплати податків.

Ще бухгалтерський супровід дає можливість бізнесу ефективно спілкуватися з податковими органами, відповідати на запити та вирішувати потенційні суперечки вчасно й ефективно. Завдяки веденню точної фінансової звітності та документації підприємства можуть обґрунтовувати свої податкові позиції, відповідати на запити податкових органів та впевнено переносити податкові перевірки.

По суті, бухгалтерський супровід допомагає підприємствам орієнтуватися в складнощах української податкової системи, оптимізувати свої податкові результати та підтримувати відповідність нормативним вимогам. Використовуючи аналіз фінансових даних, стратегічне податкове планування та ефективний комплаєнс-менеджмент, підприємства можуть підвищити свою конкурентоспроможність, зменшити податкові ризики та сприяти сталому зростанню в сучасному динамічному бізнес-середовищі.

Також, бухгалтерський супровід необхідний для забезпечення своєчасного і точного виконання податкових зобов'язань та подання звітності. В Україні бізнес зобов'язаний дотримуватися чітких термінів подання різних податкових декларацій, заяв та звітів до відповідних органів. Ефективні системи та процеси бухгалтерського обліку дозволяють підприємствам збирати необхідну документацію, розраховувати податкові зобов'язання та готувати вичерпні звіти відповідно до законодавчих вимог, тим самим зменшуючи ризик нарахування пені, штрафів та юридичних санкцій.

Крім того, бухгалтерський облік відіграє ключову роль у зміцненні механізмів внутрішнього контролю підприємств, посилюючи їхню здатність виявляти та пом'якшувати помилки, невідповідності та порушення в податкових операціях. Надійний внутрішній контроль має важливе значення для захисту фінансової цілісності бізнесу та зменшення ризиків, пов'язаних з податковими розбіжностями [2].

Впровадження суворого внутрішнього контролю, такого як розподіл обов'язків, протоколи авторизації та ретельні процедури звірки, слугує оплотом проти потенційного шахрайства або незаконного привласнення коштів. Чітко розмежовуючи сфери відповідальності та підзвітності, бізнес може створити систему стримувань і противаг, яка мінімізує ймовірність того, що шахрайські дії залишаться непоміченими.

В умовах української податкової системи, яка характеризується суворими регуляторними вимогами та жорстким наглядом з боку податкових органів,

надійний внутрішній контроль є незамінним. Складність податкового законодавства та потенційні наслідки його недотримання підкреслюють важливість ведення бездоганної фінансової звітності та дотримання суворих протоколів внутрішнього контролю. Фахівці з бухгалтерського обліку відіграють ключову роль у розробці, впровадженні та моніторингу систем внутрішнього контролю, пристосованих до конкретних потреб і профілів ризиків підприємств. Вони проводять регулярні аудити та огляди, щоб оцінити ефективність внутрішнього контролю, визначити сфери для вдосконалення та усунути будь-які недоліки або вразливості, які можуть поставити під загрозу цілісність операцій, пов'язаних з оподаткуванням [3].

Таким чином, бухгалтерський супровід є наріжним каменем ефективних механізмів внутрішнього контролю на підприємствах, що дозволяє їм підтримувати фінансову цілісність, знижувати податкові ризики та забезпечувати відповідність регуляторним вимогам. Впроваджуючи надійний внутрішній контроль та використовуючи досвід бухгалтерів, компанії можуть підвищити прозорість, підзвітність та надійність своєї діяльності, пов'язаної з оподаткуванням, тим самим захищаючи свою репутацію та довгострокову життєздатність в умовах динамічного бізнес-середовища.

Отже, роль бухгалтерського супроводу на підприємствах є незамінною для забезпечення ефективного контролю розрахунків з бюджетом в умовах української податкової системи. Надаючи точну фінансову інформацію, сприяючи податковому плануванню та управлінню податковими зобов'язаннями, забезпечуючи своєчасну звітність, посилюючи внутрішній контроль та сприяючи співпраці з податковими органами, бухгалтерський супровід дозволяє бізнесу орієнтуватися в складнощах податкового законодавства, оптимізувати свої фінансові показники та підтримувати нормативно-правову відповідність в умовах постійно мінливого економічного середовища.

Список використаних джерел

1. Бабич І.І. Внутрішній контроль як самостійна функція. *Економічні науки. Облік і фінанси*. 2011. Вип. № 8(29). Ч. 2. С. 7–14.
2. Виговська Н.Г. Господарський контроль в Україні: теорія, методологія, організація : монографія. Житомир : ЖДТУ. 2008. 532 с.
3. Кушніренко О.А. Організаційно-методичне забезпечення внутрішнього контролю оподаткування сільськогосподарських підприємств. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 15. Ч. 2. С. 151-156.

Abstract: *The role of accounting at enterprises is extremely important for ensuring effective control of budget payments, especially in the context of the dynamic development of the Ukrainian tax system. Accounting serves as the basis of financial management, providing critical information that allows enterprises to navigate the complexities of tax legislation, optimise their financial strategies and maintain compliance with legal requirements.*

Keywords: *accounting, taxation, management, control.*

Науковий керівник:

Лугова О.І.,

канд.екон.наук, доцент,

доцент кафедри обліку і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

ПЕРСПЕКТИВИ МОДЕРНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Слободян Тетяна Анатоліївна,

здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

М. Миколаїв, Україна

***Анотація:** Досліджено вплив цифрової трансформації на сучасний бухгалтерський облік та перспективи його розвитку. Визначено важливі аспекти використання цифрових технологій у бухгалтерії, такі як автоматизація, штучний інтелект, блокчейн та хмарні обчислення. Відзначено необхідність адаптації фахівців до нових технологій та змін у вимогах до навичок. Наголошується на важливості цифрової трансформації для підвищення ефективності бухгалтерського обліку та побудови більш прозорої фінансової системи.*

***Ключові слова:** цифрова трансформація, бухгалтерський облік, автоматизація, штучний інтелект, блокчейн, хмарні обчислення.*

В сучасних умовах стрімкого розвитку технологій та переходу до цифрової економіки, бухгалтерський облік стає необхідною складовою для ефективного функціонування підприємств. Цифрова трансформація вносить істотні зміни в методи і засоби ведення обліку, що має ряд перспектив та викликів для сучасної бухгалтерії.

Тривалий воєнний стан та непостійне енергопостачання сповільнили впровадження та використання електронного обліку на підприємствах [1]. Тим не менш, ці обставини не зменшили актуальності та значущості електронного обліку. Навпаки, в сучасних умовах цифрові технології стають ще більш важливими і корисними для підприємств. Вони дозволяють уникнути багатьох обмежень, пов'язаних із традиційними методами обліку та аудиту.

Зазначимо, що сучасні інформаційні технології відкривають можливість значно полегшити процеси збору, зберігання та передачі бухгалтерської інформації за допомогою впровадження спеціалізованих програмних продуктів. В цьому контексті використовуються добре відомі та випробувані на практиці системи бухгалтерського обліку, такі як "ДЕБЕТ Плюс", "MASTER: Бухгалтерія" та інші, які точно відповідають бухгалтерським стандартам [2].

Автоматизація бухгалтерського обліку, також відома як комп'ютеризований облік, стосується використання програмного забезпечення для виконання основних функцій, пов'язаних із процесом ведення фінансової документації підприємства [3].

Однією з головних перспектив є впровадження автоматизованих систем та штучного інтелекту в бухгалтерський облік. Автоматизовані системи дозволяють ефективно виконувати рутинні завдання, такі як обробка великого обсягу даних, складання звітів та розрахунків податків. Використання штучного інтелекту дозволяє аналізувати дані, прогнозувати фінансові тенденції та вчасно реагувати на зміни в економічному середовищі.

Цифрова трансформація також призводить до змін у вимогах до фахівців у галузі бухгалтерського обліку. Крім традиційних навичок у галузі бухгалтерії, працівникам необхідно оволодівати новими технологічними навичками, такими як аналітика даних, робота з програмним забезпеченням для обліку та засобами штучного інтелекту.

Штучний інтелект у платформах автоматизації бухгалтерського обліку може виконувати такі бухгалтерські завдання, як введення та зіставлення даних із квитанцій і рахунків-фактур із записами про покупки в дебіторській заборгованості та забезпечення дотримання політики відшкодування витрат [3].

У зв'язку зі зростанням популярності криптовалют та блокчейн технологій, бухгалтерський облік стає складнішим і вимагає адаптації до нових реалій. З'являється необхідність розробки нових стандартів та методів обліку цифрових активів. Блокчейн технологія може допомогти у створенні безпечних та невід'ємних записів, що сприятиме відкритості та довірі в фінансовій звітності.

Цифрова економіка також сприяє розвитку електронної звітності, яка дозволяє ефективно обмінюватися фінансовою інформацією між різними підприємствами та органами. Онлайн аудит стає більш доступним та ефективним завдяки використанню цифрових інструментів. Це сприяє підвищенню прозорості та відповідальності в сфері фінансового обліку.

Хмарні обчислення в бухгалтерському обліку означають зберігання інформації в централізованій базі даних, яку можна доступати через Інтернет (хмару) з будь-якого місця. У такому підході облікова інформація не залишається переважно на комп'ютерах окремих співробітників, а замість цього знаходиться в єдиному централізованому місці, яке відкрите для всіх користувачів [3].

Зростання використання цифрових технологій вимагає особливої уваги до кібербезпеки в області бухгалтерського обліку. Заходи безпеки повинні бути впроваджені для захисту конфіденційної фінансової інформації та запобігання можливим кібератакам.

Спеціальним українським програмним забезпеченням, призначеним для роботи бухгалтера на смартфонах, планшетах чи інших мобільних пристроях, є мобільний додаток «Літак». Практичний функціонал програми включає план рахунків; каталог бухгалтерських операцій; розрахунок балансу; калькулятори для розрахунку податку на додану вартість, податку на доходи фізичних осіб, прибуткового податку, податку на нерухомість, заробітної плати, відпускних, лікарняних, амортизації; каталог нормативних документів [4].

Сучасні тенденції у розвитку світової економіки та необхідність зниження витрат підприємств для підвищення рентабельності вимагають перегляду підходів до організації робочого процесу, особливо щодо сільськогосподарських підприємств [5].

Перспективи модернізації бухгалтерського обліку в умовах цифрової економіки виглядають багатообіцяючими, однак вони також вносять вимоги до фахівців у галузі. Важливими аспектами цього процесу є необхідність гнучкості та постійної готовності до самовдосконалення з боку фахівців. Впровадження

цифрових інновацій у сфері бухгалтерії не тільки покращить ефективність процесів обліку, але також сприятиме створенню більш прозорої та довірчої фінансової системи. Важливо зазначити, що цей перехід вимагає від фахівців активного вивчення нових технологій та адаптації до вимог, що постійно змінюються у цифровому середовищі. Такий розвиток не тільки забезпечить бізнес сучасним інструментарієм для фінансового управління, але також сприятиме побудові більш стійкої та інноваційної фінансової інфраструктури.

Список використаних джерел:

1. Петченко, М., Фоміна, Т., Балазюк, О., Смірнова, Н., & Лугова, О. (2023). Аналіз тенденцій упровадження цифровізації та диджиталізації в бухгалтерський облік (УКРАЇНСЬКИЙ КЕЙС). *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 1(48), 105–113. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/3951> (дата звернення 21.02.2024).
2. Україна 2030Е – країна з розвинутою цифровою економікою. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html> (дата звернення 21.02.2024).
3. What is Digital Transformation in Finance and Accounting? | BlackLine. *BlackLine: The Unified Cloud for Finance and Accounting Automation*. URL: <https://www.blackline.com/resources/glossaries/digital-transformation-in-finance-and-accounting/> (дата звернення 22.02.2024).
4. Potryvaieva, N., Kozachenko, L., Nedbailo, I., & Nesterchuk, I. Digitization of accounting in the management of business processes of enterprises of the agro-industrial complex. *Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science*, 2022. №26(1),79-88. [https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26\(1\)-8](https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26(1)-8). (дата звернення 23.02.2024)
5. Potryvaieva, N., Palieiev, A. Accounting outsourcing as a modern effective tool of enterprise management. *Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science*. 2023. №27(3). P.18-30. URL: <https://doi.org/10.56407/bs.agrarian/3.2023.18>. (дата звернення 23.02.2024)

Abstract: *the influence of digital transformation on modern accounting and the prospects for its development are investigated. Considered important aspects of the use of digital technologies in accounting, such as automation, artificial intelligence, blockchain and cloud computing. The need for adaptation of specialists to new technologies and changes in skill requirements is highlighted. Emphasizes the importance of digital transformation to improve accounting efficiency and build a more transparent financial system.*

Keywords: *digital transformation, accounting, automation, artificial intelligence, blockchain, cloud computing.*

Науковий керівник:

Потриваєва Н.В.,

*д-р екон. наук, професорка, професорка кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет*

ЕЛЕКТРОННА КОМЕРЦІЯ: ПОНЯТТЯ, РІЗНОВИДИ, ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Терянік Діана Олексіївна,

здобувач вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Чебан Михайло Віталійович,

здобувач вищої освіти спеціальності «Логістика»

Ченстоховський політехнічний університет

м. Ченстохова, Польща

***Анотація:** розглянуто поняття електронної комерції та її актуальність у наш час, показано різновиди e-commerce та їх сутність, а також проаналізовано її діяльність у мережі Інтернет із зазначенням переваг і недоліків цього виду комерції.*

***Ключові слова:** електронна комерція, B2B, B2C, C2C, C2B, B2A, C2A, E2E.*

Розвиток науково-технічного прогресу зумовив суттєві зміни в усіх сферах життя та функціонування економіки – розробки ефективних методів та способів виробництва, світової торгівлі, зручного проведення фінансових та інших видів операцій на міжнародному ринку, в тому числі із застосуванням Інтернету. До того ж, у час великих потрясінь (розповсюдженні COVID-19, стихійних лих, гострих воєнних конфліктів)світова спільнота потребує сталості в усіх видах економічної діяльності та перенесенні її переважної більшості в онлайн-режим. Ці фактори є актуальними для реалізації ведення операцій за допомогою електронної комерції, яка має велику популярність та визнання у всьому світі.

Електронна комерція, або e-commerce – модель економічних відносин у вигляді галузі електронної діяльності в мережі Інтернет, яка займається фінансовими операціями, торгівельними угодами та просуванням продукції. Її зміст включає два аспекти: один - електронні засоби, а інший - ділові операції.

На даний час ця галузь є дуже поширеною у зв'язку із зручністю у застосуванні та швидкому росту цільової аудиторії до товарів та послуг через рекламу та інші види просування. E-commerce не тільки дає змогу комунікації в мережі між покупцями та виробниками, а й застосовується для створення зв'язків між суб'єктами ведення бізнесу, обміну товарів між споживачами тощо. З одного боку це ефективний засіб для розповсюдження та реалізації продукції, привернення уваги споживачів та підтримки з ними зв'язків, з іншого – отримання цікавих та, в більшості випадків, вигідних пропозицій, вибір товару, замовлення та оплата також із використанням електронних застосунків [1].

E-commerce займається такими видами діяльності, як інтернет-банкінг, дистанційне навчання, електронний маркетинг, торгівля онлайн тощо [2]. Також в бізнесі часто користуються іншими засобами мережі Інтернет:

платформами соціальних мереж, штучним інтелектом, онлайн-магазинами, офіційними сайтами компаній тощо. Через те, що e-commerce є новою галуззю для бізнесу, вона знаходиться під впливом сучасних тенденцій (в тому числі розвитку екологічної електронної комерції) та вимог. Це робить її перспективним видом діяльності, що визначає конкурентоспроможність підприємств як в цифровому середовищі, так і в міжнародному ринку.

Електронна комерція є структурованою та розгалуженою галуззю економіки, яка має свої різновиди в залежності від сторін, які беруть участь у торгівельних зв'язках – бізнес та продавці (B), споживачі та покупці (C), біржа (E), державні структури та адміністрація (A).

Основними видами e-commerce [3] є:

1. B2B – вид електронної комерції, який проявляється в наявності економічних відносин між двома суб'єктами господарювання. Це може бути продаж сировини і матеріалів одного підприємства іншому, надання послуг, наприклад, аутсорсингу.

2. B2C – найпопулярніший вид e-commerce. Це взаємодія між компанією та кінцевими споживачами, розрахунки продавця з покупцем. На цьому різновиді ґрунтується будь-який інтернет-магазин, а також інші операції, як, наприклад, оренда або продаж ліцензії програмного забезпечення.

3. C2C – комерційна діяльність між двома споживачами. Один з продавців, що не є виробником, може виставити на продаж певний товар. Одним із онлайн-майданчиків для такого виду електронної комерції є український сайт OLX. Також застосовується і до платформ для продажу чи оренди вторинної нерухомості.

4. C2B – різновид e-commerce, коли проводяться операції зі споживачами та компаніями, які є отримувачами товарів та/або послуг. Застосовується до випадків, коли люди продають онлайн-магазинам свої товари (наприклад, хендмейд), або надають бізнесу послуги (дизайнер, веб-дизайнер та ін.).

5. B2A – різновид електронної комерції, пов'язаний з державними організаціями та бізнесом. Його операції пов'язані зі сплатою суб'єктами господарювання податків, зборів та інших платежів, наприклад, державних закупівель.

6. C2A – комерція між споживачами та державними структурами. Зазвичай використовується для запису та оплати медичних послуг, сплати громадянами податків, зборів та штрафів, в тому числі деякі операції доступні у застосунку «Дія».

Також є різновид E2E – міжбіржові комерційні операції. Вони характерні для підприємств, які є біржами і брокерами, але їх зазвичай відносять до різновиду B2B [2].

Електронна комерція набула популярності та поширення серед усіх видів комерції через низку суттєвих переваг.

По-перше, e-commerce має плюси для покупців: в Інтернеті є різноманітний асортимент на будь-який смак; онлайн-магазини дозволяють купувати продукцію та отримувати послуги, не орієнтуючись на географічне

розташування; до того ж, ціни можуть бути меншими через відсутність додаткових посередників між виробником та споживачем.

По-друге, переваги є й для виробників: відсутність додаткових витрат на приміщення, обладнання та інші необхідні речі для офлайн-магазину; більше можливостей для охоплення більшого кола споживачів; ріст ефективності бізнес-процесів тощо [1].

Переваги електронної комерції є суттєвими, але є певні недоліки при веденні онлайн-комерції. В Інтернеті нерідко зустрічаються шахраї, через яких у споживачів виникає недовіра, та хакери, які можуть зламати сайт онлайн-магазину. Також для ефективної електронної комерції необхідна пов'язана з e-commerce злагоджена робота з доставки продукції, яка іноді через обставини не може бути стабільною. Через те, що електронна комерція є досить поширеною галуззю, між організаціями одного виду діяльності існує жорстка конкуренція, що суттєво впливає на ринок товарів та послуг. Комплексної законодавчої бази, яка гарантувала би інтернет-магазинам як користувачам електронної комерції ефективну роботу та захист, немає, що також зумовлює недовіру покупців [1].

Електронна комерція – новий, але складний вид комерційної діяльності, який все частіше застосовується на практиці як бізнес-компаній, так і звичайних споживачів по всьому світу, в тому числі в Україні. З кожним роком показники української галузі електронної комерції лише збільшуються через необхідність в товарах або послугах компаній як на території України, так й іноземних. Хоча цей вид комерції має деякі важливі недоліки, але при ефективному налагодженні роботи з мережею ця галузь може стати однією із найбільш важливих і перспективних. Тільки компанії, які розуміють онлайн споживачів та ефективно використовують електронну комерцію для встановлення добрих відносин із споживачами, можуть досягти довгострокового розвитку.

Список використаних джерел:

1. E-commerce: що це таке і як працює електронна комерція в Інтернеті. *Wezom*. 2023. URL: <https://wezom.com.ua/ua/blog/elektronna-komertsiya> (дата звернення: 15.03.2024 р.)
2. Що таке електронна комерція? E-commerce для початківців. *Interkassa*. 2020. URL: <https://interkassa.com/blog/shho-take-elektronna-komerciya-e-commerce-dlya-pochatkivciv> (дата звернення: 15.03.2024 р.)
3. Що таке e-commerce, приклади, інструменти, як створити. *KyivstarBusinessHub*. 2020. URL: <https://hub.kyivstar.ua/news/shho-take-e-commerce/> (дата звернення: 15.03.2024 р.)

Abstract: *the research examines the concept of e-commerce and its relevance in our time, shows the types of e-commerce and their essence, and also analyzes its activity on the Internet, indicating the advantages and disadvantages of this type of commerce.*

Keywords: *e-commerce, B2B, B2C, C2C, C2B, B2A, C2A, E2E.*

Науковий керівник:

Лугова О.І.,

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри обліку і оподаткування,

Миколаївський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ АУДИТУ ПРИ ПЕРЕВІРЦІ ВИПЛАТ ПРАЦІВНИКАМ У АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Тігаренко Анастасія Вячеславівна,

Здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Атаманюк Анна Юріївна

Здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування
Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ, Україна

***Анотація:** Досліджено використання аудиторських інструментів для перевірки виплат працівникам у аграрних підприємствах, зокрема їх адаптацію до сезонності діяльності та особливостей трудових відносин. Визначено вплив ефективного аудиту на об'єктивність виплат та довіру до аграрних підприємств та надані рекомендації щодо оптимізації аудиторських методів у цій галузі.*

***Ключові слова:** аудит виплат, аграрні підприємства, інструменти аудиту, трудові відносини, сезонність діяльності.*

На сьогоднішній день актуальність обраної теми зумовлена необхідністю забезпечити прозорість і законність фінансових операцій в агросекторі. В контексті збільшення вимог до фінансової прозорості, ефективного застосування аудиторських інструментів критично важливе для захисту прав працівників та зміцнення довіри до аграрних підприємств. Унікальність аграрного сектору, така як сезонна робота та специфіка трудових відносин, вимагає адаптованого підходу в аудиті.

Українське законодавство встановлює чіткі рамки для проведення аудиту фінансової звітності та аудиторської діяльності, зокрема в контексті аудиту виплат винагород працівникам на аграрних підприємствах. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» визначає основоположні принципи аудиторської перевірки, в тому числі і тих, що стосуються виплат працівникам. Згідно з Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», ведення бухгалтерського обліку та підготовка фінансової звітності повинні здійснюватися згідно з встановленими нормами, що є критично важливим для аудиту. Відносини з оплати праці регулюються Законом України «Про оплату праці», який гарантує права працівників на своєчасну та повну виплату заробітної плати[1][2][3].

Аудит в аграрному секторі має свої унікальні відмінності, які вимагають спеціальної уваги з боку аудиторів. Сезонність діяльності у цій галузі може впливати на умови праці та виплати, що потребує відповідного аналізу під час аудиту. Агропідприємства часто використовують нетипові форми зайнятості, такі як сезонна або тимчасова робота, що потребує додаткової уваги при

перевірці виплат. Крім того, правильне документування та облік виплат субпідрядникам, особливо в контексті використання трудових ресурсів, є важливим аспектом аудиту. Усі ці фактори потребують ретельного аналізу та оцінки для забезпечення відповідності фінансових операцій нормативним вимогам та прозорості.

Інструменти проведення аудиту виплат винагород на аграрних підприємствах є ключовими для забезпечення прозорості, точності та законності фінансових операцій. Аудиторський процес в аграрному секторі включає застосування різноманітних методів і інструментів, які допомагають виявити помилки, недоліки або шахрайства у сфері виплат працівникам.

Перш за все, важливою частиною аудиту є документальна перевірка. Це означає аналіз трудових договорів, платіжних відомостей, банківських виписок, бухгалтерських записів та інших документів, що підтверджують виплату винагород. Аудитори перевіряють відповідність документів нормативним актам, а також здійснюють перевірку на предмет повноти та правильності ведення документації.

Аналітичні процедури в аудиті допомагають аудиторам ідентифікувати відхилення від норми, що можуть вказувати на потенційні проблеми у сфері виплат. Це може включати аналіз трендів, порівняльний аналіз із попередніми періодами або іншими підприємствами аграрного сектору, а також розрахунок показників, які можуть виявити відхилення у виплатах.

Тести контролю в аудиті дозволяють оцінити ефективність системи внутрішнього контролю на підприємстві. Аудитори розробляють та виконують процедури, спрямовані на перевірку того, як підприємство запобігає помилкам або шахрайству у сфері виплат винагород. Це може включати тестування випадкової вибірки транзакцій або перевірку контрольних механізмів на предмет їх адекватності та функціональності.

Інтерв'ювання персоналу та керівництва підприємства також є важливою частиною аудиту. Через спілкування аудитор може здобути додаткову інформацію про процеси та контрольні процедури, ідентифікувати можливі ризики, а також зрозуміти культуру підприємства у контексті виплат винагород.

Інформаційні технології відіграють значну роль у сучасному аудиті. Використання спеціалізованого аудиторського програмного забезпечення може значно підвищити ефективність аудиторських перевірок. Програми можуть автоматизувати збір даних, проведення аналітичних процедур, ідентифікацію відхилень та аномалій, а також сприяти організації та архівації аудиторських доказів.

Освітні та тренінгові заходи для аудиторського персоналу також є важливим інструментом. Регулярне навчання та підвищення кваліфікації аудиторів дозволяють їм залишатися в курсі останніх змін у законодавстві, стандартах аудиту та особливостях аграрного сектору.

Для підвищення ефективності аудиту виплат винагород в аграрних підприємствах важливо зосередитись на кількох ключових аспектах. Перш за все, необхідно забезпечити глибоке розуміння специфіки аграрного сектору, включаючи сезонність діяльності, особливості трудових відносин та

використання субпідрядних послуг. Розуміння цих факторів допоможе аудиторі ідентифікувати потенційні ризики та області, що вимагають додаткової уваги під час аудиту [4].

Важливим елементом ефективного аудиту є постійне спілкування між аудитором та керівництвом підприємства. Це сприяє встановленню прозорості та взаєморозуміння, що є ключовими для ідентифікації та вирішення можливих проблем у сфері виплат винагород.

Також важливо застосовувати сучасні технології та інформаційні системи в процесі аудиту. Використання автоматизованих інструментів може підвищити ефективність збору даних та аналізу інформації, забезпечуючи вищу точність та швидкість аудиторських перевірок.

Отже, дослідження особливостей застосування інструментів аудиту при перевірці виплат винагород працівникам у аграрних підприємствах підкреслило актуальність теми у контексті забезпечення прозорості, справедливості та дотримання законодавства в агросекторі. Аналіз виявив, що ефективне використання аудиторських інструментів є ключовим для захисту прав працівників на справедливу оплату та відіграє важливу роль у підвищенні довіри до аграрних підприємств з боку інвесторів і широкої громадськості. Адаптація аудиторських процедур до унікальних умов аграрного сектору, таких як сезонність та особливості трудових відносин, є необхідною для досягнення об'єктивних і точних результатів аудиту, спрямованих на підтримку сталого та ефективного розвитку аграрних підприємств.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність». Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення: 05.03.2024).
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 05.03.2024).
3. Закон України «Про оплату праці». Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-вр#Text> (дата звернення: 05.03.2024).
4. Дубініна, М., Мацьків, Г., Смірнова, І., Малікова, А., Пугаченко, О. Застосування технології блокчейн у бухгалтерському обліку та аудиті: досвід України та Казахстану. *Financial and credit activity problems of theory and practice*. 2023. Вип. 1(48). С. 180-192.

Abstract: *Study of applications of auditing tools for verification of payments to employees in agricultural enterprises, in particular their adaptation to seasonality of activity and peculiarities of labor relations. The impact of an effective audit on the fairness of payments and trust in agricultural enterprises is determined, and recommendations are given for optimizing audit methods in this field.*

Keywords: *audit of payments, agricultural enterprises, audit tools, labor relations, seasonality of activity.*

Науковий керівник:

Дубініна М.В.,

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет*

РОЛЬ АУДИТУ В ПІДТРИМЦІ РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Яблуновська Ганна Сергіївна,

здобувачка вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *Визначено, що аудит відіграє ключову роль у сучасному управлінні аграрними підприємствами, забезпечуючи необхідну достовірність та ефективність їх діяльності. Досліджено значення аудиту в контексті розвитку аграрних підприємств. Доведена важливість аудиторської діяльності як інструменту для підтримки стійкого розвитку аграрних підприємств у сучасних економічних умовах.*

Ключові слова: *аудит, облік, звітність, аудиторська діяльність, аграрний сектор.*

Аудит є незалежною перевіркою публічної бухгалтерської звітності, обліку та іншої інформації щодо фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання з метою визначення достовірності його фінансової звітності, повноти відображення її в обліку і відповідності чинному законодавству та надання висновку про реальний фінансовий стан суб'єкта господарювання [1].

У наш складний час підприємства аграрного сектора стикаються з великою кількістю викликів, таких як ринкова конкуренція, екологічні виклики, соціальна відповідальність (вплив на зовнішнє середовище), вимоги до безпеки продукції та, звісно ж, фінансові виклики. Враховуючи все це аудит відіграє важливу роль. Він допомагає забезпечити якість обліку та фінансової звітності підприємств аграрної галузі. Також допомагає виявляти ризики та покращувати ефективність управління. Важливо розуміти, що сучасний підхід до формулювання визначення аудиту повинен ґрунтуватися на розумінні його економіко-правової сутності. Розвиток аудиту є необхідним елементом інфраструктури ринкової економіки.

Проведення юридичного аудиту є не менш актуальним на рівні з аудитом фінансово-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств. Таке твердження пов'язується з особливостями бізнесу аграріїв [2]:

- типова структура сільськогосподарських активів в Україні, як правило, включає компанії, що займаються операціями з землею, та компанії, що займаються операціями з ліфтами;
- виробнича нерухомість українських сільськогосподарських компаній та інфраструктура були значною мірою придбані сільськогосподарськими компаніями в процесі приватизації та розпаювання державної і колективної власності;
- більшість сільськогосподарських компаній не володіють землею і використовують її на правах оренди;

- в оренді у тисяч індивідуальних власників перебувають тисячі невеликих земельних ділянок (від одного до восьми гектарів), а не великі земельні масиви;
- компанія має одне і те ж виробниче приміщення, а не великі земельні ділянки;
- компанія входить в одну виробничу групу.

Зазначені вище особливості впливають на відображення операцій у системі бухгалтерського обліку та звітності. Це доводить важливість проведення такого обліку.

Також варто зазначити, що аудиторські процедури є важливим інструментом для забезпечення фінансової стійкості підприємства та його успішного розвитку. Вони позитивно впливають на фінансову стійкість:

- допомагають виявити можливі ризики, такі як недостатність ліквідності, заборгованість, недостатній капітал тощо, що дозволяє підприємству своєчасно реагувати та уникнути фінансових проблем.
- перевіряють точність та об'єктивність фінансової звітності, забезпечуючи довіру інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених сторін до фінансової інформації.
- сприяє виявленню можливих недоліків у системі фінансового управління, контролю та звітності, що надає можливість вчасно внести корективи та покращити фінансову стійкість.
- перевіряють відповідність фінансової звітності вимогам законодавства та стандартів, що в свою чергу сприяє уникненню санкцій та зберігає репутацію підприємства.

Аудиторська діяльність допомагає підприємствам проаналізувати свою конкурентоспроможність на ринку, інші підприємства та їх показники. Так, підприємства можуть розробити стратегії покращення робочих процесів, системи обліку, ресурсного фінансування, мінімізувати витрати, тим самим підвищити статус на світовому ринку [3]. Варто додати, що аудиторські процедури можуть бути важливим інструментом у стратегічному плануванні у сфері сільського господарства, допомагаючи керівництву зрозуміти поточний стан справ і приймати обґрунтовані стратегічні рішення, реалізувавши які, покращиться положення підприємства [4].

Отже, у сучасних умовах підприємства аграрного сектора стикаються з великими викликами і конкурентним тиском. Роль аудиту в їхньому розвитку надзвичайно важлива. Через проведення систематичного аудиту підприємства можуть ефективно виявляти ризики та можливості для вдосконалення. Аудиторська діяльність допомагає у виявленні недоліків у фінансовому забезпеченні, управлінні ресурсами та інших сферах діяльності підприємства, що в свою чергу дозволяє приймати обґрунтовані рішення для підвищення ефективності і конкурентоспроможності. Аудит виступає як невід'ємна складова частина стратегічного керування аграрним підприємством, сприяючи його стабільному розвитку та успішному функціонуванню на ринку.

Список використаних джерел:

1. Галерея *фінансової літератури* ФИНГАЛ. URL: <https://fingal.com.ua/content/view/645/54/1/1/> (дата звернення: 04.03.2024).
2. Юридичний аудит українських агроактивів URL: <https://dlf.ua/ua/%20yuridichnij-audit-ukrayinskih-agroaktiviv/> (дата звернення 03.03.2024).
3. Ладунка І., Братанов М. Дослідження факторів впливу на конкурентоспроможність вітчизняних підприємств. *Головна*. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/5_ukr/34.pdf (дата звернення: 04.03.2024).
4. Потриваєва Н. В. Внутрішній аудит як ефективний метод управління підприємством / Н. В. Потриваєва, А. С. Біленко // *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 23. С. 691–694.

Abstract: *It was determined that audit plays a key role in the modern management of agricultural enterprises, ensuring the necessary reliability and efficiency of their activities. The value of audit in the context of the development of agricultural enterprises is studied. The importance of audit activity as a tool for supporting the sustainable development of agricultural enterprises in modern economic conditions is proven.*

Keywords: *audit, accounting, reporting, audit activity, agricultural sector.*

Науковий керівник:

Потриваєва Н.В.,

д-р екон. наук, професорка,

професорка кафедри обліку і оподаткування,

Миколаївський національний аграрний університет

СЕКЦІЯ «ФІНАНСОВЕ ТА ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА»

УДК 351:005

ДОСВІД СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ КРАЇН ЄВРОПИ У ПОРІВНЯННІ З УКРАЇНОЮ

Берзлапіна Наталія Сергіївна

здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: *З початку становлення незалежності України та її інтеграції до Європейського Союзу було багато викликів та перешкод для введення бізнесу. Сьогодні кожне підприємство, фермерське господарство, організація намагаються бути унікальним серед інших: створюють різні проекти, застосовують сучасні практики, допомагають навколишньому середовищу та суспільству. Втілення таких ініціатив у реальність, турбота про екологію, людей, економіку мають відгос у понятті соціальна відповідальність. Дослідження такого явища є актуальним сьогодні, а порівняння української та європейської практики дасть змогу обміняти досвідом.*

Ключові слова: *соціальна відповідальність, компанії, корпоративна соціальна відповідальність, бізнес, навколишнє середовище, суспільство.*

Соціальна відповідальність досить молоде та нове поняття в бізнесі. Аналізуючи різні визначення можна сказати що це добровільне діяння або ініціатива, яка спрямована на турботу про навколишнє середовище та одночасне досягнення власних цілей підприємства. Основна ціль соціальної відповідальності це досягти максимального ефекту в чотирьох основних напрямках: екологія, корпоративна етика, економіка та філантропія (безкорислива допомога тим, хто цього потребує).

Сьогодні більшість підприємств та організацій, незалежно від розміру, займається корпоративною соціальною відповідальністю. Значна кількість країн Європейського Союзу розробляють та дотримуються проектів, планів та програм соціальної відповідальності. У країнах Європи соціальна відповідальність є або переважним правом компанії, наприклад Нідерланди, Греція, Ірландія, або інтегрована у державну політику (прикладом є Данія, Франція, Швеція).

Відповідно до європейської практики соціальна відповідальність бізнесу поширюється на сім напрямків: дотримання прав людини; дотримання вимог законодавства; ділова та корпоративна етика; захист навколишнього природного середовища; співпраця із заінтересованими сторонами: співробітниками, споживачами, акціонерами, громадою, суб'єктами господарювання; дотримання міжнародних норм поведінки; прозорість та підзвітність [1].

Також можна виокремити учасників гігантів корпоративної соціальної відповідальності, серед яких: Глобальний договір ООН, ЮНІСЕФ, Рада Європи та уряди різних країн.

Нідерланди – країна яка максимально піклується та підтримує осіб з інвалідністю. У цій країні високий рівень працівників які мають вади здоров'я, а компанії самостійно обирають який відсоток працівників з інвалідністю можуть у них працювати. Водночас держава активно підтримує та заохочує бізнес різними способами: відшкодовує витрати на працевлаштування, звільняє від страхових внесків, надає субсидії на заробітну плату та закупає устаткування для осіб з інвалідністю. У Нідерландах велика кількість соціальних підприємств, фондів розвитку, кредитних спілок, громадських організацій тощо.

Німеччина – країна великих податків, але не дивлячись на це податкова система працює чітко, а держава слідкує за дотриманням норм та законів. Країна на законодавчому рівні займається охороною природи, а підприємства зі шкідливим виробництвом несуть соціальну відповідальність та займаються захистом та очищенням екології. Витрати підприємств на очисні споруди можуть становити до 50% виробничих затрат. Основними соціальними програмами у цій країні є збереження енергії та управління природним середовищем.

Чехія – питанням соціальної відповідальності в цій країні займається, в основному Міністерство промисловості та торгівлі та Міністерство праці та соціальних питань. Корпоративна соціальна відповідальність базується на взаємозв'язку доброго ставлення до людей, навколишнього середовища, оцінка соціально-відповідальної діяльності, корпоративне волонтерство, задоволеність працівників.

В Україні соціальна відповідальність перебуває на стадії активного розвитку та впровадження. Сьогодні багато малих, середніх та великих компаній займаються соціальними питаннями та створюють нові проекти. Найбільш поширеними питаннями є трудові відносини, здоров'я та безпека клієнтів і споживачів, і лише не великий відсоток надається питанням навколишнього середовища.

Досліджуючи рейтинги соціальної відповідальності країн, Україна має досить низький показник, але запозичення європейського досвіду впровадження соціальної відповідальності активно впливає на різні показники в компанії: впізнаваність, зростання репутації та іміджу, зв'язок компанії та споживача, підвищення довіри клієнта до товарів і послуг.

Серед українських компаній які вже впровадили корпоративну соціальну відповідальність слід зазначити такі:

- Avon – допомагає боротися та підтримує жінок які стали жертвами насильства;
- Нова пошта – створює різні проекти сталого розвитку, допомагає безкоштовною доставкою вантажу волонтерів;
- Метро – цілями цієї компанії є боротьба з голодом, гендерної нерівності, зміна клімату тощо;

- Київстар – створив онлайн-школу мобільної грамотності для людей старшого покоління;
- Naftogaz group – основною діяльністю є боротьба зі зміною клімату у світі.

Причиною низького рівня соціальної відповідальності бізнесу в Україні є пасивне сприяння державою та обмеженість інформування. Основним напрямом реалізації соціальної політики та соціальної відповідальності бізнесу в Україні повинно бути не тільки розширення заходів соціальної допомоги та підтримки населення, а й розвиток людського потенціалу, підвищення якості людського капіталу як основи економічного зростання. Потрібно зрозуміти, що рівень розвитку соціально відповідального бізнесу є одним з головних факторів добробуту та якості життя суспільства [2].

Отже, що для виходу України на європейський ринок потрібно активно працювати не лише у сфері реформування країни та законів, а й цікавитись введенням бізнесу, запозичувати досвід та модернізуватись. Соціальна відповідальність є невід’ємною частиною бізнесу та позитивно впливає на нього, адже чим більше компанія чи підприємство цікавиться навколишнім середовищем та суспільством, тим більше люди довіряють та користуються роботами та послугами такої компанії. Для підвищення показника соціальної відповідальності в Україні слід на державному рівні агітувати та підтримувати бізнес, більше інформувати підприємців про позитивні сторони та переваги корпоративної соціальної відповідальності.

Список використаних джерел:

1. Стратегія сприяння розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/66-2020-%D1%80#Text>.
2. Волинець Н.А. Соціальна відповідальність бізнесу в країнах Європи та Україні: порівняльний аспект. URL: <https://eztuir.ztu.edu.ua/handle/123456789/5788>.
3. Сіренко Н. М., Бурковська А. В., Лункіна Т. І. Інституціональне забезпечення локальної соціальної відповідальності суб’єктів аграрного сектора економіки. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. Т. 1. № 32, 2020. С. 536-544.

***Abstract:** Since the beginning of the independence of Ukraine and its integration into the European Union, there have been many challenges and obstacles for the introduction of business. Today, every enterprise, farm, organization tries to be unique among others: they create different projects, apply modern practices, help the environment and society. The implementation of such initiatives into reality, care for the environment, people, and the economy have an echo in the concept of social responsibility. The study of such a phenomenon is relevant today, and a comparison of Ukrainian and European practice will provide an opportunity to exchange experience.*

***Key words:** social responsibility, companies, corporate social responsibility, business, environment, society.*

Науковий керівник:

Мікуляк К.А.,

асистент

кафедри фінансів, банківської справи та страхування.

Миколаївський національний аграрний університет

СТВОРЕННЯ УМОВ ДЛЯ ВІДПОЧИНКУ ТА КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ НАСЕЛЕННЯ В МЕЖАХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ПІСЛЯ ЗАКІНЧЕННЯ ВОЄННОГО СТАНУ

Блага Ольга Святославівна,

здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: розглянуто питання організації культурно-дозвілєвої діяльності у сільській місцевості та її вплив на формування особистості людей різних вікових категорій, особливо дітей та молоді в наш час; розкриття та аналіз особливостей роботи з організації культурного дозвілля.

Ключові слова: дозвілля, молодь, відпочинок, сільський (зелений) туризм культурний захід, сільська місцевість.

Дозвілля є важливою частиною людського життя і формою самовираження. Якість дозвілля і різноманітність впливають на здоров'я і благополуччя людей. Організація культурно-дозвілєвої діяльності в сільській місцевості має глибокий вплив на формування особистості, особливо в дитячому віці. Зараз важливо приділити увагу людям похилого віку, сім'ям вимушених переселенців, особливо дітям, які потребують відволікання, релаксації та духовного відпочинку від війни.

На сьогодні дозвілля та відпочинок молоді в сільській місцевості не часто асоціюється з заходами й закладами. Відпочинок зазвичай відбувається в приватному просторі та асоціюється з відновленням себе і власного психічного здоров'я, перериванням роботи та задоволенням базових потреб, таких як сон. Крім того, молодь мало розрізняє поняття «відпочинок» і «дозвілля». Водночас дозвілля молоді часто пов'язане з міськими публічними та громадськими просторами, а також культурними установами.

Саме тому тема організацій дозвілля, які задовольняють культурні потреби сільського населення, не втрачає своєї актуальності. Навпаки, це протиріччя стає дедалі складнішим і доповнюється новими протиріччями. Основними причинами цих протиріч є стрімкий розвиток інформатизації суспільства та не відповідність між характером культурно-дозвілєвої діяльності та формами та методами її організації та здійснення в територіальних сільських громадах. Заклади культури надають сільському населенню можливість задовольняти свої рекреаційні, духовні, пізнавальні, фізичні, мистецькі, аматорські та інші потреби. Тому питання підвищення якості дозвілля в закладах культури в громаді є актуальним і соціально важливим у всі часи, навіть в часи пандемій і особливо в часи війни [1].

У 2022 році культурне дозвілля українців зазнало кардинальних змін. Для значної частини населення України культурні послуги стали менш доступними. Зменшилася кількість заходів, а також кількість активних культурних людей та

культурних інституцій. Попри випробування та труднощі війни, як культурна сфера, так і українське суспільство значною мірою адаптувалися та відновили свою діяльність. Важливим завданням сьогодні є вивчення змін у культурних практиках українців під час війни. У фокусі нашого дослідження в цій сфері - одна з найактивніших груп українців: молодь (група віком 18-35 років, що проживає в різних регіонах України).

Молодь – це ті, хто споживає більше культурних продуктів і швидше адаптується до нових ситуацій. Тому одним з найважливіших завдань сьогодні є залучення молоді до культурного життя, до процесу відродження та наповнення новим змістом української культури та популяризувати культурне дозвілля.

Наразі найпопулярнішими видами діяльності серед молоді є відвідування кінотеатрів, книгарень, музеїв, виставок та бібліотек. Загалом, понад 70% молодих людей відвідують заклади культури принаймні раз на рік або частіше, переважно жінки. Загалом, рівень відвідування закладів культури вищий у більших містах з кращими послугами. Поширеними бар'єрами для участі в культурних заходах для молоді в Україні є загальна втома, брак грошей та часу. Водночас для тих, хто проживає в сільській місцевості, бар'єрами є також відсутність культурних закладів поблизу та відсутність цікавих культурних подій [2].

Останніми роками спостерігається певна спеціалізація сільського туризму. Цей вид сільського туризму відомий як «агротуризм», особливо коли туристи під час відпочинку знайомляться з особливостями функціонування фермерських господарств або споживають вирощену там продукцію.

Сільський (зелений) туризм не тільки є прикладом для культурного відпочинку, а й для економічного розвитку територіальних громад також в поєднанні з літнім кінотеатром або кінотеатром просто неба є привабливий не тільки для місцевого населення, але й для жителів міста такий вид зеленого туризму допоможе відпочити від побутової рутини чи важкої праці, та буде корисним для людей різних вікових категорій.

Другим різновидом є зелений туризм або екотуризм, який відбувається безпосередньо в заповідниках, біосферних заповідниках і національних парках з метою ознайомлення з унікальною флорою і фауною місцевості та уникнення шкоди навколишньому середовищу. Сюди також можна віднести відпочинок у сільських домогосподарствах та сільськогосподарських підприємствах, що займаються органічним землеробством та вирощуванням екологічно чистої сільськогосподарської продукції.

Отже, базовим поняттям є термін «сільський туризм», а решта - його окремі види та підвиди. При цьому важливо відзначити відмінність сільського туризму від екскурсійних поїздок або курортного відпочинку. Екскурсії в сільську місцевість - це, як правило, одноденні поїздки, в рідкісних випадках - дводенні. У таких випадках відвідуються туристичні об'єкти, сади, паркова архітектура, національні парки, мальовничі парки, історичні будівлі та споруди, місця битв тощо.

Дослідженнями з питань розвитку сільського (зеленого) туризму займаються М. І. Габа, А.Я. Гоцелюк, С. О. Гуткевич, В. Г. Іванова, О. В. Кафарський, Н. Є. Кудла, С. П. Кузик, Т. Ю. Лужанська, Н.Є. Паньків, В. В. Папп, О. В. Побігун, Г.Ю. Роглев, М.Я. Рутинський, О. І. Станкевич-Волосянчук, І. В. Тищук, Т. І. Ткаченко, О. М. Туєва, Н. В. Черкаська та ін. [2].

У найзагальнішому вигляді сільський туризм – це рекреаційний туризм, що відбувається в сільській місцевості, а необхідною основою для його розвитку є наявний житловий фонд та доступні місцеві суспільні ресурси (природні, рекреаційні, історико-культурні, соціальні, побутові тощо), а також місцеві (тобто «родзинкою», які є унікальними для певної сільської місцевості чи населеного пункту).

Тож сільський туризм поєднує в собі кілька взаємозалежних сторін: по-перше, вони перебувають у сільській місцевості від кількох днів (5-7 днів) до кількох тижнів, іноді місяці; по-друге, сільські туристи не працюють як сезонні працівники на конкретному господарстві, а лише знайомляться з функціонуванням господарства, процесом виробництва продуктів харчування, а в деяких випадках їх переробки, зберігання та приготування; по-третє, необхідність проживання як у власному будинку господаря, так і в іншому будинку чи котеджі; по-четверте, індивідуальні фермери та сім'ї власників ферм надають різні види послуг, такі як приготування їжі, догляд за дітьми, туризм, супровід людей для збору польових квітів, лікарських рослин, ягід та грибів, риболовля та полювання.

Так, сільські родини, які приймають туристів з міських поселень, активно долучаються до створення привабливих умов та специфічних туристичних продуктів для проживання вдома (агрооселі), що для їхніх членів є різновидом підсобної та підприємницької діяльності. Під туристичним продуктом розуміється продаж житла, помешкань, туристичних, транспортних та інших послуг, розваг, освітніх заходів, сувенірів, фольклору та іншої продукції, а також для задоволення індивідуальних і колективних потреб туристів, які перебувають у сільській місцевості.

Таким чином, дозвілля молоді в Україні зазнає значних змін. Попри зниження участі в культурних заходах внаслідок війни, результати опитувань показують, що попит молоді на культурне дозвілля є досить високим, що допомагає їм адаптуватися до труднощів, пов'язаних з війною. Однак для успішного розвитку культурного сектору та креативних індустрій в Україні необхідно подолати низку викликів та вирішити загальні питання.

Наприклад, важливо збалансувати доступність культурних послуг для споживачів у різних регіонах та областях України. Відчувається нестача культурних заходів, особливо в сільській місцевості. Водночас молодь є важливою складовою культурного відродження України, і важливо розробити стратегію відродження України, яка б на високому рівні залучала цей сегмент.

Отже, у вирішенні численних проблем, які сьогодні існують в організації культурного дозвілля сільського населення не можна покладатися лише на

державу та керівників галузі, потрібні також спільні зусилля влади, працівників культури та небайдужих.

Список використаних джерел:

1. Солдатенко О.І. Актуальні проблеми організації культурного дозвілля сільського населення на прикладі села Наумівка Корюківської об'єднаної територіальної громади. URL: <http://surl.li/rxjvh>.
2. Як війна вплинула на культурне дозвілля молодих українців? <http://surl.li/gasyt>.
3. Карпусь А.О. Розвиток сільського (зеленого) туризму в Івано - Франківській області: стан та перспективи». URL: <http://surl.li/rxkdg>.

Abstract: the question of the organization of cultural and leisure activities in rural areas and its influence on the formation of the personality of people of different age categories, especially children and youth in our time, is considered; disclosure and analysis of the peculiarities of work on the organization of cultural leisure.

Key words: leisure, youth, rest, rural (green) tourism, cultural event, countryside.

Науковий керівник:

Мікуляк К.А.,

асистент

кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 657

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

Бригадир Анна Володимирівна,

Здобувач вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: розглянуто поняття та структуру власного капіталу підприємства, а також визначено основні завдання організації його обліку. Висвітлено необхідність удосконалення обліку та контролю за операціями зі статутним капіталом у зв'язку зі змінами в економічному середовищі та вимогами регуляторів. Запропоновано напрями удосконалення організації обліку власного капіталу, включаючи розробку пакету внутрішньої звітності та впровадження автоматизованих систем, які сприятимуть підвищенню ефективності та надійності фінансового управління.

Ключові слова: власний капітал, бухгалтерський облік, статутний капітал, внутрішня звітність, автоматизовані системи, управління підприємством.

Власний капітал є важливою складовою для створення, функціонування та розвитку будь якого підприємства. Бухгалтерський облік власного капіталу відображає процес формування власності, права власників, розподіл результатів діяльності, а також надає інформацію про формування та використання власного капіталу як фінансової основи функціонування підприємства.

Дослідженням організації обліку власного капіталу займалися такі вчені як: Бланк І., Бондарчук А., Ковальова В., Лакодименко Л. І., Слесар Т., Шара Є., Шеремет А. та інші.

Власний капітал формується за рахунок внесків власників і ресурсів підприємства. Він визначається як різниця вартості активів та зобов'язань.

Основною метою ведення обліку власного капіталу є підтримка фінансового управління шляхом забезпечення контролю за його збереженням та ефективним формуванням джерел власних коштів.

Головними завданнями організації обліку власного капіталу є:

- Контроль за правильністю та відповідністю чинному законодавству щодо формування власного капіталу.
- Здійснення контролю за раціональністю розподілу прибутку.
- Організація аналітичного обліку на рахунках власного капіталу.
- Забезпечення обліку даних та узагальнення інформації про стан і рух власного капіталу.
- Відображення операцій з власним капіталом у регістрах обліку та звітності [1].

Основні складові власного капіталу зазначені на рисунку 1.

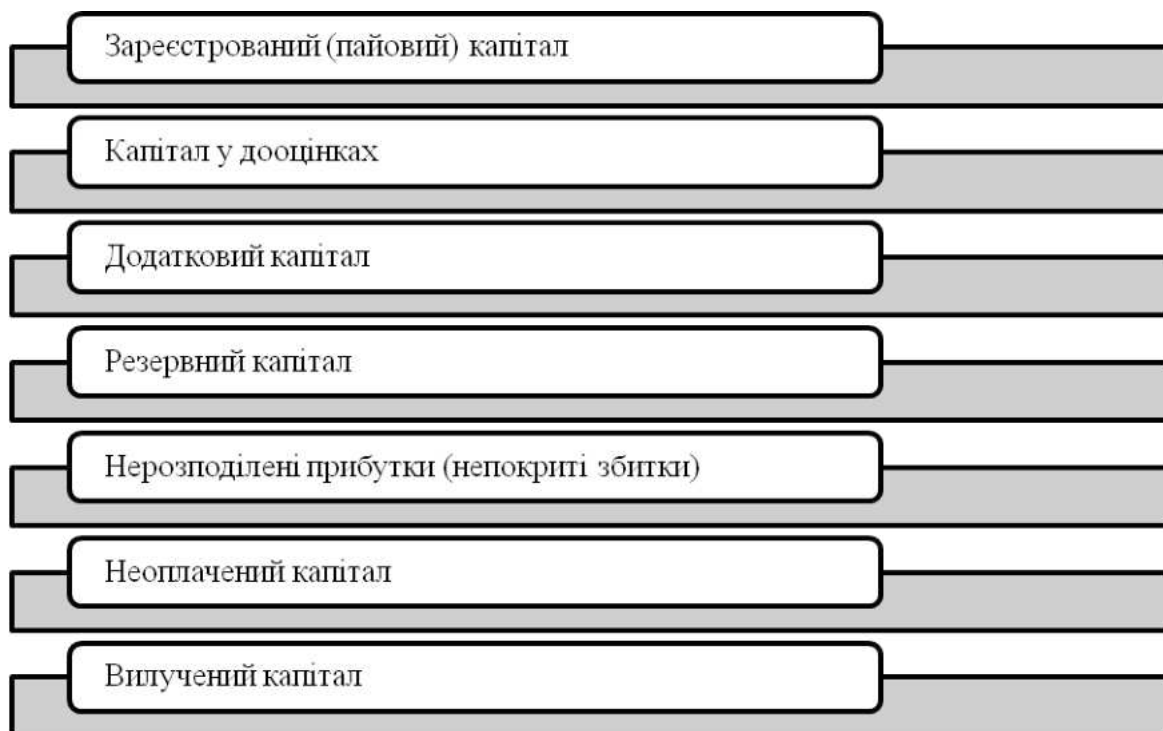

Рисунок 1 – Складові власного капіталу підприємств

Джерело: побудовано автором на основі [3]

Слід зазначити, що вітчизняні дослідники ретельно аналізують аспекти організації технології бухгалтерського обліку. Вони розподіляють весь процес бухгалтерського обліку на три основні етапи: первинний, поточний і підсумковий.

Перший етап – вхід до системи. Бухгалтерський облік починається зі збору і первинного фіксування господарських фактів на відповідних носіях

інформації, що включає в себе спостереження, сприйняття, вимірювання та реєстрацію цих фактів.

Другий етап – процес системи. Для здійснення бухгалтерського обліку проводяться операції з реєстрації господарських подій у системі рахунків за допомогою відповідних технічних засобів.

Третій етап – вихід із системи. За сукупністю операцій цей етап представляє собою зведення різних облікових даних для узагальнення інформації у звітах [4].

Для удосконалення процесів обліку та контролю необхідно створити пакет внутрішньої звітності з операцій, пов'язаних зі статутним капіталом, з урахуванням зростаючих вимог користувачів. Використання цієї звітності буде основою для задоволення потреб управління підприємством, надаючи оперативну інформацію про повноту, обсяг та структуру статутного капіталу, рух статутного капіталу та його джерела, процес нарахування та виплати різних видів корпоративних зобов'язань, а також результати перепродажу акцій (часток) або їх анулювання. Це допоможе підприємству спростити процедуру розподілу дивідендів та уникнути судових суперечок щодо розрахунків із власниками корпоративних прав [2].

Також для вдосконалення організації обліку власного капіталу слід впроваджувати автоматизовані системи, що базуються на інноваційних інформаційних технологіях. Це забезпечить вдосконалення реалізації управлінських функцій.

Отже, власний капітал є критично важливою складовою для стабільного функціонування та розвитку підприємства. Організація бухгалтерського обліку є ключовим інструментом для систематизації та контролю за процесами формування й використання власного капіталу. Здійснення контролю, аналізу та внутрішньої звітності допомагають управлінню підприємством ефективно використовувати свої ресурси та оптимізувати рішення, а впровадження автоматизованих систем – сприяє їх більш ефективному впровадженню.

Список використаних джерел:

1. Лакодименко Л. І. Власний капітал: сутність та проблеми обліку. *Сучасний стан і перспективи вдосконалення практичної підготовки здобувачів вищої освіти обліково-фінансового профілю* матеріали науково-практ. конф. здобувачів вищ. освіти за результатами проходження виробн. та технол. практик, м. Полтава. 2019.

2. Ковальова В. Шляхи удосконалення організації обліку та аудиту власного капіталу. *Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді*: III всеукр. студент. науково-практ. конф., м. Одеса, 6–7 квіт. 2021.

3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджено наказом № 73 від 07 лют. 2013 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua> (дата звернення 06.03.2024).

4. Слесар Т., Шара Є. Організація технології облікового процесу власного капіталу. *Вісник економіки*. 2021. № 2. С. 145–159.

Анотація: *This paper examines the concept and structure of the company's equity capital, and also defines the main tasks of the organization of equity accounting. The necessity of improving the accounting and control of transactions with authorized capital in connection with changes in the economic environment and the requirements of regulators is highlighted. Ways to improve the*

organization of equity accounting are proposed, including the development of an internal reporting package and the introduction of automated systems that will contribute to increasing the efficiency and reliability of financial management.

Ключові слова: *equity, accounting, authorized capital, internal reporting, automated systems, enterprise management.*

Науковий керівник:

Мельник О.І.,

*кандидат економічних наук, доцент
кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 336

ОСОБИСТА ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА: СУТНІСТЬ ТА ІНДИКАТОРИ ВПЛИВУ

Белоєдов Максим Русланович

здобувач вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок

Миколаївський національний аграрний університет

М. Миколаїв, Україна

***Анотація:** Розглянуто сутність поняття особистої фінансової безпеки, визначено ключові фактори, що впливають на неї та стратегії забезпечення фінансової безпеки особистості.*

***Ключові слова:** безпека, фінансова безпека, економічна безпека, особистість, індикатор впливу.*

В сучасному світі, де фінансова невпевненість та економічні труднощі можуть стати невід'ємною частиною життя, особиста фінансова безпека стає важливим аспектом для кожного індивіда. Зростаючі витрати, економічні коливання та нестабільність на ринку праці створюють серйозні виклики для забезпечення стабільності фінансового становища. Тому актуальність полягає у необхідності розуміння та ефективного управління фінансами для запобігання можливим ризикам і забезпечення фінансової стійкості в майбутньому.

Розглядаючи поняття особистої фінансової безпеки, можна зазначити, що вона входить до системи національної безпеки. О.Д. Ладюк трактує її як складову національної безпеки та однією з найважливіших складових економічної безпеки. Вона підпорядковує ряд складників: фінансову безпеку особистості та фінансову безпеку підприємств – на мікрорівні та бюджетну, боргову, грошово-кредитну, валютну, інвестиційну, банківську безпеку та безпеку небанківського фінансового сектору – на макрорівні. Кожна із структурних складових фінансової безпеки характеризується певними особливостями та проблемами забезпечення [1].

Згідно з методичними рекомендаціями, наданими Міністерством економічного розвитку і торгівлі України (зараз Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України) щодо розрахунку рівня економічної безпеки України від 29 жовтня 2013 р. № 1277, запропоновані підходи до визначення інтегрального індексу економічної безпеки, які здійснюються на основі понад 130 різних індикаторів, сформованих за принципом репрезентативності, достовірності та інформаційної доступності [2].

Серед усіх індикаторів, до тих, що краще всього розкриває фінансову безпеку особистості можна віднести: рівень інфляції, рівень безробіття, зміну валютного курсу, прожитковий мінімум, мінімальну та середню заробітну плату, рівень фінансової грамотності особистості та загальний рівень освіти тощо. Ці індикатори найбільше характеризують можливі загрози, які впливають на сфери життя населення, створюючи тим самим проблеми для фінансового та соціального розвитку як держави так і особистості в цілому.

Забезпечення особистої фінансової безпеки включає в себе різні стратегії та методи, що допомагають зберегти та збільшити фінансові ресурси, знизити ризики та максимізувати можливості [3]. Серед таких можна виділити:

- Формування екстреного фонду з заробітної плати. Ця стратегія припускає відкладання певної суми грошей, яка зберігається відокремлено від основних фінансових активів та призначена для покриття непередбачених витрат або екстрених ситуацій, таких як медичні та аварійні випадки. Серед схем розподілу виділяють правило 50/30/20, де 50% доходу – на основні потреби, 30% - на особисті бажання, 20% - заощадження.

- Інвестування. Стратегія припускає аналіз різних типів інвестицій та потенційного ризику, довгостроковості інвестицій та їх диверсифікації.

- Страхування як засіб захисту особистої фінансової безпеки. Ця стратегія включає такі складові як: вибір страхового продукту, який відповідає конкретним потребам і ризикам, оцінка умов та вартість страхових полісів та моніторинг актуальності страхового полісу з подальшим його оновленням.

- Загальне підвищення фінансової грамотності.

Ці стратегії реалізуються як окремо, так і у поєднанні одна з одною, залежно від особистих фінансових цілей та умов.

Особиста фінансова безпека є критичним аспектом життя кожної людини і вимагає постійної уваги та дбайливого планування. Як показує практика, вона залежить від багатьох факторів, включаючи економічну стабільність, соціальні умови та індивідуальні характеристики. Застосування відповідних інструментів та стратегій, таких як підвищення фінансової грамотності, раціональне управління бюджетом та диверсифікація інвестицій, може допомогти особі забезпечити стійкість свого фінансового стану навіть у кризових ситуаціях.

Список використаних джерел:

1. Ладюк О.Д. Фінансова безпека: характеристика складників. Ефективна економіка. № 11. 2016. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5280>.

2. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України від 29 жовтня 2013 року №1277. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/me131588?an=22&ed=201310>.

3. Боднар О. А., Лісова А. А. Теоретичні основи суспільної довіри як базису формування фінансової безпеки. *Ефективна економіка*. 2021. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9730>. DOI: 10.32702/2307-2105-2021.12.86.

Abstract: Considers the essence of the concept of personal financial security, identifies the key factors influencing it and strategies for ensuring personal financial security.

Key words: security, financial security, economic security, personality, impact indicator.

Науковий керівник:

Боднар О. А.,

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 004.8:336.71

ОЦІНКА ВПЛИВУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА РОЗВИТОК ФІНТЕХ-СЕРВІСІВ УКРАЇНСЬКИХ БАНКІВ

Белоєдов Максим Русланович,

здобувач вищої освіти спеціальності 072 -Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок

Миколаївський національний аграрний університет

М. Миколаїв, Україна

Анотація: Були оцінені та розглянуті різні аспекти використання штучного інтелекту в процесах прийняття рішень, покращення користувацького досвіду, а також питання безпеки та виклики, що виникають у зв'язку з інноваційними технологіями в українському банківському секторі.

Ключові слова: штучний інтелект, банківська установа, фінтех, машинне навчання, безпека, інновації.

Штучний інтелект (ШІ) став каталізатором трансформації усіх сфер сучасного життя, включаючи і банківську галузь. Цей комплекс технологій і програм, що моделюють та імітують розумові функції людини, перетворює сучасний банківський сектор, надаючи йому нові можливості та перспективи. В ХХІ столітті він визначає новий етап розвитку фінтех-сервісів, переписуючи правила гри та ставлячи під сумнів традиційні методи ведення бізнесу у фінансовому секторі.

Один із «батьків-засновників» поняття штучного інтелекту - Джон Маккарті ще у 1955 р. вперше вжив термін «штучний інтелект» у своїй статті, де написав: «Ми пропонуємо назвати нову галузь науки - наука та інженерія створення інтелектуальних машин (Science and Engineering of making intelligent machines)» [1]. Для нього основною метою було створення програм, здатних до

розв'язання завдань, які в іншому випадку вимагають інтелекту людини, що зараз і можна спостерігати в банківській сфері [1].

Штучний інтелект у сучасних умовах функціонування банківських установ наділяє фінтех-сервіси українських банків неабиякою конкурентною перевагою, використовуючи передові технології для аналізу та оптимізації фінансових процесів. Машинне навчання, зокрема, дозволяє банкам ефективно аналізувати величезний обсяг даних, прогнозувати тенденції розвитку ринку та виявляти потенційні ризики у цій сфері. Світовим і вітчизняним досвідом доведено, що фінтех-сервіси можуть надавати персоналізовані послуги, враховуючи індивідуальні потреби кожного клієнта.

Однією із вдалих реалізацій фінтех-сервісу у банку з використанням штучного інтелекту можна вважати діяльність АТ «Сенс-Банк» (до 1 грудня 2022 р. – «Альфа Банк») – одного з розвиненіших комерційних банків в Україні. За даними Національного банку України, станом на 1 січня 2024 року, АТ «Сенс-Банк» входить в ТОП-10 за розмірами активів і визнаний системно важливим, що свідчить про його стійкість та надійність [2]. З ринковою часткою за активами на рівні 5% (понад 108 млрд грн), банк входить у перелік провідних установ у галузі [2].

Значний крок у перетворенні моделі роботи банку став запуск цифрового застосунку Sense Super App, який відповідає глобальній стратегії. Використовують його для дистанційної ідентифікації клієнтів, що дозволяє попереджати шахрайські схеми та кіберзлочини, а завдяки порівнянню клієнтських характеристик за допомогою штучного інтелекту вдається кастомізувати канали комунікацій, зменшуючи витрати та збільшуючи конверсію.

Ключовою стратегічною метою є досягнення 10% частки ринку та входження в ТОП-5 як найбільшого універсального банку. У той же час, сучасні умови функціонування банківської установи характеризуються погіршенням загального конкурентного становища, особливо через вплив воєнних подій та соціально-економічний спад у країні, а також слід враховувати і негативний вплив історії створення банку (зв'язки з РФ) та коливання валютного курсу.

Український банк АТ «ПриватБанк» використовує кілька чат-ботів, які операційно працюють у месенджерах Facebook, Viber і Telegram; ці чат-боти дозволяють клієнтам здійснювати переказ коштів з картки на картку, отримувати інформацію про курси валют, здійснювати оформлення кредитів, подавати заявки та брати участь в акціях. Крім того, банк впровадив рішення SIA «Deloitte Latvia», що базується на штучному інтелекті та призначене для точного і своєчасного виявлення потреб клієнтів у кредитуванні [3].

Однією з впроваджених сучасних фінансових технологій, яка використовується для оптимізації операційних процесів у банку, є застосування машинного навчання. Згідно з дослідженням компанії «Gartner», до 2025 р. 75% венчурних капіталістів планують використовувати штучний інтелект для прийняття рішень про інвестиції на ранніх стадіях [4]. Таким чином, підходи до пітчінгів або оцінки фінансових показників будуть зменшувати свою

важливість в процесі прийняття рішень інвесторами стосовно вкладення коштів у певну компанію [4].

У Monobank також розроблено штучний інтелект, що оцінює ризики для фінансових установ, використовуючи нейронні мережі для обробки зображень та аналізу діалогів [5]. У їхній арсенал також входять наступні методи [5]:

- Градієнтний бустінг - підхід включає послідовне навчання алгоритмів. Спочатку навчається перший алгоритм, який виділяє місця, де він допускає помилки. Потім навчається другий, зосереджуючись на місцях, де помилявся перший, і так далі до досягнення необхідного результату. Метод використовується для передбачення кредитних ризиків.
- Графова аналітика - застосування аналітичних процесів до даних графів, зазвичай великих обсягів інформації. У банку вона використовується для виявлення зв'язків між клієнтами.
- Квантільна регресія - застосовується в статистиці та економетриці. Використовується для роботи з екстремальними подіями, вводячи зміщення в результат для підвищення точності моделі, а також для визначення фінансової спроможності клієнта банку.

Отже, вплив штучного інтелекту на розвиток фінтех-сервісів важко переоцінити. Інтеграція ШІ в фінансовий сектор значно поліпшує ефективність та точність прийняття рішень, сприяє автоматизації процесів і розширює можливості персоналізації фінансових послуг вітчизняних банківських установ. Однак, на наш погляд, важливо враховувати етичні та безпекові аспекти впровадження штучного інтелекту для забезпечення стійкого та взаємовигідного розвитку фінтех-індустрії у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Professor John McCarthy – Father of AI. What is AI? Basic Questions. Stanford Junior University. URL: <http://jmc.stanford.edu/artificial-intelligence/what-is-ai/index.html>.
2. АТ «Сенс-Банк». Загальні відомості. Офіційне інтернет-представництво Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/supervision/institutions/23494714>
3. AI в банківській сфері. URL: <https://aiconference.com.ua/uk/news/ii-v-bankovskoy-sfere-chat-boti-vibivanie-dolgov-i-borba-s-moshennikami-96949>
4. Як штучний інтелект допомагає покращувати банківський сектор. URL: <https://psm7.com/uk/technology/kak-ii-pomogaet-uluchshit-bankovskij-sektor.html>
5. Команда monobank розробила сервіс, який рахує ризики для фінкомпаній. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2018/11/08/35557281/>.

Annotation: The study assessed and reviewed various aspects of the use of artificial intelligence in decision-making processes, improving user experience, as well as security issues and challenges arising from innovative technologies in the Ukrainian banking sector.

Key words: artificial intelligence, banking institution, fintech, machine learning, security, innovation.

Науковий керівник:

Бурковська А. В.,

канд. екон. наук, доцент, доцент

кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Миколаївський національний аграрний університет

ІНТЕГРАЦІЯ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ У ФІНАНСОВІ ПРОДУКТИ БАНКІВ

Белосєдов Максим Русланович,

здобувач вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок

Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: розглянуто партнерство між банківською та страховою сферами; визначено переваги інтеграції страхових послуг у фінансові продукти банків з погляду як споживачів так і фінансових установ.

Ключові слова: страхові послуги; страхування; фінансові послуги; банк; інтеграція; банкострахування.

Сучасні виклики та зміни в економіці та фінансовій сфері визначають пошук нових стратегій та інноваційних підходів для утримання конкурентоспроможності та задоволення зростаючих потреб клієнтів. Визнання того, що банківські та страхові послуги можуть ефективно взаємодіяти, відкриває двері для інтеграції, що сприяє створенню комплексних фінансових продуктів, спрямованих на задоволення різноманітних потреб клієнтів. Інтеграція страхових елементів у банківські продукти може не лише забезпечити фінансову безпеку, але й сприяти оптимізації ризик-менеджменту та збільшенню загальної стійкості фінансової системи.

Серед моделей інтеграції страхових послуг можна виділити такі:

1. Вертикальна інтеграція: банк створює власну (кептивну) страхову компанію, що дозволяє контролювати весь цикл від створення продукту до його реалізації. Однак це може вимагати значних інвестицій та експертизи у страховій галузі.

2. Горизонтальна інтеграція: співпраця зі страховими компаніями для надання спільних фінансово-страхових продуктів – банкострахування (bankassurance). Забезпечує більшу гнучкість та швидкість впровадження нових продуктів, але зі збереженням фахової експертизи страхової компанії.

3. Страхові консорціуми: група банків, яка об'єдналась для створення власного страхового консорціуму. Знижує ризики та максимізує ефективність, але вимагає тісної співпраці та довгострокових зобов'язань між учасниками.

4. Фінансовий супермаркет: інтегрована форма фінансового інституту з наданням широкого набору фінансових продуктів, збалансований пакет послуг страхування, пенсійного забезпечення, банківського обслуговування, інвестування, консалтингу тощо.

За висловами таких науковців як Н. Л. Іващук та О. В. Іващук bancassurance є стратегією, яку банки використовують для надання інтегрованих фінансових послуг фізичним особам [1]. Основною мотивацією

співпраці між банками та страховими компаніями стала ідея комплексного обслуговування, тобто задоволення фінансових потреб клієнта у межах єдиної фінансової установи.

Якщо розглядати банкострахування, то з точки зору банків це відкриває можливість отримання додаткової комісійної винагороди, розширення клієнтської бази, зниження вартості послуг та можливість надання комплексного обслуговування будь-якого клієнта, а також доступу до страхових резервів страхової компанії. З іншого боку, страхові компанії отримують переваги від співпраці з банком через можливість доступу до загальної бази клієнтів, використання бренду або репутації банку, зменшення витрат грошових коштів на реалізацію страхових послуг та підвищення ефективності роботи страхових мереж.

Зокрема, надійними українськими банками [2], такими як АТ КБ «ПриватБанк», АТ «Райффайзен Банк Аваль», АТ «УКРСИББАНК» було інтегровано до продуктів, які надаються клієнтам, страхові послуги через співпрацю з вітчизняними страховими партнерами, серед яких ПрАТ «СК «УНІКА», ПрАТ «УАСК АСКА-ЖИТТЯ», АТ СК «ТАС», ПрАТ СК «PZU Україна», АТ «СК «АРКС» та ін.

Керівництвом СК «ІНВЕСТСЕРВІС» відзначено, що кожен банк обирає індивідуальний підхід у виборі страхової компанії для страхування майна у заставі та банківських ризиків. Зокрема, найчисельніша група банків відзначається особливостями національного страхування, орієнтуючись на страхування ключових активів, таких як нерухомість, товари на складі та в обороті, та у меншій мірі – автотранспорту, переважно у власних (кептивних) компаніях. Друга група банків, які не володіють страховими компаніями, використовує дві стратегії: вибір однієї-двох компаній на вигідних умовах або співпрацює з різними універсальними компаніями, що займають провідні позиції у рейтингу страхових компаній. Третя група банків віддає перевагу прозахідному підходу, не обмежуючись однією компанією. Такі банки, як АТ «Райффайзен Банк Аваль» проводять акредитацію страховиків, які можуть страхувати майно у заставі та банківські ризики. Крім того, вони встановлюють ліміт відповідальності для кожної компанії на певний період, що залежить від фінансового стану, репутації на ринку та попередньої співпраці, враховуючи такі аспекти, як наявність мережі філій по всій території України, рівень збитковості по різних видах страхування, який служить орієнтиром для оцінки того, чи спеціалізується страхова компанія на класичному страхуванні [3].

Страхові продукти, які реалізують в Україні через мережі банківських установ у більшості випадків традиційні: автоцивілка, страхування майна та здоров'я, КАСКО, туристичне страхування. При цьому, майже не спостерігається сегментація залежно від потреб страхувальників, більшість банківських установ мають однакові набори страхових послуг [4].

Отже, взаємодія страхового та банківського секторів являє собою стратегічний напрямок розвитку фінансового ринку, який відкриває нові можливості для забезпечення фінансової безпеки клієнтів. Ця інтеграція дозволяє створювати комплексні продукти, що поєднують у собі як фінансову,

так і страхову складові, забезпечуючи клієнтам більш широкий спектр послуг і захист від фінансових ризиків.

Список використаних джерел:

1. Ivashchuk, N. L., Ivashchuk, O. V. Причини утворення та форми банківсько-страхових груп. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*, 611, С. 64–71.
2. Міністерство фінансів України : офіційний сайт. Рейтинг стійкості банків за підсумками 4 кварталу 2023 року. URL: <https://minfin.com.ua/ua/banks/rating/>.
3. Журнал «Страхова справа». Огляд ринку BANCASSURANCE: стратегічний напрямок розвитку страхового ринку України. URL: <https://forinsurer.com/public/04/11/21/1762>.
4. YC. Market: офіційний сайт. Співпраця між банками та страховими компаніями. URL: <http://surl.li/rxjmk>.

Abstract: the partnership between the banking and insurance sectors is considered. The advantages of integrating insurance services into financial products of banks from the point of view of both consumers and financial institutions are determined.

Keywords: insurance services; insurance; financial services; bank; integration; bancassurance; financial supermarket.

Науковий керівник:

Мікуляк К. А.,

асистент

*кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 336:71.477

ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ

Бурковська Алла Валентинівна,

канд. екон. наук,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Чистякова Діана Денисівна,

здобувач вищої освіти спеціальності 072 - Фінанси, банківська справа та страхування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: Розкрито особливості функціонування вітчизняних банківських установ у сучасних умовах. Вказано найбільші банки, що працюють в Україні. Наведено основні види послуг, які здійснюють банківські установи в Україні. Розкрито роль Національного банку України щодо забезпечення функціонування вітчизняних банківських установ.

Ключові слова: банківські установи, банківський сектор, банківські послуги, Національний банк України, банківська діяльність, мобільний банкінг, фінансова інклюзія.

Банківська система України зазнала значних змін протягом останніх років через політичну нестабільність, економічну кризу та війну. Незважаючи на ці виклики, українські банки продемонстрували стійкість та адаптивність, продовжуючи надавати важливі послуги населенню та бізнесу.

Національний банк України (НБУ) є центральним банком, відповідальним за грошово-кредитну політику та фінансову стабільність у країні. Він формує та реалізує монетарну політику, емітує національну валюту (гривню), управляє валютними резервами, а також регулює та наглядає за банківським сектором [1, 2].

Особливістю банківського сектору України є те, що у ньому ефективно працюють як національні банківські установи, так і банки з міжнародним капіталом. До числа найбільших банків належать АТ КБ «ПриватБанк», АТ «Ощадбанк», АБ «Укргазбанк», АТ «Райффайзен Банк» та інші. Станом на 27.02.2024 р. в Україні налічується 63 банківські установи [3].

Діяльність банківських установ в Україні здійснюється на основі законодавчо-нормативних документів, розроблених Національним банком України. Він встановлює принципи, правила та стандарти діяльності банків для забезпечення їх фінансової стабільності та захисту інтересів вкладників [4, 5].

Українські банки пропонують широкий спектр фінансових продуктів і послуг, включаючи ощадні та поточні рахунки, кредити, кредитні картки та послуги електронного банкінгу. Багато банківських установ також надають корпоративним клієнтам послуги, такі як бізнес-кредити, торгове фінансування та казначейські послуги.

В Україні з 2020 р. діє державна програма «Доступні кредити «5-7-9»», відповідно до якої вітчизняному бізнесу (ФОП або юридичній особі) можуть надаватися кредити до 50 млн грн на строк до 3 або до 5 років на купівлю та ремонт приміщень, придбання чи модернізацію основних засобів, придбання прав інтелектуальної власності, збільшення обігових коштів (до 25% від вартості інвестиційного проєкту), рефінансування наявної заборгованості [6].

Ставки 7 та 9% можна зменшити, створюючи нові робочі місця. Так, за кожного найнятого працівника бізнес отримує знижку 0,5% річних, але ставка не може бути нижчою за 5% річних [6].

Результатом взятого Україною курсу на цифровізацію фінансів є впровадження в банківській діяльності інноваційних продуктів і послуг (мобільний банкінг, Інтернет-банкінг, QR-банкінг, фотокаса, send money, «зона 24», POS-термінали, розумна заправка тощо) [7, 8].

НБУ здійснює постійний нагляд і регулювання діяльності банків для забезпечення дотримання пруденційних нормативів і запобігання ризикам для забезпечення стабільності фінансової системи. Це включає моніторинг достатності капіталу, якості активів і практики управління ризиками.

Банківські установи здійснюють і валютні операції. Офіційною валютою України є гривня (UAH). Національний банк керує курсовою політикою та здійснює інтервенції на валютному ринку для підтримки стабільності курсу

національної валюти. Обмінні курси визначаються за допомогою керованого плаваючого курсу.

Застосування новітніх технологій (фінтеху) суттєво знижує витрати банківського обслуговування, підвищує ефективність банківської діяльності та поліпшує взаємодію з клієнтами банківської установи [9].

Спостерігається посилення фінансової інклюзії в Україні з ініціативами щодо розширення доступу до банківських послуг, особливо в сільській місцевості. Мобільний банкінг і цифрові платіжні послуги вже також набули широкої популярності.

Проблемами українського банківського сектору є: економічна нестабільність, воєнний стан в країні та наявність проблемних кредитів. Ми підтримуємо існуючу точку зору [10, с. 122-133], що реформи банківського сектору здатні вирішити ці виклики та підвищити його стійкість.

Російсько-українська війна суттєво вплинула на роботу банківської системи України. Проте, попри складні обставини, банки продовжують функціонувати та надавати важливі послуги населенню та бізнесу [5].

Отже, український банківський сектор представляє собою розвинену індустрію, яка виконує важливу роль у фінансовій системі країни. За допомогою регулювання та контролю, здійснюваних НБУ, банківські установи забезпечують фінансову стабільність, пропонують різноманітні фінансові продукти та послуги для населення та підприємств. Особлива увага приділяється вдосконаленню системи безпеки, щоб гарантувати захист клієнтів та підтримувати довіру до банківської системи.

На фоні економічних викликів та геополітичних подій, таких як гострий військовий конфлікт, важливо слідкувати за діями влади та регуляторів, оскільки вони можуть приймати заходи для забезпечення стабільності банківської системи та фінансового сектору в цілому. Клієнти банків також повинні бути усвідомленими та вживати заходів безпеки для збереження своїх фінансових активів в умовах невизначеності.

Список використаних джерел:

1. Основні показники діяльності банків в Україні. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Metadata_supervision.pdf.
2. Caruso D., Lunkina T., Burkovska A. and Burkovska A. (2020). Assessment of the Influence of the National Bank of Ukraine Monetary Policy on Food Security of the State. Accounting and Finance. №4 (90), P. 45-51. DOI: [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2020-4\(90\)-45-51](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2020-4(90)-45-51).
3. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/ua/supervision/institutions?page=2&perPage=5&search=&status=1&type%5B%5D=1&uid=&suid=&date_from=&date_to=&temporarily_suspended=1&fb_date_from=&fb_date_to.
4. Огляд банківського сектору. Серпень 2022 року. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2022-08.pdf?v=4.
5. Огляд банківського сектору. Лютий 2023 року. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2023-02.pdf?v=4.
6. ПриватБанк – учасник програми «Доступні кредити 5-7-9%» URL : <https://privatbank.ua/business/5-7-9>

[9#:~:text=Державну%20програму%20«Доступні%20кредити%205,років%2С%20залежно%20від%20цілей%20фінансування.](#)

7. Кльоба Л. Цифровізація-інноваційний напрям розвитку банків. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». 2018. С. 47-58.

8. Корх Н. Перспективи інновацій банківських послуг в Україні. Інноваційний розвиток та безпека підприємств в умовах неоіндустріального суспільства. 2020. С.102-103.

9. Phaneuf A. Banking technology in 2022. URL: <https://www.insiderintelligence.com/insights/future-of-banking-technology>.

10. Еркес О., Калита О., Сундук Т. Банківська система України в умовах війни. SCIENTIA-FRUCTUOSA. 2022. № 144(4). С. 122–133.

Annotation: *The article reveals the peculiarities of functioning of domestic banking institutions in modern conditions. The largest banks operating in Ukraine are indicated. The main types of services provided by banking institutions in Ukraine are presented. The role of the National Bank of Ukraine in ensuring the functioning of domestic banking institutions is revealed.*

Key words: *banking institutions, banking sector, banking services, National Bank of Ukraine, banking activity, mobile banking, financial inclusion.*

УДК: 336

РОЗВИТОК ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ

Вишневський Павло Петрович,

здобувач вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: *Розглянуто сутність здійснення фінансових технологій. Зазначено проблеми застосування фінансових технологій в Україні. Наведено класифікацію інноваційних технологій. Запропоновано перелік основних інструментів і функцій фінансових технологій.*

Ключові слова: *фінансові технології, інструменти фінтеху, криптовалюта, блокчейн, інновації, штучний інтелект.*

Фінансові технології (фінтех) - це об'єднання інформаційних технологій з фінансовим сектором з метою створення ефективних, зручних і доступних рішень для клієнтів. Фінтех може включати в себе різноманітні інновації, такі як мобільні платежі, електронні гроші, блокчейн-технології, штучний інтелект та інші, які змінюють традиційний характер фінансового обслуговування.

Фінансові інноваційні технології становлять окрему галузь фінансів, яка використовує інноваційні технології для надання, отримання, удосконалення та оптимізації фінансових послуг. Розвиток цієї галузі відзначається високою швидкістю з одного боку, а з іншого — потребою в адаптації до вимог фінансового ринку та фінансової інклюзії [1].

Розвиток фінансових технологій в Україні гальмується низкою існуючих у цій сфері проблем. Вважаємо, що одна з них - це низька фінансова грамотність населення. Багато людей не мають достатньої інформації про нові фінансові продукти та послуги, що ускладнює їх використання та призводить до недовіри до цих технологій. Нестабільність економічної ситуації в країні та невпевненість у майбутньому може призвести користувачів до консервативного підходу до фінансів та небажання ризикувати. Також існує проблема відсутності чіткого законодавчого регулювання для фінтех-компаній, що може ускладнювати їхню роботу та створювати невизначеність для користувачів. Недостатній розвиток цифрової інфраструктури та обмежені можливості для здійснення безготівкових операцій можуть гальмувати розвиток фінтех в Україні.

У науковій літературі існують класифікації фінансових інновацій, які переважно відрізняються за об'єктами та ступенем їх новизни. Шевченко О. [2] пропонує таку структуру інновацій:

1. Нові фінансові продукти (цифрові та електронні гроші, а також криптовалюта), які мають на меті створення альтернативних форм грошового обігу та платежів, що забезпечують більшу зручність та швидкість використання.

2. Нові фінансові послуги охоплюють інтернет-кредитування, онлайн-банкінг та інші послуги, які надаються через інтернет або мобільні додатки. Вони спрощують взаємодію між клієнтами та фінансовими установами.

3. Нові форми організації фінансових структур (електронні банки, електронне страхування та інші інституційні зміни), спрямовані на перетворення традиційних фінансових установ у більш технологічно орієнтовані організації.

4. Нові фінансові технології (блокчейн, штучний інтелект, роботизація процесів тощо), що впливають на всі аспекти фінансової діяльності (від обробки платежів до аналізу даних та ризик-менеджменту).

Національний банк України встановлює вимоги для діяльності фінтех-компаній, зокрема в галузі електронних платежів і грошового обігу. Метою цих правових основ є сприяння розвитку інновацій у фінансовому секторі та забезпечення захисту інтересів споживачів та фінансової стабільності. Основні закони, що стосуються фінтеху в Україні, включають Закони України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», «Про платіжні послуги», «Про захист персональних даних», а також «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні», який передбачає використання інноваційного підходу до системи оподаткування через новий правовий режим «Дія. Сіті» [3].

На ринку фінансових технологій існує широкий спектр інструментів, які використовуються для забезпечення фінансових послуг та операцій (табл 1.) :

Таблиця 1 Основні інструменти фінтеху та їх функції

Інструмент	Функції
Мобільні додатки та електронні гаманці	Дозволяють користувачам здійснювати платежі, перекази коштів та управляти фінансами через мобільні пристрої. Забезпечують зручний та миттєвий доступ до фінансових послуг.
Онлайн-платформи для кредитування	Розширюють можливості пошуку кредиторів для позичальників, забезпечують швидкий доступ до фінансових ресурсів та спрощують процес отримання кредиту через Інтернет.
Розрахункові системи	Дозволяють обробляти платежі, перекази коштів та електронні транзакції, забезпечуючи безпеку та ефективність фінансових операцій.
Роботизація процесів і штучний інтелект	Автоматизують фінансові операції, аналізують дані та роблять прогнози, що допомагає зменшити витрати та покращити точність прийняття рішень.
Криптовалюти	Використовуються для створення безпечних та децентралізованих систем зберігання та передачі даних.

Джерело: розроблено автором

Отже, фінансові технології можуть спрощувати процес економічних відносин між різними учасниками, підвищувати рівень фінансової безпеки, розширювати доступність та поширювати фінансові послуги, які надаються технологічними компаніями іншим суб'єктам.

Фінтех-компанії та інноваційні стартапи активно впроваджують нові інформаційні технології для полегшення фінансових операцій, що забезпечує більш ефективний та зручний спосіб взаємодії між банками, платіжними системами та клієнтами [4]. Дані інновації мають потенціал змінити традиційну фінансову систему, а також вплинути на банківський сектор, страхування, платіжні системи та інші галузі.

З кожним роком технологічні компанії все більше вдосконалюють сферу фінансових послуг, що сприяє створенню нових ринкових структур в нашій країні. Україна продовжує втілювати Стратегію розвитку фінансового сектору до 2025 року, яка визначає п'ять стратегічних напрямків з відповідними цілями та індикаторами виконання. Проте фінтех-компанії зіткнулися з новим викликом - війною. Вони не лише спрямовували значні кошти на допомогу військовим та постраждалим, а й забезпечували безперебійність платежів, відіграючи важливу роль у підтримці ЗСУ [5].

Отже, основними трендами розвитку українського фінтеху є: вбудовані фінанси, які вже активніше використовуються на ринку; транскордонні платежі та перекази, особливо в контексті переміщення частини населення за кордон; адаптація до європейського законодавства; удосконалення еквайрингу та впровадження рекурентних платежів. Співпраця всіх учасників ринку є ключовим фактором оптимізації роботи фінтеху. Для банків це спосіб

підвищити конкурентоспроможність, а для фінтех-компаній - шлях інтеграції вже існуючих фінтех-рішень та орієнтація на клієнтів.

Список використаних джерел

1. Григораш О., Волошин І. Тенденції розвитку фінансових технологій під впливом пандемії та війни. *Економіка та суспільство*. 2023. №47. С. 34-41. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-72>.
2. Шевченко О. М. Світові тенденції розвитку ринку фінансових технологій та особливості його функціонування в Україні. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». Полтава. 2021. № 6. С. 1–10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8976>.
3. Кравчук Н. Я., Луцишин О. О. Фінансовий ринок України під час війни: реалії функціонування. *Світ фінансів*. 2022. № 4(73). С. 112–128
4. Боднар О. А., Паламарчук В. С., Гаврилов А. О. Аналіз стану ринку банківських послуг України в умовах пандемії. *Modern Economics*. 2020. № 23(2020). С. 13-19. URL: [https://doi.org/10.31521/modecon.V23\(2020\)-02.v](https://doi.org/10.31521/modecon.V23(2020)-02.v).
5. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/files/DDWIAwXTdqjC1p>.

Abstract: *The essence of the implementation of financial technologies is explained. The problems of applying financial technologies in Ukraine are indicated. The classification of innovative technologies is given. A list of the main tools and functions of financial technologies is offered.*

Keywords: *financial technologies, fintech tools, cryptocurrency, blockchain, innovation, artificial intelligence.*

Науковий керівник:

Боднар О. А.,

канд. екон. наук, доцент,

*доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК: 333.336,7

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ БАНКІВСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ В УКРАЇНІ

Вишневський Павло Петрович,

здобувач вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування

*Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна*

Анотація: *Досліджено особливості здійснення операцій вітчизняними банківськими установами. Зазначено законодавчі акти, що регулюють здійснення банківських операцій в Україні. Наведено принципи виконання банківських операцій в Україні. Розглянуто необхідність адаптації здійснення банківських операцій до міжнародних стандартів.*

Ключові слова: *банківські операції, банківський сектор, інноваційні фінансові технології, безпека транзакцій, блокчейн.*

В умовах глобалізації і змінних економічних викликів, включаючи вплив військових конфліктів, банківська система України стикається з необхідністю адаптації до міжнародних стандартів і впровадження інноваційних технологій, що вимагає ретельного аналізу регуляторної політики, забезпечення фінансової стійкості та розробки ефективних механізмів захисту прав споживачів. Така адаптація банківської системи до міжнародних стандартів означає впровадження новітніх технологій, оптимізацію процесів надання послуг, підвищення рівня захисту прав споживачів фінансових послуг [1]. Війна вносить свої корективи в функціонування банківської системи. Це стосується стійкості фінансових інституцій, ефективної регуляторної політики, взаємодії з міжнародними фінансовими організаціями.

Банківський сектор України є ключовим компонентом фінансової системи країни. Уряд та Національний банк України (НБУ) створюють відповідні умови для розвитку сучасного, високорозвиненого та конкурентоспроможного банківського сектору, що відповідає потребам економіки та забезпечує високий рівень обслуговування населення та підприємств. Сьогодні всі сфери бізнесу покладаються на стабільну роботу банківської системи, яка є фундаментом для виробничих і операційних процесів. З початком війни в Україні залежність від банківської системи відчули як підприємства, так і звичайні громадяни, особливо коли в перші дні війни платіжна система опинилася на межі зупинки через закриття багатьох банківських відділень в східних і південних областях країни та масові спроби зняття готівки з банкоматів.

Об'єктами банківських операцій є фінансові активи; для їх проведення необхідна ліцензія НБУ, вони регулюються банківським законодавством [2].

Банківські операції - це діяльність банку, спрямована на підтримку його роботи як у якості суб'єкта бізнесу, так і в ролі фінансового посередника, виконуючого специфічні для себе функції. Кожна банківська операція є подією, що фіксується в документах і призводить до змін у балансовій звітності банку [3].

Принципами виконання банківських операцій є: законність та відповідність правовим нормам усіх проведених транзакцій; незалежність банку у вирішенні виконати операції, виходячи з доступних ресурсів; орієнтація на задоволення потреб клієнтів і досягнення взаємної вигоди для клієнта і банку; можливість для клієнта вільно обирати банк для виконання операцій на основі переваг [4].

В Україні банківська система продовжує розвиватися та адаптуватися до сучасних потреб клієнтів і глобальних тенденцій. Здійснення банківських операцій в країні має ключові особливості, представлені у таблиці 1.

Таблиця 1. Особливості здійснення банківських операцій в Україні

Особливість банківських операцій	Характеристика
Впровадження цифрових технологій	Українські банки активно розвивають онлайн-банкінг та мобільні додатки для дистанційного здійснення переказів коштів, оплати послуг, управління картковими рахунками, що робить банківське обслуговування зручним та швидшим.
Високий рівень безпеки транзакцій	Застосування передових технологій захисту даних, включаючи двофакторну автентифікацію, шифрування транзакцій та біометричну ідентифікацію, що знижує ризик шахрайства та підвищує довіру до фінансових операцій.
Розвиток інноваційних фінансових сервісів	Праця над створенням умов для розвитку платформ P2P-кредитування, цифрових валют, блокчейн-технологій, що відкриває нові можливості для користувачів та інвесторів.
Державне регулювання та нагляд	Національний банк України здійснює контроль над діяльністю банків, встановлюючи вимоги до капіталізації, ліквідності, ризик-менеджменту для забезпечення стабільності та надійності фінансової системи, приділяючи особливу увагу захисту прав споживачів фінансових послуг.
Захист прав споживачів	Прозорість умов кредитування, доступність інформації про тарифи та комісії, що сприяє забезпеченню прав та інтересів користувачів фінансових послуг.

Джерело: розроблено автором

Українські банки активно розвивають онлайн-банкінг і мобільні додатки, які дозволяють користувачам здійснювати більшість операцій дистанційно: перекази коштів, оплата комунальних послуг, управління картковими рахунками тощо. Це робить банківське обслуговування простішим.

Вітчизняні банки впроваджують передові технології захисту даних, включаючи двофакторну автентифікацію, шифрування транзакцій і біометрію. Це дозволяє значно знизити ризик шахрайства і забезпечити високий рівень довіри до фінансових операцій.

Розвиваються інноваційні фінансові сервіси, такі як платформи P2P-кредитування, криптовалюти та блокчейн-технології. Україна активно працює над створенням сприятливого середовища для розвитку фінтех-проектів, що відкриває нові можливості для користувачів та інвесторів.

НБУ контролює діяльність банківських установ, встановлює вимоги до їх капіталізації, ліквідності та ризик-менеджменту, що спрямовано на забезпечення стабільності та надійності фінансової системи країни. Особлива увага приділяється захисту прав споживачів фінансових послуг, що включає прозорість умов кредитування, доступність інформації про тарифи та комісії.

Отже, дослідження особливостей здійснення банківських операцій в Україні відображає унікальність вітчизняного розвитку фінансової системи. Адаптація до міжнародних стандартів, впровадження передових технологій і зміцнення прав споживачів становлять ключові напрями еволюції українського банківського сектору. Дослідження підкреслює важливість інновацій та адаптивності в стратегіях розвитку банківських операцій, забезпечуючи відповідність до сучасних викликів та потреб суспільства.

Список використаних джерел:

1. Олейніченко К. О., Бурковська А. В. Виникнення процесів глобалізації. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: національні, глобалізаційні, євроінтеграційні аспекти», 20-21 листопада 2019 р., м. Миколаїв. МНАУ, 2019. С. 122-124.

2. Демчук Н. І. Банківські операції : навч. посіб. Дніпро: Пороги, 2017. С. 106.

3. Рац О. Дослідження ефективності функціонування банківських установ України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. №47. 2023. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-67>.

4. Халімон Т. М. Принципи (засади) організації та здійснення банківської діяльності. Прикарпатський юридичний вісник. 2018. Вип. 4(25). С.104.

Abstract: Peculiarities of operations by domestic banking institutions are studied. Legislative acts regulating the implementation of banking operations in Ukraine are indicated. The principles of banking operations in Ukraine are given. The need to adapt banking operations to international standards has been stressed.

Keywords: banking operations, banking sector, innovative financial technologies, transaction security, blockchain.

Науковий керівник:

Бурковська А. В.,

канд. екон. наук, доцент, доцент

кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет

УДК 336

ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Волкодаєва Світлана Андріївна,

здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: розглянуто значення фінансової грамотності для економічного та соціального розвитку України, а також для добробуту її громадян наголошено на важливості викладання основ фінансової грамотності для всіх верств населення.

Досліджено причини низького рівня фінансової обізнаності в Україні та проаналізовано негативні наслідки такого стану. Також визначено найголовніші питання у фінансовому секторі, які потребують вирішення для покращення життя українців.

Ключові слова: фінансова грамотність, економічний розвиток, соціальний розвиток, добробут, освіта, фінансовий сектор, Україна

Фінансова грамотність – це як компас, який допомагає нам керувати своїми грошима мудро. Це не просто знання про те, як заробляти та витратити, а й навички, які дозволяють нам: ставити фінансові цілі та планувати їх досягнення; складати бюджет та контролювати свої витрати; інвестувати та примножувати свої статки; уникати боргів та шахрайства; захищати свої права як споживачів фінансових послуг.

Фінансова грамотність дає нам впевненість у майбутньому. Вона допомагає нам: збільшити свій добробут та жити краще; забезпечити себе та свою сім'ю на випадок непередбачених обставин: досягти своїх мрій.

Фінансова освіта – основа стійкої економіки. Міжнародні експерти наполегливо підкреслюють, що фінансова грамотність населення – це не просто корисна навичка, а фундамент, на якому будується міцна економіка. Її важливість складно переоцінити, адже вона робить безпосередній вплив на стабільність ринків капіталу, зростання добробуту, відповідальне споживання, ефективне функціонування економіки.

На сучасному етапі економічного розвитку України, серед завдань органів державного управління, одним із пріоритетних є розвиток сфери фінансової грамотності. Зростання фінансової грамотності населення може мати значний вплив на розв'язання багатьох соціально-економічних проблем: зменшення безробіття; стабільність національної валюти; структурна перебудова економіки.

Інвестування в фінансову освіту населення – це інвестиція в майбутнє країни. Це ключ до створення більш справедливих, успішних та стійких суспільств.

Фінансова грамотність – це запорука економічного добробуту та стійкості України. Оскільки, по-перше, відбудеться економічне зростання. Фінансово грамотні люди роблять більш обґрунтовані та виважені фінансові рішення, що стимулює економічне зростання. По-друге, фінансова грамотність робить людей більш стійкими до економічних потрясінь, таких як фінансові кризи. По-третє, фінансово грамотні люди краще захищені від шахрайства та недобросовісних фінансових інститутів. По-четверте, знання фінансової грамотності допомагає людям краще управляти своїми фінансами, економити та накопичувати, що веде до кращого добробуту.

Ключові моменти про рівень фінансової грамотності в Україні: середній індекс: 12,3 бала з 21 можливого (2021 рік); це лише 58% від цільового рівня, рекомендованого ОЕСР (14 балів).

Найвищий рівень фінансової грамотності: у віці від 25 до 34 років (12,7 бала) та 30-59 років (12,6 бала). Найнижчий рівень: у молоді 18-19 років (10,1 бала) та людей старше 60 років (11,6 бала).

Позитивні тенденції: за останні роки рівень фінансового розвитку українців зростає.

Фінансовий розвиток населення України за останні роки зростає, але все ще відстає від країн ОЕСР. За даними НБУ, у 2023 році 67% українців мали рахунки в банках, 56% користувалися платіжними картками, а 42% мали доступ до кредитів [1].

Попри великі успіхи, Україні все ще є куди прагнути у сфері фінансової грамотності.

Наразі перед населенням України для розвитку фінансової грамотності стоять такі виклики як приділення незначної уваги фінансовому розвитку в нашій системі освіти. На сьогодні рівень довіри до фінансових інститутів достатньо низький. Також широко поширене шахрайство у фінансовій сфері.

Поліпшити рівень фінансової грамотності можна через підвищення рівня довіри до фінансових інститутів та боротьбу з фінансовим шахрайством.

У розвитку фінансової грамотності України відіграють важливу роль як держава, так і населення. Роль держави проявляється в таких сферах, як реалізація Стратегії з розвитку фінансової грамотності. Сприяння спільному розумінню фінансових компетентностей серед державних органів влади, навчальних закладів, приватних організацій та окремих громадян є метою Рамки фінансових компетентностей [2].

Громадяни України можуть підвищити власну фінансову грамотність читаючи книги та статті, відвідувати семінари, спілкуватися з консультантами. Відповідально ставитися до своїх фінансів (складання бюджету, контроль за доходами та витратами, формування заощаджень). Використовувати доступні ресурси: портал НБУ з фінансової грамотності, онлайн-курси, вебінари.

Важливість для економіки фінансового розвитку населення України: фінансово грамотні люди роблять обґрунтовані фінансові рішення, що стимулює зростання економіки та зменшує ризики фінансових криз; фінансово грамотні люди краще захищені від шахрайства та експлуатації.

Підвищення рівня фінансової грамотності – це спільне завдання держави, недержавних організацій та самих громадян. Завдяки спільним зусиллям можна значно покращити фінансову стійкість та добробут українців.

Список використаної літератури:

1. НБУ: фінансова грамотність. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/za-ostanni-tri-roki-riven-finansovoyi-gramotnist-ukrayintsiv--polipshivsya--rezultati-doslidjennya>.
2. Рамка фінансових компетентностей. URL: <https://talan.bank.gov.ua/fingramotnist#ramky-kompetentnostey>.
3. Сіренко Н. М., Мікуляк К. А. Імперативи розвитку банківської системи України в умовах цифровізації та ринкових трансформацій. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. 2022. №34. С. 90-96. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V34\(2022\)-13](https://doi.org/10.31521/modecon.V34(2022)-13).

***Abstract:** considered the importance of financial literacy for the economic and social development of Ukraine, as well as for the well-being of its citizens, emphasized the importance of teaching the basics of financial literacy for all segments of the population.*

The reasons for the low level of financial awareness in Ukraine were investigated and the negative consequences of this state were analyzed. The most important issues in the financial sector that need to be resolved in order to improve the lives of Ukrainians have also been identified.

Keywords: *financial literacy, economic development, social development, welfare, education, financial sector, Ukraine.*

Науковий керівник:

Мікуляк К. А.,

асистент

*кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 336.74

ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ ВАЛЮТНИХ ВІДНОСИН НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Воробйова Софія Сергіївна,

здобувач вищої освіти спеціальності 073 Менеджмент

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *досліджено вплив міжнародних валютних відносин на економіку України та розроблено рекомендації щодо мінімізації негативних наслідків і максимального використання переваг цих відносин.*

Ключові слова: *міжнародні валютні відносини, валютний ринок, міжнародні організації, валютна політика, валюта.*

Міжнародні валютні відносини - це система економічних зв'язків, що виникають між країнами, юридичними та фізичними особами, а також міжнародними економічними, фінансово-кредитними організаціями. Ці зв'язки пов'язані з функціонуванням і розвитком валют у світовому господарстві.

Міжнародні валютні відносини ґрунтуються на інтернаціоналізації національних грошових і валютних відносин. Це означає, що валюти різних країн використовуються для здійснення міжнародних розрахунків та інвестицій [1].

Міжнародний валютний ринок є основою регулювання валютних відносин і відіграє вирішальну роль в фінансовому секторі економіки та міжнародній торгівлі, він забезпечує купівлю та продаж товарів і послуг в іноземній валюті та сприяє переміщенню капіталу [2].

До ряду важливих функцій валютного ринку відносяться: формування валютних курсів і вплив на грошово-кредитну політику країн. Важливо підкреслити, що операції на валютному ринку мають значний вплив на економіку країни, неприпустимі помилки в грошово-кредитній політиці можуть призвести до девальвації національної валюти та економічного занепаду [2]. Тому урядам країн важливо мати чітку та збалансовану валютну політику,

спрямовану як на підтримку стабільності фінансової системи, так і на стимулювання пришвидшення економічного зростання.

Важлива роль у розвитку міжнародних валютних відносин належить міжнародним організаціям, таким як:

- Міжнародний валютний фонд (МВФ) - надає кредити та фінансову допомогу країнам з нестабільною економікою;
- Світовий банк - надає кредити на розвиток країн, що розвиваються;
- Банк міжнародних розрахунків (БМР) - сприяє здійсненню міжнародних розрахунків та співпраці між центральними банками [3].

Міжнародні валютні відносини відіграють важливу роль у розвитку світового господарства. Цей вплив може бути як позитивним, так і негативним.

Розглядаючи позитивні аспекти для країн, слід до них віднести збільшення обсягів експортних та імпорتنих операцій, а також приплив іноземних інвестицій, що створює нові робочі місця та стимулює економічне зростання.

Важливим позитивним аспектом на сьогоднішній день є і доступ до міжнародних фінансових ринків. Україна може запозичати кошти на міжнародних фінансових ринках для фінансування дефіциту бюджету та здійснення інвестицій.

Останні події в Україні та світі чітко демонструють значний вплив валютного ринку на економіку. Війна в Україні та наростання світової кризи оголили тісний зв'язок між політичною, економічною, грошово-кредитною та фінансовою сферами. За певним збігом обставин їхній вплив на основні сфери економічної діяльності та загалом на фінансову безпеку країни може бути надзвичайно високим. Наприклад, повномасштабне вторгнення в Україну призвело до різкого знецінення гривні та зростання інфляційних процесів. Це негативно вплинуло на купівельну спроможність населення та конкурентоспроможність українських товарів на світовому ринку.

Крім того слід відмітити, що і пандемія COVID-19 призвела до зростання цін і на енергоресурси, і на продовольство в усьому світі. Це спричинило інфляційний тиск і зниження темпів економічного зростання в багатьох країнах, у тому числі і в Україні.

Отже, вважаємо, що для мінімізації негативного впливу міжнародних валютних відносин на економіку України уряду потрібно вжити таких заходів, а саме: підвищити ефективність проведення валютної політики, створити сприятливий інвестиційний клімат і прискорити інтеграцію до світового господарства.

Список використаних джерел:

1. Сутність, структура та форми міжнародних валютних відносин - Бібліотека BukLib.net. Головна - Бібліотека BukLib.net. URL: <https://buklib.net/books/28180/>.
2. Ashish Kumar Srivastav, Dheeraj Vaidya – Currency Market. Режим доступу: <https://www.wallstreetmojo.com/currency-market/#h-important-points-to-note-aboutcurrency-market>.

3. Міжнародна фінансово-кредитна система: інституціональне забезпечення. Реферат. Освіта.UA. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/international-relations/19125/>.

Abstract: *the impact of international currency relations on the economy of Ukraine was studied and recommendations were developed to minimize the negative consequences and maximize the benefits of these relations.*

Keywords: *international currency relations, currency market, international organizations, currency policy, currency.*

Науковий керівник:

Бурковська А.В.,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,

Миколаївський національний аграрний університет

ВПЛИВ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК В СУЧАСНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ

Гончар Єва Альбертівна,

**здобувач вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та
страхування**

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *Досліджено вплив цифрової трансформації на управлінський облік сучасних організацій. Розглянуто роль цифрових технологій обліку, аналізу результатів та оптимізації процесів управлінського обліку. Особливу увагу приділено двом найпоширенішим корпоративним інформаційним системам ERP та SAP, а також їх сильним та слабким сторонам у контексті управлінського обліку. Результати дослідження показують, що впровадження цифрових технологій може значно підвищити ефективність управлінського обліку та сприяти зміцненню конкурентоспроможності компаній.*

Ключові слова: *цифрові технології, управлінський облік, цифрова трансформація, ERP система, SAP програма, оптимізація процесів.*

Цифровізація, будучи новим витком розвитку людського соціуму, проникла у багато аспектів життя. Економіка, як один із стовпів людських взаємин, не залишилася осторонь. Масова комп'ютеризація та поширеність обчислювальних засобів різного виду не тільки досить сильно вплинуло на соціум та устрій суспільства, але й проникла у всі сфери людського життя .

Використання ЕОМ на вирішення найрізноманітніших завдань призвело до того, що ми ведемо бухгалтерський облік, здійснюємо аналіз результатів, і загалом виробляємо величезну кількість операцій економічного характеру у вигляді використання машин.

Використання економічної інформації дозволяє визначити, наскільки підприємство успішне, яким є його поточний економічний стан і наскільки воно ефективне з погляду основного завдання бізнесу – принесення прибутку.

Управлінський облік як одна з основних систем, що лежать в основі управління підприємством, не залишається осторонь. Цифровізація може значно оптимізувати процеси управлінського обліку, прискорити та покращити їх процеси.

Наступним пропонується дослідити особливості дві найбільш використовуваних на сьогодні корпоративних інформаційних систем – ERP та SAP.

ERP забезпечують повноцінний контроль за операційною та адміністративною діяльністю підприємств, створюючи єдиний ланцюжок, до якого входять: облік фінансової діяльності, планування, управління матеріальними потоками, виробничі процеси, збут продуктів, співпраця з постачальниками сировини та партнерськими організаціями. Основна мета ERP – тримати під повним контролем усі ресурси підприємства, поєднуючи всі його частини у єдиний механізм.

Дана система дозволяє об'єднати всі бізнес-процеси в рамках єдиної системи, в чому полягає її ключова перевага. В результаті впровадження ERP досягають наступних ефектів (рис. 1).

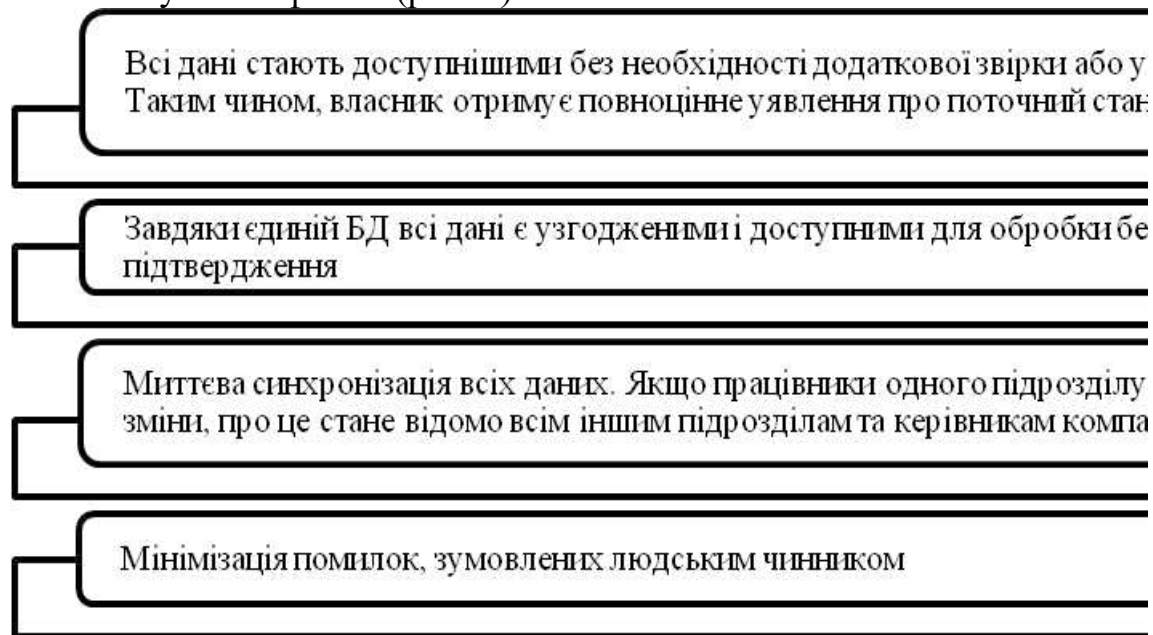

Рисунок 1 – Характеристика основних ефектів від впровадження ERP на підприємстві

Джерело: [1, 2]

ERP-системи є потужними, гнучкими та універсальними програмними рішеннями, що містять функціонал для реалізації більшості бізнес-процесів. На етапі впровадження може використовуватися лише частина доступного функціоналу, причому інші можливості будуть підключені в майбутньому з мінімальними тимчасовими і фінансовими витратами. Таким чином, вибір на користь ERP-системи можна розглядати як інвестицію в майбутнє, яка розкриватиме свій потенціал у міру зростання та розвитку компанії.

SAP це німецька бухгалтерська програма, яку створила компанія, яка займається розробкою програмного забезпечення для використання у

корпораціях. Отож, визначимо основні плюси та мінуси використання SAP, які наведені в таблиці 1.

Таблиця 1 Переваги та недоліки застосування SAP на підприємствах

Переваги	Недоліки
Легке налаштування. Прості параметри, такі як мова, валюта та системи вимірювання, а також більш складні параметри можна легко налаштувати. Також можна додати культурні та інші особливості.	Щоб перейти до іншого постачальника, компанії доведеться чекати закінчення терміну дії контракту, підписаного з попереднім постачальником на момент купівлі та встановлення обладнання. Компанія також зазнає фінансових втрат, якщо розірве контракт передчасно.
Оновлення програмного забезпечення потрібні рідко, і робота не переривається в невідповідний час.	
Працює з даними у режимі реального часу.	Вона не може адаптуватися. У світі немає нічого універсального, тому SAP може не відповідати тому, чим займається компанія. Додаткова кастомізація програми через офіційних вендорів можлива, але за додаткові конфігурації потрібно платити.
Допомагає персоналу впоратися зі своїми обов'язками та покращити їх продуктивність та працездатність.	
Зводить кількість помилок у бухгалтерській роботі до мінімуму, тому що дуже багато автоматизується.	Це програмне забезпечення коштує недешево, і багатьох менеджерів може відштовхнути від придбання такого програмного забезпечення, враховуючи вартість навчання персоналу.
Легко поєднується з іншими програмами, встановленими на робочому комп'ютері в офісі.	
Спектр завдань, які можна виконувати за допомогою цієї програми, дуже широкий, що робить її корисною для компаній різних галузей.	Більшість роботи, яку виконує програма, покладається на бухгалтерів. Навіть найсучасніші розробки не можуть виправити неправильно введені цифри або неправильно згенеровані оцінки. Тому неможливо найняти бухгалтера-аматора з поганою освітою лише для того, щоб купити програму.
Налаштовувати інтерфейс можна повністю під себе, це спрощує роботу та розуміння програм на початковому рівні навчання.	
Завжди залишається актуальною, оскільки іноді виробники таки оновлюють програму для того, щоб зробити її максимально сучасною та ефективною в умовах сьогодення.	

Джерело: [3, 4]

На основі таблиці 1 видно, що мінусів у програми набагато менше, але вони можуть бути для деяких значнішими, ніж плюси. Також варто сказати, що більшість недоліків та незручностей програми таки залежать від людського чинника.

Програма SAP – не є окремим продуктом німецької компанії. Її можна назвати цілим програмним пакетом, який пропонує безліч методів роботи.

Найбільш універсальним у цьому випадку є SAP ERP, також відомий у професійному світі як R/3. ERP (Enterprise Resource Planning). Це система, яка допомагає планувати зовнішні та внутрішні ресурси підприємства. Вона створює спільний простір, своєрідну “панель управління” для комфортної

роботи співробітників всередині компанії. Вся робота в програмі відбувається в режимі реального часу, тому, як тільки з'являється нова інформація або обробляється стара, зміни одразу ж відображається на сервері [5].

У сучасних реаліях, володіння інформацією стало зброєю, завдяки якій організації здатні вести ефективну економічну діяльність. Досвід багатьох компаній, які ефективно впровадили інформаційні системи в управлінський облік є тому свідченням. Компанією можна управляти не будучи фізично присутнім на місці, а всі необхідні дані можна отримати натиском кількох кнопок, що власне і дає управлінський облік сучасним компаніям.

Список використаних джерел

1. Інформаційні системи в бізнесі. Лабораторний практикум для студентів спеціальностей 7.05010101, 8.05010101 «Інформаційні управляючі системи та технології» Гаврилова А. А., Знахур Л. В., Плеханова Г. О. Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 209 с.
2. Курган Н. В. Обґрунтування вибору ERP-рішення для цифровізації обліку, аналізу та управління на підприємстві України. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2020. Т. 1. № 17. С. 238–249.
3. Metinvest Digital. Автоматизація закупівель – SAP Ariba. URL: <https://metinvest.digital/page/avtomatizacijazakupok-sap-ariba?culture=uk> (дата звернення 18.03.2024)
4. Довгань О.В. Впровадження програмного продукту SAP його переваги та недоліки. URL: http://sophus.at.ua/publ/2015_11_25_lutsk/sekcija_section_4_2015_11_25/vprovadzhenija_programnogo_produkta_sap_jogo_perevagi_ta_nedoliki/110-1-0-1697 (дата звернення 18.03.2024)
5. SAP ERP. URL: <https://www.sap.com/ukraine/index.html> (дата звернення 18.03.2024)

Abstract: *The impact of digital transformation on the management accounting of modern organizations is studied. The role of digital accounting technologies, analysis of results and optimization of management accounting processes is considered. Particular attention is paid to the two most common corporate information systems ERP and SAP, as well as their strengths and weaknesses in the context of management accounting. The results of the study show that the introduction of digital technologies can significantly improve the efficiency of management accounting and help strengthen the competitiveness of companies.*

Keywords: *digital technologies, management accounting, digital transformation, ERP system, SAP program, process optimization.*

Науковий керівник:

Сіренко Н. М.,

доктор економічних наук, професор

Миколаївський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Горька Людмила Анатоліївна,
здобувачка вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** У контексті воєнного стану особливості оподаткування підприємств набувають великого значення для фінансової стійкості країни. В умовах кризової ситуації може знадобитися перегляд податкових ставок, введення спеціальних пільг чи інших заходів для підтримки бізнесу. Однак необхідно також забезпечити ефективний контроль за сплатою податків та використанням фінансових ресурсів для потреб оборони та відновлення економіки.*

***Ключові слова:** податкова система, податки, оподаткування підприємств, воєнний стан, податок на прибуток підприємств.*

Податкова система України включає різноманітні податки, а саме податок на прибуток, ПДВ, податок на доходи фізичних осіб та ін. Україна веде політику податкової реформи для підтримки економічного зростання та привертання інвестицій. Деякі податки можуть мати пільги для певних категорій платників. Органи податкової служби відповідають за збір та контроль за виконанням податкових обов'язків громадян і підприємств відповідно до законодавства.

Під час воєнного стану, звільнення від ПДВ для медичних виробів регламентовано підпунктами 2 та 3 пункту 32 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України. Перелік цих виробів затверджено постановою Кабінету Міністрів України № 1447 від 27 грудня 2022 року. Щоб скористатися цією пільгою, медичні вироби повинні бути призначені для використання у відповідних заходах та включені до відповідного переліку, затвердженого урядом. Також варто зазначити, що з 1 липня 2023 року звільнення від ПДВ для операцій з ввезення та постачання товарів, пов'язаних з COVID-19, було скасовано, тому застосування цієї пільги після цієї дати неправомірне [1].

У порівнянні зі спрощеною системою оподаткування, загальна система має перевагу у тому, що оподаткування відбувається за прибутком, а не за доходом. Прибуток ФОП визначається як доходи, що зменшені на дозволені витрати. У випадку значних витрат для підприємця вигідніше скористатися загальною системою оподаткування. Загальна система також обов'язкова, якщо ФОП здійснює заборонені для спрощеної системи види діяльності, має потребу у заборонених для ЄП способах розрахунків або перевищує ліміт виручки для 3 групи єдиного податку [2].

У зв'язку з двома підвищеннями мінімальної заробітної плати цього року (до 7100 грн з 1 січня та до 8000 грн з 1 квітня) і збільшенням прожиткового мінімуму з початку року (2920 грн проти 2589 грн у 2023 році) в Україні,

відбуваються зміни у показниках, що впливають на діяльність фізичних осіб – підприємців. Це стосується, зокрема, лімітів річного доходу для ФОПів, що є максимальними порогами, при перевищенні яких підприємця можуть перевести на загальну систему оподаткування.

Нові граничні ліміти для різних груп «спрощенки» становлять:

- 1 група: 1 185 700 гривень (167 розмірів мінімальної зарплати);
- 2 група: 5 921 400 гривень (834 розмірів мінімальної зарплати);
- 3 група: 8 285 700 гривень (1167 розмірів мінімальної зарплати).

Якщо ФОП перевищить максимальний поріг доходу, то він повинен буде змінити свій режим оподаткування вже з наступного кварталу – перейти до іншої групи єдиного податку або на загальну систему оподаткування. При цьому сума перевищення доходу оподатковується за ставкою 15% [3].

З 22 січня 2024 року набули чинності нові правила щодо випуску, обігу та погашення податкових векселів відповідно до закону України від 29.06.2023 р. № 3173-IX. Ці норми охоплюють оформлення податкових векселів для ввезення на митну територію алкогольних напоїв у неспоживчій тарі та їх подальшого розливу у споживчу тару виробником алкогольних напоїв. Крім того, вони встановлюють, що порядок випуску, обігу та погашення податкових векселів регулюється Кабінетом Міністрів України.

Починаючи з 1 січня 2024 року, відбулися зміни у розмірах акцизного податку та у порядку його нарахування. Специфічні ставки акцизного податку та мінімальне акцизне податкове зобов'язання збільшилися на 20 відсотків для тютюнових виробів (згідно з пунктом 17 підрозділу 5 розділу XX «Перехідні положення» ПКУ). Ці зміни мають на меті наближення установлених в Україні ставок до тих, які передбачені Директивою ЄС 2011/64/ЄС щодо структури та розмірів акцизів на тютюнові вироби.

Термін дії спеціального звільнення від оподаткування ПДВ для операцій, які зазначені у пунктах 38 та 381 підрозділу 2 розділу XX ПКУ, закінчився. З 1 січня 2024 року такі операції підлягають оподаткуванню ПДВ за загальними правилами.

Список використаних джерел:

1. Розділ II. Загальні положення : Податковий кодекс України. URL: <https://tax.gov.ua/nk/spisok1/>.
2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо вдосконалення онлайн-комунікації з платниками податків та уточнення окремих положень законодавства: Закон України від 23.02.2024 № 3603-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3603-20#n5>.
3. Про Державний бюджет України на 2024 рік: Закон України від 09.11.2023 3460-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-20#Text>.

***Abstract:** In the context of martial law, the peculiarities of corporate taxation are of great importance for the financial stability of the country. In a crisis situation, it may be necessary to revise tax rates, introduce special benefits or other measures to support business. However, it is also necessary to ensure effective control over the payment of taxes and the use of financial resources for the needs of defense and economic recovery.*

***Keywords:** tax system, taxes, enterprise taxation, martial law, enterprise income tax.*

Науковий керівник:

Мікуляк К. А.,

асистент

кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет

УДК 336.71

КРЕДИТНІ ТА ПАПЕРОВІ ГРОШІ: СПІЛЬНЕ ТА ВІДМІННЕ

Грабовська Катерина Анатоліївна,

здобувач вищої освіти спеціальності 073 Менеджмент

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: У тезах розглянуто сутність кредитних і паперових грошей, розглянуто їх характеристику. Висвітлено спільні та відмінні риси між кредитними грошами та паперовими грошами.

Ключові слова: кредитні гроші, паперові гроші, фінансова система, фінансові операції.

Кредитні гроші - це неповноцінні знаки вартості, які виникають у кредитних відносинах і функціонують в грошовому обігу, це гроші, що були видані банком або фінансовою установою позичальнику у вигляді кредиту або позики [1]. Ці гроші є грошовими коштами, які не є власністю позичальника, але можуть бути використані ним для здійснення різних видів фінансових операцій, включаючи покупки, інвестиції, споживання, розширення бізнесу та інше [1].

Кредитні гроші пройшли стадії банкнот (кредитно-паперові гроші), векселів (боргове зобов'язання оплатити певну суму в обумовлений час), чеків (розрахунковий документ), депозитів (залишки коштів фізичних та юридичних осіб на банківських рахунках) та електронних грошей (вид кредитних грошей) [2].

Кредитні гроші є важливим елементом фінансової системи, оскільки вони сприяють функціонуванню підприємств, домогосподарств, фінансових посередників (суб'єктів економіки). Вони можуть використовуватися для стимулювання економічного зростання, інвестицій і розвитку, але потребують обережного управління та контролю для запобігання фінансових ризиків і надмірного боргового навантаження.

Паперові гроші - символічний вид грошових засобів, який використовують у повсякденному житті для здійснення різних фінансових операцій, це офіційний платіжний засіб, що емітується центральним банком і видається іншими уповноваженими органами країни [2].

Паперові гроші зазвичай мають певний номінал та використовуються для здійснення купівлі товарів та послуг, здійснення платежів та інших фінансових трансакцій. Вони виконують роль засобу обміну, зберігання та виміру вартості.

Паперові гроші можуть мати різний вигляд та оформлення (у різних країнах – свої емісійні особливості щодо виробництва банкнот і зображень на них), але їх основна функція полягає в тому, щоб забезпечити можливість безпосередньої розрахункової діяльності в економіці [1].

Кредитні гроші та паперові гроші відіграють різні функції в економіці та мають різні характеристики. Відмінність між кредитними і паперовими грошами полягає у формі та механізмі використання. Кредитні гроші існують у безготівковій формі та дозволяють безпосередньо переносити гроші між рахунками, в той час як паперові гроші є фізичними (фіатними) грошами, що використовуються для готівкових розрахунків у побутовій і комерційній діяльності [3].

Спільне між ними полягає в тому, що обидва види грошей виступають як засоби обміну та є платіжними засобами в економіці. Вони також допомагають забезпечувати рівницю в обсягу грошей, потрібних для здійснення грошових трансакцій [3].

У сучасних грошових системах країн світу прослідковується тенденція щодо поступового зменшення готівкової сфери і розширення безготівкової, адже пандемія коронавірусу, війни, новітні фінансові технології привчають населення планети здійснювати розрахунки віддалено за допомогою мережі Інтернет. Перевагами цього методу розрахунку є зручність, швидкість, доступність, відносна безпека. Але у випадках відсутності електроенергії, технічних збоїв розрахункових систем у нагоді стають готівкові розрахунки за допомогою фіатних грошей. Цим пояснюється одночасність застосування і кредитних, і паперових форм грошей на фінансовому ринку.

Отже, кредитні та паперові гроші – це неповноцінні знаки вартості, які альтернативно обслуговують грошовий оборот, при цьому виконують різні функції, мають як відмінні риси, так і спільні характеристики.

Список використаних джерел:

1. Світлична В. Ю. Гроші і кредит : підручник. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. URL:https://fpk.in.ua/images/biblioteka/2fmb_finansy/Hroshchi-ta-kredyt-2020.pdf.
2. Колесніченко В.Ф. Гроші та кредит: навчальний посібник. Харків: Вид. ХНЕУ, 2008. URL:https://www.ndc-ipr.org/media/ndc_old/documents/Навчальний_посібник_Гроші_та_кредит.pdf.
3. Іванчук Н. В. Гроші і кредит : навчальний посібник. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2021. URL:https://web.archive.org/web/20210303222952id_/https://eprints.oa.edu.ua/8419/1/Посібник_Гроші_%20і%20кредит_Іванчук_НВ.pdf.

Abstract: *The essence of credit and paper money is considered in the article, their characteristics are analyzed. The common and distinctive features of credit money and paper money are highlighted.*

Keywords: *credit money, paper money, financial system, financial transactions.*

Науковий керівник:

Бурковська А. В.,

канд. екон. наук, доцент, доцент

кафедри фінансів, банківської справи та страхування,

Миколаївський національний аграрний університет

ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Гросу Андрій Іванович,

здобувач вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок

Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** досліджено складові розвитку інформаційного суспільства, фінансової та цифрової грамотності, розглянуто основні принципи фінансової грамотності, визначено можливі способи уникнення кібератак.*

***Ключові слова:** цифровізація; фінанси; фінансова грамотність; фінансові послуги; кібербезпека.*

Цифровізація суттєво впливає на всі аспекти життя, включаючи сферу фінансів. Зростання популярності онлайн-платежів, криптовалют, інвестиційних платформ та інших цифрових фінансових інструментів робить фінансову грамотність населення ще більш важливою, ніж будь-коли. Цифрові технології змінюють наше сприйняття грошей, фінансів та способи їх управління. Якщо раніше, щоб здійснити платіж або переказ коштів, люди зверталися до банківських відділень, то сьогодні ці операції можна виконати в смартфоні. Однак, наразі важливо не лише мати доступ до цифрових інструментів, але й розуміти, як користуватися ними, адже існують певні ризики, такі як відсутність знань та навичок. Багато людей не мають базового розуміння фінансових продуктів та послуг, що робить їх вразливими перед шахраями та непідтвердженими ризиками. Великий обсяг інформації, доступної в мережі Інтернет може ускладнити пошук надійних та достовірних джерел інформації для користувачів. Зростаюча кіберзлочинність підкреслює важливість знань про захист особистих та фінансових даних.

Крім ризиків, цифровізація відкриває широкі можливості, такі як онлайн освіта, яка надає доступ до онлайн-курсів, вебінарів, статей та інших освітніх ресурсів, що допомагають користувачам покращити свої знання та навички у сфері фінансів. Зростання сфери фінансових технологій робить фінансові послуги більш доступними та зручними для громадян, що може стимулювати їх до більшої участі у фінансовій системі. Також зростає державна підтримка, уряди можуть відігравати важливу роль у підвищенні рівня фінансової грамотності населення, розробляючи та впроваджуючи відповідні програми та ініціативи. Використання штучного інтелекту може допомогти у персоналізації фінансових порад та рекомендацій, а також у попередженні людей про ризики та шахрайство.

Згідно з методологією Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), у 2021 році індекс фінансової грамотності України становив 12,3 бала, що дорівнює 58% від максимального значення. Це свідчить про

позитивну динаміку, адже порівняно з попередніми роками показник зріс на 6,0%.

Водночас у країнах ОЕСР, де проводилось дослідження (Грузія, Естонія, Польща та росія), індекс фінансової грамотності протягом 2016-2020 років зріс лише на 2,4%. При цьому, як Україна, так і згадані країни досягли приблизно 60% від максимального рівня індексу.

Таким чином, Україна демонструє кращі темпи зростання фінансової грамотності порівняно з іншими країнами, які брали участь у дослідженні ОЕСР. Однак, усі вони перебувають на подібному рівні близько 60% від максимального значення індексу.

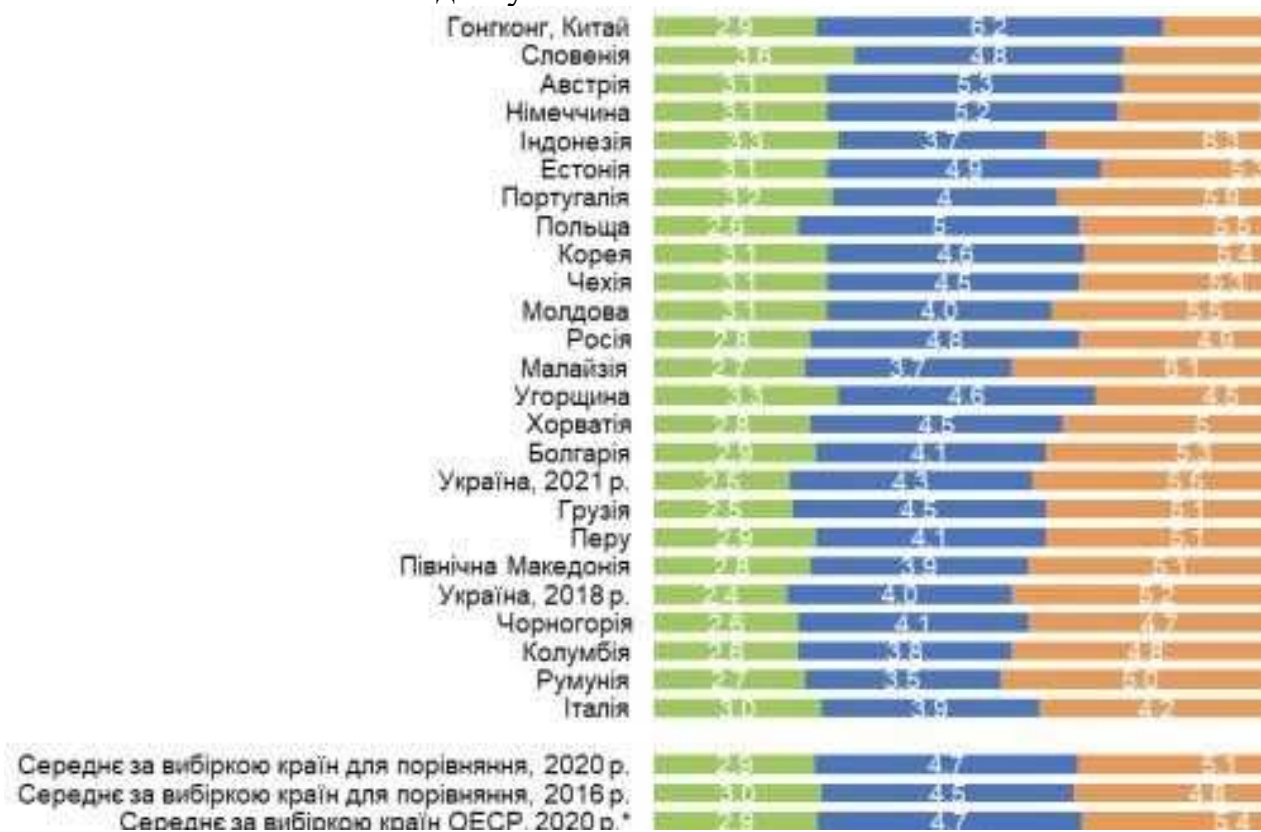

Рисунок 1 – Показники фінансової грамотності України у порівнянні з іншими країнами

* дані можуть відрізнятися від попередніх звітів ОЕСР, оскільки могли бути перераховані.

Джерело: використано матеріали [1]

Основні принципи фінансової грамотності:

1. Мати чітке уявлення та контроль над усіма фінансовими потоками та джерелами. Цього можна досягти за допомогою Google Таблиць або різних додатків і сервісів. Крім того, важливо не просто регулярно аналізувати свої витрати, але й шукати можливості для заощадження коштів.

2. Регулярно поповнювати свій резервний фонд. Резервний фонд – це сума грошей, яку необхідно відкладати на випадок непередбачених витрат. Він має бути достатнім, щоб покривати потреби особи/сім'ї протягом трьох місяців, а краще – шести місяців або року. Гроші в резервному фонді повинні бути доступними та безпечними. Це означає, що їх слід зберігати в низькоризикових та високоліквідних інструментах.

3. Ефективне управління особистими фінансами передбачає планування бюджету на кілька місяців або навіть рік, а також накопичення коштів для майбутніх великих витрат. Щодо накопичення, можна виділити кілька підходів:

- Регулярне відкладання невеликих сум грошей щомісяця протягом року.
- Накопичення більших сум протягом декількох місяців для запланованих витрат. Наприклад, відкладання коштів протягом кількох місяців перед відпусткою, а потім використання накопичень.
- Цілеспрямоване збирання грошей протягом кількох місяців безпосередньо перед запланованою великою витратою, наприклад, перед відпусткою.

4. Прийняття важливих фінансових рішень, таких як отримання кредитів чи здійснення інвестицій, вимагає ретельної оцінки можливих результатів та ризиків. Перш ніж здійснювати таку фінансову операцію, варто критично проаналізувати її наслідки. Зокрема, при розгляді питання отримання іпотечного кредиту, необхідно ретельно оцінити, наскільки таке фінансове зобов'язання буде посильним. Варто враховувати, що довгострокове погашення іпотеки (протягом 10-15 років) може суттєво вплинути на ваше повсякденне життя та пріоритети [2].

Кібербезпека стає все більш важливою у міру того, як все більше людей переходять на онлайн-банкінг та інші онлайн-фінансові послуги. Кіберзлочинці постійно розробляють нові методи атак, тому важливо знати, як захистити свої особисті та фінансові дані.

Як уникнути кібератак:

1. Створити складні паролі та використовувати їх для всіх онлайн рахунків. Не використовувати один пароль для декількох рахунків.

2. Увімкнути багатофакторну аутентифікацію для всіх своїх онлайн рахунків. Багатофакторна аутентифікація додає додатковий рівень безпеки, вимагаючи від користувача введення коду з телефону або іншого пристрою, окрім пароля, для входу.

3. Остерігатися фішингових атак. Фішинг – це метод шахрайства, коли зловмисники намагаються обдурити користувача, щоб він розкрив свої особисті або фінансові дані. Бути обережними з електронними листами, посиланнями та телефонними дзвінками, які здаються підозрілими й з будь-якими запитами на конфіденційну інформацію, навіть якщо вони виглядають із законного джерела.

4. Зберігати свої програмні та операційні системи в актуальному стані. Оновлення програмного забезпечення часто містять виправлення вразливостей безпеки.

5. Використовувати антивірусне програмне забезпечення на пристроях. Встановлювати та регулярно оновлювати антивірусне програмне забезпечення на своєму комп'ютері та інших пристроях для захисту від шкідливих програм та інших загроз [3].

6. Бути уважними до підозрілої активності на своїх рахунках. Регулярно перевіряти свої виписки з рахунку та негайно повідомляти про будь-які підозрілі транзакції обслуговуючому банку.

Отже, фінансова грамотність населення є ключовим фактором розвитку економіки та забезпечення добробуту країни та людей. В умовах цифровізації важливо використовувати усі можливості, які надають нові технології, для підвищення рівня фінансової грамотності населення та подолання відповідних викликів.

Список використаних джерел:

1. Фінансова грамотність, фінансова інклюзія та фінансовий добробут в Україні у 2021. URL: <http://surl.li/fdsyj>.
2. Фінансова грамотність як шлях всупереч «епосі бідності». URL: <http://surl.li/rxfxx>.
3. Захист від кіберзлочинців: поради для людей похилого віку та їх родин. URL: <http://surl.li/rxfyq>.
4. Сіренко Н. М., Мікуляк К. А. Імперативи розвитку банківської системи України в умовах цифровізації та ринкових трансформацій. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. 2022. №34. С. 90-96. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V34\(2022\)-13](https://doi.org/10.31521/modecon.V34(2022)-13).

Abstract: *The article examines the components of information society development, financial and digital literacy. The basic principles of financial literacy are analyzed. It is determined how to avoid cyber attacks.*

Key words: *Digitization, finance, financial literacy, financial services.*

Науковий керівник:

Мікуляк К. А.,

асистент

*кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 336.72

ВПЛИВ КРЕДИТУ НА ЕКОНОМІЧНИЙ ЗРІСТ

Єфімова Анастасія Миколаївна

здобувач вищої освіти спеціальності 204 - Публічне управління та адміністрування,

Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: *Розглянуто ключову роль кредитної системи в економічному розвитку, акцентуючи увагу на її впливі на споживчу активність, підприємництво та інвестиції. Встановлено, що кредит стимулює попит, сприяє створенню нових робочих місць і забезпечує доступ до фінансування для підприємців. Однак автор зауважує про потенційні ризики невірної використання кредитів, такі як надмірне заборгування та фінансові кризи. Їх аналіз показує, що війна в Україні вплинула на динаміку кредитування та рівень ВВП.*

Ключові слова: *кредит, кредитна система, бізнес, фінансова система.*

Кредитна система відіграє ключову роль у розвитку будь-якої економіки. Кредит надає можливість людям і підприємствам отримувати фінансові ресурси для вирішення своїх потреб, розвитку бізнесу та здійснення інвестицій у майбутнє. Вплив кредиту на економічний зріст може бути значним і має багато аспектів, які варто враховувати.

Так, кредит дозволяє стимулювати споживчу активність. Люди можуть використовувати кредит для придбання товарів і послуг, які вони потребують, але не мають достатньо коштів для їх одержання відразу. Це сприяє зростанню оборотів у різних галузях економіки, створюючи нові робочі місця та підтримуючи попит на товари.

Кредит відіграє важливу роль і у розвитку підприємництва та малого бізнесу. Багато підприємців не мають достатньо власних коштів для запуску або розвитку свого бізнесу, тому вони залежать від кредитів для закупівлі обладнання, оренди приміщень, оплати праці штатних працівників та інших витрат. Кредити надають їм можливість здійснити свої плани та розширити бізнес, що в свою чергу сприяє створенню нових робочих місць та розвитку економіки в цілому.

Наступний аспект впливу кредиту на економічний зріст пов'язаний із здійсненням інвестицій у різноманітні проекти та галузі. Якщо компанії мають доступ до фінансування через кредити, то вони можуть інвестувати у новітні технології, дослідження та розвиток діяльності, що сприяє інноваціям і підвищенню продуктивності. Це може призвести до підвищення конкурентоспроможності економіки в цілому на міжнародному рівні.

Проте, слід також враховувати ризики, пов'язані зі зловживанням кредитів. Надмірне використання кредитних ресурсів може призвести до надмірного навантаження зобов'язань та неплатоспроможності. Крах банків, невивплата кредитів і фінансова криза - це лише деякі з можливих наслідків.

Кредит відіграє важливу роль у фінансовій системі будь-якої країни, забезпечуючи доступ до фінансових ресурсів для розвитку підприємств, стимулювання економічного зросту та забезпечення фінансової стабільності. Однак, разом із можливостями, кредит накладає певні ризики як на індивідууми, так і на економічні системи в цілому [1, с.105].

Механізми кредитування включають в себе процеси надання та отримання фінансових ресурсів через банківські і фінансові установи та інші кредитні інституції. Ці механізми можуть варіюватися в залежності від типу кредиту, умов відшкодування, рівня процентних ставок та інших факторів.

Одним із головних видів кредитування є банківський кредит, коли банки надають позики клієнтам на умовах вчасного повернення з процентами. Схеми надання кредитів включають кредитні лінії, револьверний і контокорентний кредити, овердрафт та інші.

Для визначення взаємозв'язку між досліджуваними категоріями, відобразимо на рисунку 1 динаміку обсягів кредитування в Україні та рівень ВВП.

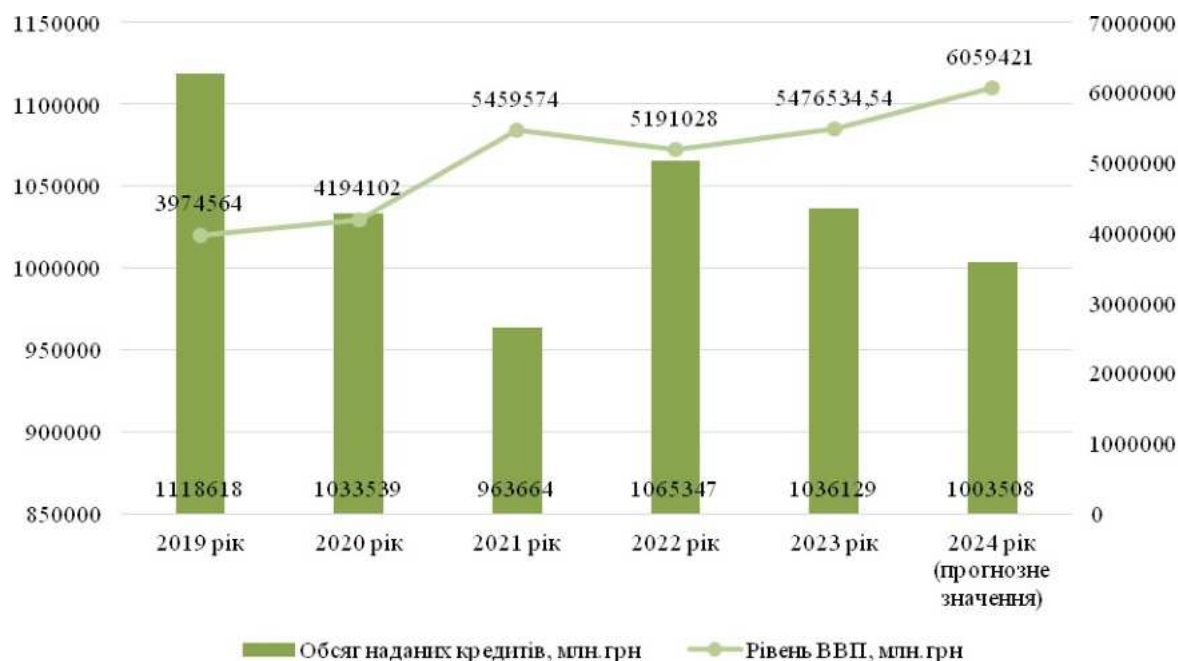

Рисунок - 1. Рівень кредитування в Україні та ВВП
Джерело : [2, с.178].

За наведеними даними, обсяг наданих кредитів в Україні в період з 2019 по 2023 р. відображав певні коливання, але загалом залишався на високому рівні. Спостерігається тенденція до зниження обсягу наданих кредитів у 2021 році порівняно з попередніми роками, але він знову зріс до певного рівня в 2022р. (1065347 млн грн). Під час війни в Україні обсяги кредитування зменшуються, що може мати негативний вплив на стан економіки країни.

В той же час, рівень ВВП також зазнав змін протягом розглянутого періоду. За вказаний період, рівень ВВП неухильно зростав до 2021 р., але подальше його зниження в 2022 р., ймовірно, спричинено повномасштабною війною в Україні, але у 2023 р. знову спостерігається його зростання.

Отже, високий обсяг наданих кредитів у період з 2019 по 2021 рік може свідчити про активність кредитного ринку, який сприяв розвитку бізнесу, інвестиціям та споживчій активності. Тоді як війна спричинила значні зміни в економіці України, зокрема, вплинула на обсяги наданих кредитів та рівень ВВП. Це пов'язано зі зниженням інвестиційної активності, збільшенням ризиків для бізнесу та загальною нестабільністю на ринку.

Отже, після 2022 р. відбулись зміни в динаміці кредитування та рівні ВВП в Україні, відображаючи вплив війни на економічну ситуацію країни. Для відновлення економічного розвитку та стабілізації ситуації необхідно прийняти ефективні заходи та відповідні політичні рішення.

Отже, кредит відіграє важливу роль у стимулюванні економічного зросту, споживчої активності, розвитку підприємництва та інвестицій. Проте важливо зберігати баланс і вживати заходів для запобігання можливим негативним наслідкам невірного використання кредитів. Ретельне планування, регулювання та відповідальне використання кредитів можуть сприяти стабільному економічному зросту та розвитку суспільства.

Список використаних джерел:

1. Садчикова І. Теоретичні засади обґрунтування сутності поняття «кредитний ринок». *Науковий вісник Полісся*. 2021. № 2. С. 105–121.
2. Блещук-Дев'яткіна Н., Біда М. Оцінка впливу воєнного стану на кредитний ринок України. *Молодий вчений*. 2023. №10 (122). С.177-182.

Abstract: *The article examines the key role of the credit system in economic development, focusing on its impact on consumer activity, entrepreneurship and investment. Credit has been found to stimulate demand, create jobs and provide access to finance for entrepreneurs. However, the authors note the potential risks of misuse of credit, such as over-indebtedness and financial crises. The analysis shows that the war in Ukraine affected the dynamics of lending and the level of GDP.*

Keywords: *credit, credit system, business, financial system.*

Науковий керівник:

Бурковська А.В.

канд. екон. наук, доцент, доцент

кафедри фінансів, банківської справи та страхування,

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 336

РОЛЬ КРИПТОВАЛЮТ У ФІНАНСОВІЙ ІНКЛЮЗІЇ

Задорожна Ольга Володимирівна

Здобувачка вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування, Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв Україна

Анотація: *Досліджуються етапи розвитку фінансової інклюзії в Україні. Проаналізовано сутність криптовалют та визначається роль криптовалют у фінансовій інклюзії.*

Ключові слова: *фінансова інклюзія, криптовалюта, крипториниок.*

Становлення економічної і фінансової інклюзії в Україні відбувалося поетапно (рис. 1). Сучасний стан фінансової інклюзії доцільно розглядати за такими напрямками: збільшення кількості банківських рахунків, цифрова інклюзія, поширення спектра платіжних карток, сприяння міжнародним організаціям, зростання обсягу міжнародних переказів.

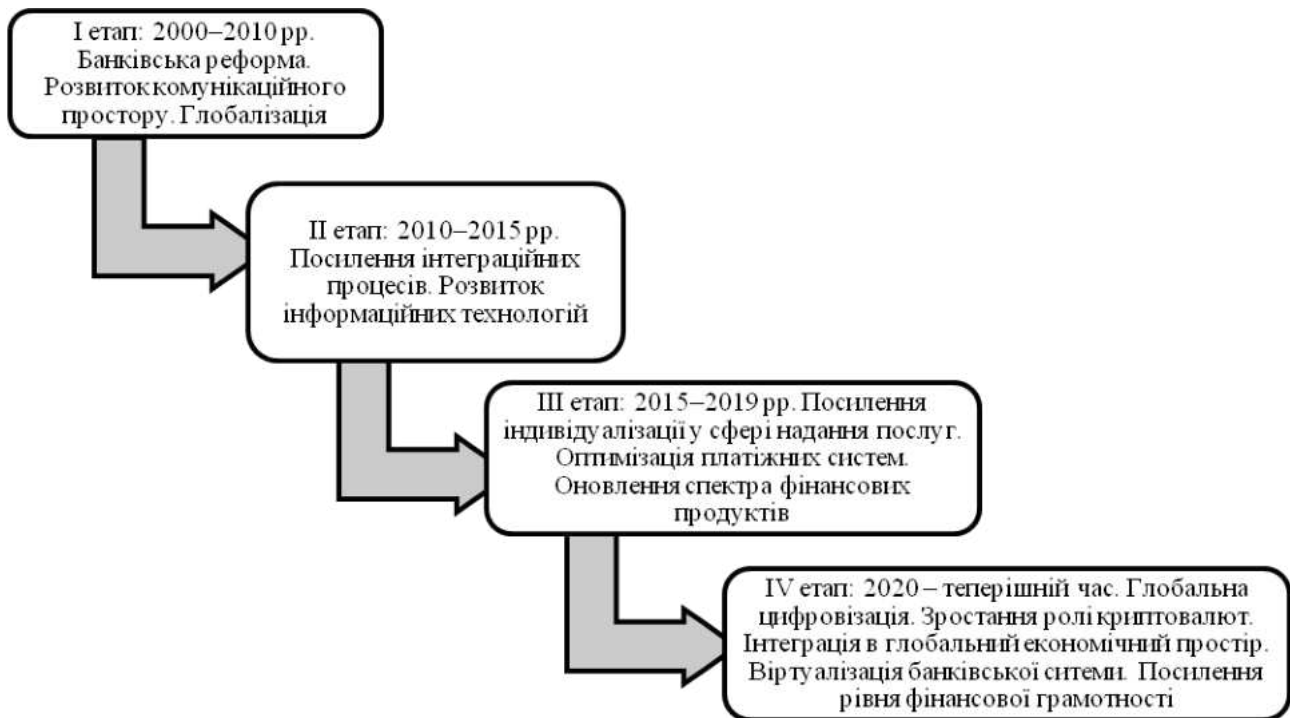

Рис. 1 Послідовність становлення фінансової інклюзії в Україні [3]

Прийняття Закону України «Про віртуальні активи» [4] створює нові можливості для використання таких активів, включаючи криптовалюти, в рамках національного законодавства. З одного боку, це розширює сфери їх застосування, а з іншого боку, акцентує увагу на цій сфері та підвищує загальний інтерес до новітніх фінансових інструментів.

Сутність криптовалюти трактується як новий цифровий формат грошей, який служить для вимірювання вартості товарів, послуг та інших фінансових активів, а також для проведення операцій купівлі-продажу, збереження власності та інвестування. Криптовалюта, захищена криптографічними принципами, гарантує недоступність для підробки або копіювання. Кожен охочий може створити нову криптовалюту з використанням доступного Інтернету та спеціального обладнання, забезпечуючи при цьому повну анонімність емітента (або майнера) [2, С.125].

Як правило, уряди та міжнародні організації встановлюють регулювання криптовалютного ринку за допомогою законодавства, монетарної політики, податкових заходів, технічних стандартів та інших механізмів контролю. Наприклад, в деяких країнах, таких як Китай та Індія, криптовалюта знаходиться під заборонаю, тоді як у інших, як от Японія та Швейцарія, вона визнається легальним засобом платежу. Така ситуація призводить до значної різниці у розвитку криптовалютного ринку в різних країнах. Щодо міжнародних організацій, таких як МВФ та ОЕСР, вони також важливі у питаннях регулювання даної сфери. До прикладу, ОЕСР активно надає пропозиції, щодо регулювання криптовалют та пов'язаних з ними ризиків. У той самий час, Міжнародний валютний фонд (МВФ) здійснює аналіз впливу

криптовалют на економіку та фінансову стабільність, а також надає рекомендації щодо регулювання цього сектору. Регулювання криптовалютного ринку може мати значний вплив на його динаміку та стабільність, зокрема на обсяги торгівлі, капіталізацію, коливання цін та інші економічні показники. Рекомендації та стандарти, розроблені ОЕСР та МВФ, відіграють важливу роль у формуванні політики регулювання криптовалютного ринку, а також у створенні умов для його стабільного та ефективного функціонування [3].

Ось деякі з переваг використання криптовалют для фінансової інклюзії (рис. 2).

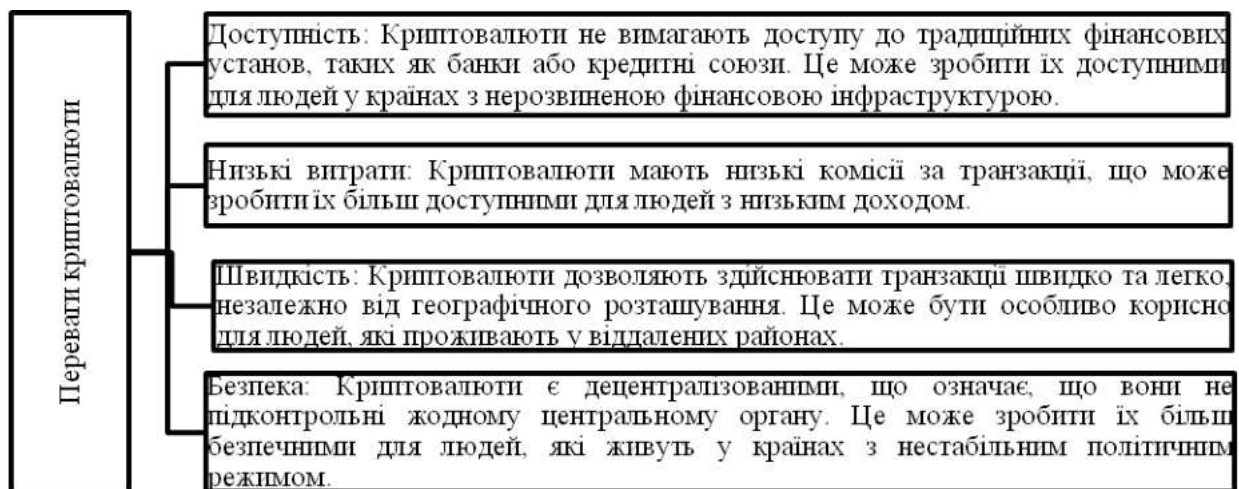

Рис. 2 Переваги криптовалюти для фінансової інклюзії

Незважаючи на потенційні переваги, важливо враховувати й ризики, пов'язані з використанням криптовалют для фінансової інклюзії. Серед цих ризиків варто відзначити нестабільність цін на криптовалюти, оскільки їх вартість може раптово змінюватися, що становить загрозу для інвесторів. Також слід пам'ятати про можливість кібератак, оскільки кіберзлочинність, щодо криптовалют зараз є більш поширеною, ніж по відношенню до традиційних валют. Додатковим аспектом є фінансовий ризик, оскільки криптовалюта не має реальної матеріальної підтримки і є віртуальною валютою. Організації та країни, що досліджують потенційну можливість легалізацію криптовалют для фінансової інклюзії, мають брати до уваги потенційні переваги та ризики перед ухваленням рішення.

Відомо, що протягом останніх років український крипториниок показує високі показники росту в Європі (Україна входить до десятки країн-лідерів з використання Bitcoin). Встановлення чітко визначеного правового статусу криптовалюти відкриває шлях для збільшення притоку зарубіжних інвестицій, що стає особливо важливим для України в сучасних умовах. На фоні цього важливого кроку, велике значення набуває розвиток внутрішнього

криптосектора, до якого особливо активно долучаються національні стартапи [5].

Під час повномасштабного вторгнення криптовалюти виявилися потужним інструментом для залучення додаткових фінансових ресурсів на підтримку Збройних Сил України. У таких складних умовах війни криптовалюти відіграють важливу роль у посиленні зусиль нашої країни для залучення додаткових коштів на потреби армії.

Нещодавно в Україні було запущено інноваційний пілотний проєкт за участю Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ) та «Stellar Development Foundation», сприяння Мінцифри. Цей проєкт, що базується на технології блокчейну Stellar, має на меті спростити надання гуманітарної допомоги у стейблкоїні USDC для українських переселенців та постраждалих від російської воєнної агресії. Шляхом використання цифрових гаманців «Vibrant», українці можуть легко отримати допомогу, а блокчейн-технологія гарантує відстеження потоку коштів та їхнє безпечне отримання. Грошова допомога може бути легко виведена у криптоактивах та конвертована в готівку в будь-якій філії «MoneyGram», з якими співпрацює понад 4500 відділень по всій Україні. Пілотний проєкт вже активно діє у Києві, Львові та Вінниці, і планується його розширення на інші міста країни. Цей проєкт є прекрасним прикладом того, як використання блокчейн-технології спрощує процес надання гуманітарної допомоги для найвразливіших верств населення України та сприяє фінансовій інклюзії. Крім того, блокчейн зміцнює підзвітність донорських програм та може спонукати міжнародних партнерів до надання фінансової підтримки [1].

Таким чином, криптовалюти стала важливою частиною фінансової інклюзії нашої країни. Проте, разом із значними перевагами, вони мають і ризики, що можуть принести значні проблеми. Тому необхідно враховувати всі переваги та недоліки використання криптовалют. Разом з тим, існує міжнародний досвід залучення та заборон у використанні криптовалют, який також варто брати до уваги. Встановлено, що для України на разі, даний напрям є досить успішним, тому подальше дослідження у даному напрямку є важливим.

Список використаних джерел:

1. Борняков О. Криптоіндустрія: у правовому полі чи поза його межами. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/06/11/674904>
2. Гонак І. М. Теоретичне обґрунтування визначення криптовалюти як грошей. Інноваційна економіка, 2021, 5-6. С. 123-130.
3. Десятнюк О.В. Стан та тенденції розвитку фінансової інклюзії в Україні. Світ фінансів. Актуальні питання розвитку економіки. 2023. №3 (76). С.21 – 34.
4. Про віртуальні активи / Закон України від 17.02.2022 № 2074-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>
5. Що відбувається з ринком стартапів в Україні: головне з дослідження Polish-Ukrainian Startup Bridge. URL: <https://speka.media/shho-vidbuvajetsya-z-rinkom-startapiv-v-ukrayini-golovnez-doslidzennya-polish-ukrainian-startup-bridge-pkegwp>

Анотація: *There are several stages of development of financial inclusion in Ukraine, which are investigated. The essence of cryptocurrencies is analyzed and the role of cryptocurrencies in financial inclusion is determined.*

Ключові слова: *financial inclusion, cryptocurrency, crypto market.*

Науковий керівник:

Сіренко Н.М.

*завідувачка кафедри фінансів банківської справи та страхування,
докторка економічних наук, професорка,
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 330.3:336.74

КРИПТОВАЛЮТА – НОВА ЕРА ІНВЕСТУВАННЯ

Заяць Олександр Романович

здобувач вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *досліджено питання криптовалюти як інструмента інвестування; розглянуто такі поняття як криптовалюта, блокчейн, криптогаманець; здійснено SWOT-аналіз на основі експертних оцінок; розглянуто історичний розвиток цінового показника Bitcoin.*

Ключові слова: *криптовалюта, блокчейн, криптогаманець, Bitcoin, майнинг, халвінг.*

Сучасний світ і гроші дуже тісно пов'язані. Люди важко працюють для забезпечення свого життя всіма матеріальними й нематеріальними благами. Проте фінансово-грамотні люди розуміють, що гроші не просто інструмент для отримання бажаного продукту чи послуги. Гроші можуть робити ще більше грошей. Для цього люди інвестують свої заощадження в перспективні проекти, нерухомість, цінні папери, дорогоцінні метали, акції. І в столітті інформації з'являється новий вид інвестицій – криптовалюта.

Зовсім мала частина людей є інвесторами. Зазвичай заощадження зберігаються на банківських рахунках або у вигляді готівки вдома. У кращому випадку кошти кладуться під депозит у банках. Проте кошти повинні працювати та приносити прибутки. На нашу думку, це найлегше і найефективніше можна зробити саме інвестувавши заощадження у криптовалюту.

Питанням інвестування в криптовалюту займалися такі науковці як Ю. І. Онищенко, С. Ю. Капсамун, В. П. Горин, І. М. Гонак, О. О. Захаркін, Л. С. Захаркіна та ін.

Криптовалюта – це цифрові гроші, за основу яких взята технологія блокчейн, яка є децентралізованим цифровим реєстром, що записує дані транзакцій і надійно їх зберігає на великій кількості комп'ютерів [1].

Технологія блокчейн забезпечує безпечність даних завдяки криптографії та консенсусним механізмам. Блокчейн надійно записує транзакції між двома особами й захищає від несанкціонованого доступу інших осіб [2].

Перше, що потрібно щоб стати інвестором та почати працювати з криптовалютою – криптогаманець. Він не має фізичної форми, отже всі транзакції будуть проходити через мережу. Завдяки йому можна купувати, передавати, зберігати та продавати криптовалюту. У ньому ж можна спостерігати історію купівель/продажів, поточний баланс. Наступний крок – обрати біржу, на якій будуть здійснюватися транзакції. Бірж безліч, проте найпопулярнішими є Binance, Bybit, Gate.io, MEXC, Coinbase Exchange. І найголовніше, що треба для роботи з криптовалютою – обрати актив, яким бажає інвестор торгувати. Для цього потрібно знайти інформацію про проект, тобто про криптовалюту, проаналізувати її та зробити висновки. Однак, бажано обирати актив з маленьким показником волатильності. Такі активи мають більш стабільні графіки росту, що допоможе не втратити кошти, або навіть примножити їх.

Ринок криптовалют переповнений різноманітним активів. Інформацією на жовтень 2022 року було нараховано більш як 13 тис. криптовалют [3]. Найпопулярніші з них Bitcoin (BTC), Ethereum, BNB. Проте найвідомішим залишається BTC. BTC є першою криптовалютою, засновник якої й придумав технологію блокчейн. Обсяг BTC займає більш ніж половину усього обсягу крипторинку. Цей фактор сильно впливає на тенденції ринку. Якщо відбуваються якісь зміни в BTC, то вони відображаються і на інших криптоактивах. Зріст або зниження ціни на BTC призводить до таких самих змін в усьому крипторинку. Ціна BTC на березень 2024 року становить 67 тис. дол. США, що робить його найдорожчим активом.

Емісія криптовалюти відбувається шляхом майнінгу. Майнінг – це видобуток цифрової валюти за допомогою криптоферм. Криптоферма – велика кількість комп'ютерів, які й видобувають криптовалюту. Під час майнінгу транзакції перевіряються та об'єднуються у блоки. Цей процес супроводжується розв'язання складних математичних задач. Коли блок було створено, він приєднується до блокчейну [4]. Майнінг вимагає дуже велику кількість електроенергії через велику кількість комп'ютерів. Існує також такий процес як халвінг. Халвінг – це зменшення нагороди за видобуток криптоактиву у двічі. Ця подія відбувається кожні 4 роки. Халвінг BTC є найважливішою подією, бо його ціна найвища серед інших криптовалют.

У цілому виникає питання щодо ризиків криптовалюти, сильних та слабких сторін, перспектив розвитку. Для більш чіткого розуміння цих аспектів проведено SWOT-аналіз (табл. 1).

Таблиця 1. SWOT-аналіз інвестування в криптовалюту

Елементи SWOT – аналізу	Ваговий коефіцієнт	Бальна оцінка	Результати	Елементи SWOT – аналізу	Ваговий коефіцієнт	Бальна оцінка	Результати
S = Strengths (Сильні сторони)				W = Weaknesses (Слабкі сторони)			
Відсутність посередників	0,3	5	1,5	Високий рівень волатильності	0,3	3	0,9
Висока швидкість транзакцій	0,3	5	1,5	Концентрованість активу	0,4	5	2
Спрощує передачу грошей за кордон	0,2	4	0,8	Використання для незаконних покупок	0,2	4	0,8
Неможлива зміна записів в транзакціях	0,2	3	0,8	Цифровий слід від транзакцій	0,1	3	0,3
Усього			4,6	Усього			4,0
Елементи SWOT – аналізу	Ваговий коефіцієнт	Бальна оцінка	Результати	Елементи SWOT – аналізу	Ваговий коефіцієнт	Бальна оцінка	Результати
O = Opportunities (Можливості)				T = Threats (Загрози)			
Примножити свої грошові кошти	0,5	5	2,5	Втратити грошові невдало інвестувавши	0,4	4	1,6
Прийняття державою криптовалюти як платіжного засобу	0,2	4	0,8	Кібератаки на криптогаманці	0,3	4	1,2
Розвиток блокчейну та впровадження нових технологій на його основі	0,3	5	1,5	Можливість заборони через децентралізацію криптовалюти	0,3	4	1,2
Усього			4,8	Усього			4,0

Джерело: сформовано та розраховано автором із використанням експертних оцінок

Загальний результат сильних сторін та можливостей криптовалюти більші ніж слабкі сторони та загрози, що свідчить про її перспективність. Динаміку росту BTC відображено на рис. 1.

На першій позначці BTC коштував 10 тис. дол. США. Ціна на 7 березня 67,3 тис. дол. США. Тобто ціна у проміжку з вересня 2020 року до березня 2023 року виросла на 573 відсотків. Також можна побачити зони купівлі у травні 2021 року, у травні та грудні 2022 року, березні, липні, вересні 2023 року. Якщо продати активи на їх максимумах (листопад та квітень 2021 року), тоді отримаємо прибуток. Однак всі ці «стрибки» відбувалися під впливом зовнішніх факторів. Ніхто не знає де мінімум, а де максимум ціни криптоактиву, проте аналізуючи світові новини, великі транзакції та новини криптовалюти можна передбачити ріст. Інвестиції можна робити як довгострокові, так і короткострокові, або середньострокові. Головне вчасно купувати та продавати активи.

Рисунок 1 – Динаміка росту BTC, вересень 2020 року–березень 2024 року
Джерело: сформовано автором на сайті TradingView [5]

Криптовалюта все глибше проникає у наше життя. У деяких країнах можна придбати певні дорогі товари за криптовалютою: авто, нерухомість. Загалом статус BTC є невизначеним, однак Центральноафриканська Республіка визнає BTC законним платіжним засобом. Такі країни як Німеччина, Сінгапур не визнають криптовалюту як офіційний платіжний засіб, проте дозволяють її використовувати. Але все ж таки статус криптовалюти залишається невизначеним через законодавство країн. В Україні криптовалюта не заборонена законодавством та має невизначений статус.

Отож, криптовалюта має потенціал у сфері інвестицій. Кожен має можливість вкласти власні кошти у криптовалюту та примножити їх. Проте треба розуміти всі ризики при їх купівлі. Чим раніше вкласти гроші, тим більше вони будуть працювати. Держава ж може провести заходи для населення щодо проінформованості у сфері інвестицій. Особливу увагу слід приділити криптовалюті. Таким чином люди отримують можливість примножити свої накопичення та збільшити обсяг грошових коштів в країні.

Список використаних джерел:

1. Про криптовалюту. Що це та як з нею працювати. URL: <http://surl.li/nexfb>.
2. Що таке блокчейн? URL: <http://surl.li/pjehr>.
3. Кількість криптовалюти. URL: <http://surl.li/rimpa>.
4. Майнинг. URL: <http://surl.li/rimox>.
5. Графіки аналізу криптоактиву. URL: <https://www.tradingview.com/>.

Abstract: *The article investigates the issue of cryptocurrency as an investment object. Such concepts as cryptocurrency, blockchain, crypto wallet are considered. A SWOT analysis based on expert opinions is carried out. The historical development of the bitcoin price index is analyzed.*

Keywords: *cryptocurrency, blockchain, cryptocurrency wallet, bitcoin, mining, halving, SWOT analysis of cryptocurrency, bitcoin growth chart, bitcoin status.*

Науковий керівник:

Мікуляк К. А.,

асистент

*кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 339.97

ІТ-ГАЛУЗЬ ЯК ДРАЙВЕР ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Зерницька Крістіна Олександрівна,

здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *в роботі досліджено потенціал ІТ-галузі України. Розглянуто значення підтримки та сприяння розвитку високих технологій. Висвітлено інноваційні розробки українських ІТ-компаній у сфері військово-технічного спрямування.*

Ключові слова: *ІТ-сфера, технології, підтримка, розвиток, війна, розробки.*

ІТ-галузь у воєнний час стала чи не єдиною галуззю економіки, яка не лише продовжує розвиватися, але й створює нові робочі місця, запускає нові проекти та приваблює інвестиції. Хоч повномасштабна війна вплинула на всі сфери економіки, ІТ-галузь в майбутньому може стати одним з головних драйверів розвитку [1].

Підтримка та стимулювання розвитку передових технологій, зокрема в ІТ-галузі з метою використання її потенціалу під час війни та після неї може сприяти економічній трансформації країни та її регіонів у напрямку високотехнологічного розвитку, і в подальшому зміцнить конкурентоспроможність України на світовій арені. Крім того, ІТ-сектор продемонстрував свою стійкість під час війни. ІТ-бізнес швидко адаптувався до роботи в умовах війни, здійснивши масову релокацію персоналу та забезпечивши безперервність робочого процесу за допомогою створення безпечних умов праці для ІТ-спеціалістів, подбавши про наявність світла та інтернету за допомогою Старлінку та генераторів.

Завдяки тому, що вдалося втримати темпи зростання у сфері ІТ, цей сектор продовжує зберігати та створювати робочі місця, робить внесок в забезпечення військових потреб, бере активну участь у реалізації гуманітарних проєктів під час війни та залишається невід'ємною складовою під час реконструкції країни як на національному, так і на регіональному рівнях. Оскільки світові тенденції до технологічної та цифрової трансформації

лишаються актуальними, очікується, що принаймні 40% ІТ-компаній, які пропонують рішення та послуги в галузі інформаційних технологій, розробляють продукти, високотехнологічні інновації, апаратне та програмне забезпечення, підвищать свої прибутки у 2024 році [2].

Розвиток стартап-екосистем може стати ще одним фактором відновлення та зростання економіки України після війни. Нові розробки не лише залучають інвестиції в країну та створюють нові робочі місця, але також надають технологічні рішення для процесу відбудови.

ІТ не лише тримає економічний фронт, але й підтримує армію. Україна зараз знаходиться в епіцентрі першої у світі цифрової війни, де значущу роль на полі бою відіграють не тільки традиційна зброя, але й дані та передові технології.

Інноваційні розробки українських айтівців допомагають зберігати життя військових та наближають нашу перемогу [1].

Повномасштабна війна стимулювала розвиток military-tech в Україні. Такі компанії охоплюють усе, що потрібно українським військовим – від дронів до засобів тактичної медицини. Вітчизняний military-tech активно розвивається в таких напрямках:

- робототехніка. В Україні найбільш успішно розвивається виробництво та використання дронів. Це включає як дрони для проведення аеророзвідки та передачі інформації, так і дрони-камікадзе для ураження ворога;
- ПЗ для військових. Українські військові використовують власне програмне забезпечення, таке як "Кропива", "Дельта", "Грізельда", "Броня", "Мілчат" та інші. Ці розробки спрямовані на автоматизацію збору інформації, аналіз та обробку в режимі реального часу;
- AR/VR. Технології доповненої та віртуальної реальності використовуються для створення симуляторів різних видів зброї та техніки, що дозволяє здійснювати навчання військових та підвищувати їхні навички з меншими витратами і ризиками [3].

Не менш значущими є інноваційні розробки, спрямовані на відновлення фізичного здоров'я військових та цивільних осіб, що постраждали внаслідок російської агресії. Українські компанії активно працюють над створенням біонічних протезів - високотехнологічних штучних кінцівок, які частково можуть повернути людині можливість руху. Зокрема, актуальними є напрями, як от диджитал-терапія та B2B-платформи для підтримки ментального здоров'я.

Будуть мати вплив на відновлення країни й сучасні рішення для будівництва й промисловості: наприклад Digital Twins та IoT. На думку фахівців GlobalLogic, використання ІТ для відбудови може знизити витрати ресурсів та пришвидшити відбудову щонайменше на 20% [4].

Активний розвиток ІТ-аутсорсингу в Україні буде сприяти досягненню таких Цілей сталого розвитку, як: подолання бідності, оскільки передбачає створення додаткових вакансій з високим рівнем оплати праці, що сприятиме підвищенню рівня доходів; якісна освіта, оскільки створить міцну базу для практичної освіти, що сприятиме високому попиту серед тих, хто прагне

здобути досвід українських ІТ-фахівців; гендерна рівність, оскільки в цій галузі однаково цінуються як чоловіки, так і жінки; гідна праця та економічне зростання, оскільки працівники отримують адекватні умови праці та високу оплату навіть у складних умовах, а їхні інноваційні продукти сприяють економічному піднесенню країни; промисловість, інновації та інфраструктура, адже саме ІТ-технологіям сьогодні притаманна висока динаміка змін технологічних поколінь, тому їх розвиток має прямий вплив на прогресивність всіх галузей економіки.

Отже, можна підсумувати, що інформаційно-технологічний сектор буде відігравати важливу роль в процесі післявоєнного відновлення економіки України. ІТ-галузь виступає ключовим драйвером розвитку, створюючи нові можливості для економічного зростання та відновлення. Навіть у складних умовах воєнного конфлікту, ІТ-індустрія продовжує інноваційний розвиток, забезпечуючи стабільність та прискорення процесів відновлення. ІТ-галузь не лише забезпечує розвиток економіки через створення нових робочих місць та інвестицій, але й виконує стратегічну роль у забезпеченні військових потреб, реалізації гуманітарних проєктів та відновлення країни в цілому. Прогресивні технології та інноваційні рішення в сфері інформаційних технологій відіграють ключову роль у відновленні країни та формуванні її конкурентоспроможності на міжнародному ринку. Таким чином, ІТ-галузь є важливим каталізатором економічної трансформації України, забезпечуючи її успішний шлях до відновлення та процвітання.

Список використаних джерел

1. Федоров М. ІТ під час війни: виклики, досягнення, перспективи. *Interfax-Україна*. 2022. URL: <https://interfax.com.ua/news/blog/881572.html> (дата звернення: 26.02.2024).
2. Korolchuck, Lesya. ІТ-аутсорсинг як стратегічний напрям розвитку економіки України на її шляху до сталого розвитку. *The actual problems of regional economy development*. 2023. № 1. С. 87-96. 10.15330/apred.1.19.87-96.
3. Вишковська С. Як ІТ-індустрія розвиває інші галузі економіки. *Finance. UA*. 2022. URL: https://finance.ua/ua/goodtoknow/jak-it-industrija-rozvyvae-inshi-galuzi-ekonomiky#headline_15 (дата звернення: 26.02.2024).
4. Возняк Я. Чому ІТ галузь може бути драйвером післявоєнного відновлення економіки України. *Економічна правда*. 2023. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/09/1/703835/> (дата звернення: 26.02.2024).

Annotation: *the paper examines the potential of the IT industry in Ukraine. Considered the importance of supporting and promoting the development of high technologies. Innovative developments of Ukrainian IT companies in the field of military-technical direction are highlighted.*

Keywords: *IT sphere, technologies, support, development, war, developments.*

Науковий керівник:

Боднар О.А.,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,

Миколаївський національний аграрний університет

ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА СУЧАСНІ МЕТОДИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Іваненко Денис Павлович,

здобувач вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та
страхування

Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Ключові слова: *Цифровізація, управлінський облік, автоматизація, аналіз даних, безпека даних, інтеграція систем.*

Анотація: *Текст висвітлює важливість цифрової трансформації для управлінського обліку підприємств. Він наголошує на перевагах автоматизації, аналізу даних та захисту інформації. Цифрові технології сприяють оптимізації процесів та підвищенню ефективності управлінського обліку, що є важливим для успішного функціонування сучасних підприємств.*

Цифровізація, як визначний феномен нашого часу, змінює усі сфери нашого життя, включаючи бізнес та управління ним. Одним з головних напрямків, на який вона має значний вплив, є методи управлінського обліку. У сучасному світі діджиталізація та автоматизація вже стають не просто перевагою, а необхідністю для конкурентоспроможності підприємств.

Ця трансформація також перетворює управлінський облік, розширюючи його сферу застосування та збагачуючи інструментарій. З підсистеми бухгалтерського обліку, що аналізувала витрати та шукала можливості їх оптимізації, управлінський облік перетворюється у ключовий інструмент аналізу для керівництва підприємством. Він розширює свої можливості, включаючи аналіз не лише внутрішніх, але й зовнішніх факторів, що впливають на розвиток підприємства. Умови цифрової економіки роблять управлінський облік ключовим інструментом ухвалення рішень, використовуючи аналіз великих обсягів даних. Для успішного функціонування необхідно мати ефективну технологічну базу, яка стане основою для створення обліково-аналітичної інформаційної системи для зацікавлених сторін. Ця система дозволить проводити стратегічне планування і прогнозування діяльності організації та сприятиме прийняттю управлінських рішень.

Для успішного функціонування необхідно мати ефективну технологічну базу, яка стане основою для створення обліково-аналітичної інформаційної системи для зацікавлених сторін. Ця система дозволить проводити стратегічне планування і прогнозування діяльності організації та сприятиме прийняттю управлінських рішень.

Однією з основних переваг цифровізації для управлінського обліку є можливість автоматизувати циклічні операції. Завдяки цьому вдало впроваджені системи обліку можуть забезпечити швидку та точну обробку даних, уникнути помилок, які можуть виникнути при ручному введенні і аналізі. Наприклад, використання хмарних сервісів, таких як Google Диск, Microsoft OneDrive, та програмного забезпечення для управління фінансами,

дозволяє підприємствам автоматизувати процеси обліку, оптимізувати робочий час та знижувати ризики помилок.

У той же час, цифрові технології дозволяють збирати та аналізувати великі обсяги даних за короткий час. Це створює можливість для підприємств здійснювати більш точний та швидкий аналіз фінансової та економічної ситуації. Наприклад, використання аналітичних програмних засобів дозволяє проводити прогнозування розвитку ситуації на основі реальних даних, що сприяє прийняттю кращих управлінських рішень.

У зв'язку зі зростанням кількості цифрової інформації, що обробляється підприємствами, зростає і важливість захисту цих даних. Цифрові технології пропонують різноманітні засоби захисту, включаючи шифрування даних, біометричну ідентифікацію та двофакторну автентифікацію. Це дозволяє забезпечити високий рівень конфіденційності та інтегритету фінансової інформації.

Цифрові технології також дозволяють створювати єдині інформаційні системи, які об'єднують різні відділи підприємства. Це сприяє покращенню комунікації між відділами та забезпечує доступ до актуальної інформації для всіх зацікавлених сторін. Наприклад, інтеграція систем управління ресурсами підприємства (ERP) дозволяє автоматизувати облік та обробку даних у всіх сферах діяльності компанії.

Цифровізація відіграє ключову роль у вдосконаленні сучасних методів управлінського обліку. Шляхом автоматизації процесів, збільшення точності та швидкості аналізу даних, підвищення рівня безпеки даних, підтримки прийняття рішень на основі даних та поліпшення інтеграції між відділами, цифрові технології сприяють оптимізації управлінського обліку та покращенню продуктивності підприємства в цілому. Впровадження цифрових інновацій в управлінський облік є не лише стратегічним, але й необхідним кроком для успішного функціонування сучасних бізнесів.

Список використаних джерел:

1. Тенюх З. І., Пелех У. В. Діджиталізація бухгалтерського обліку в Україні: стан та перспективи розвитку. Економіка та суспільство. 2022. Вип. 41.

2. Сакун А., Міхнова А. Інформаційна складова управлінського обліку в торгівлі. Abstracts of XIV International Scientific and Practical Conference. Helsinki, Finland. 2023. Pp. 75-77. URL: <https://eu-conf.com/ua/events/prospects-for-the-development-of-science-and-the-environment/>

3. Сакун А. Ж., Рихлов М., Тихомиров А. Цифровізація облікової системи підприємства. // Актуальні проблеми менеджменту: теоретичні і практичні аспекти: матеріали VI міжнар. наук.–практ. конф. (Одеса, 28-29 вересня 2023 р.) – Одеса: ОНЕУ, 2023. С.310-312

Ключові слова: *Digitization, managerial accounting, automation, data analysis, data security, system integration.*

Анотація: *The text highlights the importance of digital transformation for managerial accounting in enterprises. It emphasizes the benefits of automation, data analysis, and information security. Digital technologies contribute to process optimization and increased efficiency in managerial accounting, which is crucial for the successful operation of modern enterprises.*

Науковий керівник:
Сіренко Н.М.,
д-р екон. наук, професор, професор
Миколаївський національний аграрний університет

УДК 336.76

СПІВРОБІТНИЦТВО З МІЖНАРОДНИМИ ФІНАНСОВИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

Калашников Іван Сергійович,
здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: проаналізовано зростання державного боргу; наведено інформацію щодо співробітництва України з міжнародними фінансовими організаціями, представлено динаміку використання коштів міжнародних фінансових організацій.

Ключові слова: державний борг, міжнародні фінансові організації, співробітництво.

Останні роки економіка України зіштовхується з різними проблемами, такими як: негативні наслідки пандемії коронавірус, вторгнення росії у 2014 та 2022 роках призвело до підвищення залежності від внутрішніх та зовнішніх запозичень. Зокрема, у квітні 2023 року загальний державний борг України сягнув історичного максимуму – 124,3 млрд дол. США. Прямий державний борг зріс до 115,1 млрд дол. США, що становить 92,6% від загального обсягу державного та гарантованого державою боргу. Прямий зовнішній борг зріс до 75,8 млрд дол. США, а загальний зовнішній державний борг – до 83,1 млрд дол. США [1]. Особливо несприятливими для країни були виведення капіталу за кордон з використанням офшорних зон та інші фінансові махінації. Все це вимагає використання якісних та ефективних інструментів фінансового нагляду, які зміцнюють бюджет країни та загальну фінансову безпеку.

Зміцнення національної фінансової безпеки й, відповідно, зменшення проблем боргової безпеки створюють сприятливі передумови для загальної стабільності та зміцнення економічної безпеки України.

Значний внесок у дослідження співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями протягом останніх років здійснювали науковці: Н. Руцишин, В. Колосова, В. Шевчук, П. Куцик, О. Ковтун та ін. Проте проблема воєнного стану та післявоєнної розбудови залишається відкрита, на що науковцям потрібно звертати постійну увагу.

Співробітництво з міжнародними фінансовими організаціями є дуже важливим чинником. Україна є учасником різних фінансових організацій, що дає можливість зміцнити та стабілізувати фінансову систему країни. Ресурси цих організацій використовуються для фінансування інвестиційних проектів у державному та приватному секторах економіки. Україна співпрацює з: Кредитна Установа для Відбудови (KfW), Німецьке міжнародного

співробітництва (GIZ), Світовий банк, Європейський інвестиційний банк тощо [2].

Завдяки співробітництву з Німецьким міжнародним співробітництвом (GIZ) було розроблено три інтернет платформи ProZorro, ProZorro.Sale та E-Data. E-Data, включаючи його складову open budget, spending, є найбільш відкритою базою даних щодо публічних фінансів в Україні, яка дозволяє переглядати інформацію про використання бюджетних коштів (рис. 1).

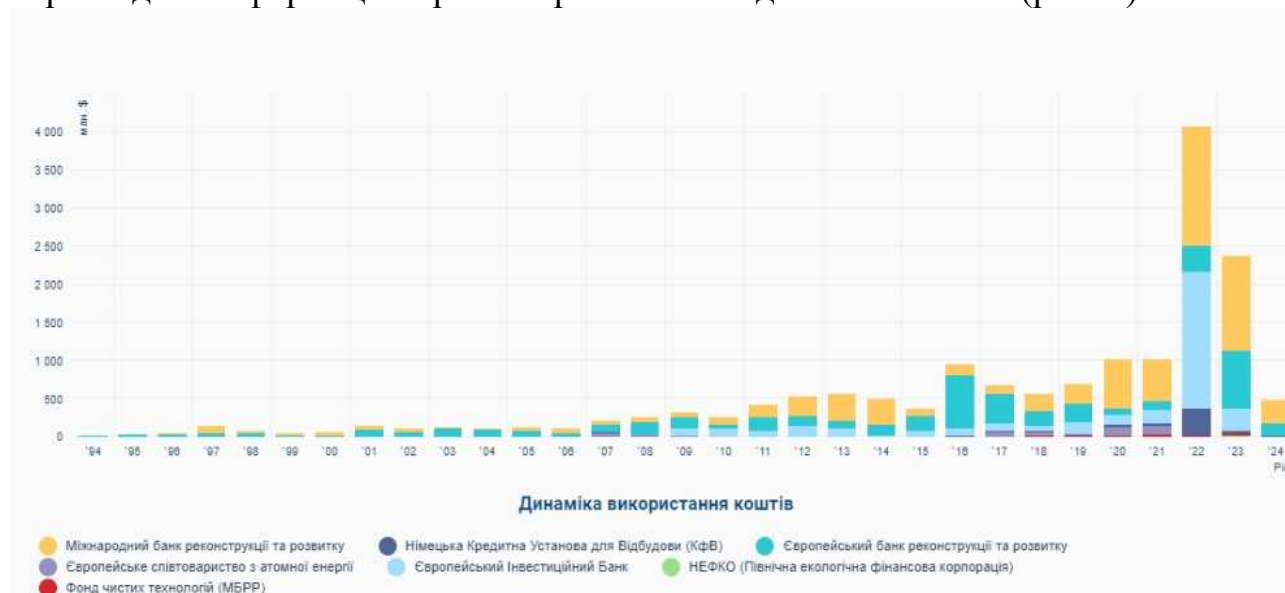

Рисунок 1 – Динаміка використання коштів

Джерело: [використано](#) інформацію [3]

Згідно зі статистикою, на сьогодні цим сервісом щоденно користується близько 20 000 осіб. Завдяки ProZorro, публічні закупівлі стали доступними для широкого загалу.

Отже, найбільше коштів виділяє Міжнародний банк реконструкції та розвитку, Європейський банк реконструкції та розвитку та Європейський інвестиційний банк.

Таким чином, співпраця з міжнародними фінансовими організаціями сприяє вирішенню багатьох фінансово-економічних та соціальних проблем. Основною метою Співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями є ефективне використання кредитних ресурсів, створення умов для сталого економічного розвитку та формування сучасної ринкової економіки.

Список використаних джерел:

1. Леськів Н. І., Завалипич Р.В. Проблемні аспекти та шляхи зміцнення економічної безпеки України: питання боргової безпеки і фінансового моніторингу. *Herald of Lviv University of Trade and Economics. Economic Sciences*. No 73, 2023. URL: <http://surl.li/rxiir>.
2. Міжнародні фінансові організації та співпраця з Україною. URL: <http://surl.li/rxiiz>.
3. IFIs projects, портал реєстру проектів МФО. URL: <https://proifi.gov.ua/?p=analytics>.
4. Колосова В.П., Іванова І.М. Співробітництво України з міжнародними фінансовими організаціями: сучасний стан та перспективи розширення. *Фінанси України*. 2014. № 11.С. 33–47.

5. Куцик П., Ковтун О., Башнянин Г., Шевчук В. Інтеграція економіки України в глобальне господарство: проблеми та перспективи. *Економіст*. 2017. № 2. С. 11–19.

Abstract: *the growth of the state debt is analyzed; information on Ukraine's cooperation with international financial organizations is given, the dynamics of the use of funds of international financial organizations are presented.*

Key words: *public debt, international financial organizations, cooperation.*

Науковий керівник:

Мікуляк К. А.,

асистент

кафедри фінансів, банківської справи та страхування,

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 657

ОБЛІК ТА КОНТРОЛЬ ПАЛИВА В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

Козак Анастасія Олександрівна,

здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *досліджено процес обліку і контролю палива в аграрному секторі, який має вирішальне значення для управління витратами, забезпечення ефективності та дотримання нормативних актів. Пально-мастильні матеріали є ключовими в енергетиці та відіграють важливу роль у забезпеченні енергетичних потреб агропромислового комплексу. Розглянуто різні форми і методи обліку паливно-мастильних матеріалів.*

Ключові слова: *паливні матеріали, джерела енергії, форми обліку, методи обліку, аграрний сектор.*

Діяльність практично кожного підприємства пов'язана з експлуатацією автомобілів, а отже, з придбанням і використанням пально-мастильних матеріалів (далі – ПММ). Термін «пально-мастильні матеріали» не має чіткого законодавчого визначення. Пальним називається паливо, яке використовується для двигунів внутрішнього згоряння, а термін «паливо» є загальним поняттям, що позначає речовину, яка використовується для отримання теплової енергії. Тому бухгалтер повинен чітко розуміти, як документально оформлюється придбання, використання та списання ПММ, а також знати всі нюанси бухгалтерського обліку та оподаткування операцій, пов'язаних з рухом ПММ на підприємстві.

Облік ПММ ведеться на субрахунку 203 «Паливо». Придбання ПММ відображається за дебетом цього субрахунку на підставі первинних документів. Списання ПММ на витрати відображається за кредитом субрахунку 203 в межах установлених норм (рахунки 20, 23, 28, 91-94). Якщо виникають перевитрати, то вони відображаються на дебеті субрахунку 947 «Нестачі і втрати від псування цінностей». Розрахунки з підзвітною особою ведуться на субрахунку 372. Видавання підзвітних сум відображається за дебетом цього субрахунку у кореспонденції з кредитом субрахунку 301 при видаванні готівки

під звіт, або з кредитом субрахунку 311 при перерахуванні коштів на картку підзвітної особи. Закриття заборгованості підзвітної особи відображається за кредитом субрахунку 372 (дебет субрахунку 203 - кредит субрахунку 372). При операціях з ПММ коригування фінансового результату для цілей податку на прибуток не передбачене нормами Податкового кодексу. Придбаваючи ПММ, покупець відображає податковий кредит із ПДВ на дату першої події на підставі зареєстрованої в ЄРПН податкової накладної, виданої АЗС, або фіскального чека РРО (п. 198.2, 201.11 ПК) [1].

Україна має ряд законодавчо-нормативних документів, які регулюють облік палива. Зокрема:

✓ Податковий кодекс України – визначає правила оподаткування палива та вимоги щодо обліку податкових обов'язків за цими операціями.

✓ Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» – встановлює загальні принципи бухгалтерського обліку, в т.ч. облік палива.

✓ Інструкція про порядок приймання, транспортування, зберігання, відпуску та обліку нафти і нафтопродуктів на підприємствах і організаціях України, затвердженою наказом Мінекономіки, Мінтрансу та зв'язку, Держкомітету з питань технічного регулювання та споживчої політики від 20.05.2008 р. № 281 – встановлює вимоги до обліку та контролю за використанням палива у різних сферах діяльності.

✓ Нормативно-правові акти місцевих органів влади – можуть встановлювати вимоги щодо обліку палива, зокрема в аграрному секторі [2].

Облік ПММ ведеться для забезпечення контролю за їх використанням, розподілом та раціональним управлінням запасами в підприємстві. Форма і методи обліку можуть варіюватися залежно від типу підприємства і його потреб.

Основні форми обліку ПММ:

✓ Картковий облік: паливні картки видаються спеціально виділеним особам або водіям автотранспорту. На картці фіксуються дані про видання палива, відрахування щодо його використання та залишок на картках.

✓ Журнальний облік: передбачає ведення журналу, в якому реєструються всі операції з паливно-мастильними матеріалами – приймання, видачі, внесення залишків.

✓ Кількісний та вартісний облік: включає вимірювання кількості палива за допомогою датчиків на техніці або спеціальних мірних приладів. Такий облік ведеться у грошовому виразі.

Зазначені підходи є основою для організації обліку палива в Україні. Важливо ознайомитися з ними і дотримуватися вимог, щоб забезпечити правильний та ефективний облік ПММ. Нафтопродукти, такі як бензин, дизпаливо, олива, мастило, гальмівна рідина та присадки, відносяться до ПММ згідно з ДСТУ 3437-96 «Нафтопродукти». Придбання, транспортування, зберігання та облік цих продуктів регулюються Інструкцією № 281 [3]. Пунктом 10.3 цієї Інструкції передбачені різні варіанти відпуску нафтопродуктів: за готівку, платіжними картками, відомостями або талонами [3].

Впровадження системи управління паливом в аграрному секторі є ключовим етапом для забезпечення ефективного використання ресурсів, контролю витрат та запобігання можливим шахрайствам або втратам. Наведемо кроки, які використовують для успішного впровадження системи управління ПММ в аграрному секторі:

- ✓ Аналіз поточного стану управління ПММ на підприємстві.
- ✓ Визначення цілей - це може бути зменшення витрат на паливо, підвищення ефективності використання, запобігання крадіжкам.
- ✓ Вибір програмного забезпечення, що відповідає потребам і бюджету підприємства. Програма, яка дозволяє вести облік споживання палива, контролювати запаси та виконувати звітність.
- ✓ Моніторинг та аналіз даних, які надходять із системи управління паливом, для виявлення тенденцій, відхилень або можливостей щодо оптимізації його використання.

Моніторинг споживання палива в аграрному секторі є важливим елементом управління ресурсами та оптимізації витрат. Цей процес дозволяє контролювати кількість використаного палива, виявляти можливі проблеми або витрати, а також забезпечувати ефективне використання ресурсів. Для моніторингу споживання ПММ в аграрному секторі можна використовувати різні методи й інструменти [2].

Так, встановлення датчиків в баках для вимірювання рівня палива дозволяє автоматично вимірювати кількість палива, яке використовується на машинах або обладнанні. Інформація з датчиків може передаватися в систему управління паливом для подальшого аналізу. Ведення журналу обліку палива (працівники фіксують кількість палива, яке було заправлено та використано на кожному об'єкті або машині) – цей метод дозволяє отримати детальну інформацію про споживання палива.

Також для запобігання крадіжці палива на підприємстві встановлюють системи відеоспостереження на місцях зберігання ПММ, на заправних станціях та на транспортних засобах, що може допомогти виявити незаконні дії. Використання спеціальних технологій, таких як системи GPS для контролю за рухом транспортних засобів або системи вимірювання рівня палива у ємностях, може допомогти у виявленні крадіжок. Усі наведені способи дозволяють запобігти крадіжці палива на підприємстві. Важливо постійно вдосконалювати систему контролю щодо ПММ та вживати відповідні заходи безпеки.

Список використаних джерел:

1. Облік паливно-мастильних матеріалів. URL: <https://uteka.ua/ua/publication/commerce-12-xozyajstvennye-operacii-9-uchet-gsm> (дата звернення: 05.03.2024).
2. Качанова Н. С., Волощук Л. О. Особливості обліку та контролю використання паливних карток на автотранспортних підприємствах. - Київ, 2020. С. 122-125.
3. Інструкція про порядок приймання, транспортування, зберігання, відпуску та обліку нафти і нафтопродуктів на підприємствах і організаціях України. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/RE15496> (дата звернення: 05.03.2024).

Анотація: *the process of fuel accounting and control in the agricultural sector, which is of crucial importance for cost management, ensuring efficiency and compliance with regulatory acts, was investigated. Fuel and lubricants are key in energy and play an important role in meeting the energy needs of the agro-industrial complex. Various forms and methods of fuel and lubricant accounting are considered.*

Ключові слова: *fuel materials, energy sources, accounting forms, accounting methods, agricultural sector.*

Науковий керівник:

Мельник О.І.,

*кандидат економічних наук, доцент
кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК: 333.336,7

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ БАНКІВСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Корольов Роман Дмитрович,

здобувач вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування

*Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна*

Анотація: *Дослідження підкреслює важливість банківських послуг як ключового фактора для розвитку сільського господарства. Аналіз особливостей банківських операцій свідчить про їхню суттєву роль у забезпеченні фінансової стабільності та ефективного управління аграрним сектором. Доведено, що банківські операції в аграрному секторі мають значний вплив на його розвиток та стійкість у сучасних умовах.*

Ключові слова: *банківські операції, банківська система, сільське господарство, аграрний сектор, фінансова стійкість, управління.*

Банківські операції в аграрному секторі відіграють важливу роль у сприянні його розвитку та забезпеченні, у підсумку, стійкості економічного зростання країни. Сільське господарство є ключовим сегментом експорту вітчизняних товарів і потребує постійного доступу до фінансових ресурсів для свого подальшого розвитку. Банківські операції, такі як розрахунково-касове обслуговування, забезпечення доступу до електронних платіжних систем, а також консультаційна та фінансова підтримка, є важливими для аграрних підприємств. Дані послуги сприяють оптимізації фінансових операцій, полегшують процеси обліку та управління фінансами, що сприяє підвищенню ефективності вітчизняного виробництва та конкурентоспроможності аграрного сектору.

В сучасних умовах повномасштабного вторгнення і ведення бойових дій на території України економіка нашої держави перебуває в нестабільному стані. Існуючі проблеми пов'язані з недостатнім рівнем банківського кредитування суб'єктів аграрної сфери, обмеженою конкурентоспроможністю на світовому ринку аграрної продукції та недостатнім впровадженням інновацій у підприємствах аграрного сектору [1, 2].

Виконання банківських операцій у сільському господарстві України базується на ключових принципах, закріплених у законодавстві країни щодо банківської діяльності. Зокрема, важливою є законність та відповідність всіх проведених операцій правовим нормам [2].

Принцип незалежності банку забезпечує йому можливість самостійно вирішувати про здійснення операцій на основі наявних ресурсів; орієнтація на задоволення потреб клієнтів та досягнення взаємної вигоди є ще одним ключовим аспектом, що підтримує взаємодію між клієнтом та банком; а можливість вільного вибору банку для здійснення операцій дає клієнтам можливість обирати найбільш відповідні для них умови та сервіс, ці принципи формують основу ефективної роботи банківської системи в аграрному секторі [2].

В Україні здійснення банківських операцій в аграрному секторі має кілька ключових особливостей, представлених у таблиці 1.

Таблиця 1 – Особливості проведення банківських операцій в аграрному секторі економіки України

Назва банківської операції	Особливості проведення банківської операції для сільськогосподарських підприємств
Грошові перекази	Забезпечення швидких та ефективних переказів коштів між сільськогосподарськими підприємствами, постачальниками та іншими учасниками ланцюжка постачання.
Кредитування	Надання кредитів сільськогосподарським підприємствам для фінансування посівів, закупівлі обладнання та інших потреб, з урахуванням сезонності та специфіки ведення сільського господарства.
Вклади та депозити	Пропозиція спеціальних умов зберігання грошових коштів аграріїв, враховуючи їхні потреби у збереженні та прирості капіталу.
Експортно-імпортні операції	Підтримка зовнішньоекономічних операцій аграрного сектору, включаючи фінансові послуги з експорту та імпорту сільськогосподарської продукції.
Фінансовий консалтинг	Надання професійних консультацій щодо оптимізації фінансових операцій, управління ризиками та підвищення фінансової ефективності підприємств аграрної сфери.

Джерело: розроблено автором

Грошові перекази відображають потребу у швидких і безпечних транзакціях між різними учасниками сільськогосподарського ланцюжка постачання.

Кредитування є важливим інструментом для фінансування потреб сільськогосподарських підприємств, враховуючи їхню специфіку та сезонність, адже аграрії мають неоднакову потребу в грошах протягом року (найбільших сум кредитів сільськогосподарські товаровиробники потребують у першому і третьому кварталах року на посів і збір врожаю) [3, 4].

Вклади та депозити надають можливість аграріям зберігати та збільшувати свої фінансові ресурси з урахуванням їхніх потреб та вимог.

Експортно-імпортні операції спрямовані на підтримку зовнішньоекономічних взаємовідносин аграрного сектору та максимізацію його потенціалу на міжнародних ринках [3].

Нарешті, фінансовий консалтинг допомагає аграріям оптимізувати свої фінансові операції, управляти ризиками та досягати більшої ефективності у веденні бізнесу [3, 5].

В цілому, всі ці операції відображають важливі аспекти банківської діяльності, спрямовані на підтримку та розвиток аграрного сектору в Україні у сучасних умовах господарювання.

Отже, проведене дослідження підтверджує, що банківські операції у сільському господарстві України є важливим інструментом для підтримки та розвитку аграрної сфери. Вони базуються на ключових принципах, встановлених законодавством країни, таких як законність, незалежність банку, клієнтоцентристський підхід і можливість вільного вибору банку.

Основні види банківських операцій, які застосовуються для сільського господарства, включають грошові перекази, кредитування, вклади та депозити, експортно-імпортні операції та фінансовий консалтинг і спрямовані на забезпечення швидких та ефективних фінансових трансакцій між аграрними підприємствами, підтримку їхніх потреб у фінансуванні та розвитку, а також на підтримку зовнішньоекономічних відносин аграрного сектору.

Результати дослідження свідчать про важливість банківської діяльності у сільському господарстві як стимулюючого фактора для його розвитку та підвищення його конкурентоспроможності в сучасних умовах.

Список використаних джерел:

1. Бурковська А. В., Жигало В. І., Економічна сутність фінансових результатів діяльності для сільськогосподарських підприємств України. 2018. № 8. С. 29-36. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon_2018_8_5.
2. Халімон Т. М. Принципи (засади) організації та здійснення банківської діяльності. Прикарпатський юридичний вісник. 2018. Вип. 4(25). С. 24.
3. Безус Р. М., Маніло А. В. Особливості банківського фінансування аграрних підприємств. 2014. Агросвіт. № 1. URL: <https://dspace.dsau.dp.ua/bitstream/123456789/2696/1/7.pdf>.
4. Лункіна Т. І., Бурковська А. В., Гуліч К. О. Застосування фінансових технологій у банківській системі України. Вісник аграрної науки Причорномор'я. 2021. Вип. 2. С. 27-35.
5. Мірошник Р., Кухта І. Діджиталізація банківської системи України в сучасних умовах. Економіка та суспільство. 2023. №49. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-39>.

Abstract: *The study emphasizes the importance of banking services as a key factor for the development of agriculture. The analysis of banking operations highlights their significant role in ensuring financial stability and effective management of the agricultural sector. It is proven that banking operations in the agricultural sector have a considerable impact on its development and stability in modern conditions.*

Keywords: *banking operations, banking system, agriculture, agricultural sector, financial stability, management.*

Науковий керівник:
Бурковська А. В.,
канд. екон. наук, доцент, доцент
кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет

УДК 330.341:004.9.(477)

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Красноноженко Віталія Олегівна

здобувач вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та
страхування»

Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** Розглянуто особливості цифровізації та цифрової економіки. Визначено основні цілі України у розвитку економіки за допомогою цифрових технологій. Проаналізовано переваги та виклики цифрової економіки для держави та її громадян. Зазначено стан розвитку цифрової економіки в Україні та її перспективи.*

***Ключові слова:** цифрова економіка, цифровізація, держава, технології, розвиток, Україна.*

На сьогодні процес цифровізації відіграє значну роль у багатьох аспектах розвитку країни. Цифровізація є одним із інструментів економічного зростання будь-якої країни, завдяки тому, що підвищується ефективність, продуктивність та конкурентоздатність. Україна також на шляху стрімкої цифровізації, де має на меті міжнародне, європейське та регіональне співробітництво з метою інтеграції до ЄС, а також виходу на європейський і світовий ринок. До того ж за допомогою ефективного застосування інструментів цифрової економіки можливо забезпечити інформаційну безпеку та стабільність. Дані чинники викликають зацікавленість у вивченні питання стану та перспектив розвитку цифрової економіки на сьогодні в Україні [1].

Необхідно зазначити, що цифровою економікою називають тип економіки, де основними засобами виробництва є цифрові дані: числові, текстові тощо [2]. Цифровою економікою може бути не тільки ІТ-технології та наукові цифрові рішення, але й також електронна комерція, онлайн-послуги та результати діяльності цифровізованого підприємства [3].

Держава, бізнес, громадяни - споживачі цифрових технологій. Цифрова економіка проникає в усі галузі за всіма групами: державний і приватний; реальний, невиробничий і фінансовий; видобний, обробний та сфери послуг [2].

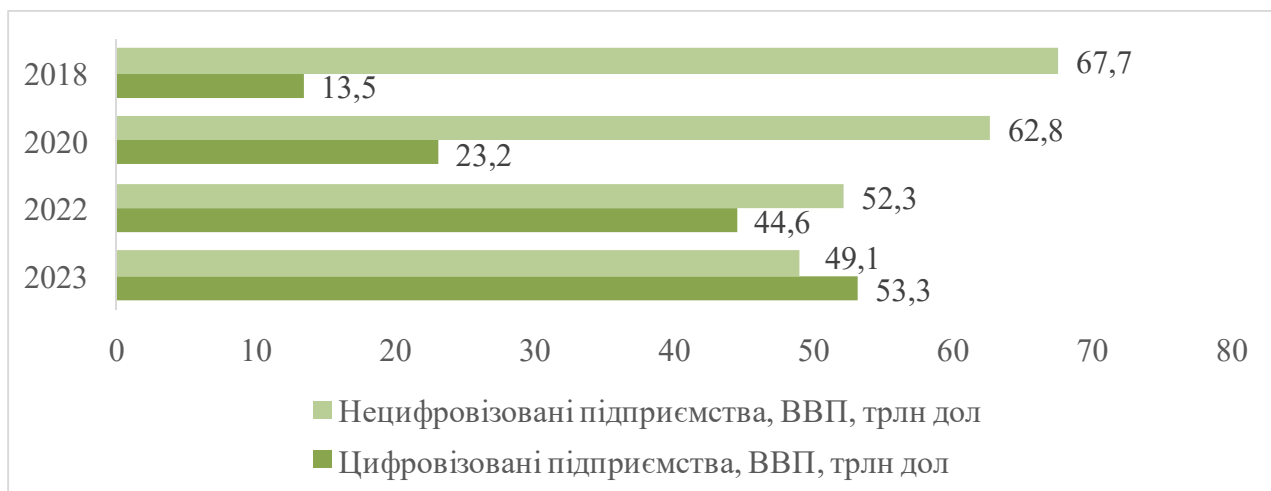
Цифровізація постає основним інструментом досягнення Україною стратегічної мети, яка полягає у збільшенні ВВП у вісім разів до 1 трлн. дол. у 2030Е. До того ж постає завдання забезпечити, щоб добробут, комфорт і якість життя українців були вище середнього показника європейського рівня. Виходячи з оцінки критичності та необхідності швидких і глибоких змін традиційних економічних структур, можна виділити два сценарії розвитку цифрової економіки України: інерційний (еволюційний) та цільовий

(форсований). У випадку впровадження інерційного сценарію економіка України залишатиметься неефективною, трудова міграція та «відтік мізків» триватимуть, українська продукція буде програвати у конкуренції на зовнішньому ринку, від сюди країна й надалі буде на краю цивілізації. Цільовий (форсований) сценарій передбачає перехід української економіки на цифрову протягом 3-5 років. У рамках реалізації цільової програми Україна до 2030 року перетвориться на європейського лідера у сфері інновацій та нових технологій, а також стане центром знань і створить максимально привабливі умови для розвитку людського потенціалу в регіоні [2].

Безумовно, як і будь-які зміни, цифровізація має два варіанти розвитку подій. Головним ризиком цифрової трансформації економіки є потенціал зростання безробіття. Масштабна цифровізація України призведе до того, що населення буде втрачати роботу у певних галузях, але саме цифровізація створює нові напрямки, які зрештою принесуть нові запити протягом кількох років (або місяців). А попит на «руки і мізки», що вказано у практиці промислової революції, значно більший, ніж у минулому періоді [2].

Для України не відставати у розвитку цифрової економіки від розвинених країн є важливим завданням. Прогнозується, що в найближчі десять років близько 70% створеної вартості залежатиме від цифрових продуктів. Якщо у 2018 році світовий ВВП цифрових підприємств становив 13,5 трлн доларів США, то у 2023 році прогнозувалося, що цей показник, сягне 53,3 трлн доларів США (майже в чотири рази вище), що становитиме більше половини світового номінального ВВП (рис. 1) [2].

Рисунок 1 – Цифровізовані підприємства у світовому ВВП

Джерело: побудовано автором на основі [2].

Цифрова економіка може забезпечити економічну стійкість та стати перевіреним джерелом надходжень від податків, адже вона не залежить від фізичних активів сильніше, аніж промисловість чи сільське господарство. До того ж в кризових умовах цифровий сектор найбільше вказує на свою стійкість. Початок війни на території України вказав на ІТ-індустрію, яка була одним із найбільш стабільних секторів економіки та єдиною галуззю, яка збільшила обсяги експорту у 2022 році [2].

Важливо вказати на певні досягнення у розвитку України в даній сфері. Відомо, що у січні 2024 року між Україною та Великою Британією запущено нову платформу для розвитку технологічної екосистеми «UK-Ukraine TechBridge». Її впровадили в межах проєкту Good Governance Fund «Ревіталізація бізнес-клімату в Україні», який фінансує UK International Development від уряду Великої Британії. Ця екосистема спрямована на об'єднання потенціалу українського ІТ-сектору та досвід британської технологічної індустрії для того, щоб запуснути та реалізувати масштабні спільні інноваційні проєкти, освітні програми в ІТ та сприяти розвитку торгівлі. Необхідно зазначити, що у контексті розвитку цифрової економіки в Україні це не єдина подія та було здійснено ще певний ряд заходів, що сприяють цифровізації країни у цілому [4].

Відповідно до цілей цифрової трансформації економіки в Україні на 2024 р., то важливим питанням є збільшення частки ІТ у ВВП країни до 10 %. До того ж це буде створювати гарні обставини для інвесторів такі як: відкритий ринок, прозора податкова та митна система, поліпшення пропозицій на ринку праці [4].

Отже, цифровий сектор економіки України в силах забезпечити стабільний стан країни та підвищення необхідних бюджетних надходжень, особливо у момент відбудови після війни. Стан і перспективи розвитку цифрової економіки в Україні вказують на значний потенціал країни у цьому напрямку. Ключовими напрямками для подальшого розвитку цифрової економіки в Україні є сприяння інноваціям, підтримка малого та середнього бізнесу у цифровій трансформації, підвищення кількості кваліфікованих кадрів у сфері ІТ, а також розвиток цифрової інфраструктури та кібербезпеки. З правильними стратегіями та інвестиціями, Україна може зайняти впевнену позицію на світовій арені цифрової економіки, сприяючи економічному зростанню та підвищенню якості життя громадян.

Список використаних джерел:

1. Сіренко Н.М., Малашенко О. О. (22-24 березня 2023 р.). Роль цифрових фінансів у зростанні ефективності і стимулюванні фінансових інновацій. Участь молоді у розбудові агропромислового комплексу України : матеріали студентської науково-теоретичної конференції. Миколаїв : МНАУ, 2023. С. 102-104.
2. Український інститут майбутнього. *Економічна стратегія України 2030*. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html#6-2-3> (дата звернення: 11.03.2024).
3. Вокс Україна. *Цифрова економіка України: основні фактори розвитку*. URL: <https://voxukraine.org/tsyfrova-ekonomika-ukrayiny-osnovni-factory-rozvytku> (дата звернення: 11.03.2024).
4. Міністерство цифрової трансформації України. *Потужне технологічне партнерство: Україна і Велика Британія запустили UK-Ukraine TechBridge*. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/potuzhne-tekhnologichne-partnerstvo-ukra...>

Abstract: Features of digitization and digital economy are considered. The main goals of Ukraine in the development of the economy with the help of digital technologies have been determined. The advantages and challenges of the digital economy for the state and its citizens are

analyzed. The state of development of the digital economy in Ukraine and its prospects are indicated.

Keywords: digital economy, digitalization, state, technologies, development, Ukraine.

Науковий керівник:

Сіренко Н. М.,

д-р екон. наук, професор,

*завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 004.9:336.741.242(477)

ЦИФРОВІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ВАЛЮТИ: ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Красноноженко Віталія Олегівна

здобувач вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та
страхування»

Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Нестерчук Тетяна Володимирівна

здобувач вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та
страхування»

Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** Зазначено основні законодавчі документи у регулюванні цифровою валютою центрального банку в Україні. Визначено сутність ЦВЦБ та її призначення. Розглянуто загальні результати першого тестування цифрової валюти центрального банку в Україні та основні аспекти проведення другого пілотного проєкту e-гривні. Продемонстровано перспективи впровадження цифрової гривні в Україні.*

***Ключові слова:** цифрова валюта, центральний банк, Україна, перспективи, цифровізація.*

Впровадження новітніх технологій у сучасне суспільство стимулює еволюцію фінансового сектору, що приводить до перегляду уявлень про гроші та фінанси, а нові можливості, що відкриваються, революціонізують економічні взаємини і трансформують способи фінансових операцій [1]. Однією з найсуттєвіших змін у фінансовій сфері є впровадження цифрової валюти центрального банку (ЦВЦБ або CBDC), які надають можливість проведення різноманітних платежів у електронному форматі, забезпечуючи швидкість, зручність та надійність операцій.

Цифрова валюта національного банку (ЦВНБ) наразі стала об'єктом масштабного інтересу з боку центральних банків, міжнародних організацій та фінансових експертів. Україна входить до трійки країн світу, які були першими, що почали досліджувати та випробовувати власну цифрову валюту. Національний банк України спеціалізується на розробці та вивченні аспектів,

пов'язаних з цифровими валютами. Аналізуючи законодавство, пов'язане з цією сферою, а саме ЗУ «Про платіжні послуги» [2] та ЗУ «Про Національний банк України» [3], можна зазначити, що цифрова валюта центрального банку України є електронною формою грошової одиниці України, а також законним платіжним засобом на території України. ЦВЦБ приймаються фізичними і юридичними особами для проведення платіжних операцій та розрахунків виключно у випадках, передбачених законодавством України. Додатково, порядок емісії, зберігання та погашення цифрових грошей, а також особливості проведення платіжних операцій з використанням цифрових грошей встановлюються нормативно-правовими актами Національного банку України.

Україна веде розробку своєї цифрової валюти, відомої як «е-гривня», що є частиною «Стратегії розвитку фінтеху в Україні до 2025 року» Центрального банку України щодо створення альтернативних шляхів для швидких та ефективних платежів, відповідно до сучасних тенденцій у фінансовій сфері. Вивчення можливостей впровадження цієї цифрової валюти почалося ще у 2016 році. Модель введення «е-гривні» передбачає, що ця валюта є еквівалентом готівки, тобто її можна обмінювати на готівкові або безготівкові кошти в співвідношенні 1:1 [4].

Перше тестування «е-гривні» проводилися у 2018 році у закритому середовищі, де випускалася обмежена кількість цифрової гривні для тестування операцій серед працівників Національного банку України та обраних компаній-учасників. Ці етапи дозволили перевірити технічну та організаційну готовність системи до публічного тестування та розгортання в реальних умовах.

Під час Пілотного проєкту «е-гривня» Національний банк України успішно тестував можливості використання цифрової валюти. Було відкрито 121 електронний гаманець, з яких 79 стали активними. Учасники здійснили 208 операцій переказу е-гривні на інші гаманці на суму 2117 гривень. Також, було проведено 82 операції поповнення е-гаманця через картку НПС «ПРОСТІР» на суму 5479 гривень. Проєкт підтвердив можливості створення та використання електронних гаманців, але для широкого впровадження «е-гривні» необхідно розвивати платіжну інфраструктуру та підвищувати обізнаність громадян щодо переваг цифрової валюти [5].

У 2021 році Національний банк України опитав 100 експертів фінансового ринку щодо впровадження е-гривні. Опитувальник мав 30 питань, що стосувалися загальних аспектів та сценаріїв використання цифрової валюти. Результати показали, що експерти вважають е-гривню перспективною для безготівкових платежів, особливо в межах України. Вони також високо оцінили можливість миттєвих переказів між гаманцями та бачать її як альтернативу електронним грошам. Більшість експертів підтримують ідею дворівневої моделі, де Національний банк виступає як емітент та оператор, а учасники ринку виконують інші функції. Також вони відзначають, що е-гривня може мати широке застосування в різних сферах, включаючи банки, фінансові компанії та фізичних осіб [6].

На основі результатів першого тестування е-гривні та експертної думки щодо впровадження цифрової валюти центрального банку в Україні можна виділити її загальні перспективи (рис.1).

Рисунок 1 – Перспективи впровадження е-гривні в Україні.

Джерело: сформовано авторами

Отже, цифровізація національної валюти в Україні, має значний потенціал та перспективи для економіки та суспільства в цілому. Впровадження е-гривні може сприяти модернізації фінансової системи України, роблячи її більш ефективною, доступною та прозорою, при цьому стимулювати економічний розвиток країни. Е-гривня може зробити фінансові послуги більш доступними для всіх верств населення, включаючи тих, хто має обмежений доступ до традиційних банківських послуг. Також електронні платежі за допомогою е-гривні можуть знизити витрати на операції, а використання цифрових технологій, таких як блокчейн, може зробити е-гривню більш прозорою та безпечною, що допоможе у запобіганні корупції та фінансовому злочину.

Загалом, цифрова валюта центрального банку може бути однією із методів диджиталізації фінансового сектору в Україні, але впровадження такої інноваційної розробки вимагає ретельного планування, технічних знань та широкої підтримки всіх зацікавлених сторін, а також слід пам'ятати про можливі загрози та перешкоди, задля успішного функціонування е-гривні на фінансовому ринку країни.

Список використаних джерел:

1. Сіренко Н.М., Малашенко О. О. Роль цифрових фінансів у зростанні ефективності і стимулюванні фінансових інновацій. Участь молоді у розбудові агропромислового комплексу України : матеріали студентської науково-теоретичної конференції. (22-24 березня 2023 р.). Миколаїв : МНАУ, 2023. С. 102-104.
2. Про платіжні послуги: Закон України від 30.06.2021 № 1591-IX. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>.
3. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>.
4. Національний банк України. *Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-rozvitku-fintehu-v-ukrayini-do-2025-roku>.
5. Аналітична записка за результатами пілотного проекту «е-гривня». *Національний банк України*. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Analitichna_zapiska_E-grivnya.pdf.

6. Результати опитування щодо можливості запровадження е-гривні. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/E-hryvnya_2021.pdf.

Abstract: *The main legislative documents in the regulation of the digital currency of the central bank in Ukraine are indicated. The essence of TsVTSB and its purpose have been determined. The general results of the first testing of the digital currency of the central bank in Ukraine and the main aspects of the second e-hryvnia pilot project were considered. The prospects for the introduction of the digital hryvnia in Ukraine were demonstrated.*

Keywords: *digital currency, central bank, Ukraine, prospects, digitalization.*

Науковий керівник:

Боднар О.А.

*канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,*

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 338.22:330.16

ПРИКЛАДИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Левицька Анна Олегівна,

здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *розглянуто розвиток корпоративної соціальної відповідальності бізнес-структур в Україні; конкретизовано розробку моделей корпоративної соціальної відповідальності, наведено декілька прикладів соціальної відповідальності в країні.*

Ключові слова: *корпоративна соціальна відповідальність, бізнес, компанія.*

Розвиток українського бізнесу та інтеграція України у світову економічну систему ставить перед українськими компаніями нові питання, одне з яких стосується корпоративної соціальної відповідальності. Сьогодні соціально відповідальне ведення бізнесу є загальноприйнятим правилом, якого дотримуються багато великих, середніх і навіть малих та середніх підприємств у всьому світі. Корпоративна соціальна відповідальність в Україні все ще перебуває на початковому етапі свого розвитку. Успішний соціально відповідальний бізнес забезпечить сталий соціально-економічний розвиток України. [1].

Розв'язання цих проблем залежить від свідомої дії та сфери діяльності кожної людини. Корпоративний сектор не є винятком, він демонструє зразкову соціально відповідальну позицію через свідоме виробництво, мінімізацію впливу на довкілля, відповідальне ставлення до споживачів, просування соціально відповідального ставлення в суспільстві та активну участь у вирішенні важливих соціальних проблем. Це бажаний внесок кожного бізнесу у

розв'язання серйозних проблем. Соціальна відповідальність є інструментом для досягнення цих важливих соціальних результатів у бізнес-секторі.

Під соціальною відповідальністю слід розуміти добровільну реакцію компанії на соціальні проблеми суспільства. Реакція може проявлятися у вигляді відповідального ставлення до виробництва та дотримання законодавства, а може бути активною у вигляді спонсорства та допомоги людям які цього потребують. На перший погляд, така діяльність не здається перспективною для компаній. Адже їм потрібно витратити час на пошук шляхів участі в соціальній допомозі та витратити кошти на реалізацію своїх планів.

Корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) – це управлінська концепція, яка дозволяє компаніям інтегрувати соціальні та екологічні питання у свої бізнес-операції та взаємодіяти зі своїми зацікавленими сторонами. У сучасному соціально свідомому середовищі працівники та клієнти цінують компанії, які надають пріоритет соціальній відповідальності, і витрачають гроші на них.

Звичайно, основна проблема полягає в максимізації прибутку, але не слід вважати, що соціальна відповідальність не приносить матеріальної вигоди. Завоювавши довіру громадськості до своїх продуктів і послуг, компанія може збільшити свої продажі, а отже, і прибутки. Корпоративна соціальна відповідальність є проявом нормальної діяльності комерційного підприємства. Буде компанія соціально відповідальною чи ні, залежить від її моральних принципів і переконань.

Розробкою моделей корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) вже давно займається низка дослідників. Філософське, інституційне та організаційне бачення моделі соціальної відповідальності виокремлювали С. Вартік та П. Кохан. Рівень прийняття корпоративної соціальної відповідальності та її ефективність для компаній досліджували Д. Свонсон та Д. Вуд, які виокремили принципи, процеси та результати. Це не часто відчувають компанії, які працюють у країнах, які розвиваються. Вагомий внесок у розвиток теорії корпоративної соціальної відповідальності зробили вітчизняні науковці, зокрема Н. Бібік, О. Карпенко, А. Колото, Н. Правдюк та ін.

Найбільш визнаними у діловому світі та бізнес-середовищі є підприємства, місією яких є покращення якості життя в суспільстві через реалізацію бізнес-ідей. Такі ідеї часто спрямовані на досягнення сталого розвитку через активне використання економічно обґрунтованих інновацій, водночас розширюючи доступ до якісних товарів, робіт та послуг для членів суспільства. Тому корпоративна діяльність має бути спрямована на дотримання відповідального підходу до організації та ведення бізнесу, беручи до уваги концепцію корпоративної соціальної відповідальності як ключову стратегію [2].

Ще одним способом розв'язання соціальних проблем є створення соціальних підприємств. Варто зазначити, що соціальна відповідальність і соціальне підприємництво – це не одне й те саме. Основна відмінність полягає в місії. Коли компанія виконує свою соціальну відповідальність, вона не відмовляється від своєї основної мети-максимізації прибутку. З іншого боку,

соціальні підприємства створюються лише з благородних мотивів, і їхня головна мета – розв’язувати соціальні проблеми. Корпоративна соціальна відповідальність є проявом нормальної діяльності комерційних підприємств. Буде компанія соціально відповідальною чи ні, залежить від її моральних принципів і переконань.

А що ж з приводу прикладів соціальної відповідальності на практиці? Які компанії є соціально відповідальними, а які ні? Наприклад, Coca-Cola та українська компанія «Оболонь». Про ці компанії можна сказати, що вони є соціально відповідальними. Безвідходне виробництво також відіграє особливу роль. Однією з цілей компанії є ефективне використання пакувальних матеріалів, включаючи повну переробку та збільшення повторного використання. Метою компанії - відновити та переробити 100% власних еквівалентів упаковки на ринку. У 2019 році 35% всієї упаковки на ринку було відновлено та перероблено.

«Оболонь» – це провідна соціально відповідальна компанія в Україні. Компанія вирішила зосередитися на актуальних для України питаннях підтримки збройних сил, розвитку освіти та спорту. Компанія підтримує футбольний клуб «Оболонь Бровар». Наразі команда гравців представляє Київ у матчах Першої Ліги національного чемпіонату країни. З часу свого заснування він також долучився до видання понад 200 підручників, посібників, довідників, романів, наукової, історичної та дитячої літератури.

Серед українських соціальних підприємств – ресторан громадського харчування Urban Space 100, пекарня «Горіховий дім» та громадська організація «Дивовижні».

Пекарня «Горіховий дім» спочатку була не урядовою організацією, яка підтримувала жінок з житловими та особистими проблемами. Організація фінансувалася за рахунок державного гранту. Однак засновники організації вирішили створити компанію з випікання різноманітної випічки та інвестувати отримані кошти у продовження роботи організації. Таким чином, проблема інвестицій була вирішена, і організація стала менш залежною від державної допомоги. Це гарний приклад успішного соціального підприємства.[3].

Корпоративною соціальною відповідальністю і стратегією сталого розвитку є невід’ємною частиною ДНК L'Oréal. L'ORÉAL має програми, спрямовані на підтримку жінок і визнання їхньої ролі в суспільстві. Вона підтримує громади під час пандемій і робить конкретні кроки для вирішення серйозних екологічних і соціальних проблем. У 2020 році L'ORÉAL втретє присуджено Премію Україна-L'ORÉAL-ЮНЕСКО «Жінки в науці», яка має на меті відзначити молодих жінок-науковців та заохотити жінок обирати наукову професію. Четвертий сезон освітня програма «Краса для всіх» від L'ORÉAL в Україні у партнерстві із фондом ООН у галузі народонаселення (UNFPA) допомагає жінкам, які постраждали від домашнього та гендерно зумовленого насильства, безкоштовно освоїти професію перукаря. У межах боротьби з Covid-19 L'Oréal Україна також передала понад 100000 одиниць продукції, включаючи спиртові гелі для дезінфекції рук, лікарням, аптекам та продовольчим мережам.

Ще одним прикладом соціальної відповідальності підприємства в Україні є «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» – полягає у створенні умов для підвищення рівня життя працівників та їхніх родин, а також громади та суспільства в цілому, з постійним фокусом на етичному веденні бізнесу та внеску в економічний розвиток. Діяльність компанії, як і багатьох учасників рейтингу, містить посилення на принципи сталого розвитку ООН. Серед повсякденної діяльності включає виявлення ризиків та запобігання негативним наслідкам; забезпечення екологічних, соціальних та економічних стандартів якості для мінімізації репутаційних та комерційних ризиків; мінімізацію впливу непередбачуваних витрат, які можуть виникнути через коливання цін на енергоносії та сировину [4].

Іншими словами, соціальна свідомість є дуже важливою темою сьогодні. Важливо, щоб вона проявлялася і в бізнес-секторі. Звичайно, бізнес-сектор сам по собі не може вирішити всі нагальні проблеми суспільства. Але за такими напрямками, як корпоративна соціальна відповідальність та соціальне підприємництво – майбутнє бізнесу. Такі заходи допоможуть вирішити багато соціальних проблем і є важливим кроком у розвитку України та українського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Комаров К.В., Ковальчук Н.В. Соціальна відповідальність як складова стратегії бізнесу на підприємствах України. URL: <http://surl.li/hehyr>.
2. Фролова Л.В., Єрмак С.О. Розвиток корпоративної соціальної відповідальності серед бізнес-структур України. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». URL: <http://surl.li/rxleh>.
3. Малець Д.Р. Соціальна відповідальність підприємств та соціальне підприємництво як майбутнє підприємницької сфери. URL: <http://surl.li/rxlgs>.
4. Топ-25 найкращих програм КСВ. URL: <http://surl.li/rxlho>.
5. Сіренко Н. М., Бурковська А. В., Лункіна Т. І. Інституціональне забезпечення локальної соціальної відповідальності суб'єктів аграрного сектора економіки. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. Т. 1. № 32, 2020. С. 536-544.

***Abstract:** This thesis considered the development of corporate social responsibility of business structures in Ukraine, specified the development of models of corporate social responsibility. Several examples of social responsibility in the country were given.*

***Key words:** corporate social responsibility, business, company.*

Науковий керівник:

Мікуляк К.А.,

асистент

*кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет*

**УНІВЕРСИТЕТ ТРЕТЬОГО ВІКУ ЯК ВИД НЕФОРМАЛЬНОЇ
ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Литвиненко Світлана Віталіївна,

здобувач вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: тези присвячені опису проблем і труднощів, які виникають в результаті виходу людиною на пенсію і набуття статусу «людина похилого віку». Також означено особливості Університет третього віку як виду неформальної освіти в умовах воєнного стану.

Ключові слова: освіта, навчання, люди похилого віку, пенсіонери, університет третього віку.

За останній час у більшості країн світу значно змінилась демографічна структура населення, її вікова складова. Якщо раніше вона мала вигляд піраміди, то сьогодні більше нагадує колону, для якої характерна менша чисельність дітей, осіб молодого і зрілого віку, однак висока чисельність осіб, які відносяться до старших вікових груп.

Останні дані демографічного прогнозу свідчать про невпинне зростання чисельності осіб, які досягли похилого віку. Згідно зі статистичними даними, «сьогодні кожний п'ятий житель України досяг 60-річного віку. Згідно з даними соціально-демографічного прогнозу число людей 65 років і старших, котрі у 1994 р. складали 14%, у 2025 р. – збільшиться до 21%» [1].

Практика показує, що актуалізовується питання вивчення не лише соціальних, медичних, але і психологічних аспектів проблеми похилого віку, особливо сьогодні, коли Україна переживає складний період воєнного стану.

На жаль, зараз люди похилого віку вимушені самотійно вирішувати свої проблеми, однак, ми не можемо сприймати стару людину, як ізольовану особистість. Навпаки, те, якою вона є на сьогодні відображається її багатоаспектним і багатошаровим становленням особистості. Особистість – основа існування будь-якого суспільства, яка впливає на становлення поведінки людини в процесі старіння. У процесі життя, кожна людина вступає в контакти з оточуючими її людьми, створюючи або короткострокові, або довготермінові зв'язки, підтримує їх або відкидає. У ході розвитку таких контактів виникає довіра, приязнь, або недовіра і ворожість. На третьому етапі життєвого циклу людини, а саме в старості, у людини з'являється шанс правильно пройти цей віковий поріг, у неї є можливість знову придбати втрачену гармонію, відчуття задоволеності життя, причому на більш високому рівні.

Соціальна політика повинна реагувати на швидкі темпи зростання чисельності людей похилого віку і водночас виникає необхідність докорінної зміни методологічного підходу до найбільш соціально незахищеної категорії суспільства, особливо зараз, в умовах воєнного стану.

Варто зазначити, що процес старіння певних груп населення й індивідів відбувається нерівномірно і неоднаково. Таким чином, описуючи основні характеристики такої соціально-демографічної категорії населення, як люди похилого віку, необхідно брати до уваги вікові особливості безпосередньо у середині самої вікової групи людей.

Згідно з відомою класифікацією Всесвітньої організації Охорони здоров'я, до людей літнього віку відносять населення у віці від 60 - 74 роки, 75 - 89 років - старе населення, а 90 років і більше – довгожителі [2].

Як відомо, людьми похилого віку зазвичай називають людей, що вийшли на пенсію або досягли пенсійного віку. Однак, це вимірювання не може бути універсальним, оскільки пенсійний вік у різних країнах відрізняється. Наприклад, жінки, як правило, ідуть на пенсію раніше, ніж чоловіки. Це додає складності точно визначати пенсійний вік і своєю чергою – людину похилого віку.

Проблеми особистісного розвитку в період похилого віку і старості досліджували закордонні науковці, а саме: Е. Еріксон, К. Юнг, зокрема, Н. Андрєєв, С. Піняєва розглядали питання особистісного і професійного розвитку людей зрілого віку. Особливості особистісних змін людей похилого віку та проблеми їх життєвого шляху проаналізовано у роботах Н. Логінової, Г. Томе.

У даний час швидкість розвитку суспільства настільки стрімка, що людина пенсійного віку постійно стикається із ситуаціями, яких не було у минулому. Тим більше зміни, які виникли внаслідок військових дій на території України, змушують людей похилого віку навчатися швидко орієнтуватися в суспільстві, щоб розуміти сьогоденні реалії, пенсіонер має постійно підвищувати рівень своїх знань та обізнаності, налагоджувати нові суспільні зв'язки, вміти пристосовуватись до реалій життя. Саме в цьому напрямку створюються альтернативні форми навчання, гуртки, курси для пенсіонерів.

Вперше в країнах Європи в межах навчальних закладах вищої школи поступово почали створюватися спеціальні факультети для людей пенсійного віку, які навчались за розробленими для них інтегрованими програмами, що надавали можливість прослуховувати курс лекцій разом зі студентами звичайних дисциплін. Пізніше школи для навчання людей похилого віку почали створювати недержавні організації, центри місцевого самоврядування, центри здоров'я тощо. Такі форми освіти почали називатись університетами третього віку (УТВ), що згодом об'єдналися в Міжнародну асоціацію університетів третього віку.

Основною метою діяльності УТВ є надання можливості людям похилого віку оволодіти додатковими уміннями, знаннями, навичками, що полегшать їхню інтеграцію та адаптацію в суспільстві. Навчання в УТВ сприяє активізації креативності, інтересів, захоплень, що безумовно, може зробити значний внесок у збагачення духовного життя конкретної особистості та суспільства в цілому. При створенні УТВ керувалися положенням про те, що будь-яка освітня діяльність дає пенсіонерам нові для них знання, уміння, сприяє

розвитку нових навичок, дає розуміння можливостей реалізації духовних і фізичних резервів організму, що забезпечує активне довголіття.

Крім того, в УТВ створюється середовище соціального спілкування, умови для прояву взаємодопомоги та взаємопідтримки один одного. При створенні УТВ, бралися до уваги дані багатьох досліджень і емпіричних висновків, що свідчать про те, що пенсіонери (у будь-якому віковому періоді) мають здатність і готовність до удосконалення своїх знань, одержання і засвоєння нової інформації, і навіть, освітніх програм у великих обсягах.

Основним фактором мотивації участі в діяльності УТВ було одержання нових знань пенсіонерами, сподівання, що ці знання допоможуть продовжити активний період життя людини, а також можливість спілкування і набуття нових знайомих. У більшості слухачів-студентів УТВ під час навчання, змінилося ставлення до свого здоров'я, сформувався розуміння того, що здоровий спосіб життя реально його підтримує, поліпшує самопочуття, розширилось поняття цінності власного життя.

Програма базувалась на законодавчо-нормативних документах, які забезпечують реалізацію прав людини на освіту незалежно від її віку, можливість розвитку особистості, задоволення її духовних потреб, зайнятість у сфері праці чи використання професійного досвіду.

Варто зауважити, що в основі навчання пенсіонерів за програмою лежить ідея інтеграції формальної та неформальної освіти. Навчання завершується врученням сертифікатів. В Україні забезпечення сертифікатами людей похилого віку, які пройшли навчання, взяли на себе територіальні центри соціального обслуговування, громадські організації, навчальні центри. Зміст навчання за програмою побудований на врахуванні інтересів слухачів і об'єднує численну кількість напрямків: природознавство, іноземні мови, прикладне мистецтво, історія, краєзнавство, література, психологія, фізичне удосконалення, оздоровлення, інформаційні технології, електронні засоби спілкування тощо. Але варто зазначити, що особливе місце серед зацікавленості у слухачів УТВ займає напрям, що охоплює навчання інформаційним технологіям, адже пенсіонери також бажають знати та вміти користуватись останніми новітніми впровадженнями в галузі комп'ютерно-інформаційних технологій.

У Миколаєві вперше від початку введення воєнного стану відкрив двері Університет третього віку. У 2023 році на навчання записалися 317 слухачів. Філії університету вже працюють в кожному районі міста Миколаєва і дають можливість навчатися «студентам» від 60 років. Заняття проходять на базі відділень денного перебування міського територіального центру соціального обслуговування в кожному районі міста Миколаєва. В УТВ слухачі можуть обрати напрям навчання за власними вподобаннями, а саме: «Філологічний», «Культурно-дозвілева діяльність та рукоділля», «Соціально-психологічний», «Літературно-музичний», «Комп'ютерно-інформаційний», «Здоровий спосіб життя» [3].

Найбільша кількість пенсіонерів, які навчаються, зосереджена у Корабельному районі, а саме, там отримують для себе нові знання, вміння та навички біля третини всіх зареєстрованих.

Заняття триватимуть до травня, після чого відбудеться випускний з врученням сертифікатів про закінчення. За бажанням студенти можуть залишитися на другий рік і повторно пройти курс. Також можуть пропонувати окремі теми для вивчення, їх зацікавив якийсь конкретний матеріал.

Отже, у роботі розкрито особистості людини похилого віку, проблеми, що виникають після виходу на пенсію, труднощі, з якими вони стикаються, особливо в період воєнного стану. Як одним з видів неформальної освіти в умовах воєнного стану є Університет третього віку, що дає можливість людям похилого віку розвиватися, навчатися, налагоджувати нові продуктивні соціальні зв'язки, вміти шукати внутрішні та зовнішні ресурси для вирішення особистісних проблем.

Список використаних джерел:

1. Україні загрожує демографічна криза: як скорочується чисельність населення. URL: <http://surl.li/fewde>.
2. Визначення віку, з якого особа може вважатися особою похилого віку: огляд міжнародного досвіду. URL: <https://osvita.ua/sociology/29813/>.
3. У Миколаєві відкрився Університет третього віку, де навчаються студенти від 60 років. URL: <http://surl.li/rxknk>.

***Abstract:** theses are devoted to the description of problems and difficulties that arise as a result of a person's retirement and acquisition of the status of «elderly». The peculiarities of the University of the Third Age as a type of informal education in the conditions of martial law are also defined.*

***Key words:** enlightenment, knowledge, people of late age, pensioners, university of the third century.*

Науковий керівник:

Мікуляк К. А.,

асистент

*кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 338.43:336.22

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Литвиненко Світлана Віталіївна,

здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** тези присвячені опису проблем і особливостей оподаткування фермерських господарств в умовах воєнного стану в Україні.*

Ключові слова: податки, фермерське господарство, оподаткування.

Початок повномасштабного військового вторгнення на територію України, приніс багато випробовувань для фермерських господарств, які в свою чергу зазнали і до цих пір зазнають колосальних збитків. Серед найболючіших варто назвати: вбиті чи поранені керівники або працівники, пошкоджене або знищене майно чи продукція, заміновані території, втрата торгових зв'язків тощо.

Закон України «Про фермерське господарство» від 2003 року визначає, що «фермерське господарство є формою підприємницької діяльності громадян, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, здійснювати її переробку та реалізацію з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм у власність та/або користування, у тому числі в оренду, для ведення фермерського господарства, товарного сільськогосподарського виробництва, особистого селянського господарства» [6].

Вказаний Закон України «визначає правові, економічні та соціальні засади створення та діяльності фермерських господарств як прогресивної форми підприємницької діяльності громадян у галузі сільського господарства України» [6].

Згідно Закону України, «фермерське господарство підлягає державній реєстрації як юридична особа або фізична особа – підприємець. Фермерське господарство діє на основі установчого документа (для юридичної особи – статуту, для господарства без статусу юридичної особи – договору (декларації) про створення фермерського господарства)» [6].

Податковим кодексом України визначено дві системи оподаткування фізичних осіб-підприємств, а саме: спрощена і загальна системи. Якщо постав вибір, то варто розрахувати податкове навантаження в цих системах оподаткування, і обрати ту, де таке навантаження є найнижчим. Можна зазначити, що в Україні незалежно від форми підприємницької діяльності, фермерські господарства можуть бути платниками ПДВ. Оподаткування фермерських господарств як фізичних осіб в нашій державі також передбачає використання спрощеної системи. У такому випадку потрібно сплачувати єдиний податок і єдиний соціальний внесок. Для фермерських господарств створено можливість обирати одну з чотирьох груп платників єдиного податку [8].

Якщо фермерські господарства діють як юридичні особи, то вони також мають можливість обирати з двох систем оподаткування: загальної чи спрощеної. У більшій мірі загальну систему оподаткування використовують фермерські господарства, які мають суттєві витрати. Базою оподаткування тут виступає чистий дохід. Зрозуміло, що чим більші витрати, тим менший податок на прибуток. Варто зауважити, якщо річний дохід підприємства становить менше, ніж 20 млн грн, то декларацію на прибуток потрібно подавати один раз на рік, в іншому випадку — щоквартально. На спрощеній системі фермерські господарства звільнені від сплати певних податків і зборів. Однак, треба

розуміти, якщо підприємство не відповідає критеріям спрощеної системи за [Податковим кодексом](#) України, то загальна система – це єдиний варіант для такого фермерського господарства [8].

В умовах військового стану в Україні фермерське господарство зіткнулося з двома основними проблемами – доступом до пільгового фінансування, та низькою рентабельністю виробництва зернових і олійних культур через експортні обмеження. Ці проблеми постали особливо гостро для малих фермерів.

Нині «Світовий банк розгортає впровадження нового проєкту підтримки українських фермерських господарств. Його коротка назва ARISE - «Екстрений проєкт надання інклюзивної підтримки для відновлення сільського господарства України». Проєкт нарощує фінансову підтримку сільськогосподарських товаровиробників, у тому числі малих фермерських господарств. Впродовж наступних двох років ARISE покращить доступ до пільгового фінансування та грантів для приблизно 90 тисяч фермерів. Проєкт також підтримує зусилля фермерів, які переходять до вирощування культур із високою доданою вартістю» [1].

У свою чергу, український уряд також підтримує фермерські господарства, наприклад, «фермерські господарства з площею до 120 гектарів на деокупованих територіях зможуть отримати 8 тисяч гривень на гектар допомоги від уряду України» [2].

Також звільнено від оподаткування заміновані та окуповані ділянки. Законом України від 11.04.2023 № 3050 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо звільнення від сплати екологічного податку, плати за землю та податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за знищене чи пошкоджене нерухоме майно» [3], починаючи з «1 січня 2023 р. не нараховується та не сплачується екологічний податок за об'єкти оподаткування, що знаходяться на земельних ділянках, забруднених вибухонебезпечними предметами, або які були визнані потенційно забрудненими вибухонебезпечними предметами. Окрім того, починаючи з 2022 р., не нараховують та не сплачують плату за землю (земельний податок та/або орендна плата) власники та користувачі земельних ділянок, які: перебувають у консервації; забруднені вибухонебезпечними предметами; розташовані на територіях, на яких ведуться (велися) активні бойові дії або тимчасово окупованих територіях; непридатні для використання у зв'язку з потенційною загрозою їхнього забруднення вибухонебезпечними предметами» [7].

В Україні «відновлено передбачені державою додаткові стимули для створення та розвитку СФГ (сімейного фермерського господарства) без створення юридичної особи, які були призупинені» [7]. Міністерство аграрної політики та продовольства України «спрямувало на позабюджетний рахунок 1,9 млн грн, щоб сплатити компенсацію сімейним фермерським господарствам, які є платниками єдиного соціального внеску. Це обов'язковий платіж соціального страхування, який здійснюється роботодавцями за своїх працівників. Кошти вже отримали на свої персоналізовані рахунки 170 членів

СФГ. Це доплати за підсумками попереднього року та за I квартал 2023 року» [4].

У 2024 році Міністерство аграрної політики та продовольства України анонсували «фінансову підтримку фермерських господарств для провадження виробничої діяльності та диверсифікації виробництва надається у розмірі, що не перевищує один мільйон гривень, із забезпеченням виконання зобов'язання щодо повернення бюджетних коштів» [5].

Отже, було проаналізовано особливості оподаткування фермерських господарств в період військового стану, деякі зміни та державну підтримку таких суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел:

1. Україна: Підтримка малих фермерів під час війни [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.worldbank.org/uk/news/feature/2023/10/30/ukraine-supporting-small-farms-amidst-war>
2. Уряд розширив підтримку невеликих фермерських господарств на деокупованих територіях [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.epravda.com.ua/news/2024/03/15/711230/>
3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо звільнення від сплати екологічного податку, плати за землю та податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за знищене чи пошкоджене нерухоме майно : Закон України від 11.04.2023 № 3050 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3050-20#Text>
4. 170 сімейних фермерських господарств отримали компенсацію ЄСВ від держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://landlord.ua/news/170-simeinykh-fermerskykh-hospodarstv-otrymaly-kompensatsiiu-iesv-vid-derzhavy/>
5. Підтримка агробізнесу: які програми доступні у 2024 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://suspilne.media/689452-pidtrimka-agrobiznesu-na-cerkasini-aki-programi-dostupni-u-2024-roci/>
6. Закон України «Про фермерське господарство» [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text>
7. Ключові політики та заходи для підтримки аграрного сектору України в умовах воєнного стану [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/klyuchovi-polityky-ta-zakhody-dlya-pidtrymky-ahrarnoho-sektoru-ukrayiny-v>
8. Оподаткування фермерських господарств в Україні у 2023 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://agroapp.com.ua/uk/blog/opodatkovannya-fermerskix-gospodarstv-v-ukraini-u-2023/>

Annotation: *theses are devoted to the description of the problems and peculiarities of taxation of farms in the conditions of martial law in Ukraine.*

Keywords: *taxes, farming, taxation.*

Науковий керівник:

Сіренко Н.М. ,

*завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
доктор економічних наук, професор*

ПРОБЛЕМИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ТА НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Максименко Віталіна Андріївна,

здобувач вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** у роботі розглянуто проблеми, пов'язані з масовим вимушеним переселенням населення України, з'ясовано причину збільшення чисельності внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Запропоновано шляхи подолання наслідків збройного конфлікту для населення України.*

***Ключові слова:** внутрішньо переміщені особи (ВПО), зубожіння, проблеми вимушеного переселення, виплати для ВПО, політика підтримки.*

Через повномасштабне вторгнення РФ на територію України, перед нашою державою постало серйозне питання щодо внутрішньо переміщених осіб (ВПО), що призвело до зубожіння населення, вимушеного переміщення, безробіття, втрати житла і працездатності, позбавлення власних фінансових ресурсів. Оскільки військові дії тривають, чисельність та склад ВПО постійно змінюються. Першочерговим завданням держави є розв'язання цієї проблеми.

Згідно з визначенням ООН, внутрішньо переміщені особи - це люди, які були вимушені залишити свої домівки чи постійні місця проживання, зокрема, щоб уникнути наслідків збройного конфлікту, загального насильства чи порушень прав людини, але при цьому не перетнули офіційно визнаних міждержавних кордонів [1].

Наслідком збройного конфлікту є руйнування інфраструктури, що призводить до перебоїв з постачанням електрики, газу та нестачі чистої води. Там, де постійні обстріли, жителі міст останнім часом майже постійно проводять час у притулках і підвалах, часто неопалюваних і без електрики. Без їжі, води та основних засобів гігієни. Для сімей без годувальника, чи самотніх людей похилого віку у сільській місцевості стає все важче виживати, оскільки зубожіння, спричинене війною, вдарило по них найсильніше [2].

Науковець А. Л. Клименко дослідила зубожіння населення України: причини, наслідки та шляхи його подолання вона стверджувала що зубожіння – це вищий ступінь бідності. Отже, зубожіння варто розглядати як найнижчий рівень бідності, коли більшість населення не здатна забезпечити себе навіть мінімальними суспільно необхідними потребами за рахунок власних фінансових ресурсів [3]. Чисельність ВПО за оцінками Міжнародної організації з міграції представлено на рис. 1.

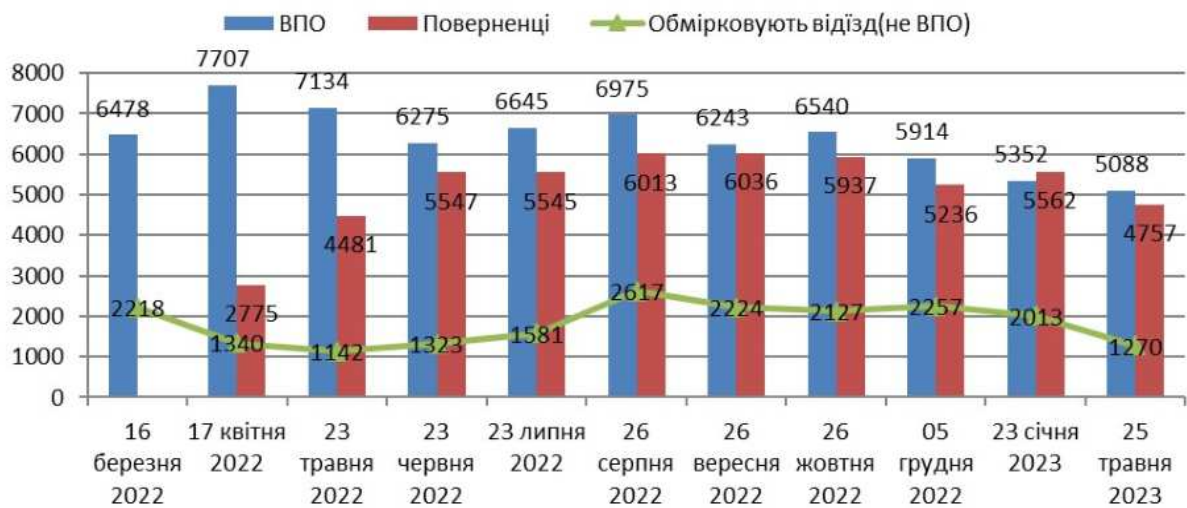

Рисунок 1 – Чисельність ВПО за оцінками Міжнародної організації з міграції, тис. осіб

Джерело: побудовано автором із застосуванням [4]

Проблеми, пов'язані з масовим вимушеним переселенням, вимагають від держави та громад, де мешкають та повертаються внутрішньо переміщені особи, значних зусиль щодо їхньої адаптації, інтеграції/реінтеграції та надання соціальної підтримки. Водночас, самі внутрішньо переміщені особи опинилися в складних умовах невизначеності, стресу через вимушену зміну місця проживання та необхідності пристосовуватися до нових реалій. Тому важливою є психологічна підтримка цієї категорії населення для запобігання проблем із психічним здоров'ям, спричинених переміщенням [4].

Метою Міністерства соціальної політики України (Мінсоцполітики) є надання ефективної підтримки внутрішньо переміщеним особам, які були змушені покинути свої домівки. Політика щодо підтримки внутрішньо переміщених осіб спрямована на:

- сприяння поступовій інтеграції ВПО до приймаючих громад;
- стимулювання непрацюючих працездатних ВПО до працевлаштування;
- надання ВПО адресних інструментів соціальної підтримки, які відповідатимуть їхнім конкретним життєвим потребам, зокрема: захист сімей від ризику бідності, у т.ч. шляхом надання допомоги малозабезпеченим родинам; підтримка сімей, які не мають достатніх ресурсів для оренди житла; забезпечення догляду за дітьми; розвиток послуг з догляду за непрацездатними членами родин [5].

26 січня 2024 року Кабінет Міністрів України затвердив постанову, розроблену Міністерством соціальної політики, щодо продовження виплат на проживання для внутрішньо переміщених осіб.

З 1 березня 2024 року виплати для ВПО буде продовжено для більшості нинішніх отримувачів, а саме для тих ВПО, які належать до найбільш вразливих категорій населення.

Так, з 1 березня 2024 року виплати автоматично продовжуються на 6 місяців для наступних категорій внутрішньо переміщених осіб, які не мають можливості працювати:

- Пенсіонери, розмір пенсії яких станом на 1 січня 2024 року не перевищує 9 444 грн (чотири прожиткових мінімуми для осіб, що втратили працездатність);
- Особи з інвалідністю I чи II групи, діти-інваліди віком до 18 років, тяжкохворі діти (детальний перелік наведено у відповідній Постанові);
- Діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, особи з їх числа віком до 23 років, а також батьки-вихователі та прийомні батьки [5].

Підсумовуючи наведене, можемо констатувати наступне: тільки завершення збройного конфлікту та подолання його наслідків може розв'язати проблеми ВПО та змінити умови існування населення України.

Список використаних джерел:

1. Що треба знати про ВПО, аби писати про них доречно: чек-лист порад для журналістів. URL: <https://numl.org/PxQ>.
2. Пакунки для України від Карітасу Польщі. URL: <https://numl.org/PxR>.
3. Клименко А. Л. Зубожіння населення України: причини, наслідки і шляхи його подолання. URL: <https://univd.edu.ua/science-issue/issue/4090>.
4. Внутрішні вимушені переміщення: обсяги, проблеми та способи їх вирішення. URL: <https://numl.org/PxS>.
5. Мінсоцполітики: Уряд продовжив виплату допомоги на проживання для ВПО. URL: <https://numl.org/PxT>.

***Abstract:** The paper examines the problems associated with the massive forced displacement of the population of Ukraine, and identifies the reasons for the increase in the number of internally displaced persons (IDPs). Ways to overcome the consequences of the armed conflict for the population of Ukraine are proposed.*

***Key words:** internally displaced persons (IDPs), impoverishment, problems of forced resettlement, payments for IDPs, support policy.*

Науковий керівник:

Мікуляк К. А.,

асистент

*кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет*

ОПЕРАЦІЇ ІЗ КРИПТОВАЛЮТАМИ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

Морозова Анастасія Русланівна,

здобувачка вищої освіти спеціальності 051 - Економіка
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: У цій роботі розглядається сучасний етап монетарної еволюції в контексті розвитку віртуальної економіки та інформаційного суспільства. Вказуються на суттєві зміни в усіх сферах економічної діяльності, зокрема на перехід до електронних форм транзакцій і появу нових платіжних засобів. Особливу увагу приділено розвитку криптовалют як цифрових продуктів, заснованих на технології блокчейн і криптографії.

Ключові слова: віртуальна економіка, глобальна економічна система, інформаційні технології, інтерактивний бізнес, електронні форми транзакцій, платіжні засоби, криптовалюта, блокчейн.

Сучасний етап еволюції грошей пов'язаний з розвитком віртуальної економіки як частини глобальної економічної системи, заснованої на інтерактивному бізнесі, що базується на інформаційних технологіях. Розвиток нових форм грошей зумовлений інтенсифікацією та поглибленням інформаційної сфери та інформаційного суспільства. Під впливом цих умов і технологічних інновацій економічна наука набуває нових значень, відбуваються суттєві зміни в усіх сферах економічної діяльності.

Ці зміни проявляються в поступовому переході до електронних форм транзакцій і появи нових платіжних засобів, розрахункових інструментів і платіжних систем. Найбільш стрімко впроваджуються інновації у сфері платіжних систем, багато з яких є суперечливими з точки зору регуляторного контролю та практичного застосування. Ми є свідками появи цифрової валюти – криптовалюти – цифрового продукту, що є результатом використання електронних платіжних систем, створених приватними особами, які дотримуються комбінації використання криптографічних методів і специфічних протоколів передачі даних [1].

До переваг криптовалюти відносимо: прозорість здійснюваних операцій, відсутність емісійного центру, повну анонімність, захист від інфляції тощо [2].

В Україні на сьогоднішній день складністю правового статусу крипто валюти є те, що вона не підпадає під визначення електронних грошей, яке наведено в ст. 15 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» [3], а також не підлягає під визначення платіжної системи, яке міститься в п. 29 ст. 1 зазначеного Закону [3]. Криптовалюта також не є іноземною валютою з точки зору вимог Закону України «Про валюту і валютні операції» [4], не підпадає під визначення предметів цивільних прав, які наведені в Цивільному кодексі, а також не є річчю (товаром), готівкою або грошима, відмінними від готівки, бездокументарними цінними паперами і майновими правами [5].

Можна запропонувати суттєві ознаки криптовалюти, які наведені в наступному визначенні: криптовалюта – це децентралізована система зі специфічними фінансовими та юридичними властивостями, що характеризується високим ступенем ліквідності і подільності, проте її стабільність не гарантується державою, на відміну від фіатних грошей, та відсутній емітент (монети генеруються окремою групою користувачів які, називаються майнерами) [5].

Основні відмінності між криптовалютами та іншими електронними коштами (електронними грошима та безготівковими платежами) полягають в автономному та приватному характері їх емісії, а також технічних особливостях їх виробництва та обігу [5].

Отже, сучасний етап еволюції грошей пов'язаний з розвитком віртуальної економіки, яка є частиною глобальної економічної системи. Рушійною силою цього розвитку є інтенсифікація та поглиблення інформаційної сфери та інформаційного суспільства. Під впливом цієї ситуації відбуваються суттєві зміни усіх сфер економічної діяльності, спостерігається перехід до електронних форм транзакцій і розвиток нових засобів платежу. Одним з важливих аспектів цієї еволюції є розвиток криптовалют - цифрових продуктів, заснованих на технології блокчейн і криптографії. Ці новітні цифрові продукти засновані на технології блокчейн і криптографії, які забезпечують анонімність і безпеку транзакцій, децентралізовані і доступні з будь-якої точки світу.

Список використаних джерел:

1. Кудь О., Кучерявенко М., Смичок Є. Цифрові активи та їх правове регулювання у світі розвитку технології блокчейн : монографія. Харків : Право, 2019. 205 с.
2. Бурковська А. В., Недбайло І. І. Розвиток фінансових технологій у сфері банківської діяльності. Студентський науковий вісник: МНАУ, 2022. Вип. 1(22). Частина 1. Економічні науки. С. 44-57.
3. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні : Закон України. Відомості Верховної Ради України. 2001 р. № 29.
4. Про валюту і валютні операції : Закон України від 21.06.2018 р. № 2473-VIII (зі змінами та доповненнями). URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-8>.
5. Овчаренко А. С., Полатай В. Ю. Криптовалюта в системі міжнародного приватного валютного права. Щодо окремих питань оподаткування віртуальних активів в Україні. Recht der Osteuropäischen Staaten (ReOS) (Право країн Східної Європи). 2018. № 4.

***Abstract :** This paper examines the current stage of monetary evolution in the context of the development of the virtual economy and the information society. Significant changes in all spheres of economic activity, including the transition to electronic forms of transactions and the emergence of new means of payment, are pointed out. Particular attention is paid to the development of cryptocurrencies as digital products based on blockchain technology and cryptography.*

***Keywords:** virtual economy, global economic system, information technology, interactive business, electronic forms of transactions, means of payment, cryptocurrency, blockchain.*

Науковий керівник:

Бурковська А. В.,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,

Миколаївський національний аграрний університет

**ЕКОПРОГРАМИ УКРАЇНСЬКИХ КОМПАНІЙ: СПРИЯННЯ
СОЦІАЛЬНІЙ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ**

Недбайло Ірина Іванівна,

здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** досліджено шкідливий вплив сучасного світу на природне середовище та встановлено проблему екологічної ситуації в Україні. проаналізовано екологічні проекти українських компаній та міжнародних філій.*

***Ключові слова:** навколишнє середовище, екологічні програми, українські компанії, екологічний продукт.*

У період бурхливого розвитку технологічної індустрії вагомого значення набуває процес впровадження інноваційних технологій для збереження та відновлення навколишнього середовища. Екологічна ситуація стає все більш загрозливою не лише для сучасної епохи життя, а й для майбутніх поколінь.

Так, загроза виникає через різноманітні антропогенні впливи, такі як забруднення повітря, води та ґрунтів, втрату біорізноманіття та знищення природних екосистем. Постійно зростаюча кількість викидів від промислових процесів, вирубування лісів та неправильне й нераціональне використання природних ресурсів загрожують здоров'ю людей та екосистемам у всьому світі. Розв'язання даної проблеми вимагає спільних зусиль, включаючи уряди, міжнародні організації, підприємства та компанії, а також кожного громадянина для розробки та впровадження екологічно стійких стратегій та політик.

У вітчизняній науковій літературі питанням впровадження екологічних програм для збереження навколишнього середовища присвячені праці Н. Супрун, Д. Антоненко, С. Матус, Г. Левіна, Т. Карпюк, О. Денищик та ін.

Так, Н. Супрун та Д. Антоненко [1] доведено необхідність розбудови програм екологічної відповідальності бізнесу. Впровадження такої системи призведе до підтримки екологічної соціальної відповідальності шляхом оптимізації кількості природних ресурсів, супроводження енерго- та ресурсозберігаючих технологій, введення мало- та безвідходних технологій виробництва, а також створення моделі виробництва, орієнтованої на вторинне перероблення [1, с. 140].

Разом з тим, С. Матус, Г. Левіна, Т. Карпюк та О. Денищик [2] дослідили загальний стан у сфері навколишнього середовища в Україні та за її регіонами. Згідно з результатами дослідження найбільшими загальними екологічними проблемами для України є забруднення атмосферного повітря викидами в атмосферне повітря від автомобільного транспорту, розораність територій, використання пестицидів, вирубка лісів, забруднення побутовими відходами та

забруднення внаслідок бойових дій тощо. Вищезазначені фактори є одними з важливих проблем, які потребують негайного вирішення.

Тому, для розв'язання поставленої проблеми українські компанії впроваджують екологічні проєкти, аби зменшити шкідливий вплив на навколишнє середовище.

Однією з таких компаній на українському ринку є Укргазбанк. Найважливішим природоохоронним продуктом Укргазбанку є ЕКО-депозит, кошти з якого (наразі понад 7,5 млрд грн) спрямовуються виключно на фінансування природоохоронних проєктів. Завдяки цьому, щороку скорочуються викиди вуглекислого газу, виробляється «зелена» електроенергія та заміщується викопне паливо.

Банк також постійно розробляє нові «зелені» фінансові продукти та розширює існуючі. Наприкінці 2020 року він запустив нову кредитну програму: ЕКО-житло з відсотковою ставкою 9,9% річних терміном до 20 років. А на початку 2021 року за результатами незалежного оцінювання Prostobank Awards, кредитна картка «ЕКО» від Укргазбанку увійшла до трійки номінантів конкурсу «Кращі кредитні картки 2020».

Крім того, Укргазбанк представив новий продукт «Еко-Гаманець» – накопичувальний рахунок, який доступний для клієнтів Укргазбанку в мобільному додатку «Еко-банк». Цей продукт є скарбничкою, який дозволяє клієнтам зручно та просто накопичувати вільні кошти та отримувати додатковий дохід на залишок [3].

Ще однією екологічно відповідальною компанією є приватне підприємство «Агроекологія». Це найбільший агробізнес в Україні, який використовує лише органічні методи ведення сільського господарства. Компанія повністю відмовилася від використання гербіцидів, пестицидів та мінеральних добрив ще понад 30 років тому. «Агроекологія» також була одним з перших підприємств в Україні, яке запровадило поверхневу обробку ґрунту.

Виробничі потужності «Агроекології» розташовані в Шишацькому і Зіньківському районах Полтавської області. «Агроекологія» співпрацює з організаціями органічного руху в Україні, такими як Федерація органічного руху України, об'єднання «Полтава-органік», а також бере активну участь у ярмарках та виставках органічної продукції [4].

Також Львівська компанія-розробник цифрових продуктів GlobalLogic зробила свій внесок в захист природи, створивши новий мобільний додаток. Так, мобільний додаток EсоNike був розроблений з метою зробити Україну чистішою та допомогти захистити навколишнє середовище. Додаток являє собою інтерактивну карту, яка дозволяє користувачам відмічати забруднені місця та об'єднувати зусилля для їх очищення.

Ідея створення EсоNike народилася, коли один з інженерів компанії побачив, скільки сміття залишають туристи та місцеві жителі в Карпатах. Було зрозуміло, що проблему можна вирішити лише системно, спільними зусиллями.

Коли туристи знаходять засмічену ділянку і не можуть прибрати її самостійно, вони позначають її на EсоNike, додають опис і фото проблеми. Інші користувачі можуть планувати маршрути для прибирання відмічених ділянок

або збирати друзів і людей, які хочуть приєднатися до акції. Наприклад, найвищий показник був у 2020 році, коли по всій території України було зібрано п'ять тонн сміття [5].

Крім того, дуже велика кількість не лише українських компаній, а й міжнародних, філії яких розташовані на території України, певним чином здійснюють заходи для збереження довкілля. До таких компаній віднесемо: біотехнологічну компанію «Ензим», «Сільпо», «Оболонь», Агропромисловий холдинг МХП, «Метінвест», «Інтерпайп», ДТЕК, корпорація «Біосфера», Yves Rocher, YASNO, WOG, PepsiCo, P&G, Nestlé, L'Oréal Україна, Kernel, IDS Borjomi, Henkel, Bosch Україна, ASUS, Apple, AB InBev Efes та інші.

Такі вклади українських та міжнародних компаній є значними, оскільки не лише дбають про навколишнє середовище, а й об'єднують людей, закликають підтримувати стосунки та спільно розв'язати проблеми.

Список використаних джерел:

1. Супрун Н., Антоненко Д. Екологічна відповідальність бізнесу як форма реалізації стратегії сталого розвитку: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. 2020. С. 140-148. DOI: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/cdcd79c1-7987-4bb4-93c1-e5e7f2a2d97a/content>.

2. Матус С.А., Левіна Г.М., Карпюк Т.С., Денищик О.Ю. Базове дослідження стану та напрямів розвитку екологічної політики України та перспектив посилення участі організацій громадського суспільства у розробці та впровадженні політик, дружніх до довкілля: аналітичний звіт. 2019. С. 1-117. DOI: https://www.irf.ua/wp-content/uploads/2019/12/baseline-research_report_publishing-dec-2019.pdf.

3. Еко-гаманець Укргазбанку. DOI: https://www.ukrgasbank.com/private/card_and_current_accounts/eco_wallet/.

4. Приватне підприємство «Агроєкологія». DOI: <http://www.agroecology.in.ua/>.

5. Українські інженери запустили додаток для очищення та збереження карпатських гір. 2019. DOI: <https://www.globallogic.com/ua/about/news/eco-hike-app-available-now/>.

***Abstract:** The harmful influence of the modern world on the natural environment was studied and the problem of the ecological situation in Ukraine was established. Environmental projects of Ukrainian companies and international branches were analyzed.*

***Key words:** environment, environmental programs, Ukrainian companies, ecological product.*

Науковий керівник:

Мікуляк К.А.,

*асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет*

КЛЮЧОВІ ГРАВЦІ ФІНАНСОВОЇ ЕКОСИСТЕМИ

Немодрок Олександра Миколаївна,

здобувачка вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: розглянуто оновлену стратегію Національного банку України, що фокусується на "спротиві" російській агресії та "відновленні" після її завершення; проведено аналіз використання RegTech-технологій для дотримання нормативних вимог та боротьби з відмиванням коштів; описано трансформацію бізнес-моделей та розширення доступу до фінансових послуг завдяки FinTech-інноваціям; розкрито концепцію екосистеми, що забезпечує швидке, зручне та повне задоволення потреб клієнтів в онлайн-режимі.

Ключові слова: інновації, фінансовий сектор, розвиток, банки, фінансова екосистема.

У період військового конфлікту, важливість взаємодії основних учасників фінансової системи зростає з метою збереження фінансової стабільності країни та забезпечення фінансової доступності для всіх громадян.

Фінансова система включає у себе різні учасники, які співпрацюють і конкурують між собою для створення та надання фінансових продуктів і послуг. У період війни, фінансова система зазнає великих випробувань: атак на банківські відділення, перебої з електропостачанням, втрати персоналу та кібератаки, а також зниження попиту на фінансові послуги і непередбачуваність. Тому важлива взаємодія та співробітництво між учасниками фінансової системи є критично важливою для збереження фінансової стабільності України під час воєнного конфлікту та після його завершення.

Необхідно враховувати вплив російської агресії на функціонування фінансової системи у стратегічному плануванні. Для досягнення визначених Візії та Місії Національного банку України (НБУ) та задоволення потреб клієнтів, стратегічні завдання НБУ повинні враховувати виклики, пов'язані зі спротивом російській агресії та відновленням країни. Для досягнення цих цілей заходи, передбачені стратегією, розділені на два напрямки: "фокус спротиву" та "фокус відновлення" [1].

Умови невизначеності та підвищених ризиків ускладнюють встановлення точних індикаторів для досягнення стратегічних цілей на довгострокову перспективу [2]. Тому орієнтовні значення індикаторів встановлюються на кінець "фокусу спротиву". При виникненні відповідних передумов у зовнішньому середовищі, заходи стратегії та їх виконання будуть переглянуті з акцентом на "фокус відновлення" із подальшим оновленням документа.

У зв'язку з значною невизначеністю та волатильністю сучасного середовища, необхідна гнучкість у плануванні та використанні інструментів реалізації для швидкого та ефективного реагування на зміни. Планується зона визначеності

("фокус спротиву" та "фокус відновлення") для альтернативних планів дій у будь-якому сценарії розвитку подій ("Альтернативні плани").

Серед інновацій у фінансовій сфері швидко поширюється напрямок RegTech, що означає Regulatory Technology. Ці технології допомагають підприємствам і організаціям відповідати новим вимогам законодавства та ефективно його виконувати. RegTech надає компаніям необхідні інструменти для вирішення нормативних питань та дотримання вимог законодавства, об'єднуючи торговельні, фіскальні та фінансові акти регулюючих органів.

RegTech -технології спрощують і прискорюють інтеграцію готових рішень для повної відповідності стандартам фінансових регуляторів і використовуються для боротьби з відмиванням грошей. Банки розглядають RegTech як доповнення до своєї системи ідентифікації клієнтів, міжбанківських трансакцій та кіберзахисту. У фінансовому секторі попит на RegTech - технології зумовлений витратами учасників ринку на управління ризиками.

Проте потенціал RegTech набагато вищий. Однією з ключових особливостей цих технологій є швидкість. Фінансові установи все більше зацікавлені в RegTech, оскільки це дозволить їм грати на передових позиціях: автоматично формувати та надсилати звітність, виявляти та усувати ризики, ефективно дотримуватися постійно змінюючихся нормативних вимог [3].

Фінтех-галузь призводить до змін не лише у фінансовому секторі, але й у всіх пов'язаних з ним галузях, перетворюючи діючі бізнес-моделі. Інновації у сфері кредитування та платежів, які включають альтернативні моделі кредитування, використання нетрадиційних джерел даних та потужної аналітики для оцінки ризиків, прискорення кредитних процесів з фокусом на клієнтську базу та зменшення операційних витрат, перетворюють погляд на запуск бізнесу, платіжне обслуговування (особливо для роздрібного сектору) та вихід на міжнародний ринок [4].

Розвиток фінансової екосистеми сприяє розширенню присутності банків на ринку та наданню споживачам широкого спектру послуг, необхідних у повсякденному житті. Банки відзначають, що їх бізнес-модель стає доступною для інших гравців ринку, і співпраця з фінтех-компаніями може допомогти зберегти конкурентну перевагу, надаючи клієнтам якісний досвід та широкий спектр сервісів. Автоматизація процесів та використання нових технологій можуть знизити витрати, зробити кредити та депозити більш доступними, зменшити вартість трансакцій і пропонувати нові інноваційні способи заробітку на клієнтських сервісах [5].

Традиційні банки встановлюють правила й очікують, що споживачі будуть їх дотримуватися, у той час як фінтех-компанії стежать за потребами клієнтів та прагнуть їх задовольнити. Без постійного адаптування до останніх трендів у галузі фінтех, традиційним фінансовим установам загрожує програш перед новими гравцями на ринку. Віртуальний простір стає ключовим інструментом для надання фінансових послуг, а розділ між традиційними каналами й Інтернетом поступово зникає, оскільки важливо обслуговувати клієнтів там, де вони проводять більше часу. Зменшення маржі банківського бізнесу змушує банки скорочувати витрати та закривати відділення, тому

онлайн-доступ до банківських сервісів і мобільний банк стають найбільш доступними інструментами для забезпечення якості обслуговування. Банки перетворюються не лише на фінансові установи, а й на платформи взаємодії. Інший підхід передбачає врахування таких компонентів структури фінансової екосистеми, як науковий, інформаційний, інноваційний, інфраструктурний, ринковий та законодавчий, оскільки вони є двигуном трансформації фінансових моделей. Проте цей погляд не враховує учасників фінансового ринку, а зосереджується на чинниках впливу на екосистему.

Створення фінансової екосистеми стає важливим фактором у конкурентній боротьбі фінансово-кредитних організацій за клієнтів і одночасно способом підвищити прибутковість бізнесу. Учені мають різні погляди на те, що таке фінансова екосистема, але кожен з них дав можливість сформулювати своє власне розуміння цього поняття. За думкою авторів, фінансова екосистема - це удосконалена модель фінансового супермаркету, яка об'єднує всіх учасників фінансового ринку з метою швидкого, зручного та повного задоволення їх потреб в онлайн-режимі. Забезпечення задоволення потреб клієнтів і бізнес-партнерів залишається ключовим завданням будь-якої системи, а забезпечення швидкого, зручного та повного задоволення їх потреб в онлайн-режимі за допомогою сучасних інформаційних та цифрових технологій є головним саме для екосистеми [6].

Отже, фінансова галузь стає більш цифровою, а центральні банки охотніше використовують цифрові технології для забезпечення швидкості, зручності, надійності та повноти задоволення сучасних потреб на фінансовому ринку. Це стає можливим завдяки розвитку ефективно функціонуючих фінансових екосистем. У майбутньому планується провести оцінку фінансової екосистеми України на сучасному етапі господарювання.

Список використаних джерел

1. Стратегія розвитку фінансового сектору України. Національний банк України. 2024. URL : <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy> (дата звернення 07.03.2024).
2. Myronchuk V., Kirizleyeva A., Saienko V., Bodnar O., & Muraviov K. Problems and prospects of improving the banking system and its impact on the economy. *Economic Affairs (New Delhi)*. 2023. 68(1). 27-34. doi:10.46852/0424-2513.1s.2023.4 <http://ndpublisher.in/admin/issues/EAv68n1sd.pdf>
3. Концепція розвитку інноваційних наглядових та регуляторних технологій. *Національний банк України*. 2021. URL : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/kontseptsiya-rozvitku-innovatsiynih-naglyadovih-ta-regulyatornih-tehnologiy> (дата звернення 07.03.2024).
4. Що таке фінтех і як він впливає на ваше життя вже сьогодні? *Економічна правда*. 2018. URL : <https://www.epravda.com.ua/projects/fintech/2018/12/5/641431/> (дата звернення 07.03.2024).
5. Розвиток фінтеху в Україні. *Національний банк України*. 2023. URL : <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy/fintech2025> (дата звернення 07.03.2024).
6. Левкович О. В., Калашнікова Ю. М. Стратегічні напрями розвитку фінансової екосистеми України. *Ефективна економіка*. 2022. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9906> (дата звернення: 19.03.2024). DOI: 10.32702/2307-2105-2022.1.94.

Abstract: *The article discusses the updated strategy of the National Bank of Ukraine, which focuses on "resistance" to Russian aggression and "recovery" after its completion, analyzes the use*

of RegTech technologies for regulatory compliance and anti-money laundering, describes the transformation of business models and expanding access to financial services through FinTech innovations, and reveals the concept of an ecosystem that provides fast, convenient and complete satisfaction of customers' needs online.

Keywords: *innovation, financial sector, development, banks, financial ecosystem.*

Науковий керівник:

Боднар О.А.,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 336.741.242:004.738.5

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРИПТОВАЛЮТ

Нестерчук Тетяна Володимирівна,

**здобувач вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та
страхування**

**Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна**

***Анотація:** Розглянуто сучасний стан криптовалютного ринку. Досліджено зростання користувачів та капіталізацію криптовалют. Виявлено криптовалюти, що займають найбільшу частку ринку, а також спрогнозовано подальший розвиток ринку у 2024 році, звертаючи увагу на ключові криптовалюти, такі як Bitcoin і Ethereum.*

***Ключові слова:** криптовалюта, користувачі, криптоактиви, ринкова капіталізація, Bitcoin, Ethereum.*

У світі фінансів та технологій криптовалюта стала невід'ємною складовою, відкриваючи нові можливості і виклики для глобальної економіки. Станом на сьогоднішній день криптовалюти вже визнані як один з найбільш динамічно розвиваючих сегментів фінансового ринку, що залежить від інновацій, технологічного прогресу та реакції регуляторів. Їхній вплив на сучасну економіку та фінансову систему стає все більш помітним і відчутним, що відображається у зростанні їхньої капіталізації та вартості.

Кількість користувачів на криптовалютних біржах зростає з кожним днем. За підсумками 2023 року кількість власників криптоактивів збільшилася до 580 мільйонів осіб. Компанія Crypto у своєму звіті про аудиторію криптогалузі відзначила значний приріст цього показника. За наявною інформацією, протягом 2023 року кількість користувачів криптоактивів зростає на 34%, з 423 мільйонів до 580 мільйонів осіб по всьому світу [1].

За даними порталу Triple-a, найбільше користувачів криптоактивів зареєстровано в таких країнах: Індія (93 мільйони), США (48 мільйонів), В'єтнам (20 мільйонів) і Пакистан (15 мільйонів). Щодо України, то приблизно

3,9 мільйонів українців, або 10,57% від загального населення, володіють криптоактивами [2].

Одним з ключових показників, який використовується для визначення розміру та значущості криптовалютного ринку є ринкова капіталізація криптовалют. Ринкова капіталізація криптовалют - це загальна вартість всіх доступних на ринку криптовалют. Ринкова капіталізація розраховується, помноживши загальну кількість одиниць криптовалюти, яка знаходиться в обігу, на її поточну ціну на ринку. Цей показник дає уявлення про те, яка частина загального капіталу, інвестованого в криптовалюти, становить конкретна криптовалюта.

Для аналізу капіталізації криптовалют розглянемо зміни цього показника в залежності від часу. Такий аналіз допомагає зрозуміти, як змінюється загальна вартість криптовалютного ринку та які криптовалюти набувають або втрачають свою значущість у порівнянні з іншими.

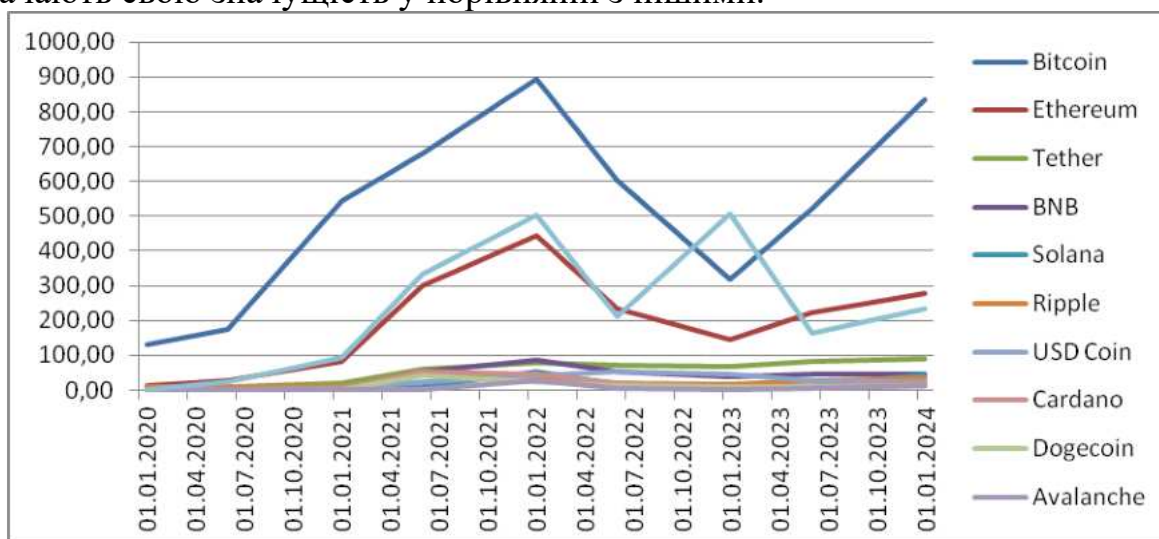

Рисунок 1. Динаміка капіталізації криптовалют, млрд. дол.

Джерело: розроблено та узагальнено автором на основі інформаційного джерела [3]

На основі даних таблиці 1 можна зробити наступні висновки щодо динаміки капіталізації криптовалют з початку 2020 року до початку 2024 року:

1. **Bitcoin** зберіг своє лідерство за обсягом ринкової капіталізації протягом розглянутого періоду, хоча його доля у загальній капіталізації зменшується через зростання інших криптовалют. Його капіталізація зросла з 130,48 млрд. доларів на початку 2020 року до 835,28 млрд. доларів на початку 2024 року.

2. **Ethereum** також значно збільшила свою капіталізацію, зростаючи з 14,23 млрд. доларів на початку 2020 року до 276,40 млрд. доларів на початку 2024 року. Це вказує на високу популярність та важливість Ethereum у криптовалютному просторі.

3. **Інші** криптовалюти також показують значний ріст капіталізації, особливо на початку 2021 року. Однак, у другій половині 2022 та в 2023 році вони демонструють менш значні показники росту.

4. **Tether** та **USD Coin** мають стабільну капіталізацію протягом більшості періоду, оскільки вони є стейблкоїнами, чия вартість пов'язана з долларом США.

Загальний прогноз для ринку криптовалют у 2024 році вказує на продовження його розвитку та динамічності. Однією із ключових подій, на яку спрямована увага, є халвінг Bitcoin, запланований на квітень 2024 року. Це зменшення нагороди за майнінг блоку вдвічі може значно вплинути на ціну Bitcoin. Історично після халвінгів спостерігалось зростання ціни Bitcoin, проте не відразу. Експерти вказують на підвищений рівень спекуляцій перед халвінгом, а після нього ринок може бути трохи "розчарованим", що може посилити продажі. Однак в довгостроковій перспективі очікується сильний бичачий тренд протягом наступних років [4].

Окрім Bitcoin, увага також спрямовується на динамічний розвиток та зростання інших криптовалют та альткоїнів. Зокрема, згідно з прогнозами експертів банку JPMorgan та аналітиків криптовалютного ринку, Ethereum може мати потенціал обігнати Bitcoin у 2024 році. Це пов'язано з очікуваним оновленням EIP-4844, яке спрямоване на підвищення ефективності мереж другого рівня Ethereum, таких як Arbitrum та Optimist. Оновлення має на меті збільшення швидкості та масштабованості мережі, що може зробити Ethereum більш привабливим для користувачів та інвесторів. Якщо ці зміни дійсно покажуться успішними, Ethereum може здійснити значне зростання вартості та обігнати Bitcoin за темпами розвитку [5].

Інші перспективні альткоїни, такі як Polkadot, Solana, XRP, Chainlink і Avalanche, також можуть показати значне зростання вартості у 2024 році, якщо ринок увійде в бичачий цикл.

Загалом наше дослідження відображає актуальний стан криптовалютного ринку, який відзначається стрімким ростом кількості користувачів та капіталізацією криптовалют. Ринок стає все більш важливим сегментом глобальної економіки, привертаючи увагу як інвесторів, так і регуляторів. Bitcoin та Ethereum залишаються лідерами зростання капіталізації, проте на ринку також спостерігається динамічний розвиток інших криптовалют та альткоїнів. Прогноз на 2024 рік передбачає продовження цього тренду, з урахуванням важливих подій, таких як халвінг біткоїна та оновлення на Ethereum. Однак, нестабільність ринку залишається важливим фактором, який варто враховувати при аналізі та інвестуванні в криптовалюту.

Список використаних джерел:

1. *Crypto market sizing.* URL: https://contenthub-static.crypto.com/wp_media/2024/01/Crypto-Market-Sizing-2023.pdf
2. *Digital Currency Ownership Data.* URL: <https://triple-a.io/digital-currencies-ownership-data/>
3. *CoinMarketCap.* URL: <https://coinmarketcap.com/charts/>
4. *Біткоїн за \$73 000: чому подорожчав і якою буде «стеля».* URL: <https://mind.ua/openmind/20270930-bitkoyin-za-73-000-chomu-podorozhchav-i-yakoyu-bude-stelya>

5. Яка криптовалюта в 2024 може обігнати біткоїн: прогноз аналітиків JPMorgan.
URL: <https://fin.informator.ua/uk/yaka-kriptoalyuta-v-2024-mozhe-obignati-bitkojin-prognoz-analitikiv-jpmorgan>

Abstract: *The current state of the cryptocurrency market is considered. The growth of users and the capitalization of cryptocurrency were studied. The cryptocurrencies attracting the most market development are identified and the further market development is predicted in 2024, focusing on key cryptocurrencies such as Bitcoin and Ethereum.*

Keywords: *cryptocurrency, users, cryptoassets, market capitalization, Bitcoin, Ethereum.*

Науковий керівник:

Сіренко Н. М.,

*д-р економічних наук, професор, завідувач
кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 336.13

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСУВАННЯ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Орешко Ангеліна Федорівна,

*здобувачка вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна*

Анотація: *Українська система фінансування освіти ґрунтується на субвенціях, які спрямовані на різні освітні програми та заходи. Досліджено сутність та значення субвенцій у забезпеченні фінансової підтримки освітніх ініціатив в Україні. Ключові аспекти субвенцій, їхню роль у розвитку освіти, а також проблеми, що виникають у процесі їхнього використання. Запропоновано заходи для розв'язання цих проблем та покращення системи фінансування освіти.*

Ключові слова: *фінансування освіти, субвенції, державний бюджет, освітні програми, проблеми фінансування, реформи освіти.*

Субвенція відіграє важливу роль у фінансуванні освіти в Україні. Субвенція – це цільова допомога, яка виділяється з державного бюджету місцевим бюджетам на конкретні програми та заходи у сфері освіти. Наприклад, держава може виділити субвенцію місцевому бюджету на: забезпечення безкоштовних шкільних підручників, підтримку інклюзивної освіти, фінансування пільгового харчування учнів, будівництво та ремонт шкіл у сільській місцевості, підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

На відміну від дотацій, які просто збільшують місцевий бюджет без особливих умов, субвенції мають чітке цільове призначення. Кошти субвенції мають бути використані саме на ті цілі, на які їх виділили. Якщо місцеві органи влади не використовують субвенцію за призначенням, її можуть повернути до державного бюджету.

Використання субвенцій допомагає державі спрямувати кошти на пріоритетні напрямки розвитку освіти та забезпечити більш рівномірний розподіл фінансових ресурсів між різними регіонами України.

Освітні напрями, на які закладено кошти у 2024 році: освітня субвенція становить 103,2 млн грн. На облаштування укриттів у закладах загальної середньої освіти виділено 2,5 млрд грн. Для друку підручників виділено 1,5 млрд грн. Субвенція на нову українську школу складає 1,5 млрд грн. Також виділено 1 млрд грн на шкільні автобуси та 1,5 млрд грн на модернізацію харчоблоків у школах [1].

Вперше після початку повномасштабного вторгнення росії виділено значні кошти на підтримку різних сфер освіти. Серед них фінансування навчання в державних закладах та «Школі супергероїв», субвенція для дітей з особливими освітніми потребами, створення центрів сучасної професійної освіти, а також фінансування розвитку вищої та фахової передвищої освіти, і підтримку наукових досліджень та науковців через національний фонд. Основні джерела фінансування освіти включають державні та місцеві бюджети. Кошти з цих бюджетів спрямовуються на різні напрямки освіти, такі як дошкільна, загальна середня, професійно-технічна, вища та післядипломна освіта, позашкільна робота з дітьми, програми матеріального забезпечення навчальних закладів, а також на проведення фундаментальних та прикладних досліджень у сфері освіти.

Фінансування освіти – це складний процес, який визначається базовим підходом та включає в себе різноманітні альтернативи. Основні з них – державне та комерційне фінансування, спонсорські внески, а також комбіновані форми. Для державних навчальних закладів зазвичай виділяються кошти з бюджетів, галузей економіки, державних підприємств та інших джерел.

Ця система фінансування охоплює як державні, так і приватні ресурси. Державні ресурси є основою сталого функціонування освітньої системи, а приватні внески часто доповнюють державні кошти і дозволяють розширити можливості навчальних закладів. Всі ці джерела фінансування спільно створюють фінансову базу, необхідну для забезпечення ефективного навчання та розвитку освітньої сфери (табл. 1).

Таблиця 1 Джерела фінансування закладів вищої освіти

Державне фінансування вищої освіти	Недержавне фінансування вищої освіти
<ul style="list-style-type: none"> – фінансування на рівні минулого року; – розподіл коштів шляхом конкурсу; – надання матеріальних ресурсів та пільг; – фінансування специфічних програм, таких як кредитування навчання чи програми харчування для малозабезпечених дітей; – «Блокові» гранти; 	<ul style="list-style-type: none"> – фінансова підтримка з місцевих бюджетів; – фінансування, що надходить для оплати освітніх програм, підготовки та перепідготовки персоналу згідно укладених угод; – добровільні фінансові внески та матеріальні блага, отримані від підприємств, установ, організацій та громадян; – грошові кошти, отримані за виконання

<ul style="list-style-type: none"> – пряме фінансування через державне управління, яке ґрунтується на кошторисах або нормативах; – виділення дотацій або субвенцій для зменшення різниці між регіонами; – надання додаткових коштів для певних програм або заходів, наприклад, підтримки видатних студентів. 	<ul style="list-style-type: none"> – наукових досліджень та інших завдань на замовлення підприємств, установ, організацій та приватних осіб; – прибуток від реалізації продукції, виготовленої на навчальних виробництвах, підприємствах, дільницях та селянських господарствах, а також від здачі в оренду приміщень, споруд та обладнання; – оплата за додаткові освітні послуги, що надаються; – залучення кредитів та позик від банків, отримання дивідендів від цінних паперів, а також прибуток від розміщення тимчасово вільних коштів на депозитних рахунках.
---	---

Джерело: побудовано на основі даних [2].

На сьогодні виділено проблеми фінансування освіти та їхні причини:

- нерівномірний та суб'єктивний розподіл коштів через неузгодженість даних про витрати на одного учня;
- відсутність чіткого механізму отримання школами коштів на підвищення кваліфікації педагогів, що змушує їх фінансувати це з власного бюджету;
- зменшення надбавок та доплат через невірний розрахунок освітньої субвенції з боку управління освітою;
- скорочення мережі шкіл загальної середньої освіти через формулу освітньої субвенції, що стимулює владу здійснювати економію;
- зменшення засновником видатків на освіту в поточному році з метою використання коштів у наступному році на покращення матеріально-технічного стану шкіл;
- відсутність чіткого порядку розподілу коштів освітньої субвенції всередині громад та інші подібні проблеми [3].

Омбудсмен запропонував ряд заходів для боротьби з проблемами в освіті, таких як створення інформаційної системи для обробки та аналізу даних, встановлення реєстрів освітніх працівників, розробка прозорих процедур розподілу субвенцій, нормативів витрат на освіту, підтримка приватних закладів отриманням субвенцій, зменшення витрат батьків на освіту та забезпечення фінансової автономії шкіл. Також пропонується навчання керівників освітніх закладів та управлінських органів щодо фінансових питань та внесення змін до законодавства щодо взаємодії між директорами шкіл та їх засновниками.

Фінансування освіти в Україні відбувається за допомогою субвенцій та інших джерел, таких як державні та місцеві бюджети, комерційні та спонсорські внески. Субвенції відіграють ключову роль у спрямуванні коштів на пріоритетні напрямки розвитку освіти та забезпеченні більш рівномірного

розподілу фінансових ресурсів між різними регіонами України. Однак існують проблеми у розподілі та використанні коштів, такі як нерівномірний розподіл, відсутність чіткого алгоритму отримання коштів на підвищення кваліфікації педагогів та інші. Запропоновані заходи, такі як створення інформаційної системи, розробка прозорих процедур розподілу субвенцій та підтримка приватних закладів, можуть сприяти покращенню ситуації у сфері фінансування освіти та забезпечити більш ефективне використання коштів для розвитку освіти в Україні.

Список використаних джерел:

1. Верховна Рада України ухвалила Держбюджет на 2024 рік: фінансування на освіту збільшено. *Міністерство освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/verhovna-rada-ukrayini-uhvalila-derzhbyudzheta-na-2024-rik-finansuvannya-na-osvitu-zbilsheno>.
2. Касич А.О. Особливості фінансування вищої освіти в Україні та інших країнах світу. Журнал «Ефективна економіка» – наукове фахове видання з питань економіки. URL: [http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2587#:~:text=Питання%20фінансування%20освіти%20в%20Україні,Євтуха%20\[3\],%20В](http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2587#:~:text=Питання%20фінансування%20освіти%20в%20Україні,Євтуха%20[3],%20В).
3. Які є проблеми з фінансуванням освіти та як їх побороти – думка освітнього омбудсмена. *Нова українська школа. Веб-ресурс НУШ*. URL: <https://nus.org.ua/news/yaki-ye-problemy-z-finansuvannyam-osvity-ta-yak-yih-poboroty-dumka-osvitnogo-ombudsmena>.
4. [Sirenko N., Burkovska A., Lunkina T., Mikulyak K., Gannichenko T. The Socialization of Education as a Means of Developing Entities Within the Agricultural Sector. Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. 2020. Vol. 42. No.4: pp. 441-451.](#)

Abstract: *The Ukrainian education financing system is based on subventions aimed at various educational programs and activities. The essence and significance of subventions in providing financial support for educational initiatives in Ukraine have been studied. Key aspects of subventions, their role in the development of education, as well as problems arising in the process of their use. Measures are proposed to solve these problems and improve the education financing system.*

Keywords: *education funding, subsidies, state budget, educational programs, funding problems, education reforms.*

Науковий керівник:

Мікуляк К. А.,

асистент

кафедри фінансів, банківської справи та страхування,

Миколаївський національний аграрний університет

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

Пешкова Богдана Романівна

здобувач вищої освіти спеціальності 073 Менеджмент

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: Розглянуто проблеми, пов'язані з кредитуванням аграрного сектору в Україні та шляхи їх вирішення. Висвітлюються фактори, які ускладнюють доступ аграріїв до кредитів, такі як високі відсоткові ставки, стриманість банків та ризики, пов'язані з воєнним конфліктом.

Ключові слова: Аграрний сектор, банківське кредитування, державна підтримка, відсоткові ставки, довгострокове кредитування, Національний банк.

Аграрний сектор виступає запорукою забезпечення продовольчої безпеки країни, відображає стан економіки та має великий експортний потенціал. Його стабільний розвиток потребує системної державної підтримки, адже аграрне виробництво, як ніяке інше, пов'язане з природними, кліматичними та ресурсними ризиками. Важливою частиною державної допомоги аграріям є ефективне кредитування, яке дозволяє сільгоспвиробникам масштабно модернізувати виробництво, впроваджувати нові технології і підвищувати продуктивність [1]. Втім, в Україні банківське кредитування аграрного сектору має ряд проблем, які стримують повноцінний розвиток та фінансову стабільність сільського господарства. Ефективна система кредитування аграрних підприємств є одним із ключових факторів, які сприяють розвитку галузі сільського господарства та національної економіки в цілому [1].

Чинниками, що перешкоджають ефективному кредитуванню аграрного сектору в Україні, є: домінування високовартісних кредитів, (більш жорсткі умови для надання кредиту), стриманість банків у наданні довгострокових аграрних кредитів, обмежений доступ малих та середніх сільгоспвиробників до кредитування, недостатнє інституційне забезпечення аграрного кредитування, обмежений доступ до кваліфікованих консультацій з фінансових та банківських процесів [2].

Кредитні програми для аграрного сектору в Україні вирізняються дуже високою вартістю позик: середні відсоткові ставки за аграрними кредитами на кінець 2023 р. досягає 29,4% річних у гривні, при тому що в інших країнах – лише 1,5-8% річних [3]. Це ускладнює доступ аграріїв до дешевих кредитних ресурсів. Високі відсотки спричинені дорогими ресурсними базами банків, ризиками платоспроможності агровиробників, відсутністю достатніх застав тощо. Середня рентабельність в агросекторі становить близько 19% [4], тому мало хто з сільгоспвиробників може собі дозволити високовартісні кредити.

Комерційні банки в Україні неохоче кредитують малі та середні сільгоспідприємства, вважаючи їх ризикованими та малоприбутковими

клієнтами. В результаті переважна більшість аграрних кредитів сконцентрована в агрохолдингах та великих компаніях, доступ до кредитів для основної маси сільгоспвиробників (фермерів, господарств населення) обмежений. Це створює значні перепони для розвитку та капіталізації мільйонів малих сільгоспвиробників, які водночас забезпечують суттєву частку валової аграрної продукції.

Ризики кредитування сільськогосподарських підприємств в Україні зростають через воєнний конфлікт, що може спричинити зниження виробництва сільськогосподарської продукції через втрати, руйнування інфраструктури та перерви у поставках. Банки вимагають додаткових гарантій, таких як додаткові застави або поручителі, щоб зменшити свій ризик при наданні кредитів аграрним підприємствам в умовах війни [1].

Але, не зважаючи на це, Національний банк активно долучився до ініціатив щодо розширення програм державної підтримки, таких як «Доступні кредити 5-7-9» та портфельні гарантії через «Експортно-кредитне агентство». Тепер будь-яке існуюче підприємство, а також сільськогосподарські виробники, які планують проводити посівну кампанію, можуть отримати пільгове кредитування під 0% річних на період воєнного стану. Після закінчення воєнного стану відсоткова ставка для позичальників складе 5% [5]. Попит на такі кредити за попередніми заявками, що надійшли до банків, значний. Також держава збільшила забезпечення позичальників державними гарантіями [1].

Для вирішення проблем з кредитуванням аграрних підприємств у зв'язку зі скороченням обсягів кредитування через зростання ризиків і нестабільності в країні, а також зменшенням фінансових ресурсів внаслідок скорочення експорту сільськогосподарської продукції, можна запровадити кілька заходів:

1. Державні гарантії для здешевлення кредитів аграріям. Держава може надавати гарантії за кредити, що надасть банкам додатковий стимул для кредитування аграріїв за більш низькими ставками. Це зменшить ризики для банків і зробить кредити доступнішими для аграріїв.
2. Розширення обсягів рефінансування комерційних банків з боку НБУ. Національний банк України може збільшити обсяги рефінансування банків, що сприятиме збільшенню їхніх кредитних ресурсів і зниженню ставок для клієнтів, у тому числі для аграріїв.
3. Механізм застави майна аграрних підприємств за рахунок державного страхування. Держава може надати страхові гарантії для застави майна аграрних підприємств, що знизить ризики для банків і сприятиме зменшенню вимог до застави, а отже, і покращенню доступу до кредитів.
4. Узгодження обсягів кредитування агросектору на різних рівнях уряду. Важливо узгодити політику кредитування агросектору на рівні центрального та регіонального урядів, щоб забезпечити збалансований підхід та оптимальне використання ресурсів.

5. Фінансові інновації. Деретуляція певних сфер фінансової діяльності для стимулювання розвитку нових видів аграрного фінансування – краудфандингу, ФінТеху, інвестиційних платформ тощо [2].

6. Підтримка малих і середніх сільгоспвиробників. Для забезпечення доступу до кредитів для всіх категорій сільгоспвиробників необхідно розробити спеціальні програми та інструменти, спрямовані на підтримку малих і середніх підприємств. Це може включати надання додаткових гарантій чи стимулів для банків щодо кредитування цільових груп.

7. Відновлення спеціалізованих аграрних банків та інститутів розвитку. Створити 3-4 спеціалізовані державні аграрні банки на базі існуючих держбанків і відновити діяльність державних структур типу «Аграрного фонду» або «Украгролізингу» для надання довгострокового лізингового фінансування аграріям.

За умови реалізації перерахованих заходів, можна досягти системного вирішення наявних проблем та забезпечити ефективне банківське та небанківське кредитування аграрного сектору на засадах доступності та довгостроковості. Це сприятиме модернізації агросектору, підвищенню ефективності агровиробництва, нарощуванню валютних надходжень від експорту сільгосппродукції і забезпеченню продовольчої безпеки держави. Стабільне фінансування через систему аграрного кредитування є запорукою динамічного розвитку галузі і аграрної економіки загалом.

Список використаних джерел:

1. Білоченко, А. Кредитування аграрного сектору України в умовах війни. Економіка та суспільство. №48. 2023. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-3>.
2. Томашук, І., Томашук І. Кредитування аграрних підприємств як ефективне джерело інвестиційної діяльності. Управління змінами та інновації. №7. 2023. С. 74-84. URL: <https://doi.org/10.32782/2023-7-11>.
3. Національний банк України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.
4. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.
5. National Bank of Ukraine. Retrieved from. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.

Annotation: The issues related to agricultural sector financing in Ukraine and ways to address the same are examined. Factors complicating farmers' access to credits such as high interest rates, conservatism of banks, and risks associated with the armed conflict are highlighted.

Keywords: Agricultural sector, bank lending, government support, interest rates, long-term financing, National Bank.

Науковий керівник:

Бурковська А. В.,

канд. екон. наук, доцент, доцент

кафедри фінансів, банківської справи та страхування,

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 657.633:004

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В АУДИТІ БАНКІВ

Погорєлова Ольга Миколаївна,

здобувач вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: *визначено, що сучасний банківський сектор характеризується стрімким розвитком інформаційних технологій, які докорінно змінюють підходи до ведення банківської діяльності. Обґрунтовано, що у цих умовах аудит банків потребує впровадження інноваційних методів контролю та аналізу для забезпечення надійності і достовірності фінансової звітності.*

Ключові слова: *аудит, інформаційні технології, банки.*

Впровадження сучасних інформаційних технологій дає змогу істотно підвищити ефективність аудиту банків. По-перше, автоматизовані процедури збору та аналізу даних значно прискорюють ці процеси, дозволяють виявляти помилки та шахрайство. По-друге, з'являється можливість комплексно аналізувати всю сукупність фінансових даних [1].

Використання сучасних комп'ютерних технологій докорінно змінює процедури збору й аналізу інформації під час аудиту банків. Замість трудомісткого ручного опрацювання даних і формування вибірок аудитор отримує можливість виконувати ці функції в автоматизованому режимі за допомогою спеціальних програм [1]. Такі програми дозволяють швидко акумулювати дані з різних джерел та банківських систем, здійснювати їх сортування, фільтрацію, відбір за певними критеріями. Наприклад, відібрати дані про кредитні операції з пов'язаними особами чи з високим рівнем ризику [2].

Крім того, на базі зібраних даних формуються аналітичні звіти з графіками, діаграмами, виявленими тенденціями та аномаліями. Такі звіти дозволяють аудиторам швидко оцінити ситуацію в різних напрямках діяльності банку та визначити пріоритети подальшої перевірки [3].

Також варто додати те, що застосування спеціалізованого програмного забезпечення дозволяє мінімізувати участь аудиторів у рутинних операціях. Це своєю чергою дає змогу аудиторам зосередитись на інших питаннях дослідження. Використання інформаційних технологій дозволяє прискорювати роботу, проте в минулому весь аудиторський процес виконувався вручну. Відтак, через великий обсяг одноманітної роботи людині властиво помилятися через неуважність та втому. Комп'ютерні системи можуть працювати цілодобово. Таким чином, результати аудиту можна отримати набагато швидше порівняно із традиційним підходом [3, 2].

Необхідно зауважити, що існують і певні ризики використання інформаційних технологій в досліджуваній сфері, оскільки дані аудиту містять конфіденційну інформацію та потребують надійного захисту [4, 3]:

- несанкціонований доступ до даних аудиту;
- втрата даних внаслідок збоїв та кібератак;
- маніпулювання даними в автоматизованих системах.

Нещодавня атака на інформаційні системи ПрАТ «Київстар» може слугувати як приклад. Зловмисники здійснили потужну DDoS-атаку на інформаційні системи ПрАТ «Київстар», що призвело до тимчасового блокування надання послуг абонентам. Аналогічний сценарій можливий і під час аудиту, коли через кібератаку аудиторів втрачатимуться доступ до даних банку.

Hackers House здобули несанкціонований доступ до внутрішніх систем Київстар та скопіювали звідти 10 тис. документів, частину з яких опублікували. Такий витік даних аудиту банку може завдати репутаційних та фінансових втрат. Не виключено, що зловмисники також вносили зміни в інформаційні системи під час атаки на ПрАТ «Київстар». Адже цільове маніпулювання даними значно ускладнює виявлення кібератаки. Така загроза актуальна і для електронних даних аудиту [5].

Беручи до уваги наведені вище ризики, під час впровадження ІТ в аудиті банків критично важливим є створення надійної системи інформаційної безпеки для захисту конфіденційних даних. Необхідно забезпечити чітке розмежування прав доступу до електронних даних аудиту з використанням механізмів автентифікації, авторизації та протоколювання [6]. Доступ мають отримати лише працівники аудиторської компанії, задіяні в перевірці.

Для захисту від втрат інформації через кібератаки чи технічні збої обов'язково має бути організоване резервування та архівування даних аудиту. При цьому резервні копії слід захищати шифруванням. Для своєчасного виявлення спроб несанкціонованого доступу та маніпулювання даними треба розгорнути систему моніторингу подій інформаційної безпеки (SIEM) та штучного інтелекту для виявлення відхилень [7].

Важливо також сформувати чіткий регламент реагування на кіберінциденти для мінімізації наслідків та захисту критично важливих даних аудиту. Комплексна реалізація наведених заходів забезпечить надійний захист конфіденційних даних аудиту та дозволить максимізувати переваги від застосування інформаційних технологій.

У ході аудиторської перевірки одного з найбільших банків України, аудиторів PwC використовували власну автоматизовану систему Aura для збору, аналізу та зберігання конфіденційних банківських даних [8]:

1. Розмежування доступу. Доступ до Aura мали лише 5 аудиторів із команди PwC, задіяної в перевірці банку. Вхід до системи захищався двофакторною автентифікацією - паролем та одноразовим кодом, який надсилався на смартфон аудитора.

2. Резервне копіювання. Щоденно створювалися резервні копії даних аудиту із шифруванням, які зберігалися у хмарному сховищі PwC із підвищеними заходами безпеки.

3. Моніторинг та резервування. У PwC діє потужний центр кібербезпеки з відповідним обладнанням та рішеннями SIEM і User Behavior Analytics для

виявлення відхилень. У разі інциденту передбачений протокол блокування системи та збереження криптографічних відбитків для розслідування.

Таким чином, можна відзначити, що автоматизація процесів збору та первинного аналізу даних істотно підвищує продуктивність аудиту банків. Аудитори можуть приділити більше часу виявленню реальних проблем, замість виконання рутинної роботи. Це сприяє ефективнішому досягненню цілей аудиту. В ході дослідження розкрито особливості забезпечення інформаційної безпеки великими аудиторськими компаніями під час застосування автоматизованих систем аудиту.

Список використаних джерел:

1. Кузьминська О. Є. Інформаційні технології в аудиті. *Фінанси України*. 2018. № 5. С. 98-107.
2. Аудит банків з використанням ІТ (2022). URL: <https://ms-audit.com.ua/poslugi/audit-bankiv> (дата звернення 06.03.2024).
3. Попович О. І. Автоматизація аудиторських процедур на підприємствах із використанням інформаційних технологій. *Modern Economics*. 2019. № 17. С.151-155.
4. Матвійчук А. В. Аудит ефективності застосування інформаційних технологій в комерційному банку. *Бізнес-Інформ*. 2021. № 5. С. 219-225.
5. Український центр безпеки (2023). Хакери здійснили масштабну атаку на оператора Київстар. URL: <https://cybersecurity.ua/news/hakery-zdiysnyly-masshtabnu-ataku-na-operatora-kyivstar> (дата звернення 06.03.2024).
6. Серікова Т. М., Ходжкін А. І. Інформаційна безпека в контексті аудиту. *Облік і фінанси*. 2020. №4 (90). С.124-131.
7. Зубок В. С. Аспекти безпеки застосування інформаційних технологій в аудиті. *Причорноморські економічні студії*. 2019. № 47-2. С.136-140.
8. Офіційний сайт PwC Україна. Розділ «Аудит фінансової звітності». URL: <https://www.pwc.com/ua/uk/services/audit-assurance-services/audit-of-fs.html> (дата звернення 06.03.2024).

Анотація: *The modern banking sector is characterized by the rapid development of information technologies, which are fundamentally changing approaches to banking operations. Under these conditions, the audit of banks also requires the implementation of innovative control and analysis methods to ensure the reliability and credibility of financial reporting.*

Ключові слова: *audit, information technologies, banks.*

Науковий керівник:

Мельник О.І.,

канд. екон. наук, доцент

Миколаївський національний аграрний університет

ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ФІНАНСОВОМУ СЕКТОРІ

Погорелова Ольга Миколаївна,

здобувач вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та
страхування

Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: застосування штучного інтелекту у фінансових установах дозволяє автоматизувати численні рутинні операції, покращити аналітику та прогнозування, а також забезпечити більш персоналізований підхід до роботи з кожним клієнтом. Наприклад, інтелектуальні системи допомагають оцінювати кредитні ризики, виявляти шахрайські операції та консультувати щодо формування інвестиційного портфелю [1].

Разом з тим, інтеграція штучного інтелекту у фінансову сферу вимагає ретельного планування та врахування пов'язаних із цим викликів. Важливо забезпечити дотримання етичних норм, гарантувати безпеку та конфіденційність даних, а також впоратися з регуляторними бар'єрами.

Ключові слова: штучний інтелект, фінанси, технології, фінансові установи.

Впровадження технологій штучного інтелекту відкриває перед фінансовими установами низку вагомих переваг, які допомагають підвищити ефективність їх діяльності та конкурентоспроможність на ринку. Перш за все, варто детальніше розглянути ключові сфери застосування ШІ у фінансовій галузі та проаналізувати, який саме потенціал вони мають.

Переваги використання технології штучного інтелекту в фінансовому секторі:

1. Впровадження систем штучного інтелекту дозволяє фінансовим установам автоматизувати значну кількість рутинних операцій та завдань, таких як обробка запитів клієнтів, перевірка документації, аналіз фінансових звітів тощо [1]. Це суттєво економить людські ресурси та підвищує ефективність виконання завдань.

2. Застосування технологій ШІ, зокрема чат-ботів та віртуальних помічників, забезпечує цілодобову підтримку клієнтів та оперативне реагування на їхні запити. Аналіз великих обсягів даних дозволяє системам ШІ надавати персоналізовані рекомендації та пропозиції, підвищуючи рівень задоволеності клієнтів [2].

3. Системи ШІ здатні аналізувати величезні масиви даних, виявляти приховані взаємозв'язки та тенденції, що дозволяє краще оцінювати ризики та приймати більш обґрунтовані рішення у сфері управління ризиками фінансових установ [4].

4. Одним із найбільш перспективних напрямків застосування штучного інтелекту є виявлення шахрайських операцій. Алгоритми машинного навчання можуть ідентифікувати підозрілі транзакції, аналізуючи поведінкові моделі та виявляючи відхилення від звичайної активності [3].

Загалом, інтеграція технологій штучного інтелекту дозволяє фінансовим установам підвищити свою продуктивність, якість послуг, рівень безпеки операцій та конкурентоспроможність на ринку. Використання ШІ сприяє автоматизації, оптимізації процесів та прийняттю більш обґрунтованих рішень.

Розглянувши основні переваги впровадження штучного інтелекту у фінансовій сфері, доцільно навести конкретні приклади його застосування провідними гравцями галузі. Протягом останніх років все більше фінансових установ активно інтегрують передові технології ШІ у свою діяльність для вирішення різноманітних завдань.

ПриватБанк - один із лідерів серед українських банків у впровадженні інноваційних технологій, зокрема штучного інтелекту. Розглянемо декілька успішних прикладів його застосування:

- Чат-бот "Тон" на базі ШІ в месенджері Viber. Він може відповідати на різноманітні запитання клієнтів, допомагати оформити продукти банку, надавати консультації тощо [5].
- Система машинного навчання для скорингу позичальників під час видачі кредитів. Вона аналізує великі обсяги даних про клієнтів та оцінює ризики неплатоспроможності, допомагаючи приймати більш виважені кредитні рішення [6].
- Впровадження систем виявлення шахрайських операцій на основі аналізу великих даних та машинного навчання. Це дозволяє мінімізувати ризики злочинних дій [7].
- Розробка роботизованих процесів на базі ШІ для автоматизації рутинних операцій, таких як обробка даних та звітності.

Застосування новітніх технологій штучного інтелекту допомагає ПриватБанку підвищити якість обслуговування клієнтів, оптимізувати внутрішні процеси, зміцнити кібербезпеку та зберегти лідерські позиції на ринку.

Незважаючи на численні переваги застосування штучного інтелекту у фінансовій сфері, цей процес також пов'язаний з низкою викликів та можливих ризиків, які необхідно враховувати [8, 9]:

- Етичні питання, такі як упередженість та дискримінація алгоритмів ШІ. Системи машинного навчання можуть успадковувати забобони, присутні в даних, на яких їх навчали. Також виникають питання конфіденційності персональних даних клієнтів.
- Регуляторні бар'єри. Багато країн ще не встигли розробити чіткі нормативні акти, що регламентують використання ШІ у фінансовому секторі. Це може стримувати впровадження таких технологій.
- Нестача кваліфікованих кадрів. Розробка та інтеграція складних систем ШІ вимагає високого рівня експертизи в галузі машинного навчання, аналітики даних тощо.
- Безпека та захист систем ШІ. Штучний інтелект може бути вразливим до кібератак та зловмисних зловживань. Витік конфіденційних даних або маніпуляції з алгоритмами можуть мати катастрофічні наслідки.

Впроваджуючи новітні технології ШІ, фінансові установи мають ретельно планувати та контролювати цей процес, враховуючи потенційні ризики та дотримуючись належних етичних норм і стандартів безпеки.

Незважаючи на певні виклики, майбутнє фінансового сектору невід'ємно пов'язане з розвитком штучного інтелекту. Провідні гравці галузі вже успішно впроваджують різноманітні ШІ-технології, демонструючи їхній величезний потенціал. У перспективі очікується поглиблення взаємодії людини та машинного інтелекту для забезпечення більш ефективної, прозорої та надійної фінансової системи.

Список використаних джерел:

- 1.Chatbots in Banking: An Overview. URL: <https://www.ameyo.com/chatbots-in-banking>
- 2.Personalized Banking with Artificial Intelligence. URL: <https://thefinancialbrand.com/79512/personalized-banking-artificial-intelligence/>
- 3.Rizvi S., Patti F., Tatulli E., Chao C.-H., Gupta G., Chang G., Reed N., Wong W. (2021) AI and Machine Learning Risk Management in Finance. The Journal of Investment Strategies, Vol. 10, No. 4, pp. 1-36. <https://joi.pm-research.com/content/10/4/1>
- 4.Machine Learning for Financial Anti-Fraud. URL: <https://cloud.google.com/solutions/machine-learning-patterns-for-financial-anti-fraud>
5. Штучний інтелект як конкурентна перевага ПриватБанку. URL: <https://privatbank.ua/about/info/shtuczniy-intelekt>
6. Скоринг для масових кредитних продуктів. URL: <https://privatbank.ua/scoring>
7. Безпека платежів - пріоритет ПриватБанку. URL: <https://privatbank.ua/bezpeka-platezhiv>
8. Algorithmic bias in financial services: A outlook problem. URL: <https://www.brighttalk.com/webcast/15555/361999>
9. AI governance in the financial sector: The global regulatory landscape. URL: <https://www.jbs.cam.ac.uk/insight/2022/ai-governance-financial-sector/>

***Анотація:** The application of artificial intelligence in financial institutions enables the automation of numerous routine operations, enhances analytics and forecasting, and ensures a more personalized approach to working with each client. For instance, intelligent systems assist in evaluating credit risks, detecting fraudulent transactions, and providing advice on investment portfolio formation [1].*

At the same time, the integration of artificial intelligence into the financial sector requires careful planning and consideration of associated challenges. It is crucial to ensure adherence to ethical norms, guarantee data security and confidentiality, and address regulatory barriers.

***Ключові слова:** artificial intelligence, finance, technologies, financial institutions.*

Науковий керівник:

Сіренко Н.М.,

зав. кафедри, д-р екон. наук, професор

Миколаївський національний аграрний університет

РОЛЬ ФІНАНСОВОЇ ОСВІТИ У ЗМІЦНЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ГРОМАДЯН

Рагуліна Анастасія Олександрівна,
здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: У дослідженні висвітлено важливість фінансової освіти громадян як ключового аспекту сталого розвитку суспільства. Зазначено, що фінансова грамотність відіграє вирішальну роль у формуванні фінансової грамотності та компетентності громадян. Також зроблено акцент на наслідках фінансової необізнаності для громадян, таких як фінансові труднощі та ризики від дій шахраїв.

Ключові слова: фінансова грамотність, фінансова безпека, індекс, заощадження, населення.

Фінансова безпека громадян є важливим аспектом сталого розвитку суспільства. Зміцнення цієї безпеки залежить від багатьох факторів, одним із ключових є рівень фінансової освіти населення. Фінансова освіта відіграє вирішальну роль у формуванні фінансової грамотності та компетентності громадян, що дозволяє їм приймати обґрунтовані фінансові рішення та ефективно управляти своїми фінансами.

Одним із ключових мотивів фінансової освіти є здатність громадян розуміти принципи фінансів, такі як бюджетування, кредитування, інвестування та пенсійне забезпечення. Це дозволяє їм уникати фінансових проблем, які можуть виникнути внаслідок неправильного управління фінансами, і забезпечує стабільність їх фінансового стану на майбутнє [1].

За даними звіту з результатів дослідження «Фінансова грамотність, фінансова інклюзія та фінансовий добробут в Україні» проекту USAID «Трансформація фінансового сектору» 2021 року [2], загальний індекс фінансової грамотності в Україні становить 12,3 бали. Розглянемо порівняльну характеристику індексу фінансової грамотності з іншими країнами (рис. 1).

Високі значення індексу, такі як у Китаю, Словенії та Австрії, свідчать про те, що в цих країнах значна частина населення має достатній рівень знань у сфері фінансів та готова ефективно управляти своїми ресурсами. Нижчі показники вказують на потребу в посиленні програм фінансової грамотності та зусиль з підвищення рівня фінансової освіченості серед населення.

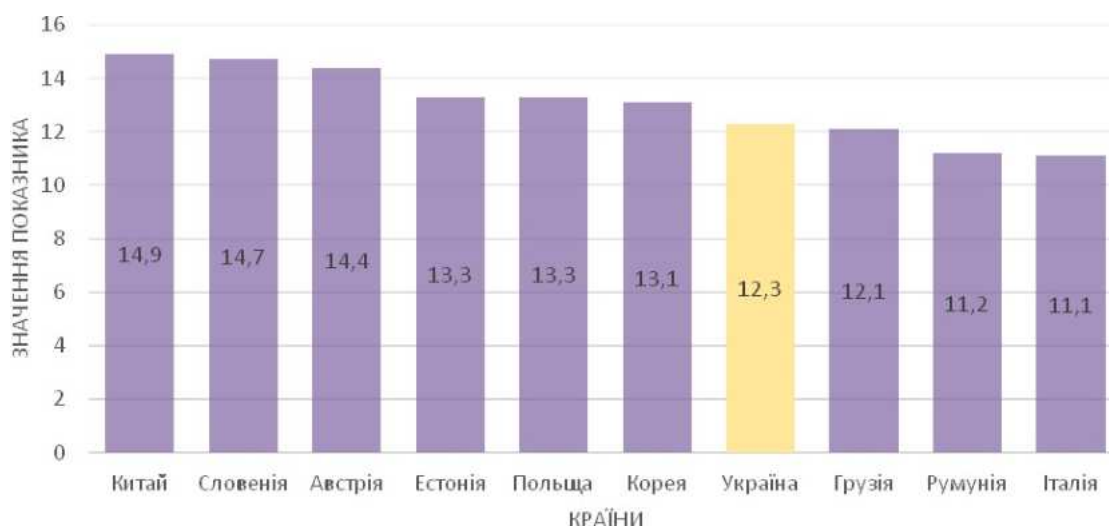

Рисунок 1 – Загальний бал індексу фінансової грамотності

Джерело: побудовано автором з використанням джерела [2, с. 3]

За даними цього звіту також бачимо, що молодь віком до 24 років проявляє найменший рівень фінансової обізнаності [2, с. 4].

Недостатній рівень фінансової освіти може призвести до низки негативних наслідків для громадян. Наприклад, неправильне використання кредитів та накопичень, що зумовлює збільшення боргового навантаження та фінансові труднощі. Крім того, недостатнє розуміння фінансових ризиків може призвести до втрати грошей у результаті інвестиційних ризиків або дій шахраїв.

Низький рівень фінансової грамотності серед населення пояснюється кількома причинами:

- недостатньо знань про те, як працюють фінансові установи та який спектр послуг вони надають;
- недовіра до фінансових установ;
- більшість громадян не здійснюють заощаджень;
- велика частина населення не має банківських рахунків, що ускладнює доступ до фінансових послуг та можливості управління своїми фінансами;
- відсутність досвіду у розподілі власного бюджету [3, с. 60].

Забезпечення доступу до якісної фінансової освіти є важливим завданням для держави, громадських організацій та комерційних установ. Відповідальність за це несуть як уряд, так і організації, які здійснюють різноманітні заходи з підвищення фінансової грамотності серед різних верств населення.

Один зі способів покращення фінансової освіти полягає включенні відповідних навчальних програм у шкільну освіту. Розпочавши з раннього віку, діти мають можливість вивчати основи фінансів, що створює фундамент для їхньої фінансової грамотності в майбутньому. Також важливою є підтримка ініціатив, спрямованих на підвищення фінансової грамотності серед дорослих, шляхом організації безкоштовних семінарів, вебінарів та консультацій.

Отже, фінансова освіта відіграє ключову роль у зміцненні фінансової безпеки громадян. Посилення фінансової грамотності допомагає людям робити обґрунтовані фінансові рішення, уникати фінансових проблем та забезпечити стабільність свого фінансового майбутнього. Тому розвиток і підтримка ініціатив з підвищення фінансової освіти є важливим завданням для суспільства в цілому.

Список використаних джерел:

1. Sirenko, N., Dubinina, M., Melnyk, O., Vodnar, O. and Luhova, O. Current Status and Regulation of the Digital Money Market in Ukraine. *Econ. Aff.*, 68(Special Issue). 2023. 955-961. DOI: 10.46852/0424-2513.2s.2023.44.
2. Фінансова грамотність, фінансова інклюзія та фінансовий добробут в Україні у 2021. Київ : Проєкт USAID «Трансформація фінансового сектору». 83 с. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Research_Financial_Literacy_Inclusion_Welfare_2021.pdf?v=4 (дата звернення: 29.02.2024).
3. Білоус І. Фінансова грамотність як основа забезпечення фінансової безпеки домогосподарства. *А. Збірник наукових праць ЛОГОΣ, 2020. 59-62.* <https://doi.org/10.36074/21.02.2020.v1.17>.

Abstract: *The study highlights the importance of financial education of citizens as a key aspect of sustainable development of society. It is noted that financial literacy plays a decisive role in the formation of financial literacy and competence of citizens. Emphasis is also placed on the consequences of financial ignorance for citizens, such as financial difficulties and risks from the actions of fraudsters.*

Keywords: *financial literacy, financial security, index, savings, population.*

Науковий керівник:

Боднар О.А.,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет*

ІННОВАЦІЇ В ФІНАНСОВОМУ СЕКТОРІ: КРИПТОВАЛЮТА ТА ЦИФРОВІ ПЛАТЕЖІ ЯК МАЙБУТНЄ ГРОШЕЙ І КРЕДИТУ

Рагуліна Анастасія Олександрівна,

здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** У статті розглянуто вплив цифрових платежів і криптовалюти на сучасний фінансовий сектор. Висвітлено переваги та недоліки цих технологій. Також досліджуються інноваційні можливості для кредитування через децентралізовані фінансові платформи. Одночасно наголошується на можливих ризиках, пов'язаних із використанням криптовалют та цифрових платежів у фінансовій сфері.*

***Ключові слова:** фінанси, платежі, криптовалюта, цифровізація, транзакції, інвестиції, розвиток.*

Фінансовий сектор завжди був сферою, яка швидко реагує на інновації та зміни. Останнім часом ми спостерігаємо еволюцію у фінансах завдяки впровадженню криптовалюти та цифрових платежів. Ці технології не тільки змінюють спосіб, яким ми працюємо з грошима, але й відкривають нові можливості і виклики для фінансового сектора.

Розвиток інформаційних технологій робить щоденне життя більш простим, що призводить до зусиль ентузіастів з багатьох країн для впровадження перспективних програмно-технічних засобів на своїй території. Наприклад, українська криптовалюта Karbo була розроблена командою волонтерів як вільний інструмент обміну з покращеною приватністю, що відрізняє її від деяких інших криптовалют [1, с.307].

Основною перевагою криптовалюти і цифрових платежів є розширення доступу до фінансових послуг. Мільйони людей по всьому світу, які раніше були відокремлені від традиційної банківської системи, тепер можуть мати доступ до фінансових послуг через мобільні додатки та Інтернет. Це особливо важливо для тих, хто мешкає в регіонах з обмеженим доступом до банківських послуг. Наступна перевага - зменшення вартості грошових транзакцій, особливо в міжнародних операціях. Традиційні банківські перекази можуть бути дорогими і займати багато часу для обробки. У порівнянні з цим, цифрові платежі відбуваються миттєво і за значно менші витрати. Криптовалюта (Bitcoin та Ethereum) можуть забезпечити більшу швидкість і меншу вартість операцій. Перевагою є і підвищення рівня безпеки та конфіденційності. Технологія блокчейн, яка лежить в основі багатьох криптовалют, гарантує надійність та неперевершеність захищеності транзакцій, користувачі мають більший контроль над своїми фінансами та особистими даними. Цифрові платежі також надають нові можливості для кредитування. Децентралізовані фінансові платформи, відомі як DeFi (децентралізовані фінанси) [2], дозволяють користувачам отримувати кредити та оформити депозит без

посередництва традиційних банків. Це відкриває нові шляхи для фінансового розвитку та інвестицій.

Розглянемо розподіл суми (рис. 1) та кількості (рис. 2) безготівкових операцій з використанням платіжних карток за 1 квартал 2023 р.

Рисунок - 2. Сума безготівкових операцій за 1 квартал 2023 року

Джерело: побудовано автором з використанням джерела [3]

Рисунок - 3. Кількість безготівкових операцій за 1 квартал 2023 року

Джерело: побудовано автором з використанням джерела [3]

Волатильність курсу криптовалюти може призвести до значних збитків для інвесторів. Крім того, нестабільність і коливання ринку можуть сприяти шахрайству і фінансовим злочинам.

Під час війни в Україні криптовалютна сфера відзначилася значним розвитком. Вже понад 6,5 млн громадян України є власниками цифрових активів, у 2022 р. Україна посіла третє місце по використанню криптовалюти серед 146 країн світу [4, с.139]. На кінець 2022 р. понад 50 українських компаній [5] запропонували можливість придбання своїх товарів і послуг за криптовалюту. До цього списку входить мережа автозаправних комплексів WOG, магазин електроніки Stylus, мережа побутової техніки «Фокстрот», Varus, мережа аптек АНЦ та багато інших компаній.

Наприкінці 2022 р. НБУ представив проєкт концепції електронної гривні (е-гривні) [6, 7] учасникам платіжного ринку та ринку віртуальних активів. Е-гривня - альтернативний засіб для існуючих інструментів малих платежів, вона

є інноваційною технологією з потенціалом змінити платіжну систему України та перерозподілити ролі учасників ринку. Е-гривню можна використовувати для безготівкових платежів у роздрібній торгівлі, у сферах, пов'язаних з обігом віртуальних активів, для транскордонних транзакцій. Цілі впровадження е-гривні: підтримка цифровізації економіки, розширення безготівкових розрахунків і зниження їхньої вартості, підвищення довіри до національної валюти. Переваги е-гривні: легкість використання, безпечність (забезпечена Національним банком), швидке отримання статусу користувача і оперативність розрахунків. Однак, через обмежений перелік операцій і користувачів, невелику кількість транзакцій у пілотному проєкті, не можна повністю оцінити зацікавленість населення України у цьому інструменті [8, с. 18].

Отже, криптовалюта та цифрові платежі перетворюють фінансовий сектор, забезпечуючи більший доступ, ефективність та безпеку. Вони відкривають нові можливості для кредитування та інвестування. Проте, важливо пам'ятати про ризики, пов'язані з цими інноваціями. Фінансові установи, регулятор та користувачі повинні бути готові адаптуватися до змін і використовувати ці технології відповідально, щоб забезпечити стійкий інноваційний розвиток фінансового сектора.

Список використаних джерел:

1. Буганов О. В., Бурковська А. В. Тенденції розвитку вітчизняної крипто валюти. Актуальні проблеми економіки та управління в епоху глобальних викликів і загроз : збірник матеріалів всеукр. наук.-практ. конф., Дніпро, 26-27 квіт. 2018 р. В 2-х томах. Т. 2. Нац. метал. Академія України. Дніпро, 2018. С. 307-309. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8778>.
2. Децентралізовані фінанси (defi) | ethereum.org. ethereum.org. URL: <https://ethereum.org/uk/defi/>.
3. Національний банк України. Розподіл безготівкових операцій з використанням платіжних карток, I квартал 2023 року. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/rozpodil-bezgotivkovih-operatsiy-z-vikoristannyam-platijnih-kartok-i-kvartal-2023-roku>.
4. Kuzheliev M. Integration of the cryptocurrency market in the financial system of Ukraine: theoretical aspects. University economic bulletin. 2023. No. 56. P. 137–142. URL: <https://doi.org/10.31470/2306-546x-2023-56-137-142>.
5. Що в Україні можна купити за криптовалюту. Мінфін - все про фінанси: новини, курси валют, банки. URL: <https://minfin.com.ua/ua/crypto/articles/chto-v-ukraine-mozhno-kupit-za-kriptovalyutu/>.
6. Національний банк України. Національний банк представив учасникам платіжного ринку та ринку віртуальних активів проєкт концепції е-гривні. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-predstaviv-uchasnikam-platijnogo-rinku-ta-rinku-virtualnih-aktiviv--proyekt-kontseptsiyi-e-grivni>.
7. Економічна правда. Майбутнє цифрових грошей в Україні. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/04/12/699012/>.
8. Бурковська А. І., Одунтан Д. А. Цифрова валюта України: переваги та перспективи розвитку е-гривні. Економіка, освіта, технології в контексті глобальних викликів : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, Черкаси, 23-24 вересня 2021 року. Черкаси, 2021. С. 17-18. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/11204>

Abstract: The article examines the impact of digital payments and cryptocurrency on the modern financial sector. The advantages and disadvantages of these technologies are highlighted. Innovative opportunities for lending through decentralized financial platforms are also being explored. At the same time, the article emphasizes the possible risks associated with the use of cryptocurrencies and digital payments in the financial sphere.

Key words: *finance, payments, cryptocurrency, digitalization, transactions, investments, development.*

Науковий керівник:
Бурковська А. В.,
*канд. екон. наук, доцент кафедри
фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 336.76

ОСНОВНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ВАЛЮТНІ КУРСИ

Саркова Анастасія Миколаївна,
здобувачка вищої освіти спеціальності 073 Менеджмент
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: *Зростаюча важливість міжнародної торгівлі та фінансових взаємозв'язків робить розуміння валютних курсів ключовим для багатьох суб'єктів, включаючи бізнес, інвесторів та уряди. Шляхом аналізу факторів, таких як інфляція, процентні ставки, державний борг і т.д. ми можемо визначити потенційні ризики і можливі перспективи, пов'язані з валютними курсами. Розуміння саме цих факторів є критичним для розробки стратегій управління ризиками.*

Ключові слова: *валютні курси, фактор, інфляція, відсоткові ставки, державний борг, політична стабільність.*

Валютні курси визначаються складними взаємозв'язками різноманітних факторів. Зміни у валютних курсах можуть мати серйозний вплив на економічну стабільність країн, конкурентоспроможність підприємств та навіть на рівень життя громадян.

Зокрема, важливо враховувати, що в останні десятиліття валютні ринки стали ще більш вразливими до різних впливів через зростання обсягів міжнародної торгівлі, розвиток технологій і появу нових фінансових інструментів. Це створює нові виклики та можливості для бізнесу, інвесторів та урядів, які потребують глибокого розуміння валютних ринків і здійснення ефективного валютного регулювання в Україні [1].

Доцільно розглянути основні фактори, що впливають на валютні курси.

Інфляція — це відносна купівельна спроможність валюти порівняно з іншими валютами.

Наприклад, покупка певної одиниці товару в одній країні може коштувати одну одиницю валюти, а покупка того самого продукту в країні з вищою інфляцією – коштуватиме тисячу одиниць іншої валюти. Таке явище є основою для формування різних валютних курсів.

Країни з низькою інфляцією зазвичай мають сильніші валюти, оскільки їхня купівельна спроможність зростає порівняно з іншими валютами. За останніми дослідженнями на 2023-початок 2024 років, країнами з найнижчим рівнем інфляції є Китай, Тайланд, Швейцарія, Саудівська Аравія, Італія, а з найвищим - Аргентина, Венесуела, Туреччина [2].

Відсоткові ставки тісно пов'язані з інфляцією та обмінними курсами. Центральні банки різних країн використовують відсоткові ставки для модуляції інфляції в країні.

Наприклад, встановлення вищих процентних ставок приваблює іноземний капітал, який підвищує курси місцевої валюти. Таким чином, центральні банки впливають як на інфляцію, так і на обмінні курси, змінюючи процентні ставки.

Вищі процентні ставки пропонують кредиторам в економіці вищу віддачу порівняно з іншими країнами, тому вищі відсоткові ставки приваблюють іноземний капітал і спричиняють зростання обмінного курсу [3]. Протилежне співвідношення існує для зниження процентних ставок – нижчі процентні ставки мають тенденцію до зниження обмінних курсів [3].

Однак, якщо ці ставки залишаються високими надто довго, то інфляція може почати зростати, що призведе до девальвації національної валюти. Таким чином, центральні банки повинні постійно коригувати процентні ставки, щоб збалансувати як переваги, так і недоліки.

Більшість країн світу фінансують свої бюджети за допомогою масштабного дефіцитного фінансування. Іншими словами, вони позичають грошові ресурси для фінансування економічного зростання. Це стимулює економіку, але збільшує державний борг і ризик інфляції [4].

Якщо уряд не може покрити дефіцит внутрішніми ресурсами, тоді він повинен збільшити пропозицію цінних паперів для продажу іноземцям, тим самим знизивши ціни на них [4]. Проте іноземці будуть менш охочі володіти цінними паперами, деномінованими в цій валюті, якщо ризик дефолту великий, з цієї причини борговий рейтинг є вирішальним фактором, що визначає її обмінний курс [4].

Політична стабільність також впливає на силу валюти країни. Іноземні інвестори більше схильні вкладати свої кошти у країни, де панує політична стабільність, оскільки це зменшує ризики. Це призводить до зростання вартості національної валюти через збільшення зовнішніх інвестицій [5]. І навпаки, непередбачувані події спричиняють невпевненість серед інвесторів і зменшення іноземних інвестицій, що, в свою чергу, веде до падіння вартості національної валюти [5].

Прикладом може бути ситуація в Україні, де війна та політичні конфлікти спричинили суттєве знецінення національної валюти. Для потенційних інвесторів війна стала стримуючим фактором з двох причин. По-перше, стан активних воєнних дій сприймається іноземними інвесторами як ризик втрати своїх активів в Україні. По-друге, відсутність механізму страхування воєнних ризиків такого масштабу створює для інвесторів непривабливе середовище для інвестування та розвитку власного бізнесу [5].

Отже, міжнародні бізнеси та інвестори з активами в інших валютах піддаються валютному ризику, що впливає на їхні прибутки та активи. Зміни курсів можуть створювати можливості для прибутку, збільшуючи конкурентоспроможність. А політичні конфлікти та нестабільність можуть призводити до великих коливань валютних курсів, ускладнюючи ситуацію для бізнесу та інвесторів.

Розуміння основних факторів, що впливають на валютні курси, є важливим для розробки ефективних стратегій управління ризиками та використання можливостей на міжнародних валютних ринках. Нестабільність та швидкозмінність сучасного світу вимагає постійного аналізу та оцінки ризиків і перспектив, пов'язаних з валютними курсами, з метою успішного функціонування бізнесу та забезпечення стійкого економічного розвитку країн.

Список використаних джерел:

1. Бурковська А. В., Шевченко В. М. Особливості валютного регулювання в Україні. Електронне наукове видання з економічних наук «ModernEconomics» : МНАУ. 2019. №17. С.50-54.
2. Trading economics. Inflation Rate. URL: <https://tradingeconomics.com/country-list/inflation-rate>.
3. Şen, Hüseyin. [Interest Rates, Inflation, and Exchange Rates in Fragile EMEs: A Fresh Look at the Long-Run Interrelationships](#). *Hal Open Science*, May 2019, pp. 3, 5-6.
4. Organisation for Economic Co-operation and Development. [Terms of Trade](#). URL :<https://data.oecd.org/trade/terms-of-trade.htm>.
5. Оберкович С. Гарантії та страхування іноземних інвестицій в Україну в 2024 році. Січ 2024. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/224847_garant-ta-strakhuvannya-nozemnikh-nvestitsiy-v-ukranu-v-2024-rots.

Abstract: *The growing importance of international trade and financial interconnections makes understanding exchange rates key for many actors, including businesses, investors, and governments. By analyzing factors such as inflation, interest rates, government debt, etc., we can identify potential risks and opportunities related to exchange rates. Understanding these factors is critical for developing risk management strategies.*

Keywords: *exchange rates, factor, inflation, interest rates, public debt, political stability.*

Науковий керівник:

Бурковська А. В.,

канд. екон. наук, доцент, доцент

кафедри фінансів, банківської справи та страхування,

Миколаївський національний аграрний університет

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Семенюк Анастасія Ігорівна

здобувач вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: Розглянуто значення ефективного управління фінансовими активами для забезпечення прибутковості та фінансової стійкості підприємства. Зазначено, що раціональне й оптимальне використання фінансових ресурсів є запорукою досягнення стратегічних цілей розвитку бізнесу. Визначено основні показники та методи, які застосовуються для оцінки ефективності використання фінансових ресурсів, такі як: аналіз фінансових коефіцієнтів, грошових потоків, ефективності інвестицій, вартості капіталу, операційного та фінансового важелів, а також економіко-математичне моделювання. Доведено необхідність комплексного підходу до оцінювання ефективності формування та використання фінансових ресурсів з урахуванням специфіки діяльності підприємства та поставлених цілей. Наголошено на важливості послідовності та системності в реалізації управлінських рішень для уникнення втрат чи низької результативності залучення фінансових активів.

Ключові слова: фінансові ресурси, рентабельність, підприємство, ринкова економіка, капітал.

У сучасному сільському господарстві спостерігається тенденція до зниження рентабельності використання фінансових ресурсів, виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції. Ефективне управління фінансовими активами підприємства безпосередньо залежить від його спроможності генерувати прибуток за рахунок наявних ресурсів [1].

Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів є невід'ємною складовою успішного функціонування підприємницьких структур, адже дозволяє визначити наскільки раціонально та результативно застосовуються наявні фінансові активи для досягнення стратегічних цілей. В умовах жорсткої ринкової конкуренції збереження лідируючих позицій суб'єктів господарювання безпосередньо залежить від ефективності формування та використання фінансових ресурсів. Фінансовий стан підприємства характеризується забезпеченістю власними оборотними коштами, станом нормованих запасів, оборотністю активів, платоспроможністю та іншими показниками фінансово-господарської діяльності, що дають змогу оцінити досягнуті результати та зробити висновки щодо рівня економічної діяльності [2, 3].

Фінансові ресурси - це сукупність грошових коштів, які акумулює підприємство для формування необхідних активів з метою здійснення всіх видів діяльності за рахунок капіталу, власних надходжень та накопичень. Раціональне та ефективне використання фінансових ресурсів суб'єкта господарювання є запорукою досягнення поставлених цілей та кінцевих

результатів діяльності в цілому. Тому перед керівництвом постає завдання комплексної розробки практичних і теоретичних питань формування та розпорядження фінансовими активами. Особливу обережність слід виявляти під час вирішення термінових завдань, адже навіть короткочасне некоректне застосування функцій та інструментів управління може звести нанівець попередні зусилля та посилити кризові явища [4].

Керівництво підприємницьких структур має певну свободу у регулюванні обсягів та структури фінансових ресурсів. Відповідно, залежно від обраної фінансової стратегії, підприємство може коригувати (збільшувати або зменшувати) величину чистого прибутку. Цього можна досягти шляхом вибору певних методів оцінювання активів, встановлення строків їх використання, порядку списання чи реалізації майна.

Раціональне управління фінансовими ресурсами, зокрема їх формуванням та розподілом з урахуванням специфіки діяльності підприємства, є ключовим чинником забезпечення стабільної прибутковості та фінансової стійкості суб'єкта господарювання. Вибір оптимальних підходів до оцінки та використання фінансових активів дозволяє максимізувати ефективність їх застосування для досягнення стратегічних цілей розвитку бізнесу [5].

Досліджуючи праці науковців, можна зазначити, що для оцінки ефективності використання фінансових ресурсів застосовується велика кількість методів та показників, а саме:

1. Аналіз фінансових коефіцієнтів:

- коефіцієнт оборотних активів;
- коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості;
- коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості;
- коефіцієнт рентабельності активів;
- коефіцієнт рентабельності власного капіталу.

2. Аналіз грошових потоків (основні показники: чистий грошовий потік від операційної діяльності, чистий грошовий потік від інвестиційної діяльності; чистий грошовий потік від фінансової діяльності).

3. Аналіз ефективності інвестицій (основні показники: чиста приведена вартість, внутрішня норма рентабельності, термін окупності інвестицій).

4. Аналіз вартості капіталу.

5. Аналіз операційного та фінансового важелів.

6. Економіко-математичне моделювання:

- регресійний аналіз;
- лінійне програмування;
- імітаційне моделювання тощо. Ці моделі дозволяють виявити

взаємозв'язки між різними показниками та спрогнозувати їх майбутню динаміку.

Вибір конкретних методик оцінювання ефективності використання фінансових активів цілком залежить від специфіки діяльності підприємницької структури, наявної інформаційної бази та цілей проведення аналізу. Зазвичай більшість систем оцінки продуктивності розпорядження фінансовими ресурсами ґрунтується на річному бюджеті та оперативному плані

суб'єкта господарювання. Враховуючи постійний кругообіг фінансових коштів підприємства, оцінювання їх формування та використання здійснюється комплексно. Часто доцільно застосовувати комбінацію декількох методик для отримання більш повної та об'єктивної оцінки. Відсутність послідовності та системності в реалізації управлінських рішень створює ризик втрат чи низької результативності залучення фінансових ресурсів [5].

Отже, ефективність діяльності підприємства в сучасних умовах визначається через комплексну систему оцінювання, яка аналізує взаємопов'язані показники та коефіцієнти, що відображають продуктивність функціонування системи управління та перебування фінансових ресурсів на етапах формування, розподілу й відтворення. Для збереження ринкових позицій підприємствам необхідно підвищувати ефективність управління фінансовим потенціалом, враховуючи всі можливі важелі та фактори впливу. Для розвитку бізнесу та оптимізації розпорядження фінансовими активами потрібно чітко розмежовувати чинники впливу. Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів відіграє ключову роль у плануванні виробництва та підприємницькій діяльності загалом.

Список використаних джерел:

1. Боднар О. А., Кучер В. А. Особливості формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах. Електронне наукове фахове видання з економічних наук Modern Economics. № 6. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/osoblyvosti-formuvannia-finansovykh-resursiv-silskohospodarskykh-pidpryemstv/>
2. Нікольчук Ю. М., Лопатовська О. О. Ефективність фінансових ресурсів підприємства: теоретико-методичні та практичні аспекти оцінки. Трансформаційна економіка. 2023. Вип. 4 (04). С. 59-65. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2023-4-11>
3. Yekimov S., Nianko V., Sirenko N., Burkovska A., Bodnar O. The Problem of Attracting Private Investment in Agriculture. In: Muratov A., Ignateva S. (eds) Fundamental and Applied Scientific Research in the Development of Agriculture in the Far East (AFE-2021). AFE 2021. Lecture Notes in Networks and Systems. 2022. vol 353. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-91402-8_7.
4. Великий Ю. М., Топоріна Є. В. Методичні аспекти оцінки ефективності використання фінансових ресурсів підприємства. Ефективна економіка. 2018. Вип. 12. DOI: 10.32702/2307-2105-2018.12.91.
5. Смирнова Н. В., Козуб Н. М. Методика оцінювання ефективності використання фінансових ресурсів підприємств. Економіка та управління підприємствами. 2018. Вип. 21. С. 179-184.
6. Кустріч Л. О. Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств на регіональному рівні. Агросвіт. 2018. Вип. 1. С. 18-24. http://www.agrosvit.info/pdf/1_2018/4.pdf

Abstract: *The importance of effective management of financial assets to ensure profitability and financial stability of the enterprise is considered. It is noted that the rational and optimal use of financial resources is the key to achieving the strategic goals of business development. A variety of indicators and methods have been established that are used to assess the efficiency of the use of financial resources, such as: analysis of financial ratios, cash flows, investment efficiency, cost of capital, operating and financial leverage, as well as economic and mathematical modeling. The need for a comprehensive approach to evaluating the effectiveness of the formation and use of financial resources, taking into account the specifics of the enterprise's activities and set goals, has*

been proved. The importance of consistency and systematicity in the implementation of management decisions is emphasized in order to avoid losses or low effectiveness of attracting financial assets.

Keywords: *financial resources, profitability, enterprise, market economy, capital.*

Науковий керівник:

Боднар О.А.,

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 336.77

НЕОБХІДНІСТЬ КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ БАНКІВСЬКИМИ УСТАНОВАМИ УКРАЇНИ

Семенюк Анастасія Ігорівна

здобувач вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *Військові дії, що відбуваються на території України, негативно позначаються на економіці нашої держави. Не є винятком і сільськогосподарські підприємства, які неодноразово потерпають від обстрілів. На жаль, багато з них не змогли подолати труднощі і були змушені припинити свою діяльність. Тому сьогодні в сільському господарстві існує низка проблем, які необхідно вирішувати та сприяти поліпшенню ситуації. Першочерговим є питання щодо фінансової підтримки сільськогосподарських підприємств.*

Ключові слова: *сільське господарство, сільськогосподарські підприємства, кредитування, банківські установи, фінансова підтримка.*

Вкрай необхідним на сьогодні є забезпечення ефективного функціонування сільськогосподарських підприємств. Все залежить від регулярного поповнення аграрних підприємств оборотними коштами та від відкритості інвестиційних ресурсів для забезпечення належного рівня виконання їх роботи.

Наразі для подолання всіх цих труднощів пропонується нове кредитування для аграріїв, яке переважно здійснюється за підтримки державних програм. Забезпечення ефективного кредитування сільськогосподарських підприємств відіграє велику роль як для розвитку аграрної галузі, так і для економіки в цілому. Це визначається низкою причин, до яких можна віднести саме такі:

1. Розвиток сільського господарства відіграє важливу роль у продовольчій безпеці країни та безпосередньо задовольняє потреби населення в екологічних продуктах харчування;
2. Сільське господарство посідає одне із ключових місць в отриманні доходу як для регіонів, так і для держави в цілому;

3. Саме сільськогосподарська продукція є одним із ключових сегментів експорту України;
4. Кредитування допоможе сільськогосподарській галузі, в першу чергу, розвивати свої підприємства, забезпечити належний рівень конкуренції на ринку;
5. Саме кредитування допоможе забезпечити сталий розвиток сільського господарства [2].

Враховуючи великі перспективи розвитку аграрного сектору, а також те, що сільське господарство відіграє важливу роль для економіки, банки пропонують низку вигідних фінансових продуктів для сільськогосподарських підприємств (табл. 1).

Таблиця 1 Банківські продукти для сільськогосподарських підприємств

Банківська послуга	Умови
Кредити «5-7-9»	Сума до 150 млн грн; Власний внесок від 20%; Відсоткова ставка 5%, 7% або 9% річних.
Пільгові партнерські програми	Стандартний кредит + пільговий; Кредит на насіння, добрива, техніку у компанії-партнерів банку; Відсоткова ставка від 0,01%.
Авалювання товарних векселів	Гарантія майбутньої оплати за отримані засоби захисту рослин, добрива, насіння тощо; Відсоткова ставка 3-4% річних.
Гранти	Сума до 10 млн грн; Власний внесок від 30%; Відсоткова ставка 0%.
Фінансування від МФО	Сума від 5 млн євро до 12,5 млн євро; Можливість поєднання з «5-7-9».
Місцеві програми	Можливість відшкодування відсоткової ставки за одержаним кредитом до 0% річних.

Джерело: побудовано автором за даними [3].

Зазначимо, що на початку повномасштабного вторгнення попит на отримання кредиту істотно зріс. Виходячи з цього, держава збільшила забезпечення позичальників державними гарантіями. Але згодом багато банків скоротили програми кредитування для цього сектору економіки, пояснюючи це високоризикованістю кредитів. Зменшення чисельності кредитів, а також ризиковість платоспроможності, призвело до зростання процентних ставок, що стало причиною недоступності більшій кількості сільськогосподарських підприємств до одержання кредитів. Все ж залишилися банки, які пропонують аграрному сектору свої програми кредитування для збереження своїх сил і

змоги подолати складні умови, в яких перебуває не тільки сільське господарство, але і вся країна (рис. 1).

Рисунок 1. Найбільші банки-кредитори підприємств аграрного сектору. Джерело: побудовано за даними [4].

Кредитування аграрного сектору відіграє важливу роль. Саме завдяки цьому знижується ризик платоспроможності, знижуються виробничі витрати. Надання кредитної допомоги забезпечує належний рівень капіталізації підприємств, сприяє їх ефективному розвитку. Ефективна система кредитування допомагає сільському господарству розвиватися та перебувати на належному рівні конкурентоспроможності на міжнародних ринках. Це сприяє зростанню обсягів експорту сільськогосподарської продукції. Завдяки ефективному кредитуванню підприємства можуть впроваджувати нові технології, розширити свої межі виробництва та забезпечити населення новими робочими місцями [5].

Отже, вважаємо, що навіть у сучасних умовах функціонування (під час війни в Україні) вітчизняні агротоваровиробники мають можливість користування вигідних для них фінансовими продуктами, що пропонують банківські установи України.

Список використаних джерел:

1. Як НБУ підтримує кредитування під час війни. Економічна правда: URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/03/31/684979/>.
2. Білоченко А. М. Кредитування аграрного сектору України в умовах війни. Економіка та суспільство. 2023. Вип. 48. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-3>
3. KURKUL.COM. URL: <https://kurkul.com/spetsproekty/1550-finansuvannya-agrosektoru-yaki-programi-kredituvannya-proponuyut-banki>

4. Андрос С.В., Герасимчук В.Г. Фінансування сільського господарства і роль банків у кредитному забезпеченні аграрного сектора України. *Economic journal Odessa polytechnic university*. 2023. Вип. 3(25). С. 5-14. DOI: 10.15276/EJ.03.2023.1.

5. Лункіна Т. І., Бурковська А. В., Гуліч К. О. Застосування фінансових технологій у банківській системі України. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2021. Вип. 2. С. 27-35.

Abstract: *The military actions taking place on the territory of Ukraine have a negative impact on the economy of our country. Agricultural enterprises, which repeatedly suffer from shelling, are no exception. Unfortunately, many of them could not overcome the difficulties and were forced to stop their activities. Therefore, today there are a number of problems in agriculture that need to be solved and help to improve the situation. The issue of financial support for agricultural enterprises is of primary importance.*

Keywords: *agriculture, agricultural enterprises, lending, banking institutions, financial support.*

Науковий керівник:

Бурковська А.В.,

канд. екон. наук, доцент

*кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 336.02

АКТУАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Слободян Тетяна Анатоліївна

здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

М. Миколаїв, Україна

Анотація: *Україна, перебуваючи в умовах воєнного стану, зазнає значного тиску на економіку, що породжує виклики для економічної безпеки країни. У роботі розглядається вплив воєнного конфлікту на економіку України та акцентується увага на ролі резервів, міжнародної підтримки та необхідності цілеспрямованої політики для забезпечення економічної безпеки. Зазначається, що втрата довіри інвесторів, фінансові втрати через російську агресію ставлять під загрозу економічну стійкість країни.*

Ключові слова: *воєнний стан, економічна безпека, інвестиції, загрози економіці, Рада економічної безпеки.*

Україна в умовах воєнного стану відчуває величезний тиск на економіку, що породжує численні виклики та загрози для економічної безпеки країни. Воєнний конфлікт негативно впливає на різні сфери економіки, викликаючи серйозні проблеми та неспокій серед бізнесу, інвесторів та населення в цілому. Воєнний стан часто веде до втрати довіри інвесторів, які утримуються від вкладень в країну, що перебуває в умовах конфлікту. Це може призвести до зменшення обсягів прямих іноземних інвестицій та внутрішніх інвестицій, а також призвести до припинення розвитку нових проєктів та стимулювання економічної активності.

З переходом російської агресії у форму затяжної війни на виснаження, прямий вплив бойових дій на економіку значно посилюється. Це відбулося через цілеспрямовані атаки на критичну інфраструктуру країни, виснаження фінансових резервів населення та бізнесу, а також зростання економічних диспропорцій, сформованих під час воєнного періоду. Сторона противника використовує різноманітні гібридні інструменти впливу, що ставить під загрозу економічну безпеку України [1].

Ця ситуація актуалізує необхідність реалізації цілеспрямованої політики держави у сфері протидії комплексу ризиків. Важливо здійснювати оперативний моніторинг викликів та загроз економічній безпеці в умовах війни, а також аналітично опрацьовувати його результати для прийняття ефективних заходів у сфері економічного управління та безпеки [1; 2].

Воєнний стан в Україні не лише супроводжується збільшенням витрат на оборону, але й має серйозні наслідки для економічної безпеки країни. Збільшення витрат породжує дефіцит бюджету, який може бути вирішений за рахунок податкових зборів чи скорочення видатків на соціальні та економічні програми. Відзначається також припинення роботи галузей економіки, зменшення виробництва та погіршення фінансової стабільності підприємств, що призводить до зростання безробіття та зниження рівня життя населення. Крім того, військовий конфлікт впливає на зовнішню торгівлю через обмеження експорту та імпорту, спричиняючи економічну ізоляцію та загрожуючи стабільності зовнішньоекономічних операцій й загальній економічній ситуації. Руйнування інфраструктури в результаті обстрілів ускладнює функціонування бізнесу та може призвести до серйозних збитків для підприємств. Ці аспекти створюють серйозні виклики для економічної стійкості та безпеки України в умовах воєнного стану.

В 2021 році в Україні була утворена Рада економічної безпеки з метою виявлення та протидії загрозам економічній безпеці, які виникають як внаслідок внутрішніх, так і зовнішніх факторів. Основний акцент зроблено на двох напрямках [3]:

— протидія російській агресії: вивчення планів ухиляння від санкцій, розробка пропозицій по запобіганню порушень економічних обмежень та адвокація запропонованих змін у застосуванні санкцій. Розробка комплексної стратегії реагування на російську агресію в різних її вимірах, включаючи звичайний, економічний, кібернетичний та інші аспекти;

— економічна стійкість України: створення антикорупційної платформи, де експерти та аналітики Ради надають консультації, організаційну, інформаційну підтримку та іншу допомогу членам рад громадського контролю. Участь у розробці концепції модельного господарського суду, в тому числі щодо захисту прав іноземних інвесторів у відновленні України.

Наприкінці 2022 року на основі аналізу The Global Risks Perception Survey (GRPS), яке регулярно проводиться у межах Всесвітнього економічного форуму, були визначені основні глобальні ризики на короткий та середній термін (рис. 1).

Рисунок 1 – Взаємозв'язок найбільш небезпечних глобальних ризиків із основними загрозами економічній безпеці України

Джерело: [4]

Експерти Всесвітнього економічного форуму визначили основні ризики для економічної безпеки України. Глобальні трансформації вказують на те, що ризики для окремих країн можуть впливати на світове середовище. Міжнародна підтримка України включає фінансування, військово-технічну допомогу та інвестиції. Застарілі технічні бази, неповна законодавча база, екологічні проблеми та інші фактори залишаються загрозами. Ключовими заходами є структурна перебудова економіки, розвиток переробної та важкої промисловості, збереження сільськогосподарського виробництва та підтримка ІТ-сектору [4].

Отже, Україна, попри виклики та загрози, продовжує працювати над забезпеченням економічної безпеки в умовах воєнного стану. Впровадження ефективних стратегій управління економікою, пошук нових інвестиційних можливостей та розвиток внутрішніх ресурсів є ключовими завданнями для забезпечення стійкості та відновлення економічного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Актуальні виклики та загрози економічній безпеці України в умовах воєнного стану. *Національний інститут стратегічних досліджень*. 2023. URL: <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analitichni-dopovidi/aktualni-vyklyky-ta-zahrozy-ekonomichniy-bezpetsi-ukrayiny-v> (дата звернення: 28.02.2024).
2. Samoilenko Y., Britchenko I., Levchenko I., Lošonczy P., Bilichenko O., Vodnar O. Economic Security of the Enterprise Within the Conditions of Digital Transformation. *Economic Affairs*. 2022. Vol. 67, No. 04, pp. 619-629, September 2022. DOI: 10.46852/0424-2513.4.2022.28. URL: <http://ndpublisher.in/admin/issues/EAv67n4z2.pdf>.
3. Identification and counteraction to internal and external threats to Ukraine's economic security. Рада економічної безпеки України (РЕБ). 2023. URL: <https://reb.org.ua/en/> (дата звернення 28.02.2024).
4. Маслій, О., Ківшик, О., & Котелевець, М. Загрози економічній безпеці держави в умовах глобальних перетворень. *Економічний простір*. №183. 2023. С. 25-30. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/183-4> (дата звернення 29.02.2024).

Abstract: Ukraine, being in the conditions of martial law, is under significant pressure on its economy, which creates challenges for the country's economic security. The work examines the

impact of the military conflict on the economy of Ukraine and emphasizes the role of reserves, international support and the need for a targeted policy to ensure economic security. It is noted that the loss of investor confidence, financial losses, and threats due to Russian aggression endanger the economic stability of the country.

Keywords: *martial law, economic security, investments, threats to the economy, Council of Economic Security.*

Науковий керівник:

Боднар О.А.,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 631.1

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ АГРОБІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Слободян Тетяна Анатоліївна,

*здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
М. Миколаїв, Україна*

Анотація: *у дослідженні розглядається роль українського агробізнесу у формуванні економічного потенціалу та забезпеченні продовольчої безпеки країни. Освітлюється проблема оподаткування сільськогосподарських підприємств, де вводяться дві системи – загальна та спрощена. Зазначається важливість розробки оптимальної системи оподаткування для забезпечення соціальної справедливості та мінімізації податкового навантаження..*

Ключові слова: *агробізнес, оподаткування, законодавство, система оподаткування, сільськогосподарські підприємства.*

Агробізнес в Україні відіграє важливу роль у формуванні економічного потенціалу країни та забезпеченні продовольчої безпеки. Однак, разом із зростанням цієї галузі, виникають нові виклики та особливості у сфері оподаткування.

Оподаткування сільськогосподарських підприємств відрізняється від оподаткування інших торговельних чи виробничих підприємств і має свою унікальну специфіку. Згідно з чинним законодавством, зокрема з Податковим Кодексом України, сільськогосподарські підприємства в Україні можуть обрати одну із двох систем оподаткування для своєї діяльності [1]:

1. Загальна система оподаткування, яка передбачає сплату всіх законом передбачених зборів і платежів, що обов'язкові для сільськогосподарських підприємств. Оподаткування при цьому здійснюється шляхом сплати податку на прибуток (ставка для сільськогосподарських товаровиробників становить 18%).

2. Спрощена система оподаткування, де сільськогосподарські підприємства сплачують єдиний податок за системою, визначеною для 4-ї

групи платників. Платники цієї групи звільняються від сплати податку на прибуток підприємств, податку на майно (за винятком земельного податку для невикористовуваних земельних ділянок сільськогосподарського призначення), рентної плати за спеціальне використання води. Однак ПДВ, ПДФО, ЄСВ і військовий збір для цих суб'єктів спрощення сплачуються на загальних підставах податку.

Створення оптимально збалансованої системи оподаткування аграрного сектору залишається актуальним завданням, не зважаючи на фінансові виклики галузі. Важливо розробити систему оподаткування, яка враховує принципи соціальної справедливості та мінімізує податкове навантаження. Уряд вживає заходів для спрощення оподаткування сільськогосподарських підприємств, щоб допомогти аграрній галузі, яка перебуває в критичному стані [2].

Інвестори та власники аграрних компаній в Україні повинні враховувати податкові особливості при створенні, придбанні та реструктуризації свого бізнесу. Найпоширеніші аспекти цих особливостей включають:

а) при формуванні сільськогосподарської компанії через злиття, перетворення, поділ або виділення, вимога щодо збереження частки сільськогосподарського виробництва (75%) застосовується до всіх компаній, які зливаються, кожної окремої компанії, утвореної поділом або виділенням, а також до підприємства, створеного перетворенням;

б) якщо сільськогосподарське підприємство перетворюється шляхом злиття, вимога щодо дотримання частки сільськогосподарського виробництва (75%) розповсюджується на всіх учасників цього перетворення;

в) якщо сільськогосподарське товариство, сформоване злиттям, може визнаватися платником єдиного податку 4 групи протягом року заснування, якщо частка сільськогосподарського виробництва, одержана усіма товариствами, що брали участь у його створенні та припиненні внаслідок злиття, дорівнює або перевищує 75%;

г) у випадку, коли сільськогосподарське підприємство утворюється перетворенням, воно може бути платником єдиного податку 4 групи протягом року перетворення, якщо частка сільськогосподарського виробництва в попередньому податковому (звітному) році дорівнює або перевищує 75%;

д) агропідприємство, створене через поділ або виділення, може бути платником єдиного податку четвертої групи в наступному році, якщо частка сільськогосподарського виробництва в попередньому податковому (звітному) році дорівнює або перевищує 75% [3].

Важливо відзначити, що в сучасному сільському господарстві спостерігається низька ефективність податкової системи як засобу непрямой державної підтримки. Існує багато недоліків у цьому підході [4]:

— по-перше, в Україні відсутня довгострокова стратегія для розвитку агробізнесу, і це значно гальмує його розвиток через недосконалість нормативної бази. Не можна стверджувати, що вона є достатньо вивченою і діє ефективно;

— по-друге, ігнорування специфіки продовольчого виробництва є серйозним недоліком і приводить до недостатнього зацікавлення виробників у

збільшенні доходів. Потрібно налаштовувати умови так, щоб створювати стимули для розвитку галузі;

— по-третє, розвиток агробізнесу не може обмежуватися лише закликами та законодавчою базою. Фундаментальна ідея ринкової економіки полягає у вільній конкуренції.

Вирішення цих проблем залежить від розробки національної стратегії податкової політики, чіткого розмежування функцій держави та ринкового саморегулювання, переходу до ринкового підходу в аграрній та продовольчій політиці. Багато дослідників підтримують ідею внесення змін до податкового кодексу для аграрних виробників з метою врахування специфіки сільськогосподарського виробництва, рівності перед законом усіх сільгоспвиробників, побудови податкової системи на основі плати за землю та рівного податкового навантаження [4].

Отже, український агробізнес є важливим фактором у формуванні економічного потенціалу країни та забезпеченні продовольчої безпеки. З розвитком цієї галузі виникають нові виклики у сфері оподаткування. Законодавство передбачає дві системи оподаткування для сільськогосподарських підприємств – загальну та спрощену. Спрощення системи оподаткування підприємств галузі є актуальним, особливо з урахуванням фінансових викликів та потреб аграрного сектору.

Список використаних джерел:

6. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24.06.2004 р. № 1877-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15>.

7. Синявська Л. В., Тофан І. Н. Проблемні аспекти оподаткування сільськогосподарських товаровиробників. URL: <https://doi.org/10.33271/ebdut/71.074>.

8. Taxation of agribusiness in Ukraine. DLF attorneys-at-law. DLF attorneys-at-law. Ukrainian Law Firm. URL: <https://dlf.ua/en/taxation-of-agribusiness-in-ukraine/>.

9. Бережна О., Кулаківська Т. Податкове регулювання агропромислового комплексу в Україні. URL: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.4.34>.

***Abstract:** the study examines the role of Ukrainian agribusiness in the formation of economic potential and ensuring the country's food security. The problem of taxation of agricultural enterprises is highlighted, where two systems are introduced - general and simplified. The importance of developing an optimal taxation system to ensure social justice and minimize the tax burden is noted.*

***Keywords:** agribusiness, taxation, legislation, taxation system, agricultural enterprises.*

Науковий керівник:

Бурковська А. В.,

канд. екон. наук, доцент, доцент

кафедри фінансів, банківської справи та страхування,

Миколаївський національний аграрний університет

СТАН ДИДЖИТАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Сіренко Олександра Леонідівна,

здобувач вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** Досліджена тема стану диджиталізації в Україні. Для початку нами проаналізовано вагомі здобутки у сфері цифрової трансформації у довоєнний час. Наступним досліджено стан цифровізації в Україні в період війни та шляхи відновлення країни та план і шляхи розвитку диджиталізації.*

***Ключові слова :** диджиталізація, технології, застосунок, повномасштабне вторгнення, відновлення.*

Цифровізація або ж диджиталізація означає процес впровадження цифрових технологій в життя людей, перетворення інформації та послуг у цифровий формат.

Головною метою цифровізації є цифрова трансформація вже наявних та створення нових галузей економіки, трансформація сфер життєдіяльності. Ці заходи забезпечують економічне зростання, завдяки позитивному впливу технологій на ефективність та якість процесів діяльності.

Україна є першою країною у світі, що запровадила застосунок, в якому є електронні документи, що мають таку ж силу як і паперові, де можна зареєструвати бізнес у державному застосунку, відкрити банківську картку та зробити переказ коштів, сплатити штраф за лічені хвилини.

Взаємодію між громадянами та державними послугами переведено в цифровий простір, але дивлячись на повномасштабне вторгнення, розвиток диджиталізації продовжується.

Розробка проекту «держава у смартфоні» створила значущий поштовх в розвитку цифровізації в Україні. У 2020 році запустили проект під назвою Дія. Наразі застосунком Дія користується близько 18 мільйонів українців. За допомогою цього застосунку можна отримувати пенсії, субсидії, відкривати ФОП, переказувати кошти на ЗСУ, мати доступ до документів, які є повноправними копіями оригіналів, дані до яких потрапляють з держреєстрів. Жодна європейська країна не має такого аналога додатка.

Серед корисних цифрових розробок можна виділити Prozorro, це електронна система публічних закупівель, де замовники створюють попит на певні товари чи послуги, а постачальники змагаються на торгах. Цей застосунок дає змогу зробити прозорими тендери та закупівлі, створює добросовісну конкуренцію серед постачальників, та спрощує процедури закупівлі. Також можна виділити майданчик Prozorro.Sale, на якому проводяться аукціони з продажу, приватизації чи оренди державного майна, чи земельних ділянок.

З початком повномасштабного вторгнення ці застосунки не припиняли свою роботу.

В плані відбудови країни до 2025 року очікується залучення майже 70 мільярдів гривень на розвиток диджиталізації. Фінансування переважно забезпечуватимуть партнери з інших країн.

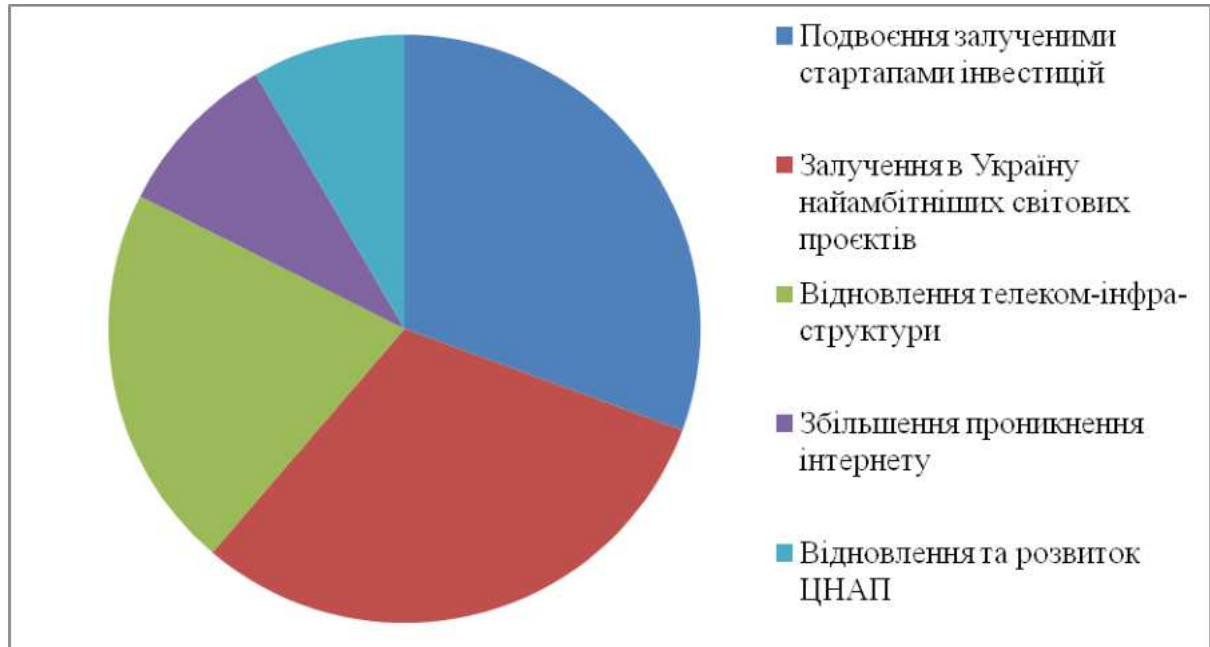

Рисунок 1 – П'ять найдорожчих проєктів цифрової відбудови України 2022-2025 роки.

Джерело: побудовано автором з використанням даних [2]

Основною метою проєктів цифрової відбудови є відновлення зруйнованої інфраструктури телеком-провайдерів, розвиток електронних реєстрів, ЦНАПу, посилення кібербезпеки та інше.

Отже, ми бачимо, що незважаючи на війну, Україна залишається найбільш цифровізовано розвиненою країною, розвиток диджиталізації не зупиняється, платформи продовжують працювати та вдосконалюватись, забезпечуючи постійний доступ громадян до інформації та отримання послуг через них.

Список використаних джерел

1. Красномоєць «Диджиталізація». URL: <https://forbes.ua/innovations/plan-didzhitalizatsiya-na-vidnovlennya-ta-tsifrovyy-rozvitok-do-2025-roku-khochut-zaluchiti-i-vitratiti-692-mlrd-grn-kudi-pidut-groshi-05072022-7000> (дата звернення: 12.03.2024).
2. Веб портал державних закупівель *Prozorro*. URL: <https://tender.uub.com.ua/> (дата звернення: 12.03.2024).
3. Що таке диджиталізація та які переваги вона надає бізнесу. URL: <https://gigacloud.ua/blog/navchannja/scho-take-didzhitalizacija-ta-jaki-perevagi-vona-nadae-biznesu> (дата звернення: 12.03.2024).

Abstract : *The researched topic of the state of digitalization in Ukraine. To begin with, we analyzed significant achievements in the field of digital transformation in the pre-war period. Next, the state of digitalization in Ukraine during the war and the ways to restore the country, as well as the plan and ways of developing digitalization, are examined.*

Keywords : *digitization, technology, application, full-scale invasion, restoration.*

Науковий керівник:

Сіренко Н.М.,

*завідувач кафедри фінансів, доктор економічних наук, професор,
Миколаївський національний аграрний університет
М. Миколаїв*

УДК 330.3

ВІДКРИТТЯ ВЛАСНОЇ СПРАВИ

Цуркан Олег Сергійович,

*здобувач вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна*

Анотація: *у роботі проаналізовано проблеми, пов'язані з відкриттям власної справи; з'ясовано, що необхідно мати при відкритті власної справи. Представлено результати SWOT-аналізу щодо особливостей відкриття власної справи.*

Ключові слова: *бізнес; власна справа; грант; податок.*

В умовах сучасного економічного середовища та зростаючої конкуренції важливим аспектом для багатьох людей є прагнення відкрити власний бізнес. Втім, багато потенційних підприємців стикаються з численними викликами та проблемами на шляху до реалізації своєї ідеї. Однією з головних проблем є недостатня інформованість про процес створення та управління бізнесом, а також невпевненість у власних здібностях та ресурсах для досягнення успіху.

Дослідженням розвитку власної справи від започаткування бізнес-ідеї – до того як досягти підприємницького успіху та не збанкрутіти приділяли увагу І. А. Гриценко, В. Б. Байдулін, М. О. Савченко та ін.

Необхідно мати перспективну бізнес-ідею для започаткування будь-якого підприємства. Якщо немає ідеї, неможливо відкрити прибутковий та ефективний бізнес. Вибираючи бізнес-ідею, потрібно зважити, чи є грошові кошти на старт бізнесу. Якщо стартового капіталу не вистачає, потрібно шукати інвесторів або допомогу від держави. Однією з допомог від держави є грант. Грант – це безповоротна фінансова допомога, яка призначена для сприяння швидкому розвитку та створенню нових стартапів, малих та середніх підприємств у країні. Отримання гранту здійснюється шляхом участі в конкурсному відборі. Станом на 2024 рік в Україні можна виділити такі наявні грантові програми для бізнесу, а саме:

– грант «Власна справа», який складає від 50 тис. грн до 250 тис. грн;

- грант на переробне підприємство розмір гранту складає до 8 млн грн;
- грант для ветеранів та членів їхніх сімей розмір гранту варіюється від 250 тис. грн до 1 млн грн [2].

Після визначення бізнес-ідеї та вибору напрямку діяльності необхідно скласти бізнес-план. Цей документ детально описує процес реалізації бізнес-ідеї, включаючи всі необхідні розрахунки. За допомогою бізнес-плану визначаються терміни окупності проекту, ефективність та інші ключові показники. Крім того, бізнес-план виступає в якості дорожньої карти під час започаткування власного бізнесу. Також він може бути корисним інструментом для привернення інвесторів чи отримання фінансової підтримки [3].

У табл. 1 представлено результати SWOT-аналізу щодо відкриття власної справи.

Таблиця 1. SWOT-аналіз щодо відкриття власної справи

Елементи SWOT – аналізу	Ваговий коефіцієнт	Бальна оцінка	Результати	Елементи SWOT – аналізу	Ваговий коефіцієнт	Бальна оцінка	Результати
S = Strengths (Сильні сторони)				W = Weaknesses (Слабкі сторони)			
Свобода прийняття рішень	0,3	3	0,9	Фінансові ризики	0,3	4	1,2
Творча свобода	0,3	3	0,9	Нестача особистого часу	0,4	3	1,2
Розвиток особистих навичок	0,2	4	0,8	Відповідальність	0,2	3	0,6
Потенціал для фінансового успіху	0,2	5	0,8	Непередбачувані результати	0,1	4	0,4
Усього			3,6	Усього			3,4
Елементи SWOT – аналізу	Ваговий коефіцієнт	Бальна оцінка	Результати	Елементи SWOT – аналізу	Ваговий коефіцієнт	Бальна оцінка	Результати
O = Opportunities (Можливості)				T = Threats (Загрози)			
Виявлення невирішених потреб або ніш на ринку, де можна запропонувати унікальні товари або послуги	0,5	4	2	Економічні кризи	0,4	4	1,6
Використання фінансової підтримки у вигляді кредитів, грантів або інвестицій для запуску або розвитку бізнесу	0,2	5	1	Конкуренція	0,3	5	1,5
Використання новітніх технологій та інноваційних рішень для створення чогось нового або покращення існуючих продуктів та послуг	0,3	4	1,2	Зміни в законодавстві або регулюванні можуть потенційно негативно вплинути на ваш бізнес	0,3	3	0,9
Усього			4,8	Усього			4

Джерело: сформовано та розраховано автором із використанням експертних оцінок

При реєстрації бізнесу в Україні, важливо мати на увазі сплату певних категорій податків. Наприклад, податок на прибуток зі стандартною ставкою яка становить 18%, і для деяких видів діяльності ця ставка може бути вищою, наприклад, 30% для діяльності, пов'язаної з лотереями. Податок вираховується не з усіх доходів, а з так званого «чистого доходу», що відображається після віднесення витрат підприємства [4].

Відкриття власної справи – це важливий крок, який потребує обстеження різних аспектів. Здійснення SWOT-аналізу допомагає зрозуміти переваги, недоліки, можливості та загрози, пов'язані з бізнесом. Попри труднощі, відкриття власної справи може бути вигідним, особливо якщо виявити нішу на ринку, мати унікальну ідею або використовувати нові технології. Важливо мати реалістичне уявлення про можливості й обмеження, ретельно підготуватися і розробити стратегію, щоб максимально використати потенціал і зменшити ризики. Також важливо пам'ятати про необхідність враховувати законодавчі норми та оподаткування, щоб уникнути неприємних ситуацій у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Від бізнес-ідеї – до підприємницького успіху. URL: <http://surl.li/ncdkg>.
2. Гранти для бізнесу. URL: <http://surl.li/rikjp>.
3. Бізнес з нуля для початківців. URL: <http://surl.li/bpfvm>.
4. Податки в Україні на бізнес. URL: <http://surl.li/riksn>.

Abstract: the paper analyzes the problems associated with opening one's own business; it was found out what you need to have when opening your own business. The results of the SWOT analysis regarding the features of opening one's own business are presented.

Keywords: business; own business; grant; tax.

Науковий керівник:

Мікуляк К. А.,

асистент

кафедри фінансів, банківської справи та страхування,

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 337.77

РОЛЬ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ У КРЕДИТНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Чижевська Людмила Сергіївна,

здобувач вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та
страхування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *Висвітлено роль вітчизняних банківських установ у кредитній системі держави. Розкрито виникнення кредитних відносин і реалізацію сутності та функцій кредиту через кредитну систему. Наведено складові кредитної системи України. Зазначено*

основні функції комерційних банків України та її Національного банку як головного координатора функціонування кредитної системи.

Ключові слова: банківська установа, кредитна система, центральний банк, функції НБУ, комерційний банк.

Сучасна ринкова економіка забезпечується діяльністю різноманітних фінансово-кредитних установ, функціонуючих на фінансовому ринку з метою задоволення інтересів суб'єктів економіки. Банківські установи є частиною кредитної системи країни і відіграють важливу роль у її розвитку. Кредитна система має важливе значення для розвитку ринкової економіки, оскільки кредит є засобом для розвитку підприємницької чи іншої діяльності, у тому числі й у сфері банківського сектора. Тому визначення ролі банків у кредитній системі є актуальним для сучасної ринкової економіки.

Банківська установа - це організація, яка професійно здійснює грошову торгівлю та інші операції з грошовими коштами. Термін «банк» італійського походження *banco* — «стіл», «лава», «обмінний стіл», за яким обмінювали гроші [1].

Кредитну систему доцільно розглядати як сукупність кредитних відносин та інститутів, що реалізують ці відносини [2]. Кредитні відносини виникають внаслідок мобілізації тимчасово вільних коштів підприємств, організацій, держави і населення та використання цих коштів на умовах повернення і платності для задоволення економічних і соціальних потреб суспільства [2].

Кредитна система у сучасних умовах її функціонування може розглядатися як угруповання фінансово-кредитних установ, що здійснюють свої функції на ринку кредитних послуг і нагромаджують тимчасово вільні грошові ресурси його учасників. Сутність і функції кредиту реалізуються через кредитну систему. Отже, кредитна система включає два основних поняття:

1) діяльність суб'єктів на ринку позичкових капіталів, що ґрунтується на використанні пов'язаних з передачею позиченої вартості (у вигляді різних форм і видів кредиту) методів кредитування;

2) сукупність кредитно-фінансових установ, які акумулюють вільні кошти і спрямовують їх суб'єктам господарювання, населенню, державі [3].

Головною ланкою кредитної системи будь-якої країни є банківські установи, які здійснюють основну масу кредитно-фінансових операцій.

Головною банківською установою нашої держави є Національний банк, що регулює діяльність фінансово-кредитних організацій, реалізує первинну (кредитну) емісію української грошової одиниці - гривні. Як правило, він не взаємодіє з підприємствами та населенням, а являє собою своєрідний «банк банків» і «банк держави», який за своїми основними функціями визначається як головний орган, що регулює діяльність кредитної системи в цілому.

Такими функціями, зокрема, є: випуск кредитних грошей та контроль за грошовим обігом; кредитно-розрахункове обслуговування інших кредитних установ (тобто виконання ролі «банку банків»); кредитно-розрахункова служба держави; реалізація грошово-кредитної політики та регулювання на цій основі економічних процесів.

Комерційні банки — банківські установи, які, безпосередньо виконуючи функції кредитно-фінансового обслуговування економіки, є основою кредитної системи. Сучасні комерційні банки є багатофункціональними установами, які здійснюють практично всі види кредитно-фінансових операцій, пов'язаних з обслуговуванням господарської діяльності своїх клієнтів. Основне навантаження на фінансово-кредитне обслуговування економіки лягає саме на комерційні банки, у зв'язку з чим їх часто називають «кредитними супермаркетами» або «універмагами фінансових послуг» [4].

Говорячи про банківські установи, слід вказати і про розвиток корпоративної соціальної відповідальності, напрямками якої у банківському секторі є: добросовісна сплата податків, благодійність, дотримання законодавства. А підприємства іноземного походження, окрім наведених напрямів, вбачають ще і піклування про співробітників, дотримання норм громадянського суспільства, турботу щодо екології тощо [5].

Кредитну систему в існуючих умовах економічної глобалізації доцільно розглядати як одну з найважливіших сфер національної економіки країни. В умовах політичної і фінансової кризи, воєних дій в Україні питання ефективності кредитної системи є досить неоднозначним з точки зору її наслідків для зміни пріоритетів у кредитній діяльності банків.

Отже, сучасна кредитна система є прогресивним досягненням суспільства за період незалежності України. Провідну роль у кредитній системі, її становленні та розвитку відіграють Національний банк України та комерційні банки.

Список використаних джерел:

1. Ситник Н. С., Стасишин А. В., Блашчук-Девяткіна Н. З., Петик Л. О. Банківська система: навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 580 с. URL: https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/Blashchuk_Petyk_13_end.pdf
2. Поняття і структура кредитної системи. Студентська бібліотека Букліб by Magistr.ua. URL: <https://buklib.net/books/26410>
3. Коренюк П. І., Коренюк Л. В., Левандівський О. Т. Гроші і кредит: навчальний посібник. Кам'янське: ДДТУ, 2019. 402 с.
4. Стечишин Т. Б., Луців Б. Л. Банківська справа: навчальний посібник. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 404 с.
5. Лункіна Т. І., Бурковська А. В., Бурковська А. І., Ганніченко Т. А. Корпоративна соціальна відповідальність у банківських установах: іноземний досвід. Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics». № 31 (2022). С. 77-81. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/31-2022/lunkina.pdf>.

Abstract: *The article highlights the role of domestic banking institutions in the credit system of the state. The emergence of credit relations and the realization of the essence and functions of credit through the credit system are revealed. The components of the credit system of Ukraine are presented. The main functions of commercial banks of Ukraine and its National Bank as the main coordinator of the credit system are indicated.*

Keywords: *banking institution, credit system, central bank, functions of the NBU, commercial bank.*

Науковий керівник:
Бурковська А. В.,
канд. екон. наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет

УДК 338.2

ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ І ПРОГНОЗУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Чижевська Людмила Сергіївна,
здобувач вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та
страхування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: досліджено особливості фінансового планування і прогнозування прибутку підприємства.

Ключові слова: фінансове планування, прогнозування прибутку, підприємства, фінансові ресурси, фінансова діяльність.

Дана тема є дуже актуальною у сучасних умовах, оскільки фінансове планування та прогнозування прибутку підприємства дозволяє підприємствам ефективно управляти своїми фінансами, розробляти стратегії розвитку і приймати обґрунтовані управлінські рішення. Значення цієї теми полягає в тому, що вона допомагає підприємствам планувати свої фінансові ресурси, прогнозувати доходи та витрати, а також визначати можливості для збільшення прибутковості бізнесу. У зв'язку з постійними змінами в економічному середовищі, особливо в контексті глобальних криз і нестабільності ринків, управлінці підприємств повинні мати навички фінансового планування і прогнозування, щоб успішно вирішувати фінансові виклики та забезпечувати стійкий розвиток своїх підприємств.

Фінансове планування – це процес складання планових показників, які підбираються індивідуально для кожного підприємства, враховуючи його розміри, вид діяльності та особливості господарської та фінансової складової підприємства. Важливе значення для здійснення фінансового планування має складання прогнозних показників на основі показників попередніх років [1, с. 224].

Зазвичай, фінансове планування ставить за мету визначення обсягу фінансових ресурсів підприємства, враховуючи формування виручки за рахунок власних та позикових коштів, а також ефективний розподіл цих ресурсів для досягнення основної мети. Для досягнення цілей підприємства виконуються ряд завдань, таких як визначення потреб у різних ресурсах, співпраця з банками та іншими кредиторами для залучення коштів, врахування

податкових та інших зобов'язань, визначення напрямків витрат, та контроль за ефективністю витрат. У сучасних умовах, коли існує невизначеність і фінансові труднощі, підприємства особливо потребують чіткого фінансового планування. Розгляд кількох варіантів розвитку, таких як оптимістичний, песимістичний і реалістичний сценарії, дозволяє підприємствам швидко адаптуватися до умов сьогодення і приймати обґрунтовані рішення [2, с. 130].

У сучасних умовах невизначеності й фінансових труднощів, а також в умовах війни з російською федерацією, фінансове планування і прогнозування прибутку стають вкрай важливими для підприємств. Чітке фінансове планування, яке передбачає розгляд різних сценаріїв розвитку подій і швидку адаптацію до змін, дозволяє підприємствам ефективно управляти своїми фінансами та приймати обґрунтовані рішення. Такий підхід дозволяє уникнути можливих проблем і забезпечити стабільність підприємства в умовах непевності.

Фінансове планування та прогнозування є важливими аспектами управління фінансами підприємства. Вони тісно пов'язані між собою, оскільки використовують схожі методології та методи роботи. Однак вони відрізняються за тривалістю періоду, на який вони спрямовані: фінансове планування орієнтоване на короткострокові перспективи, тоді як фінансове прогнозування передбачає довгострокову перспективу. У сучасних умовах важливою є роль фінансового планування і прогнозування для всіх типів підприємств, незалежно від їхнього розміру. Великі підприємства можуть мати кошти для залучення спеціалізованих фахівців, які займатимуться цими функціями. Однак для підприємств малого бізнесу ці функції може виконувати керівник підприємства або фінансовий менеджер, який не завжди є у штаті. Тому важливо, щоб керівництво підприємства малого бізнесу розуміло основні принципи фінансового планування та прогнозування для успішного управління фінансовими ресурсами [3, с. 13].

Фінансове планування і прогнозування прибутку є невід'ємною складовою ефективного управління підприємством. Ці процеси дозволяють підприємствам ретельно розробляти стратегії фінансової діяльності, аналізувати фінансові можливості та ризики, а також приймати обґрунтовані управлінські рішення. Важливим етапом фінансового планування є прогнозування прибутку, що дозволяє визначити очікуваний фінансовий результат діяльності підприємства в майбутньому.

Процес фінансового планування і прогнозування прибутку вимагає від управлінців високої кваліфікації, знань у галузі фінансів та економіки, а також вміння аналізувати та прогнозувати ринкові тенденції. Правильно побудований фінансовий план дозволяє підприємству ефективно використовувати свої ресурси, забезпечувати фінансову стійкість та конкурентоспроможність на ринку.

Список використаної літератури:

1. Поддєрьогін А. М., Бабяк Н. Д., Білик М. Д. Фінансовий менеджмент: підручник. 2-ге вид., перероб. Київ : КНЕУ, 2017. 534 с.

2. Хлевицька Т.Б. Фінансове планування та бюджетування: навчальний посібник. Київ. Державний університет телекомунікацій, 2021. 130 с.

3. Скаторінін І. В. Фінансове планування та прогнозування діяльності підприємств малого бізнесу: кваліфікаційна робота: спец. 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» / Поліський нац. ун-т, каф. фінансів і кредиту ; наук. кер. Шубенко І. А. Житомир, 2023. 37 с.

Abstract: the peculiarities of financial planning and forecasting of the company's profit are investigated.

Key words: financial planning, profit forecasting, enterprises, financial resources, financial activity.

Науковий керівник:

Мікуляк К. А.,

асистент кафедри фінансів,

банківської справи та страхування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв

УДК 336.648

КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ В АГРАДНОМУ СЕКТОРІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Чистякова Діана Денисівна,

здобувач вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та
страхування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: досліджено особливості кредитування підприємств в аграрному секторі в умовах воєнного стану.

Ключові слова: аграрний сектор, кредити, національні організації, аграрного бізнесу.

На сьогодні аграрний сектор є одним із пріоритетних та стратегічних секторів розвитку економіки України для збільшення експортного потенціалу країни, а питання подальшого сталого розвитку аграрного сектору має велике значення в контексті існуючих проблем та викликів, які негативно впливають на управління сільськогосподарськими підприємствами. В умовах воєнного стану, аграрний сектор України стикається з численними викликами, що загрожують продовольчій безпеці країни. У цій складній ситуації кредитування стає одним із ключових та актуальних інструментів підтримки суб'єктів аграрного сектору.

Аграрний сектор потребує підтримки, щоб мати змогу продовжувати роботу, забезпечувати населення продовольством та стимулювати економіку. Одним з важливих інструментів такої підтримки є кредитування. За допомогою кредитів, підприємства аграрного сектору мають змогу:

- фінансувати посівну кампанію та закупляти необхідні ресурси;
- відновити пошкоджену інфраструктуру;
- зберегти робочі місця та стимулювати економіку в аграрному господарстві [1].

Суб'єктам аграрного сектору надає фінансово-кредитну підтримку ряд державних організацій в Україні, таких як Міністерство аграрної політики та продовольства, Комітет Верховної Ради з питань аграрної та земельної політики та Державна установа «Офіс з розвитку підприємництва та експорту». Національні організації, що відіграють роль у цьому процесі, включають Ukrainian business & trade association, Асоціацію «Український клуб аграрного бізнесу», Асоціацію аграріїв України, Асоціацію «Ягідництво України», Українську аграрну конфедерацію, Українську зернову асоціацію, Український центр сприяння інвестиціям та торгівлі, а також Інформаційний агропортал SEEDS. Умови ринку доповнюються міжнародною підтримкою від організацій, таких як Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (FAO), Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD), Модель USAID з аграрного і сільського розвитку, Програма USAID «Кредитні ресурси для сільськогосподарських товаровиробників» та Український проєкт бізнес-розвитку плодоовочівництва [2].

У контексті фінансування суб'єктів аграрного сектору в умовах ринку важливо належним чином враховувати особливості аграрного бізнесу та постійні трансформації в цій галузі. Для забезпечення весняно-польових робіт у 2022 році було залучено 38,5 млрд грн за участі 18 078 суб'єктів аграрного сектору у межах програми «Доступні кредити 5-7-9%» під 0% річних на термін 6 місяців. Ці кошти використовувалися для придбання сільськогосподарської техніки та поповнення обігових коштів на закупівлю насіння, добрив і паливно-мастильних матеріалів. Найбільший обсяг кредитів з програми портфельних гарантій надавали державні банки, зокрема АТ КБ «ПриватБанк» – 8,243 млрд грн, АБ «Укргазбанк» – 4,355 млрд грн, АТ «Ощадбанк» – 2,814 млрд грн, АТ «Укрексімбанк» – 2,285 млрд грн. На порталі Дія.Бізнес у маркетплейсі фінансових можливостей для бізнесу, суб'єкти аграрного сектору можуть вибрати відповідну фінансову програму та звернутися безпосередньо до банків та інших фінансових установ для отримання підтримки [3].

За даними Укрінформ, станом на 01 березня 2024 року, українські аграрії отримали понад 40 млрд грн кредитів за державними програмами [4]. З них:

- 20 млрд грн – на посівну кампанію;
- 10 млрд грн – на відновлення пошкодженої інфраструктури;
- 10 млрд грн – на інші цілі.

Отже, умови кредитування в аграрному секторі в умовах воєнного стану залежать від конкретної ситуації в країні та рішень уряду, дане кредитування є важливим фактором забезпечення продовольчої безпеки України. Державні програми кредитування дозволяють аграрним підприємствам отримати необхідні ресурси для продовження своєї діяльності та підтримки економіки країни.

Список використаних джерел:

1. Галанець В. В. Необхідність забезпечення державної підтримки аграрного сектору економіки у воєнних умовах. *Таврійський науковий вісник*. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2022. №. 2. С. 42-48. URL: <http://surl.li/rxjdx>.
2. Мікуляк К. А. Фінансово-кредитні відносини суб'єктів аграрного сектору в ринкових умовах. 2022. URL: <http://surl.li/rxjcs>.
3. Онлайн-платформа ДіяБізнес. Аграрний бізнес. URL: <http://surl.li/rxjeo>.
4. Укрінформ. Українські аграрії з початку року отримали понад 240 мільярдів кредитів. 2024. URL: <http://surl.li/rxjcy>.
5. Sirenko N., Baryshevska I., Melnyk O. Comparative Analysis of the Impact of the Pandemic on Agroindustrial Complex and the Financial Support of its Employees in Ukraine and EU Countries. Universidad de Santiago de Chile. Vol. 10, no. 29, 89-98, mayo 2023.

Abstract: *crediting of enterprises in the agrarian sector under martial law was investigated.*

Keywords: *agricultural sector, loans, national organizations, agrarian business.*

Науковий керівник:

Мікуляк К. А.,

асистент

кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв

УДК 330.32:346

РИЗИКИ ІНВЕСТУВАННЯ

Шейко Яна Володимирівна,

здобувачка вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа,

страхування та фондовий ринок

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *Інвестування є необхідною складовою фінансового планування для досягнення майбутньої фінансової стабільності та забезпечення доходності. Проте, разом з можливістю високого прибутку, інвестори також стикаються з різними ризиками. Вивчено основні ризики інвестування та стратегії їх управління для забезпечення успішних інвестиційних рішень.*

Ключові слова: *ризики інвестування, ринковий ризик, кредитний ризик, ліквіднісний ризик, інтерес-купонний ризик, політичний ризик, управління ризиками.*

Інвестування є процесом вкладення коштів з метою отримання прибутку в майбутньому. Проте цей процес також пов'язаний з ризиками, які можуть вплинути на потенційний дохід або втрату інвестора. Основними ризиками інвестування є ризик фінансового ринку, ризик процентної ставки, ризик валютних курсів, ризик інфляції, ризик банкрутства компаній, політичний ризик, ліквідність та специфічні ризики, пов'язані з конкретною галуззю, компанією чи регіоном [3, 4]. Для зменшення цих ризиків інвестори можуть

використовувати стратегії диверсифікації, ретельного аналізу ринків та компаній, а також звертатися за порадою до фінансових консультантів.

Інвестування – це процес розміщення грошових коштів в різноманітні активи, такі як акції, облігації, нерухомість, фонди та інші фінансові інструменти, з метою отримання прибутку в майбутньому [1]. Проте цей процес не лише може приносити вигоду, але й пов'язаний з різними ризиками.

Один з основних ризиків – ризик фінансового ринку, який містить можливі зміни в цінах активів через різні фактори, такі як економічні показники, політичні події або глобальні кризи.

Також важливим є ризик процентної ставки, який може вплинути на вартість облігацій та інших фінансових інструментів через зміни у рівні процентних ставок.

Іншим значущим ризиком є ризик валютних курсів, який може вплинути на вартість інвестицій у валюті, відмінній від валюти інвестора, через зміни в обмінних курсах.

Ризик інфляції також важливо враховувати, оскільки інфляція може зменшити реальну вартість інвестицій та купівельну потужність грошей.

Крім того, інвестори повинні бути усвідомлені ризику банкрутства компаній, політичному ризику, який може виникнути через зміни в законодавстві та регулюванні, а також ризику ліквідності, коли не вдасться швидко продати активи за вигідною ціною.

Для зменшення ризиків інвестування, інвестори можуть застосовувати різні стратегії, включаючи диверсифікацію портфеля, детальний аналіз ринків та компаній, а також звертання за порадою до фінансових консультантів. Інвестування – це активний процес розміщення грошових коштів в різноманітні активи з метою отримання прибутку в майбутньому. Цей процес може охоплювати різноманітні класи активів, такі як акції, облігації, нерухомість, сировина або різні фонди [2].

Проте, важливо розуміти, що інвестування пов'язане з ризиком. Найзагальнішими ризиками є фінансовий ризик, який включає в себе можливість втрати коштів через зміни на фінансових ринках, такі як падіння цін акцій або зростання процентних ставок.

Додаткові ризики включають в себе політичний ризик, пов'язаний зі змінами у політиці або законодавстві, валютний ризик, що виникає при інвестуванні в іноземні активи, а також ризики, пов'язані з конкретними галузями або компаніями.

Крім того, інфляція може зменшити реальну вартість інвестицій, а банкрутство компаній може призвести до втрати інвестованих коштів.

Для зменшення ризиків інвестори можуть використовувати стратегії диверсифікації, ретельно аналізувати ринки та компанії, а також звертатися за порадою до фахівців у галузі фінансів. Також важливо мати чіткий фінансовий план та розуміти свої цілі та терпіння до ризику.

Ризики інвестування можуть включати в себе фінансовий ризик, пов'язаний з коливаннями цін на фінансових ринках, таких як акції та облігації.

Також існує ризик валютних курсів, який виникає при інвестуванні у компанії або активи, що мають вартість у валюті іншої країни.

Політичні ризики включають в себе зміни у законодавстві, регулюванні та геополітичному середовищі, які можуть вплинути на ринки та вартість інвестицій. Інші ризики включають в себе ризик ліквідності, який може виникнути, коли не вдається швидко продати активи, а також специфічні ризики, пов'язані з конкретними галузями або компаніями.

Щоб зменшити ризики, інвестори можуть застосовувати різні стратегії, такі як диверсифікація портфеля, ретельний аналіз ринків та компаній, а також розумно розподіляти свої інвестиції між різними активами та регіонами. Крім того, важливо мати чіткий інвестиційний план та зберігати спокійну голову у випадку коливань ринків.

Отже, інвестування – це не лише можливість отримати прибуток, але й процес, пов'язаний з ризиками. Ризики можуть виникати з різних джерел, включаючи фінансові ринки, політичне середовище, зміни валютних курсів та інші фактори. Щоб зменшити ризики, інвестори повинні використовувати різноманітні стратегії, такі як диверсифікація портфеля, глибокий аналіз ринків та компаній, а також розумний підхід до розподілу інвестицій. Важливо також мати чіткий інвестиційний план та зберігати спокійну голову під час коливань ринків.

Список використаних джерел:

1. Мойсеєнко І. П. Інвестування: навч. посіб. Київ: Знання, 2016. 490 с.
2. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: підруч. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 472 с.
3. Удалих О. О. Управління інвестиційною діяльністю промислового підприємства: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2016. 292 с.
4. Череп А. В. Інвестознавство: підручник. Київ: Кондор, 2016. 398 с.

***Анотація:** Investing is a necessary component of financial planning to achieve future financial stability and ensure profitability. However, along with the potential for high returns, investors also face various risks. The main investment risks and their management strategies to ensure successful investment decisions are studied.*

***Ключові слова:** investment risks, market risk, credit risk, liquidity risk, interest-coupon risk, political risk, risk management.*

Науковий керівник:

Мікуляк К. А.,
асистент

кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ: РИЗИКИ ТА СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ

Яблунівська Ганна Сергіївна,

здобувач вищої освіти спеціальність 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: Досліджено поняття фінансової безпеки в аграрному секторі, її ризики та стратегії розвитку. Визначено значення фінансової стабільності для аграрного сектору та ключові аспекти фінансової безпеки, включаючи ефективне управління фінансами, диверсифікацію доходів та ресурсів, а також використання фінансових інструментів для зменшення ризиків. Проаналізовано основні ризики, що впливають на фінансову безпеку в аграрному секторі, такі як кліматичні зміни, ризик неплатоспроможності, політична нестабільність тощо. Розглянуто засоби мінімізації та управління ризиками через використання фінансових інструментів та стратегій, спрямованих на підвищення фінансової стійкості аграрних підприємств, такі як впровадження інноваційних технологій, розвиток альтернативних джерел доходу та підвищення конкурентоспроможності на ринку.

Ключові слова: фінансова безпека; фінанси; аграрний сектор; сільськогосподарські підприємства; ризики; стратегії.

Сільськогосподарські підприємства змушені працювати в непередбачуваному та невизначеному середовищі. Суттєвими характеристиками сільськогосподарських виробників є обмеженість основного фактору виробництва - землі та сезонний характер виробництва. Це зумовлює необхідність формування фінансової безпеки аграрного сектору [1, 2].

Ключовими аспектами фінансової безпеки аграрного сектору є:

- ліквідність та платоспроможність – це забезпечення належного рівня грошових коштів та можливості вчасно виконувати фінансові зобов'язання;
- стійкість до ризиків – ефективне управління ризиками, що включає в себе оцінку, мінімізацію та перекладення ризиків, пов'язаних з ціновими коливаннями, погодними умовами, валютними ризиками, та іншими;
- диверсифікація доходів – це розподіл фінансових активів та інвестицій для зменшення загального ризику та підвищення стабільності;
- ефективне управління фінансами – оптимізація структури капіталу, щоб забезпечити оптимальний баланс між власним та залученим капіталом, а також забезпечити рівень забезпеченості капіталом для поточних та майбутніх потреб;
- фінансовий моніторинг та аналіз, адже постійний аналіз фінансових показників сприяє вчасному реагуванню на зміни для запобігання фінансовим проблемам та забезпечення стійкості;
- розвиток альтернативних джерел доходу, розробка та впровадження нових доходних напрямків, які допомагають розширити дохідність та зменшити залежність від одного джерела доходу.

Аналізуючи економічний стан аграрного сектора можемо виділити такі ризики фінансової безпеки [3]:

- кліматичні зміни – негативні погодні умови, такі як засуха, повені, град, можуть призвести до втрат у врожаї та зниження виробництва, що в свою чергу впливає на фінансові показники сільськогосподарських підприємств [4];

- ризик неплатоспроможності – це ймовірність того, що підприємство не зможе вчасно розрахуватися з кредиторами через нестачу поточних активів;

- політична нестабільність – зміни в правовому середовищі, податкові реформи, тарифні бар'єри тощо можуть мати негативний вплив на фінансову ситуацію;

- інфляційний ризик – це такі ризики, як зменшення реальної вартості капіталу у формі грошових активів та знецінення доходів і прибутків через зростання інфляції;

- валютний ризик – ризик понесення збитків через несприятливі короткострокові або довгострокові коливання валютних курсів на міжнародних ринках;

- ризик зменшення фінансової стійкості – пов'язаний з нераціональною структурою капіталу компаній та завищеною вартістю позикових коштів, що може призвести до фінансових криз і навіть банкрутства в умовах зниження попиту на продукцію та прибутковості.

Для того, щоб знайти правильний баланс між зменшенням або збільшенням ризику, компанія повинна вміти управляти ризиками. Управління ризиками - це процес, який дозволяє бізнесу реагувати на ризики, збільшувати свої прибутки та уникати втрат, які загрожують життєздатності бізнесу. Процес складається з таких основних завдань, як ідентифікація ризиків, оцінка ризиків та управління ними, а також постійне вдосконалення процесу управління ризиками [4].

Для того, щоб уникнути розвитку фінансових небезпек на сільськогосподарському підприємстві необхідно, ідентифікувавши потенційні ризики та оцінивши їх, використати такі стратегії:

- застосування страхових полісів для захисту від ризиків, пов'язаних зі знищенням чи пошкодженням врожаю, обладнання та майна внаслідок природних катастроф, пожеж або крадіжок;

- впровадження інноваційних технологій у виробництво для підвищення ефективності, зниження витрат та зменшення ризиків;

- проведення детального дослідження ринку для розуміння тенденцій на ціни в аграрному секторі, погодних умов, політичних та економічних факторів, що може позитивно впливати на фінансову стійкість підприємства;

- акумулювання фінансових резервів для покриття непередбачених витрат або втрат, що можуть виникнути внаслідок ризикованих подій;

- використання ф'ючерсів або форвардних контрактів для захисту від коливань цін на продукцію та забезпечення стабільності доходів;

▪ вирощування різних видів культур або виробництва різних продуктів для зменшення вразливості до конкретних факторів, таких як погодні умови або цінові коливання;

▪ встановлення партнерських зв'язків з іншими сільськогосподарськими підприємствами, фермерськими кооперативами, банками та іншими організаціями для обміну інформацією, ресурсами та взаємної підтримки у мінімізації ризиків.

Отже, провівши дослідження, можемо сказати, що в аграрному секторі існує багато фінансових ризиків, але вчасно визначивши їх та навчившись ними управляти можна покращити стан фінансової стабільності та безпеки користуючись стратегіями, зазначені вище. Це також допоможе власникам агропромислових підприємств продовжувати свою діяльність без хвилювань про отримання значних для бізнесу збитків.

Список використаних джерел:

1. Пятяка Т. А., Демченко І. В. Фінансова безпека аграрного сектора України. Конференції Державного університету «Житомирська політехніка». 2020. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/188-1.pdf> (дата звернення: 29.02.2024).
2. Nechyporenko O., Vodnar O., Ihnatenko V. and Chesakova M. Problems and Prospects of the Development of the Agrarian Sphere in the Conditions of the Russian-Ukrainian War and the Post-War Economic Recovery. *Aff.*, 2022. 67(05): 933-941. DOI: 10.46852/0424-2513.5.2022.29.
3. Петренко О. П., Зюзіна А. Ю. Фінансові ризики в діяльності аграрних підприємств. *Economic Bulletin of the Black Sea Littoral*. 2022, Issue 3. 77-86. URL: <https://ebbsl.com.ua/index.php/visnuk/article/view/40/35> (дата звернення: 29.02.2024).
4. Мажара С.Г., Бобир Ю.О. Методи мінімізації аграрних ризиків. / Матеріали Міжнародної студентської науково-практичної конференції «Наукові дослідження молоді у вирішенні актуальних проблем аграрного сектора України». ELANATI. 2020. С. 213 - 216. URL: http://ela.nati.org.ua:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/73/s.mazhara%20metody_minimizacii.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 01.03.2024).

Abstract: *The concept of financial security in the agricultural sector, its risks and development strategies are studied. The importance of financial stability for the agricultural sector and key aspects of financial security, including effective financial management, diversification of income and resources, as well as the use of financial instruments to reduce risks, are defined. The main risks affecting financial security in the agricultural sector, such as climate change, risk of insolvency, political instability, etc., are analyzed. The means of risk minimization and management through the use of financial instruments and strategies aimed at increasing the financial stability of agricultural enterprises, such as the introduction of innovative technologies, the development of alternative sources of income and the increase of competitiveness in the market, are considered.*

Keywords: *financial security; finances; agricultural sector; agricultural enterprises; risks; strategies.*

Науковий керівник:

Боднар О.А.,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,

Миколаївський національний аграрний університет

ПОДАТКОВІ ПІЛЬГИ ТА СТИМУЛИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Яблуновська Ганна Сергіївна,

здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: У даній роботі досліджується роль податкових пільг і стимулів у сприянні розвитку підприємництва. Ми розглядаємо сучасні тенденції у податковій політиці, спрямовані на забезпечення підтримки та стимулювання підприємницької діяльності. Аналізуємо вплив податкових пільг на економічний розвиток. Дослідження включає аналіз різних видів податкових стимулів, їх ефективність та можливі обмеження. Висвітлюються інноваційні підходи до застосування податкових заохочень для розвитку підприємництва. Ці тези служать джерелом інформації для розуміння важливості податкових інструментів у сприянні сталому розвитку підприємництва та економіки загалом.

Ключові слова: податкові пільги, податкові стимули, підприємства, податок, фінанси.

Підприємництво є важливим стимулом для економічного розвитку будь-якої країни. Від успіху малого та середнього бізнесу залежить стабільність економіки, зайнятість населення та соціальний розвиток. Тому держави активно використовують різноманітні інструменти, такі як податкові пільги та стимули, щоб підтримати та розвивати підприємництво.

Податковий стимул – це заходи, вжиті в рамках податкової політики, з метою сприяння певним суспільним чи економічним цілям. Ці заходи можуть включати зменшення податкових ставок, надання податкових пільг, кредитів або інших пільгових умов для певних груп населення, галузей економіки чи видів діяльності. Це може бути фінансова підтримка у вигляді субсидій або грантів, доступ до дешевого кредиту чи гарантованого фінансування, а також навчальні програми та консультації з питань управління бізнесом. Всі ці заходи спрямовані на те, щоб зменшити ризики для підприємців, покращити їх фінансовий стан та сприяти створенню нових робочих місць.

Мета податкових стимулів – сприяти розвитку конкретних секторів, стимулювати інвестиції чи зменшувати податкове навантаження на певні групи платників податків.

Юридичні та фізичні особи (тобто приватні підприємці) мають право використовувати спрощену (єдину) систему оподаткування (зі звільненням від ПДФО) за дотримання певних вимог. 1 і 2 група спрощеної (єдиної) системи оподаткування доступна лише для ФОП, а 3 група як для ФОП, так і для юридичних осіб (залежно від видів діяльності, рівня доходу [тільки до 1167 розмірів мінімальної зарплати станом на 1 січня звітного року (на 2023 рік ця сума становила 7819 тис грн), крім сільськогосподарських товаровиробників], та критеріїв чисельності працівників) [1].

Ці режими передбачають низькі ефективні ставки податку (до 10% розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб на 1 січня звітного року для 1 групи в розрахунку на місяць; до 20% мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня звітного року для 2 групи на місяць, або до 5% виручки для ФОП/СУ 3 групи) та спрощене звітування для суб'єктів малого підприємництва [1]. Однак окремі види підприємницької діяльності під цим режимом оподаткування заборонені (операції з окремими підакцизними товарами, розвідка/видобуток/реалізація дорогоцінних металів і каміння, управління компаніями та послуги зв'язку) [1].

Одним з найпоширеніших видів підтримки для підприємців є податкові пільги. Податкова пільга - це спеціальні умови чи зменшення податкового обов'язку, надані державою для підтримки певних груп населення, виділених галузей економіки або конкретних видів діяльності. Вона може включати звільнення від оподаткування певного виду доходу, зменшення ставок податків чи інші пільгові умови, спрямовані на стимулювання певних соціальних чи економічних цілей. Така підтримка дозволяє підприємцям сконцентрувати свої ресурси на розвитку бізнесу, замість того, щоб сплачувати великі податки.

Підставою для надання податкових пільг є характеристики, які відповідають характеру та соціальній значущості певної групи платників податків, виду діяльності, оподаткування або витратам. Платник податків має право використовувати податкову пільгу протягом усього терміну її дії з моменту появи відповідних підстав для її застосування [2].

Податкові пільги надаються при:

- а) податковому вирахуванні (відрахуванні) для зниження податкової бази до вирахування податків і зборів;
- б) зменшенні податкових зобов'язань після розрахунку податків і зборів;
- в) встановленні ставок вирахування податків і зборів;
- г) звільненні від сплати податків і зборів [2].

З точки зору суспільства, надання податкових пільг означає, що одні платники сплачують менше податків, ніж інші; це означає, що або інші за них доплачують, або у Мінфіну менше грошей на витрати; це призводить до збільшення нерівності між платниками податків і нижчої бази оподаткування (або сум податку, які Міністерство може зібрати); підтримуючи окремі підприємства, Уряд фактично втрачає суми, співмірні з кредитами міжнародних організацій [3].

З фінансової точки зору податкові пільги є «викидами» доходів бюджету. Тобто дохід, який держава може отримувати і витратити на додаткову охорону здоров'я, освіту і соціальні послуги громадянам, а також на розвиток інфраструктури. Податкові пільги підтримують в першу чергу великий бізнес тому, що чим більша компанія, яка може розраховувати на ці переваги, тим більший фактичний обсяг коштів утримується цією компанією [3].

Податкові пільги та стимули для розвитку підприємництва мають значний вплив на економічний розвиток країни. Вони стимулюють підприємців до інновацій і розвитку новітніх технологій, сприяють збільшенню обсягу виробництва та експорту, а також зменшують ризики для бізнесу. Таким чином,

державна підтримка для підприємців сприяє загальному економічному зростанню та покращенню якості життя населення.

У висновку можна сказати, що податкові пільги та стимули для розвитку підприємництва є важливим інструментом для стимулювання економічного розвитку країни. І держави повинні активно використовувати ці інструменти, щоб створити сприятливе середовище для розвитку бізнесу та забезпечити стабільний економічний розвиток країн.

Список використаних джерел:

1. Ukraine - Corporate – Tax credits and incentives. Worldwide Tax Summaries Online. URL: <https://taxsummaries.pwc.com/ukraine/corporate/tax-credits-and-incentives>.
2. Податкові пільги: порядок та підстави їх надання. sumy.tax.gov.ua. URL: <https://sumy.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/635791.html>.
3. Invisible subsidies. Who loses and who gains from tax benefits in Ukraine?. *VoxUkraine* | «Вокс Україна» – більше ніж найкраща аналітика про Україну. URL: <https://voxukraine.org/en/invisible-subsidies-who-loses-and-who-gains-from-tax-benefits-in-ukraine>.

***Анотація:** This work examines the role of tax benefits and incentives in promoting the development of entrepreneurship. We consider modern trends in tax policy aimed at ensuring support and stimulation of entrepreneurial activity. We analyze the impact of tax benefits on economic development. The study includes an analysis of various types of tax incentives, their effectiveness and possible limitations. Innovative approaches to the application of tax incentives for the development of entrepreneurship are highlighted. These theses serve as a source of information for understanding the importance of tax instruments in promoting the sustainable development of entrepreneurship and the economy in general.*

***Ключові слова:** tax benefits, tax incentives, businesses, tax, finance.*

Науковий керівник:

Бурковська А.В.,

*канд. екон. наук, доцент, доцент
кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет*

СЕКЦІЯ «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНИХ, ФІЛОСОФСЬКИХ ТА СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ НАУК»

УДК 33.65.01

БІЗНЕС-ІДЕЇ ТА НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ГАЛУЗЯХ ЕКОНОМІКИ

Бардовська Дар'я Сергіївна

здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** у статті розглянуто важливу тему бізнес-ідей та новітніх технологій у різних галузях економіки. Висвітлюються ключові аспекти розвитку інновацій у сучасному світі, а також можливість їх впровадження в Україні для підтримки сталого економічного зростання та відновлення після складних подій. Підкреслено роль інновацій у створенні нових ринків, підвищенні продуктивності та покращенні якості життя громадян, закликаючи до активного підтримання і розвитку інновацій в Україні.*

***Ключові слова:** бізнес-ідеї, новітні технології, галузі економіки, інновації, фінтех, зелена енергетика, повоєнна відбудова.*

В сучасному світі, в якому швидкість змін і розвитку надзвичайно висока, бізнес-ідеї та новітні технології стають ключовими компонентами економічного успіху. Глобальні ринки постійно еволюціонують, а підприємства змушені шукати нові можливості для збільшення конкурентоздатності та створення цінності для клієнтів.

Бізнес-ідеї, що базуються на інноваціях і високих технологіях, відкривають необмежені можливості для підприємців і компаній у всіх сферах економіки. Ці ідеї можуть революціонізувати традиційні галузі, створюючи нові ринки та забезпечуючи сталу конкурентну перевагу. Одночасно вони можуть розв'язувати важливі глобальні проблеми, такі як збереження навколишнього середовища та покращення якості життя.

Однією з найактуальніших інновацій у сфері фінансів є розвиток фінтех-платформ та додатків, спрямованих на полегшення доступу до фінансових послуг для найменш забезпечених шарів населення. Ці рішення включають в себе мікрокредитування, електронні гаманці та онлайн-банкінгові платформи, що допомагають зменшити фінансову нерівність[1].

Україна стала успішним майданчиком для розвитку фінтех-стартапів. Багато молодих компаній відкривають нові інноваційні фінансові послуги, такі як платіжні системи, грошові перекази, кредитування та інші фінансові рішення. Зростає популярність електронних платежів та мобільних грошей в Україні. Це робить фінансові послуги більш доступними та зручними для населення. Україна також вивчає можливості регулювання криптовалют та розвитку блокчейн-технологій. Це відкриває нові горизонти для інвестицій та фінансового інноваційного розвитку.

Фінтех-стартапи в Україні привертають інвестиції від іноземних інвесторів, що свідчить про довіру до потенціалу ринку.

Технологічний прорив у медицині також дозволяє створювати інноваційні бізнес-ідеї, які забезпечують віддалену діагностику та лікування пацієнтів через телекомунікаційні засоби. Телемедицина, носима медична техніка і штучний інтелект відкривають нові можливості для покращення медичної допомоги та зниження витрат на охорону здоров'я.

Зростаюча свідомість щодо зміни клімату та сталих розвитку створює попит на інноваційні бізнес-ідеї, спрямовані на зменшення впливу людей на навколишнє середовище. Сюди входять відновлювальна енергетика, водневі технології, вторинна переробка відходів і системи енергоефективності.

З розвитком Інтернету і зростанням електронної торгівлі по всьому світу виникають нові інновації в галузі онлайн-ринків, доставки та електронних платежів. Відкриваються нові можливості для виробників, підприємців та споживачів.

Інноваційна модель економіки України повинна базуватися на кількох ключових аспектах: сприяти розвитку технологічних стартапів і фінтех-проектів для створення нових продуктів і послуг; змінювати підходи до освіти та навчання, сприяючи розвитку навичок майбутнього; стимулювати наукові дослідження та розробки у таких сферах, як зелена енергетика, медицина та інформаційні технології; і розвивати відкритий інноваційний екосистемний підхід, сприяючи співпраці між урядом, бізнесом та академічними установами для створення сприятливого середовища для новаторства та зростання[2].

Україні варто взяти на озброєння зарубіжний досвід впровадження бізнес-інновацій в економіці[3]:

1. Інкубатори і акселератори стартапів. Модель акселераторів і інкубаторів стартапів, яка успішно діє у США та країнах Європи, може бути використана для підтримки і розвитку стартап-екосистеми в Україні. Це може включати в себе надання фінансової підтримки, менторингу, доступ до ринків і ресурсів для молодих підприємств.

2. Технопарки і технологічні кластери. Створення спеціалізованих технопарків та технологічних кластерів може сприяти співпраці між бізнесом і науковими установами, що сприяє інноваціям і технологічному розвитку.

3. Освіта і підготовка кадрів. Уроки зарубіжних систем освіти, особливо в сфері STEM (наука, технологія, інженерія та математика), можуть вдосконалити підготовку молодих фахівців і сприяти розвитку технологічних галузей.

4. Податкові стимули та спрощення регуляційного середовища. Позитивний досвід зарубіжних країн полягає в створенні сприятливих податкових умов та спрощенні регуляційного середовища для підприємств, особливо стартапів.

5. Зелена енергетика та сталє виробництво. Зарубіжний досвід у сферах відновлювальної енергетики, розвитку виробництва екологічно чистих товарів і послуг може бути використаний для сприяння сталому розвитку в Україні.

Це лише кілька прикладів, імплементація яких може сприяти розвитку інноваційної економіки в Україні. Важливо враховувати особливості та потреби країни і адаптувати зарубіжний досвід до конкретних умов України.

Впровадження бізнес-інновацій в економіці може грати критичну роль у ефективній повоєнній та відбудові України на наступних рівнях:

1. Економічна стійкість. Інновації можуть допомогти створити більш стійкі та різноманітні економічні сектори, що зменшить залежність від окремих сировинних або інших ресурсів і забезпечить стійкість до економічних збоїв.

2. Створення нових робочих місць. Розвиток інноваційних секторів, таких як технології, фінтех та зелена енергетика, може призвести до створення нових робочих місць та збільшення конкурентоспроможності ринків праці.

3. Розвиток малих і середніх підприємств (МСП). Інновації можуть допомогти МСП вдосконалити свої продукти та послуги, зростити конкурентоспроможність та розширити ринки збуту, що сприяє зміцненню місцевої економіки.

4. Ефективність ресурсовикористання. Інновації в енергетиці, транспорті і виробництві можуть допомогти зменшити витрати на енергію і матеріали, що забезпечує більш ефективне використання ресурсів та зниження негативного впливу на навколишнє середовище.

5. Глобальна конкурентоспроможність. Інновації дозволяють підприємствам і секторам економіки стати більш конкурентоспроможними на міжнародному рівні, що сприяє розширенню експорту і залученню іноземних інвестицій.

Отже, бізнес-ідеї та новітні технології в галузях економіки відіграють важливу роль у сучасному світі. Вони створюють можливості для розвитку нових ринків, підвищують продуктивність, зменшують негативний вплив на навколишнє середовище і покращують якість життя громадян. Інновації в економіці сприяють конкурентоспроможності країни та глобальній стійкості. Для України важливо активно впроваджувати та підтримувати такі ідеї та технології, сприяючи розвитку та зміцненню національної економіки.

Список використаних джерел:

1. Розвиток фінтеху в Україні. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy/fintech2025> (дата звернення: 27.09.2023).
2. Україна майбутнього – погляд з 2030 року. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/03/24/684560/> (дата звернення: 27.09.2023).
3. Назад у майбутнє: що не так з інноваціями в Україні. Mind.ua. URL: <https://mind.ua/openmind/20203744-nazad-u-majbutne-shcho-ne-tak-z-innovaciyami-v-ukrayini> (дата звернення: 27.09.2023).

***Abstract:** the article deals with the important topic of business ideas and the latest technologies in various sectors of the economy. The key aspects of the development of innovations in the modern world are highlighted, as well as the possibility of their implementation in Ukraine to support sustainable economic growth and recovery after difficult events. The role of innovation in creating new markets, increasing productivity and improving the quality of life of citizens is emphasized, calling for active support and development of innovation in Ukraine.*

Keywords: business ideas, new technologies, economic sectors, innovations, fintech, green energy, post-war reconstruction.

Науковий керівник:

Довгаль О.В.

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економічної теорії та суспільних наук*

МОЛОДЬ: КЛЮЧ ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

Безушко Олена Євгенівна

здобувач вищої освіти спеціальності 073 Менеджмент

Миколаївський національний аграрний університет

м.Миколаїв, Україна

Анотація: зазначено, що молодь є однією із ключових рушійних сил розвитку аграрного сектору економіки в Україні.

Ключові слова: Агропромисловий комплекс, зовнішні ринки, підприємство, розвиток.

Нам всім відомо, що Україна є аграрною країною, оскільки більшість наших земель – це аграрний сектор. Але наразі, з лютого 2022 року на території України введено військовий стан. Через постійні обстріли та окупацію більшість земельних ділянок не підлягає обробці.

На березень 2024 року більшість молоді не бачить ніяких перспектив в розвитку саме в напрямку аграрного сектору економіки. Наприклад, в 2019 році фахівці Corteva Agriscience провели Всеукраїнське дослідження на цьому, та дійшли до висновку що лише 2% молоді із 1000 обирали професію що пов'язаня з агропромисловим комплексом або ж сільським господарством. Такий висновок є досить не зрозумілим, адже здавалось що на той час для молоді були гарні перспективи розвитку в цьому напрямі [2].

Розвиток молоді під час воєнних дій – особливо важлива та складна тема. Молодь живе наразі в досить складних умовах, саме тому потребує особливої уваги та підтримки. Важливо забезпечити їм належний доступ до освіти, психологічної підтримки та надати можливості для саморозвитку. Але незважаючи на це, в наш час ми можемо помітити як молодь з кожним роком все більше розвиває новітні технології. Завдяки чому більшість зробило висновок що майбутнє в руках молоді [1].

Молодь має значний потенціал для впливу на агропромисловий сектор України, і це стає все більш очевидним в зв'язку з динамічними змінами в сільському господарстві та розвитком інноваційних технологій. Залучення молоді до агропромислового комплексу є важливим кроком до сталого розвитку, який принесе користь не тільки аграріям але й усій країні в цілому. Молоде покоління України варто розглядати як важливу суспільну силу, адже саме вони хочуть бачити розвиток нашої країни як сильною економічною державою. Вони не мають бажання виїздити в інші країни, аби здобути освіту та

професію своєї мрії. Молодь бажає отримувати хороше, новітнє навчання яке вже матиме реалії сьогодення в межах нашої країни [3].

Саме наше покоління аграріїв зможе надати конкурентоспроможності країни на міжнародному ринку, зменшити залежність від імпорту продуктів харчування та сприятиме розвитку сільського господарства. Молоді аграрії внесуть свіжі погляди та ідеї у сільське господарство, які сприятимуть впровадженню новітніх технологій, таких як сучасні методи обробітку землі, системи автоматизації та моніторингу тощо. Молодь може стати рушійною силою для розвитку малих сільських кооперативів, що сприяє диверсифікації економіки та збільшенню зайнятості у сільських районах.

Вони зможуть принести енергію та інновації у використанні земельних, людських та фінансових ресурсів, що допоможе підвищити продуктивність та конкурентоспроможність українського сільськогосподарського сектору. Зможуть стати драйвером для розвитку агропромислових підприємств та розширення експортних можливостей українських сільськогосподарських товарів на зовнішні ринки. Залучити молодих аграріїв можна через стимуляцію молодіжного підприємства, тобто розглянути можливість фінансової підтримки, інкубаторів та підприємницьких програм для молодих аграріїв. Важливо розглянути можливість вивчення новітніх технологій, які можуть зацікавити молодь та покращити продуктивність і стабільність сільського господарства. Освіта та підготовка молоді матиме один із значних впливів на молодь в сфері аграрного сектору.

З цього випливає висновок, що розвиток молоді в умовах війни є важливим завданням. Участь молодих аграріїв в розвитку агропромислового комплексу України є критично важливим чинником для стабільності та процвітання сільського господарства країни. Ініціативи, спрямованні на підтримку молодих фермерів, надання доступу до навчання та консультацій, створення інноваційних програм та підтримки для початкового підприємства – це лише деякі шляхи які допоможуть підтримати нашу молодь в розвитку аграрного сектору України. Від їхнього успіху залежить процвітання і майбутнє українського сільського підприємства.

Список використаних джерел:

1. The Ukrainian Farmer. №10, жовтень (2023) URL : https://agrotimes.ua/magazine_number/zhurnal-the-ukrainian-farmer-zhovten-2023-roku/
2. В Україні існує низька обізнаність про сільське господарство серед молоді/ жовтень 2019/ URL : <https://www.corteva.com.ua/news-and-events/youth-in-agriculture.html>
3. Пеша І.В./Участь молоді в процесах реформування держави. URL : https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Mizhnarodna_dijalnist/shorichni_dopovidi/dopovid.pdf

Abstract: *Young is one of the key stages of the development of agronomy in Ukraine.*

Keywords: *Agro-industrial complex, foreign markets, enterprise, development.*

Науковий керівник:

Довгаль О.В.

доктор економічних наук, професор

Миколаївський національний аграрний університет

МОЛОДЬ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ

Безушко Олена Євгенівна,

здобувачка вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент»

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

***Анотація.** Молодь у сільському господарстві України відіграє важливу роль у вирішенні ключових проблем та викликів, з якими стикається аграрний сектор. Розглянемо такі аспекти, як кар'єрні можливості в агропромисловому секторі, а також проблеми та перешкоди з якими стикаються молоді фахівці.*

***Ключові слова:** сільське господарство, аграрний сектор, проблеми та перешкоди.*

Як нам всім відомо, повномасштабне вторгнення Росії на територію України негативно вплинуло на аграрний сектор. Вплив війни на сільське господарство має серйозні наслідки для нашої країни та аграрного ринку. Оскільки більшість земель зазнало шкоди через постійні обстріли та окупацію, значна кількість нашої території в ці часи не підлягає, а ні аграрній, а ні сільськогосподарської діяльності. Але не дивлячись на ці чинники, агробізнес України продовжує роботу в надскладних умовах, тим самим демонструє свою гнучкість та ефективність навіть в такі складні часи. Чи матимуть змогу молоді аграрії в майбутньому вирішити цю проблему?

У 2019 році фахівці Corteva Agriscience підняли проблему розвитку сільського господарства, адже через нестачу робочої сили та висококваліфікованих спеціалістів, розвиток аграрного сектору не мав стійкості для розвитку в подальшому. У цьому ж році вони провели всеукраїнське дослідження серед підлітків та їх батьків. За даними їх опитування, «...лише 2 % молоді із 1000 обирали професію пов'язану з агробізнесом або сільським господарством України. Як виявилось більшість взагалі не мали ніяких представлень щодо сільськогосподарської діяльності, та саме це і було на той час ключовою проблемою, адже на той час не проводилось жодних залучень молоді до природних наук та практик» [1].

Протягом осені 2021 року було започатковано освітньо-грантову програму Scientibattle, яку організувала організація Corteva Agriscience за сприяння та підтримки Міністерства освіти та науки України, Малої академії наук та Національного університету біоресурсів та природокористування України.

На думку координатори проекту Scientibattle, консультантки з корпоративних комунікацій проекту Corteva Agriscience Н. Гузенко, «...населення світу постійно зростає, та від аграрної галузі потребують збільшувати кількість виробництва продовольства. Це вимагає залучення молоді, яка працюватиме на майбутнє продовольчої безпеки світу. Але галузь, хоча і є однією з найбільш сучасних та цікавих, не надто популярна серед

української молоді. Саме тому, Corteva Agriscience, реалізуючи наші Цілі сталого розвитку 2030, системно працює з молоддю, в тому число намагаючись зацікавити їх агробіологічним наукам через такі проекти як «Scientibattle» [1].

Наразі Україна пропонує широкі кар'єрні можливості для молодих фахівців в агропромисловому секторі, такі як:

1) агрономія та сільське господарством (впровадження новітніх методів обробітку землі);

2) агротехнології та робототехніка (розробка інноваційних сільськогосподарських систем);

3) агробізнес та маркетинг (маркетинг та продажі сільськогосподарської продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках).

За даними фахівців Державного інституту сімейної та молодіжної політики, «...в Україні склалася ситуація, коли ринок праці найбільше потребує саме кваліфікованих робітників, більшість з яких складає молодь. Це явище помітне й у великих містах, і в сільській місцевості та райцентрах, де протягом останніх років відкрилася значна кількість нових підприємств: заводів, агрокомпаній, закладів сфери обслуговування і громадського харчування, де реалізуються нові інфраструктурні проекти, такі як будівництво доріг, навантажувальних терміналів і т.д.» [2, с. 52]. Таким чином, держава сприяє розвитку різноманітних галузей економіки, у яких нові робочі місця першочергово мають надаватися саме молоді.

Тобто можна зазначити, що цей напрямок відкриває широкі можливості для аграріїв, широкий спектр можливостей з різними професійними інтересами та навичками. Хоча ми і можемо виділити непогані перспективи для молоді, але станом на 2024 рік також можемо виділити достатньо проблем, з якими вони можуть зіткнутися, наприклад: обмежений доступ до капіталу для розвитку агробізнесу, недостатність розвиненої сільської інфраструктури, складнощі з отриманням земельних ділянок, великі витрати на сучасні агротехнології та обладнання, зміни в ринкових умовах, коливання цін на сільськогосподарську продукцію, конкуренція, недостатність освітніх та консультативних ресурсів. Можемо побачити що в наш час досить мало інформації для молодих аграріїв щодо сучасних методів виробництва та управління сільськогосподарським бізнесом.

Враховуючи ці всі плюси та мінуси, можемо зробити висновок, що молодь стикається зі складними викликами. Однак, наявність широкого спектру кар'єрних можливостей та підтримка зі сторони урядових та неприбуткових організацій створять можливість розвитку для майбутніх аграріїв та внести свій вагомий внесок у інноваційне сільське господарство нашої країни. Також одним із ключових факторів є зацікавленість уряду для створення сприятливих умов для молоді враховуючи всі потреби та проблеми країни.

Список використаних джерел:

1. «Залучення молоді до агробіології сприяє сталості сільського господарства». Офіційний сайт Європейської бізнес асоціації.

URL: <https://eba.com.ua/zaluchennya-molodi-do-agrobiologiyi-spryyaye-stalosti-silskogo-gospodarstva/>

2. Участь молоді в процесах реформування держави. Щорічна доповідь Президентів України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2017 року) / Державний інститут сімейної та молодіжної політики; [редколегія: Жданов І. О., головний редактор колегії, Ярема О. Й. та ін.]. – Київ: ДП «Редакція інформаційного бюлетеня «Офіційний вісник Президента України», 2018. – 100 с.

URL: https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Mizhnarodna_dijalnist/shorichni_dopovidi/dopovid.pdf

***Abstract.** Youth in Ukrainian agriculture plays an important role in solving key problems and challenges faced by the agricultural sector. Let's consider such aspects as career opportunities in the agro-industrial sector, as well as problems and obstacles faced by young professionals.*

***Key words:** agriculture, agrarian sector, problems and obstacles.*

Науковий керівник:

Конопляник Д.О.,

асистент кафедри економічної теорії та суспільних наук,

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 37.013.73(44)

ПОЗИТИВІЗМ О. КОНТА ТА ПОЧАТОК АКАДЕМІЧНОЇ ІСТОРІЇ СОЦІОЛОГІЇ

Бодюл Анастасія Сергіївна

здобувачка вищої освіти спеціальності 162 Біотехнології та біоінженерія

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** У тезах проаналізовано концепцію позитивізму Огюста Конта. На основі літературних джерел встановлено та обґрунтовано основні тези позитивізму та їх вплив на розвиток методології соціології, як науки. Розглянуто ключові принципи суспільного прогресу та спростовано подібність природничих та гуманітарних наук середини XIX ст.*

***Ключові слова:** позитивізм, соціологія, знання, цивілізація, соціальна статика, суспільний прогрес, принцип, наука.*

Вражаючий успіх природничих наук починаючи з XIX століття, особливо в точності передбачень та створенні технологій, зробив розуміння науки та її пояснення, найпривабливішим й успішним підходом. Внаслідок чого призвів до того, що провідні представники соціальних наук орієнтували своє власне розуміння науки на модель природничих наук і перенесли цю модель у власну предметну область [3].

Виникнення позитивізму, як течії соціологічних та політогочних наук, пов'язують в першу чергу з дослідженнями О. Конта та Дж. О. Мілля, проведення яких документувалися ще у XIX столітті [2]. Позитивізм – це парадигма, яка мала вирішальний вплив у європейській культурі протягом 1840-х рр. – перших десятиліть XX століття. Послідовники позитивізму

безсумнівно вважали, що соціальні проблеми будуть подолані шляхом впровадження загальної освіти та добробуту [1].

Спочатку послідовники позитивізму розглядали його як новий підхід до вивчення соціального життя, за яким справжніми вважалися лише ті знання, що були здобуті на практиці, тоді як наука мала лише систематизувати ці знання [2]. Основний перелік постулатів позитивізму включає:

- 1) утвердження пріоритету наукового знання;
- 2) доцільність використання методів природничих наук при вивченні суспільства;
- 3) загальний оптимізм і віра у всепереможність прогресу, який можна пізнати, а отже, передбачити;
- 4) перевага політичної історії над дослідженнями інших сфер життя суспільства [1].

При формулюванні позитивістської концепції, Огюст Конт спочатку визначав суспільну науку як «соціальну фізику», а в процесі подальшого її розвитку – як «соціологію». Цей термін сприймався науковою спільнотою з певним сумнівом, але з часом він став загальноприйнятим. За Контом, розвиток суспільства підпорядкований тим самим законам, що і природа, тому соціологія є частиною природничих наук. Конт прагнув встановити раціональний підхід до вивчення суспільства, що базувався б відповідно до спостережень і експериментів. Такий підхід, часто називаний позитивізмом, міг забезпечити практичні основи для нового, більш стійкого громадського ладу [4].

Лише згодом Огюст Конт став розглядати позитивізм як безпосередньо новий ідеологічний тип соціальної структури. У своїй опублікованій праці «Курс позитивної філософії» він, посиляючись на точні науки, спробував розробити самостійну науку про суспільство – соціологію. Саме він уперше впровадив цей термін у науковий обіг [2]. Категорія «позитивного» стала основною і найбільш узагальненою у його світогляді, тому терміни «позитивізм» та інші похідні від «позитивного» стали ключовими у позначеннях контівської доктрини [4].

Соціологія, на думку О. Конта, є єдиною наукою, що вивчає як трансформується та вдосконалюється людський розум та психіка залежно від впливу суспільного життя. Він протистояв перебільшенню впливу «великих людей» на життя соціуму, наголошуючи, що політичний режим країни перш за все відповідає рівню розвитку цивілізації. Безпосередньо саму цивілізацію вчений розглядав як спільність ідей, що визначають напрямки розвитку суспільного прогресу [2]. Філософ розподіляв саму соціологію на дві складові: соціальну статистику та соціальну динаміку. Соціальна статика мала досліджувати умови існування та закони функціонування суспільної системи, тоді як соціальна динаміка охоплює закони розвитку та зміни соціального життя [2].

Основоположник соціології не тільки дав назву та надав ствердження нової науки, але й визначив її однозначне місце в комплексній системі відповідних позитивних наук. Система наук, яку він запропонував, була створена згідно з принципами сходження від абстрактного до конкретного і від простого до складного у змісті предмета науки [4].

Пропонована структурна система наук представляла собою перевернуту усічену піраміду, де у основі знаходилася найабстрактніша наука - математика, за якою слідували астрономія, фізика, хімія, біологія, і завершувалася дана система позитивних наук соціологією. Згідно з Контом соціології відведене вище місце в структурі позитивних наук, розглядаючи її як найбільш конкретну і складну за змістом, що базується на попередньо зазначених галузях наукового знання. За його переконаннями, соціологія мала досліджувати суспільство аналогічно до досліджень природничих наук [4].

Сьогодні науковість уже не ототожнюється з природознавством. Спростовано, що визначення науки через закон є достатньо необґрунтованим та неправомірним. Наукові закони, відповідно, позбулися того суто детерміністського характеру, який вони мали в позаминулому столітті. Сьогодні індуктивне мислення і пасивне спостереження більше не вважаються винятковими ознаками наукового методу [3].

З 50-х років по сьогодні спостерігається розвиток академічної соціології, яка акцентується на вирішенні практичних і теоретичних проблем, базуючись на емпіричних даних. Соціологія стає повноправною дисципліною в університетах поряд з філософією, економікою і історією. У цей період відбувається зростання популярності соціологічних факультетів, початок масової підготовки соціологів і їх залучення в урядові та міжнародні проекти. Проте з 70-х років ХХ ст. спостерігається зменшення інтересу до соціології [5-6].

Підсумовуючи, у статті докладно проаналізовано концепцію позитивізму, яку висував в якості самостійної ідеології французький філософ Огюст Конт. Позитивізм став ключовим напрямком у формуванні соціології як науки. Основна ідея полягала у тому, щоб уподібнити соціологію до позитивних наук, аналогічно природничим наукам, котрі засновані на емпіричних спостереженнях та дослідках. Детально розглянуто ключові аспекти позитивізму, такі як принцип позитивного методу, підхід до пізнання та розвиток суспільства через науковий прогрес.

Список використаних джерел:

1. Дворкін І. В., Харченко А. В. Конспект лекцій з навчальної дисципліни сучасні напрями історичних досліджень : курс лекцій. Харків : НТУ «ХП», 2022. 50 с. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/32f44954-d4ca-43a7-959a-beed0967c16c/content> (дата звернення: 28.02.2024)
2. Бубнов І. В. Політологія: конспект лекцій: курс лекцій. Одеса: ОДЕКУ, 2021. 110 с. URL: http://eprints.library.odeku.edu.ua/id/eprint/8058/1/Bubnov_I_V_Politologiya_KL_2021.pdf (дата звернення: 28.02.2024).
3. Лях С. Р. Методологія соціогуманітарних досліджень: що потрібно знати вчителю історії. Запоріжжя: ЗНУ, 2023. 84 с. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/12345/13541/0053506.pdf> (дата звернення: 28.02.2024).
4. Рудзей І. Ю., Кругляк М. Е. Огюст Конт як засновк соціології. Житомир, 2016. URL: <https://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/4233/401.pdf?sequence=1> (дата звернення: 28.02.2024).

5. Марчук І. Підвищення якості професійної підготовки майбутніх соціологів зсобою освітнього кіберпростору. Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. 2021. № 4. 80–86 с.

6. Академічна соціологія. Класифікація сучасних соціологічних напрямків. URL: http://ni.biz.ua/8/8_20/8_20357_akademicheskaya-sotsiologiya-klassifikatsiya-sovremennih-sotsiologicheskikh-napravleniy.html (дата звернення: 28.02.2024).

***Annotation:** The article analyzes the concept of positivism by Auguste Comte. Based on literary sources, the main theses of positivism and their influence on the development of the methodology of sociology as a science are established and justified. The principles of cognition based on the similarity of mental structures are considered, and the similarity between natural and humanitarian sciences in the mid-19th century is refuted.*

***Keywords:** positivism, sociology, knowledge, civilization, social statics, social progress, principle, science.*

Науковий керівник:

Борко Т. М.,

*кандидат педагогічних наук, доцент, доцент
кафедри економічної теорії і суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 63(20):502.2111

ЛОКАЛЬНИЙ РІВЕНЬ АГРОСФЕРИ ЯК СОЦІОПРИРОДНОЇ СИСТЕМИ

Гулак Олександр Геннадійович

здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** агросфера як частина географічної оболонки має свою структуру. На локальному рівні вона представлена сільською місцевістю, де головну функцію грає антропогенний компонент.*

***Ключові слова:** географічна оболонка, локал, антропогенний компонент, простір.*

Агросфера є складовою частиною географічної оболонки на належить до складних соціоприродних систем. Такі системи можна представити на трьох рівнях глобальному (в масштабах всієї планети), регіональні (рівень держави та регіонів в державі), на локальному (він представлений, наприклад, сільськими чи сільськогосподарськими соціоекосистемами).

В соціоприродних системах відбувається обмін речовиною, енергією а інформацією між людством та природою. Такий обмін повинен бути в стані динамічної рівноваги, інакше такі системи не можуть існувати. Для нормального існування систем подібного типу необхідна антропогенна регуляція. Антропогенний фактор в соціоприродних системах забезпечує кругообіг речовини, енергії та інформації через працю людини.

На локальному рівні агросфера глибоко пов'язана з життєдіяльністю сільських спільнот. Складовими такого рівня організації агросфери є населення, господарство, територія.

Сільська місцевість не обов'язково співпадає з адміністративними кордонами адміністративних одиниць, або зонами розвитку певного економічного утворення, хоча на практиці вона розділена кордонами територіальних громад. До складу сільських територій, в географічному сенсі, входять сільські населенні пункти та зони аграрного виробництва. Сільські райони характеризуються вузькою галузевою спрямованістю. В більшості таких локалів переважає аграрна праця, незначна професійна та соціальна різноманітність населення, обмежений набір видів трудової діяльності, значний вплив соціального контролю з боку старшого покоління, прості форми комунікації між мешканцями.

Люди, сільське населення складають антропогенний компонент агросфери. Його функції виходять за межі виробничої діяльності і самі широкі соціокультурні характеристики. Такі характеристики роблять неможливим розгляд агросфери на локальному рівні тільки як об'єкта матеріального об'єкту. Агросфера виникла та розвивається завдяки людському розуму і є одним з продуктів духовного розвитку людства.

Антропологічна складова агросфери, представлена населенням сільської місцевості виконує такі функції на локальному рівні:

- господарсько-виробничу (виробництво продовольства та промислової сировини, продукції лісового господарства, а також інших, пов'язаних з ними галузей);
- демографічну (відтворення населення та трудових ресурсів);
- культурну (збереження народних традицій, мови, фольклору, господарського та природоохоронного досвіду);
- екологічну (підтримання рівноваги в агробіогеоценозах);
- комунікаційну – (обслуговування суспільних та державних комунікацій, що проходять через конкретний географічний локал);
- політичну (в нашої країні вона проявляється у тому, що сільське населення, що складає третину населення, стабілізує суспільні відносини, так як воно є найбільш консервативною і одночасно толерантною частиною населення);
- функція соціального контролю, яка полягає в збереженні правопорядку та безпеки в локальних територіальних просторах).

На локальному рівні в межах агросфери органічно пов'язані ресурси різних типів, до яких відносяться як природні ресурси (кліматичні, земельні, біоресурси), так й ресурси соціально-антропогенного походження (матеріальні, енергетичні, трудові, фінансові та інші).

На локальному рівні агросфера може вивчатися в декількох аспектах:

- фізико-географічному (як природний простір з його ресурсами, частину географічної оболонки планети);
- економіко-географічному (простір розташування виробництва);
- виробничому (простір створення конкретної продукції);

- економічному (простір отримання прибутку);
- соціальному (простір відтворення населення та розвитку людського капіталу);
- екологічному (простір збереження довкілля, раціонального природокористування та відновлення природних ресурсів).

Список використаних джерел:

1. Рідей Н.М., Кучеренко Ю.А. Структурно-функціональна характеристика складових агросфери. *ВІСНИК Полтавської державної аграрної академії*. 2014. № 3. С. 36-45.

Abstract: the agrosphere as a part of the geographical envelope has its own structure. At the local level, it is represented by rural areas, where the main function is played by the anthropogenic component.

Key words: geographic envelope, locale, anthropogenic component, space.

Науковий керівник:

Мірошкіна Н.В.,

к. філос. н., ст. викладач

кафедри економічної теорії і суспільних наук,

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 316.258

**ТЕОРІЯ СОЦІАЛЬНИХ ЗМІН В СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНІЙ
СОЦІОЛОГІЇ Т. ПАРСОНА**

Данилюк Максим Русланович,

здобувач вищої освіти спеціальності 162 «Біотехнології та біоінженерія»

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *Толкотт Парсонс заклав значну основу наукової кар'єри у 1937 році, опублікувавши книгу "Структура соціальної дії", яка відкрила нові перспективи для досліджень у галузі соціальних наук. Проте, в подальшому, Т. Парсонс відмовився від спроби побудувати власну соціальну теорію на основі концепції цілеспрямованої дії, обравши інший напрямок для розвитку своїх ідей. Функціоналізм, що виник у результаті, рухався в одному напрямку, тоді як соціальні дослідження все більше рухалися в напрямку індивідуального біхевіоризму, що призвело до зростання розбіжності між дослідженням і теорією. У цій роботі описуються теорія, проблеми та основні концепції соціальних змін функціоналізму Т. Парсонса.*

Ключові слова: *соціологія, суспільство, структурний функціоналізм, адаптація, інтеграція, латентність, соціальна еволюція.*

Структурний функціоналізм є однією з цікавих і технічно розроблених методологічних концепцій ХХ століття. Толкотт Парсонс вважається засновником школи структурно-функціонального аналізу. У своїх працях намагався створити теорію соціальної дії, згідно з якою можна було б охопити всі типи соціальної дії, соціальної дійсності в цілому та окремих людей. Науковець вважав, що необхідно визначити певні функції,

відповідальні за цілісність і стабільність системи, і розділити частини, відповідальні за ці функції.

Дослідник спирався на ідеї класичних теоретиків: насамперед Е. Дюркгейма, продовжуючи та вдосконалюючи теорію дії М. Вебера, враховуючи соціальну антропологію Б. Малиновського та А. Редкліфф-Брауна (які зробили внесок у структурний функціоналізм як закладений фундамент для розвитку наукових напрямків) [1].

Теорія Т. Парсонса є однією з найважчих для розуміння в соціальних науках. Цю складність можна пояснити, зокрема, недостатньою підготовленістю, яку можна зрозуміти лише після вивчення праць Е. Дюркгейма, М. Вебера, А. Парето, Г. Спенсера. Це може пояснити, чому теорія соціальної дії Т. Парсона не має широкого поширення [2].

Структурний функціоналізм Т. Парсонса стверджує, що функція, з одного боку, може виявити важливість елементів і компонентів у будь-якій системі, а з іншого боку, може зрозуміти, як сама система взаємодіє з навколишнім середовищем. Т. Парсонс вважає, що будь-яка система, особливо соціальний інститут, має відповідати чотирьом основним функціональним вимогам, щоб бути здійсненою та ефективною:

1) Адаптація – передбачає пристосування системи до її зовнішнього середовища;

2) Досягнення мети означає що система повинна виробляти цілі та досягати їх;

3) Інтеграція стосується здатності системи внутрішньо регулювати та координувати різні елементи системи дій;

4) Латентність фактично виконує функцію генетичного коду в організмах, забезпечуючи універсально важливі дії, що забезпечують приховані підтримку та тиражування [3].

У відповідь на питання, як соціальні системи забезпечують своє існування, Парсонс виділяє механізми, які сприяють інтеграції особистості в соціальну структуру. Ці механізми включають в себе процеси соціалізації та соціального контролю.

Соціалізація означає внутрішнє усвідомлення особистістю культурних стандартів, таких як мова, цінності, норми, ідеї та символи, а також прийняття нею соціальних ролей. Специфічні механізми соціального контролю спрямовані на зменшення напруження та відхилень у соціальних структурах. За Парсонсом, соціалізація та соціальний контроль допомагають вирішувати проблеми інтеграції в соціальних системах. Американський соціолог акцентував увагу на соціальному порядку, рівновазі, цінностях і нормах, які підтримували соціальні структури, при цьому менше уваги приділяючи аналізу соціальних змін.

Лише в останні роки своєї діяльності Т. Парсонс звернувся до проблеми соціальної еволюції, досліджуючи її в контексті теорії дії та системної теорії. Він вбачав еволюцію у зростанні адаптаційної здатності суспільства, що досягається через процеси диференціації та інтеграції. Диференціація створює нові функції та відповідні ролі і групи, що призводить до проблем координації, які розв'язуються через створення нових систем цінностей, адаптованих до

складних відносин. За словами американського соціолога, соціальна еволюція полягає у прогресивному зміцненні культурних норм у соціальному житті людини. [4].

У своїй науковій діяльності Т. Парсонс глибоко описав і визначив фундаментальні теоретичні концепції, які можуть пояснити загальні соціальні процеси, що пов'язані з модернізацією суспільства. Він досліджував суспільство на макросоціологічному рівні, розглядаючи його як систему, де зміна одного елемента може вплинути на всю систему та стати новим явищем. Головним завданням соціології для дослідника було збереження рівноваги в суспільстві і надання рекомендацій щодо підтримки стабільності системи. Цю рівновагу забезпечували соціальні системи, які базувалися на соціальних інститутах, що безпосередньо пов'язані з діяльністю кожної особи в системі. За Т. Парсонсом, кожна соціальна система мала вирішувати такі основні завдання: організація та розподіл ресурсів для досягнення цілей, визначення основних цілей і регулювання їх досягнення, забезпечення стабільності і підтримка мотивації при виконанні соціальних ролей. Таким чином, структурно-функціональний аналіз став центральною та базовою точкою в теоріях і дослідженнях Толкотта Парсонса [1].

Список використаних джерел:

1. Молчанова В. Теорія конфлікту і проблема соціального порядку Т. Парсонса : дипломна робота на здобуття ступеня бакалавра. Київ, 2021. 61 с.
2. Шубін С. Структурно - функціональна теорія соціальної дії Талкота Парсонса в політичному маркетинговому аналізі. *Наукові праці*. 2009. Т. 125, № 112. С. 112–120.
3. Литовченко І. В. Structural-functionalist paradigm in studies of social institutions. *Proceedings of the National Aviation University. Series: Philosophy, Cultural*. 2012. Vol. 16, no. 2. URL: <https://doi.org/10.18372/2412-2157.16.9424> (дата звернення: 29.02.2024).
4. Соціологія Парсонса. *StudFiles*. URL: <https://studfile.net/preview/5013884/page:23/> (дата звернення: 05.03.2024).

Abstract: *Talcott Parsons made a significant mark at the beginning of his academic career in 1937 with the publication of his book "The Structure of Social Action," which opened up new perspectives for research in the field of social sciences. However, later on, T. Parsons abandoned attempts to construct his own social theory based on the concept of purposive action, opting for a different direction in developing his ideas. Functionalism, which emerged as a result, moved in one direction, while social research increasingly moved towards individual behaviorism, leading to a growing divergence between research and theory. This work describes the theory, problems, and key concepts of social change in Talcott Parsons' functionalism.*

Key words: *sociology, society, structural functionalism, adaptation, integration, latency, social evolution.*

Науковий керівник:

Борко Т. М.,

*кандидат педагогічних наук, доцент, доцент
кафедри економічної теорії і суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет*

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ

Іваненко Владислав Олегович,
здобувач вищої освіти спеціальності 073 Менеджмент
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: Розглянуто проблеми розвитку аграрного сектору України в умовах воєнного конфлікту

Ключові слова: аграрний сектор, війна, проблема сектору, розвиток, агросфера, розвиток

Визнано, що Україна є - державою аграрною, оскільки сільські райони нашої країни займають близько 70% загальної площі України і більша частина населення – селяни. Наше положення особливо актуальне, в першу чергу для розвитку сільських територій. [1]

На цьому тлі вивчення поточного стану та перспектив розвитку аграрного сектору стає все більш актуальним. У сільськогосподарському секторі постійно повинен зростати обсяг виробництва, експорту і доходів держави, власників і громадян. Однак науково-технічний прогрес, цифрові технології та інші аспекти ставлять перед галуззю нові завдання, і від того, наскільки швидко і ефективно вони будуть вирішені, від цього безпосередньо залежать подальші перспективи розвитку аграрного сектора нашої держави.

Нинішня модель розвитку сільськогосподарського сектора виявилася надзвичайно вразливою. Це ґрунтується на впливі масштабу, товарного характеру та деформованої структури сільськогосподарського виробництва - великі підприємства (переважно фермерські господарства) спеціалізуються на рослинництві та вирощують прибуткові та швидко оплачувані культури, тоді як малі підприємства, фермери та домогосподарства виробляють трудомісткі продукти тваринництва, вирощують фруктові та овочеві культури. З початку війни сільськогосподарський сектор не впорався з багатьма завданнями. Активні бойові дії, постійні обстріли населених пунктів та зміни на передовій ускладнюють забезпечення продовольством людей, які з різних причин не можуть покинути свої місця проживання і як і раніше потребують підтримки з боку держави і добровольців. Окуповані території, ризики для врожаю, логістичні проблеми, цілеспрямовані атаки на сільськогосподарську техніку, нестача робочої сили, крадіжки зерна, нерозірвані снаряди і заміновані поля уповільнюють роботу агробізнесу, але Російській Федерації не вдалося це зупинити.[2] В умовах війни Російської Федерації з Україною, яка триває вже два роки, Україна стикається з наступними проблемами: загроза зниження сільськогосподарського виробництва, перш за все через скорочення площ відведених під посіви, велика частина земель, відведених під сільськогосподарські угіддя, знаходиться під загрозою зриву.[3] Територія України зараз покрита розривними снарядами, в тому числі мінами, які

залишила ворожа армія країни-агресора, частина посівних площ знаходиться під окупацією Російської Федерації (в основному на півдні та сході України) або в районах активних бойових дій. Проблеми з матеріально-технічним забезпеченням в зоні бойових дій, а також загальне скорочення інвестиційних доходів в цій галузі є результатом повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України. Водночас у сучасній Україні інформаційний та інноваційний розрив між міськими та сільськими районами дедалі більше поглиблюється, що призводить до збільшення відтоку сільського населення, втрати розвитку сільських районів тощо. Тому існує необхідність у розвитку сільськогосподарських інформаційних зв'язків, які формуються в умовах стрімкого розвитку інформаційного сектору та науково-технічного співробітництва. Хоча прогрес на сучасному етапі розвитку аграрних відносин в інформаційній сфері, на мій погляд, характеризується низькою якістю інформаційної підтримки фермерів з економічних питань в ринкових умовах, чинне національне законодавство, що регулює інформаційні відносини в аграрному секторі, як і раніше залишається недостатнім, воно не відповідає на поточні інформаційні сигнали.[1] Це, в свою чергу, провокує необхідність пошуку ефективного інструменту фінансової підтримки інновацій та нових джерел, форм і методів фінансування новітніх технологій. На розвиток аграрного сектору також безпосередньо впливають такі фактори, як сільськогосподарська освіта та наука як першоджерело теоретичної та практичної реалізації концепції сталого розвитку аграрного сектору, а також державна аграрна політика, як локомотив розвитку аграрних відносин в Україні. Всі ці елементи складають ядро, головну ланку, на яку нанизуються всі інші суспільні відносини в аграрній сфері, і у своїй взаємодії та органічній єдності складають предмет аграрної справи України. Зокрема, сталий розвиток аграрного сектору України гарантує продовольчу безпеку держави, забезпечує матеріальну базу та основу для соціального розвитку та розвитку сільських районів.

Звідси випливає висновок, що для забезпечення сталого розвитку необхідно вдосконалювати науково-технічні знання та інфраструктуру сільського господарства. Впровадження інновацій та інформаційних технологій, фінансова підтримка фермерів та збільшення інвестицій у сільськогосподарський сектор стануть важливими стратегіями подолання труднощів. Крім того, підвищена увага до сільської освіти та науки, а також реформа державної сільськогосподарської політики сприятимуть сталому розвитку сільських районів та забезпеченню продовольчої безпеки в країні.

Список використаних джерел

1. Заболотна Н. Я., Свідинська В. Юридичний науковий журнал. Сучасний стан та перспективи розвитку аграрного сектору України (2022) (ст. 327-328). URL: http://www.lsej.org.ua/5_2022/75.pdf
2. Негрей М. В., Тараненко А. А., Костенко І. С. Економіка та суспільство. Випуск #40. Аграрний сектор України в умовах війни: проблеми та перспективи (2022) (ст.4). URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1474/1420>

3. Русан В. М. Центр економічних та соціальних досліджень НІСД. Особливості функціонування аграрного сектора економіки України в умовах війни (2022) (ст. 1-2). URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-07/rusan.pdf>

Науковий керівник:

Довгаль О.В.,

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економічної теорії та
суспільних наук,*

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 338.2 (477)

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Іваненко Владислав Олегович,

здобувач вищої освіти спеціальності 073 Менеджмент

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація. *Автор розглянув питання безпеки аграрного сектору України під час дії правового режиму воєнного стану.*

Ключові слова: *безпека, агросфера, війна, загроза, агробізнес, економічна стабільність*

Безпека – одне з найважливіших питань нашого часу. Безпека необхідна не тільки людям і їх майну, а й державі на абсолютно всіх контрольованих її територіях.

Агросфера – це повноцінна частина соціально-економічного організму держави, яка повинна мати постійне фінансування з боку держави та індивідуальних спонсорів.

Економічна безпека – це стан національної економіки, при якому забезпечується захист національних інтересів, стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз, здатність до розвитку та збереженню життєво важливих активів, інтересів людей, суспільства і держави. Під життєвими інтересами в цій області розуміється сукупність потреб, які забезпечують існування і поступовий розвиток особистості, держави та суспільства.

Сучасний агробізнес стикається з непередбачуваністю і невизначеністю у своїй діяльності. Це пов'язано з нестабільністю інфраструктури сільськогосподарських ринків, нерівністю цін, високою залежністю від природних умов і найгіршим фактором для нас – війна. На думку доктора економічних наук, професора Ткачука В. «...важливими аспектами сільськогосподарського бізнесу є обмежена доступність землі як основного ресурсу та сезонність виробництва. Це підкреслює необхідність створення для агробізнесу економічної стабільності» [3].

Як було зазначено членами Національної ради з відновлення України від наслідків війни, «...блокада морських портів призвела до значного зниження

експорту з 6-7 млн тонн на місяць до 1,5 млн тонн. Це призвело до зниження внутрішніх цін на сільськогосподарську продукцію нижче собівартості, що поставило сільськогосподарські підприємства під загрозу банкрутства. Якщо морські порти залишаться під загрозою до початку збору кожного нового врожаю, потужності зі зберігання зерна в Україні залишаться обмеженими, а нестача коштів від продажу сільськогосподарської продукції може поставити під загрозу початок сезону збору врожаю та посіву починаючи з 2022 року» [1, с. 3].

На думку доктора економічних наук, професора Погріщука Б. «...зростання цін на продукцію обумовлене зростанням цін на добрива, паливо і насіння. Український аграрний сектор з потенціалом виробництва, який значно перевищує потреби внутрішнього ринку, може сприяти розвитку національної економіки та її ефективному функціонуванню, інтеграції в глобальний економічний простір і, отже, зростання доходів сільського населення, чисельність якого становить більше третини населення країни» [2, с. 49].

Дотримання економічної безпеки сільськогосподарського підприємства означає досягнення стабільного стану, при якому система економічної безпеки оперативно нейтралізує вплив внутрішніх або зовнішніх загроз чи зводить до мінімуму їх прояв з будь-якого з компонентів: кадрової, екологічної, ринкової, фінансової, техніко-економічної, енергетичної, виробничої, інформаційної та правової безпеки. Слід зазначити, що рівень фінансової безпеки залежить від того, наскільки ефективно керівництво здатне уникати реальних загроз і усунути згубний вплив окремих негативних факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, що загрожують фінансовій безпеці компанії. Надійне та стабільне функціонування сільськогосподарського сектору є важливою складовою економічної та соціальної стабільності країни.

В Україні, яка володіє значним потенціалом для сільського господарства, держава повинна зосередитися на питаннях безпеки в цьому ключовому для неї секторі. Безпека сільськогосподарського сектора в Україні включає в себе ряд аспектів, які вимагають уваги і дій з боку уряду і громадськості:

- по-перше, продовольча безпека є одним з найважливіших компонентів безпеки в сільськогосподарському секторі. Пріоритетом є забезпечення національного ринку високоякісними та доступними продуктами харчування. Для цього важливо забезпечити стабільне виробництво і своєчасну доставку продукції споживачам.

- по-друге, безпека аграрного сектору України полягає у захисті аграрного бізнесу від зовнішніх загроз, таких як стихійні лиха, епідемії хвороб тварин і рослин, недобросовісні дії конкурентів.

- по-третє, необхідно приділяти увагу стабільності в аграрному секторі шляхом проведення ефективних земельних реформ, що оптимізують використання земельних ресурсів, стимулюють інвестиції та розвиток нових технологій.

- по-четверте, розвиток сільськогосподарського сектору має ґрунтуватися на принципах екологічної стійкості та збереження природних ресурсів.

Важливими цілями є зменшення впливу сільськогосподарського виробництва на навколишнє середовище та збереження біорізноманіття.

Отже, забезпечення безпеки сільськогосподарського сектора вимагає уваги не тільки до захисту від зовнішніх загроз, а й до розвитку стійкої інфраструктури та екологічних систем. Це єдиний спосіб забезпечити стабільний розвиток аграрного сектору, який є важливою складовою економічної та соціальної стабільності країни.

Список використаних джерел

1. Національна рада з відновлення України від наслідків війни. Проект плану відновлення України. Матеріали робочої групи, 2022. – 23 с. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України.

URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/new-agrarian-policy.pdf>

2. Погріщук Б. В. Економічна безпека аграрного сектору у системі економічної безпеки держави. Серія Економіка. Випуск 1 (53). 2019. – С. 48-52.

URL: <http://visnyk-ekon.uzhnu.edu.ua/article/view/164391>

3. Ткачук В. І., Яремова М. І. Економічна безпека сільськогосподарських підприємств. Електронне наукове видання «Ефективна економіка», №6. 2019.

URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2019/14.pdf

Науковий керівник:

Конопляник Д.О.,

асистент кафедри економічної теорії та суспільних наук,

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 631

ЗМІНИ СТАВЛЕННЯ ДО ХЛІБУ У РІЗНІ ІСТОРИЧНІ ЕПОХИ

Квасницька Крістіна Євгенівна,

здобувач вищої освіти спеціальності 181 Харчові технології

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** Хліб тисячоліттями був і залишається основною стравою у раціоні багатьох народів світу. Тому актуальним постає питання змін ціннісного ставлення до хлібу протягом різних історичних епох. З позицій теорії модернізації, яка поділяє еволюцію людства на премодерний, модерний і постмодерний періоди, проаналізовано зміни у ставленні до хлібу у традиційній українській культурі, в індустріальний і постіндустріальний періоди її розвитку.*

***Ключові слова:** ставлення до хлібу, теорія модернізації, сакральність, десакралізація, сталий розвиток.*

Люди у всьому світі щоденно вживають хліб, який у багатьох країнах є основною стравою у раціоні. Вибір хлібної продукції споживачами є настільки звичним, що відбувається часто автоматично, неусвідомлено. Тому актуальним є відстеження змін ставлення до хліба у споживачів нашої країни протягом тривалих історичних діб, таких як премодерний (доіндустріальний), модерний (індустріальний) і постмодерний (постіндустріальний) періоди. Теоретиками

теорії модернізації були Пітер Дракер, Уолт Ростоу, Жак Еллюль, Раймон Арон, Елвін Тоффлер та ін.

Премодерне суспільство існувало в умовах панування міфологічного та релігійного світоглядів. У соціальному плані воно тяжіло до спільнот — феодальної общини, цехової структури, дворянської ієрархії — коли колективні форми масової свідомості були базовими. Відповідно ставлення до хлібу, його виготовлення і споживання, у добу премодерного суспільства формувалося у міфологічній та релігійній духовній атмосфері. Ставлення до хлібу містило особливий сакральний зміст у наших предків. Ця сакральність була пов'язана з міфологією — космогонічною (сонячною), магічною, культом предків, культом Матері-Землі. Хліб символізував життя, долю, родючість, добробут. Із затвердженням християнства на українських теренах до міфологічних конотацій додалися християнські релігійні смисли — хліб став розумітися як посередник між Богом і людьми, оскільки символізував тіло Христове й використовувався у церковній обрядовості саме у такому значенні. Хліб виготовлявся кустарним способом, у родині, у міських мініпекарнях [2], [3].

Людина модерну, на відміну від колективно налаштованої людини премодерну, перетворилася на індивідуаліста, звична стабільна система соціальних комунікацій стала дуже рухливою. Згідно з основними положеннями теорії модернізації перехід від традиційного премодерного суспільства, що існувало тисячоліттями, до відносного молодого суспільства модерну супроводжувався суттєвими змінами способів мислення, типів соціальної ідентифікації, структури соціальних комунікацій, політичних систем у бік раціоналізму. У добу модерну з'явилася свобода від релігійно-ідеологічного диктату: індивідуум отримав право бути світським. Модерн відділив церкву від держави, надавши людині можливість самій обирати світогляд (принцип свободи совісті).

В економічній сфері добу модерну визначає панування індустріального суспільства з орієнтаціями на раціоналізм, конкуренцію, розвиток науки й техніки, їх ефективність, оптимізацію тощо. Ці риси поширювалися на усі сфери життя, в тому числі способи харчування. Хліб, як і раніше, залишався головним продуктом раціону харчування, але його почали виготовляти на великих автоматизованих хлібзаводах. Відповідно ставлення до нього у добу індустріалізації десакралізувалося як у межах України, так і у межах всієї європейської культури внаслідок процесів її секуляризації, десакралізації, переважання наукового світогляду над релігійним. Вироблення хлібу індустріальним способом зробило ставлення до нього типовим, як до будь-якого предмету, виробленого конвеєрним способом [4].

У постмодерну добу, добу постіндустріального суспільства, коли важливими стали цінності екології, покладені в основу Концепції сталого розвитку, з'явилися теорії, згідно яких хліб, поруч із іншими продуктами харчування, має виготовлятися органічними способами. Із затвердженням сертифікованого органічного землеробства почала користуватися попитом продукція ліній органічного виробництва, призначена для здорового

харчування. Це стосується також хлібу, хоча процес поширення органічного хлібу в Україні знаходиться в стадії зародження і становлення [1].

У сучасному світі співіснує велике розмаїття способів виготовлення хлібу, серед яких у мережевому вигляді спостерігаються елементи всіх історичних діб. Ставлення до хлібу також є розмаїтим, оскільки у масовій свідомості перемішані елементи:

— традиційного, родинно-сакрального відношення;
— модерного, заводського, десакралізованого ставлення, яке переважає; основною метою вироблення хлібу заводами, як будь-якими підприємствами індустріального періоду, є отримання прибутку;

— постмодерного, органічного, «зеленого» підходу, орієнтованого на цілі сталого розвитку; ставлення до хлібу у постіндустріальному суспільстві стає більш одухотвореним у порівнянні з індустріальним періодом, але ця духовність базується не на традиційній релігійності, а на екологічному підході до власного здоров'я і здоров'я довкілля.

У таких умовах споживачі хлібної та іншої харчової продукції, мають формувати свідоме ставлення до вибору власного способу життя, харчування, розуміючи розмаїття світу, адаптуючись до цього розмаїття.

Список використаних джерел:

1. Білоконь А. О. Особливості формування зеленої економіки України у міжнародному контексті. *Modern Economics*. 2022. № 36(2022). С. 12-18. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V36\(2022\)-02](https://doi.org/10.31521/modecon.V36(2022)-02).
2. Дубік Р. Символіка хліба в українських святах і обрядах. *Науковий вісник ІФБУ «Добрий Пастир»: Зб. наук. праць. Вип. 5. Богослов'я*. 2014. С. 168-176.
3. Зюбровський А. В. Народні традиції випікання хліба українців південно-західного історико-етнографічного регіону наприкінці ХІХ — на початку ХХІ ст. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук, Львів, 2015.
4. Krasilnikova E.E. The development of the baking industry in Ukraine. *Економіка харчової промисловості* № 4(24) 2014. С. 10-16.

Abstract: *For thousands of years, bread has been deprived of the staple food in the diets of the rich peoples of the world. Therefore, nutritional changes in the value system for bread throughout various historical eras remain relevant. From the standpoint of the theory of modernization, which divides the evolution of humanity into pre-modern, modern and post-modern periods, the changes in traditional Ukrainian culture, in industrial and the post-industrial period and development.*

Key words: *putting before bread, theory of modernization, sacredness, desacralization, steel development.*

Науковий керівник:

Суріна Г. Ю.,

канд. філос. наук,

ст. викладач кафедри економічної теорії та суспільних наук,

Миколаївський національний аграрний університет

РОЛЬ МОЛОДІ У ВПРОВАДЖЕННІ ІННОВАЦІЙ В АГРОПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС

Михнюк Олександра Олександрівна,
здобувачка вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент»
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

***Анотація.** Проаналізовано важливість усвідомлення молодими людьми своєї ролі в аграрному секторі та її вплив на сталість сектору. Розглянуто ключові аспекти успішної участі молоді в інноваційних процесах, таких як інновації, наставництво та сільське господарство. Зокрема, підкреслюється необхідність належної підтримки та створення сприятливих умов для розвитку молодих підприємців та інноваторів у сільському господарстві.*

Ключові слова: агропромисловий комплекс(АПК), молодь, інновації, менторство, роль молоді, сільське господарство.

Сьогодні агропромисловий комплекс України залишається одним з основних секторів економіки країни. Він відіграє важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки, експортного потенціалу та соціального розвитку сільських територій. Однак, поточний стан аграрного сектору має як виклики, так і перспективи. З одного боку, аграрний сектор України має великий потенціал для виробництва широкого спектру сільськогосподарської продукції, включаючи зернові, олійні культури, овочі, фрукти, м'ясо та молоко. Україна має великі земельні ресурси та сприятливі кліматичні умови для вирощування різних культур. З іншого боку, аграрний сектор стикається з низкою проблем, таких як недостатня інвестиційна привабливість, висока залежність від зовнішніх ринків, низька ефективність виробництва, труднощі у фінансуванні фермерів, недостатній рівень сучасних технологій та інновацій у виробництві. Незважаючи на ці виклики, аграрний сектор України має потенціал для подальшого розвитку та модернізації. Багато молодих підприємців та фермерів зацікавлені у впровадженні сучасних технологій та інновацій у виробництво, які сприятимуть підвищенню продуктивності та конкурентоспроможності аграрного сектору.

Агропромисловий комплекс є одним із ключових секторів економіки України, що забезпечує продовольчу безпеку країни, генерує експортну виручку та створює робочі місця. Залучення молоді до аграрного сектору є завданням стратегічного значення, яке в довгостроковій перспективі забезпечить сталий розвиток аграрного сектору, підвищить конкурентоспроможність української сільськогосподарської продукції на світовому ринку та сприятиме вирішенню проблеми продовольчої безпеки.

Сучасна роль молоді в агропромисловому комплексі (АПК) України є ключовою для подальшого розвитку аграрного сектору. Молодь відіграє

важливу роль у всіх аспектах сільського господарства, від вирощування продуктів харчування до впровадження інноваційних технологій. Молодь приносить свіжі ідеї та інноваційні підходи в сільське господарство. Вони активно використовують новітні технології та інформаційні системи для оптимізації виробничих процесів, управління ресурсами та маркетингу. Молодь також надає великого значення екологічній стійкості сільського господарства, активно використовують методи органічного землеробства, впроваджують енергозберігаючі технології та сприяють збереженню природних ресурсів. Роль молоді полягає у розвитку сільських територій, створюючи нові робочі місця, розвиваючи сільський туризм, ремонтуючи інфраструктуру та сприяючи розвитку соціальних просторів. Завдяки своїм знанням та інноваційному підходу молодь підвищує конкурентоспроможність аграрної галузі України на світовому ринку, розвиває агробізнес, засновує сільськогосподарські підприємства та вирощує нові культури.

Експерти Corteva AgriScience звертають увагу на проблеми в сільському господарстві, пов'язані з ризиком дефіциту робочої сили для забезпечення сталості продовольчої системи в майбутньому. Адже за результатами всеукраїнського опитування, проведеного Corteva AgriScience у 2019 році, «...серед 1000 молодих людей та батьків, лише 2% молоді обирають професію в сільському господарстві або працюють в аграрному секторі. Незнайомство з сільським господарством для більшості респондентів є основною причиною, чому вони не обирають цю сферу при плануванні своєї кар'єри. 21% опитаних молодих людей не змогли пригадати спеціальність, пов'язану з сільським господарством, тоді як найпоширенішими сільськогосподарськими спеціальностями є інженер-агроном, тракторист та ветеринар» [1].

Термін «молодь» у сільськогосподарському контексті стосується осіб, зазвичай віком від 15 до 35 років, які можуть брати активну участь у сільськогосподарській діяльності, такій як виробництво продуктів харчування, тваринництво, агротуризм та участь у розробці та впровадженні інновацій в аграрному секторі. Молодь (віком від 15 до 35 років), яка становить 35,2% населення України станом на 1 січня 2023 року, є важливим кадровим потенціалом для розвитку аграрного сектору. Рівень безробіття серед молоді значно вищий, ніж серед населення в цілому, що може спонукати їх шукати нові можливості працевлаштування в аграрному секторі. Аграрний сектор потребує розвитку людських ресурсів, оскільки близько 70% працівників у ньому старші 40 років. Це свідчить про те, що існує нагальна потреба у залученні молоді до аграрного сектору.

Деякі з молодих людей, зайнятих у сільському господарстві, є сільськими жителями, які працюють на сімейних фермах або у великих агробізнесах, тоді як інші є молодими підприємцями, які розробляють нові агробізнес-проекти. Рівень їхньої освіти також різниться - від студентів аграрних університетів до високоосвічених фахівців у сільському господарстві. Ключовими характеристиками молодих людей, зайнятих у сільському господарстві, є бажання впроваджувати інноваційні технології та потенціал для підвищення продуктивності і стимулювання економічного зростання в аграрному секторі.

Крім того, молодь, зайнята в сільському господарстві, може відігравати важливу роль у забезпеченні сталого розвитку сільських територій, збереженні традиційних сільських промислових занять та забезпеченні продовольчої безпеки.

Важливу роль у залученні молоді до аграрного сектору відіграють освітні програми та навчальні курси, що спеціалізуються на сільськогосподарських технологіях. Сучасні методи навчання, такі як онлайн-курси, віртуальна реальність, гейміфікація, навчання на реальних прикладах і проектах, а також можливості стажування на підприємствах, пов'язаних із сільським господарством, приваблюють молодь. Важливо також залучати до навчання відомих фермерів та підприємців, використовувати інтерактивні методи навчання (дискусії, семінари, воркшопи).

Підтримка талановитої молоді в аграрному секторі може здійснюватися за допомогою різноманітних заходів та ініціатив. Фінансова підтримка молодих людей у вигляді грантів може допомогти їм отримати якісну освіту та розвинути свій потенціал в аграрному секторі.

Для молодих фермерів в Україні було створено Фонд часткового гарантування кредитів в сільському господарстві. Діяльність Фонду спрямована на підтримку малих та середніх фермерів, які обробляють до 500 га землі. На думку керівника Світового банку в Україні Г. Саркіяна, «...створюючи Фонд часткового гарантування кредитів, Група Світового банку та Європейський Союз демонструють свою рішучу підтримку довгостроковому процвітанню сільського господарства в Україні. З метою задоволення основних фінансових потреб малих фермерів в умовах російського вторгнення в Україну, Фонд вирішуватиме такі важливі питання, як придбання сільськогосподарських земель, фінансування сільськогосподарської техніки та обладнання, а також задоволення операційних потреб малих фермерських господарств» [2].

Менторська підтримка також відіграє важливу роль в успіху молодих фермерів, допомагаючи їм розвивати свої бізнес-ідеї та досягати поставлених цілей. На думку фахівців Української Академії Лідерства, «...менторство або менторинг — це процес взаємодії більш досвідченої в певній сфері людини з менш досвідченою, при якому відбувається передача знань, навичок, вмінь» [3]. Згідно із дослідженням П. Бунга, «...термін «mentor» з'явився ще в давньогрецькій міфології, він пов'язаний з ім'ям радника Одиссея, який виховував його сина Телемаха. Оскільки Ментор був мудрою людиною, до нього йшли за порадами та допомогою [4, с. 199]. Сьогодні, дедалі частіше, характеризуючи підтримку людини людиною, науковці та практикуючі фахівці використовують термін «ментор», «менторство».

Наразі в Україні менторство не є професією чи певною посадою, а ментор не є фахівцем, який має розпорядок дня, тижня, місяця. Це, скоріше, — стан душі, покликання, яке потребує самовіддачі та любові до своєї роботи (неформальне менторство).

Простіше кажучи, у сучасному світі менторство — це наставництво, але не в чистому вигляді, а в поєднанні з консультуванням, коучингом і навіть психологічною підтримкою. Ментори мають великий досвід у певній галузі чи

сфері діяльності, і їхня роль полягає в тому, щоб допомогти своїм підопічним приймати кращі рішення, розвивати свої навички та досягати успіху в підприємницьких починаннях.

Визнання ролі молоді у впровадженні інновацій в аграрному секторі України є важливим кроком у забезпеченні сталого розвитку сільського господарства. Потенціал молоді в цьому секторі великий, і активне використання цього потенціалу є важливим для успіху та процвітання нашої країни. Молодь відіграє важливу роль у впровадженні новітніх технологій, розробці інноваційних підходів та створенні нових бізнес-моделей в аграрному секторі. Їх енергія, креативність та мотивація є потужною доданою вартістю для сільського господарства. Надання належної підтримки та створення сприятливих умов для розвитку молодих підприємців та інноваторів у сільському господарстві допоможе вирішити поточні проблеми та досягти сталого зростання в аграрному секторі України.

Список використаних джерел:

1. «Залучення молоді до агробіології сприяє сталості сільського господарства». Офіційний сайт Європейської бізнес асоціації.

URL: <https://eba.com.ua/zaluchennya-molodi-do-agrobiologiyi-spryyaye-stalosti-silskogo-gospodarstva/>

2. «Фонд часткового фінансування кредитів працює для підтримки малих та середніх фермерів». Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України.

URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/fond-chastkovoho-harantuvannia-kredytiv-pratsiuie-dlia-pidtrymky-malykh-ta-serednikh-fermeriv>

3. «Що таке менторство та як це працює в Українській Академії Лідерства?». Платформа для публікацій «Medium».

URL: https://medium.com/@ual_life/що-таке-менторство-та-як-це-працює-в-українській-академії-лідерства-12dfa850d195

4. Bung P. Collaborative Mentoring Models in Higher Educational Institutions: A Win-Win Strategy for Mentor, Mentee, and the Institution / P. Bung // Journal of Advances in Business Management. – Vol. 1. – Issue 3, July-September 2015 – P. 197–203. DOI: 10.14260/jadbm/2015/23

***Abstract.** The importance of young people's awareness of their role in the agricultural sector and its impact on the sustainability of the sector is analyzed. The key aspects of successful youth participation in innovation processes, such as innovation, mentoring and agriculture, are considered. In particular, the need for proper support and creation of favorable conditions for the development of young entrepreneurs and innovators in agriculture is emphasized.*

***Keywords:** agro-industrial complex (AIC), youth, innovation, mentoring, role of youth, agriculture.*

Науковий керівник:

Конопляник Д.О.,

*асистент кафедри економічної теорії і суспільних наук
Миколаївський національний аграрний університет*

ГЕНЕТИЧНО МОДИФІКОВАНІ ОРГАНІЗМИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СУСПІЛЬСТВО

Мішуровський Владислав Віталійович

здобувач вищої освіти спеціальності 162 Біотехнологія та біоінженерія
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** у доповіді розглянуто вплив генетично модифікованих організмів (ГМО) на суспільство. Тема ГМО на сьогоднішній день актуальна, адже вона є багатообіцяючою технологією, яка вирішила багато проблем. Охарактеризовано як генетично модифіковані організми вже вплинули на розвиток сільського господарства та розвиток медицини, як здобутки у цій сфері допомагають людям краще жити. Аналізується як суспільство сприймає ГМО, де до них відносяться краще, а де гірше.*

***Ключові слова:** суспільство, генетично модифіковані організми (ГМО), сільське господарство, медицина.*

«Генетично модифіковані організми (ГМО) – організми, чий генотип був штучно змінений за допомогою методів генної інженерії з метою поліпшення ряду виробничих параметрів: підвищення врожайності, поліпшення смаку і поживних цінностей продуктів, стійкості до шкідників, несприятливих умов зовнішнього середовища тощо» [1]. Технологія створення генетично модифікованих організмів (ГМО) з'явилась у 70-ті роки. ГМО дозволяють отримувати нові сорти рослин та види тварин набагато швидше і зменшити шанс на появу небажаних мутацій, адже людина контролює які гени вносяться та прибираються, коли при класичній селекції цей ризик набагато вищий.

Одним з основних напрямів використання ГМО – це сільське господарство. Населення планети швидко зростає за рахунок країн Азії та Африки, і щоб запобігти можливій продовольчій кризі, потрібні технології, що зможуть забезпечити їжею всіх, і ГМО мають цей потенціал. На момент 2016 року ГМО вже почали завойовувати світ. Вже було трансформовано близько 140 видів різних рослин. Але комерціалізовано відносно невелику їх кількість [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

Багато людей негативно сприймають таке явище як ГМО. Наприклад, є такий сумнозвісний сорт як золотий рис. Це ГМ рис, ідея якого була в тому, щоб боротися з гіповітамінозом А у країнах Азії. Він нічим не відрізнявся від звичайного риса, його можна вирощувати на полях і він є повністю безпечним для споживання [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**], та може забезпечити близько 50% рекомендованої норми вітаміну А [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**]. Утім протестуючі філіппінські фермери вчинили зруйнували ділянки з рисом, аргументуючи це тим, що цей рис може нанести шкоди здоров'ю людей та навколишньому середовищу, що принесе значний прибуток американським агрохімічним компаніям [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

Згідно статистиці у США «У 2020 р. ГМ соєві боби становили 94% усієї висадженої сої, ГМ бавовна становила 96% усієї висадженої бавовни, а 92% висадженої кукурудзи була ГМ кукурудза», «У 2013 р. ГМ ріпак становив 95% посівів, а ГМ цукрові буряки становили 99,9%» [6]. «До 2020 р. близько 55 % всієї площі посівних земель у США засіявалися сортами, які мають принаймні одну ГМ ознаку. Найбільш поширеними ознаками ГМ є стійкість до гербіцидів і стійкість до комах» [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**]. Більшість таких рослин входить до складу кормів свійських тварин. Компанії надають перевагу модифікаціям, які підвищують стійкість рослин, але не покращують їх смакові або зовнішні якості. Прикладом є папая з назвою «Rainbow». Звичайну папая з 1950-х років винищував вірус, що могло повністю позбавити роботи багатьох фермерів островів, але ГМ папая повністю нейтралізувала цю загрозу [9].

У Європі ситуація зовсім інша. Багато країн ЄС ввели заборону на вирощування цієї продукції, і тільки 5 країн дозволили вирощування ГМ кукурудзи. Але при цьому ЄС імпортує ГМО з країн Америки, наприклад, сою [7].

Цукровий діабет – невиліковна хвороба, але можна підтримувати стан хворого, вводячи інсулін. Інсулін виробляється ГМ штамом *E. coli*. І головне, що виробляється чистий людський інсулін, коли раніше використовували інсулін великої рогатої худоби або свиней, що іноді викликало алергічні реакції та є менш економічно доцільним [10]. І тепер завдяки ГМО люди, хворі на цукровий діабет, можуть жити майже повноцінним здоровим життям.

ГМО корисна річ та має багато шляхів розвитку, але як будь-яку нову технологію багато хто вважає її шкідливою. Згідно опитувань, що проходили протягом 2019-2020 року, люди вважають, що ГМО є небезпечними для харчування. США, які є лідерами по вирощуванню ГМ рослин, в них рівень недовіри до ГМО значно менше (38% вважають небезпечними, а 27 % – безпечними), ніж у країнах Європи, наприклад [11].

Якщо підсумувати, ГМО відносно недавно з'явилися та допомогли багато у чому. З іншої сторони, як і все нове, це викликає страх, і це нормально, скептицизм це добре. Але скептицизм не повинен переходити у фанатичне заперечення всього невідомого. Потрібно пояснювати суспільству що таке ГМО, які переваги воно надає на конкретних життєвих прикладах, які небезпеки воно несе, і як їх вирішувати.

Список використаних джерел:

1. Генетично-модифіковані організми: ризики, міфи та реальність / О. М. Ковальова та ін. *Біоетика та біобезпека: мультидисциплінарні аспекти* : матеріали науково-практичної конференції за міжнародною участю присвячена 105-річчю пам'яті В. К. Високовича (м. Харків, 23–24 травня 2017 р.). Харків, 2017. С. 70–72.
2. Біотехнологія: метод. реком. для самост. вивчення дисципліни студ. ден. та заоч. форми навч. ступеня вищої освіти "Бакалавр" освітньої спец. 204 - "ТВППТ" / уклад. О. І. Юлевич. Миколаїв : МНАУ, 2016. 52 с. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/2437>

3. Molecular characterization and safety assessment of biofortified provitamin A rice / N. Oliva et al. *Scientific reports*. 2020. Vol. 10, no. 1. URL: <https://doi.org/10.1038/s41598-020-57669-5>
4. Researchers Determine That Golden Rice Is an Effective Source of Vitamin A. *Golden Rice*. 2017. Vol. 25. URL: http://goldenrice.org/PDFs/Paine_et_al_NBT_2005.pdf
5. Harmon A. Golden Rice: Lifesaver? *The New York Times*. 2013. Aug. 24. URL: <https://www.nytimes.com/2013/08/25/sunday-review/golden-rice-lifesaver.html?smid=url-share>
6. GMO Crops, Animal Food, and Beyond. FDA. U.S. Food & Drug Administration. 2022. 08 March. URL: <https://www.fda.gov/food/agricultural-biotechnology/gmo-crops-animal-food-and-beyond>
7. Eight things you should know about GMOs. *European Parliament*. 2015. 13 October. URL: <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20151013STO97392/eight-things-you-should-know-about-gmos>
8. Fuglie K. More than half of harvested U.S. cropland uses seed varieties with at least one genetically modified trait. *Economic Research Service U.S. Department Of Agriculture*. 2023. August 07. URL: <https://www.ers.usda.gov/data-products/chart-gallery/gallery/chart-detail/?chartId=107037>
9. The Rainbow Story. *The Hawaii Papaya industry Association*. URL: <https://www2.hawaii.edu/~doisteph/Papaya/rainbow.html>
10. First Successful Laboratory Production of Human Insulin Announced. *Genentech. A Member of the Roche Group*. 1978. September 6. URL: <http://www.gene.com/media/press-releases/4160/1978-09-06/first-successful-laboratory-production-o>
11. Kennedy B., Thigpen G. Many publics around world doubt safety of genetically modified foods. *Pew research center*. 2020. November 11. URL: <https://www.pewresearch.org/short-reads/2020/11/11/many-publics-around-world-doubt-safety-of-genetically-modified-foods/>.

Annotation: *The report discusses the impact of genetically modified organisms (GMOs) on society. The topic of GMOs is relevant today, as it is a promising technology that has already solved many problems. It is characterized by how genetically modified organisms have already influenced the development of agriculture and the advancement of medicine, and how the achievements in this field help people to live better. The report analyzes how society perceives GMOs, where they are viewed more favorably, and where they are viewed less favorably.*

Keywords: *society, genetically modified organism (GMO), agriculture, medicine.*

Науковий керівник:

Борко Т. М.,

*кандидат педагогічних наук, доцент, доцент
кафедри економічної теорії і суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 101.1

ЧИ МОЖЕ АГРОСФЕРА БУТИ ПРЕДМЕТОМ ФІЛОСОФСЬКОЇ ОСЯГНЕННЯ?

Петришина Дар'я Анатоліївна

Здобувач вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
Миколаївський національний аграрний університет м. Миколаїв, Україна

Анотація: Агросфера є предметом міждисциплінарних досліджень та філософської рефлексії. Це викликано тим, що агросфера – фундаментальна основа існування цивілізації.

Ключові слова: громадянське суспільство, сталій розвиток, онтологічна реальність, ноосфера.

Агросфера – це частина географічної оболонки землі, в якій розгортається діяльність людей з виробництва продуктів харчування та ряду видів промислової сировини. Це складне системне соціоприродне утворення, яке розвивається на природній основі і має метою забезпечення життєдіяльності людства. Агросфера є предметом вивчення багатьох наук, серед яких фізична та економічна географія, агрономія, ґрунтознавство, агрохімія, агроекологія, економічні науки. Це викликано багатоаспектністю існування агросфери, тим, що агросфера є не тільки частиною біосфери – вона також включена в соціальне буття як сфера, де розвивається людська діяльність та знаходить свою трудову реалізацію особистість. Такий статус агросфери робить її фундаментальною основою існування людської цивілізації. Якщо розглядати агросферу з позиції вчення В. Вернадського про ноосферу, то вона представ як онтологічна реальність, космоустрій, в якому людина повинна виступати як відповідальний творець. В ноосферному вимірі агросфера – це сфера творчої діяльності людини, яка спрямована на збереження та відтворення життя. Такий статус агросфери ставить питання про філософську рефлексію щодо неї, про включення її до предметів філософського розгляду.

Антропологічний аспект філософської рефлексії щодо агросфери полягає в дослідженні людини як суб'єкта аграрної діяльності. Сільське життя та специфіка господарювання в аграрному секторі створюють особливі умови життя людини. До них відноситься вплив обумовлених природними факторами технологій та повсякдення буття людини, особливий баланс фізичної та розумової праці, психологічне ставлення до обміркування господарській дій, прийняття рішень та отримання прибутків, пошуки гармонії зі світом природи. В процесі відтворення агросфери людина не тільки перетворює природу, але й перетворює себе. Активність людини – джерело розвитку агросфери.

Агросфера – це певний стан природи, яку людина зробила культурною. Практична діяльність людини в агросфері впливає на розвиток філософського знання. Такий вплив є опосередкованим. Він здійснюється через аграрні науки. Саме в аграрних науках формуються нові концепції антропобіогеоцінозів, ландшафтів, еволюції біосфери в цілому. Картини світу, що формуються в аграрних науках розширюють філософське розуміння буття. Достовірність філософського знання, теоретичне значення принципів філософського пізнання (системності, функціоналізму, розвитку, історизму, додатковості, детермінізму, неповноти знання) може бути практично перевірена через закономірності розвитку та функціонування агросфери.

В сучасному світі процеси модернізації агросфери безпосередньо включені до практичної реалізації завдань сталого розвитку. Серед світоглядних дисциплін, які розробляють теоретико-методологічну основу сталого розвитку слід назвати біофілософію, екофілософію, біоетику та нову дисципліну – аграрну етику. Вони формують сучасну екологічну картину світу, аналізують методи дослідження живих систем, формують моральні критерії оцінки

біотехнологій. Такий підхід дозволяє оцінювати аграрні новації те тільки з позиції аграрних наук та практики, а залучати до формування таких оцінок громадянське суспільство. Саме громадянське суспільство визначає мету та напрямки розвитку агросфери, формує політику щодо неї.

Отже, сучасний розвиток агросфери породжує не тільки спеціальнонаукові, але й загально світоглядні питання. Останні потребують філософсько-методологічного підґрунтя для свого вирішення. Навіть сама концепція сталого розвитку, яка є ціннісною основою розвитку політики щодо функціонування агросфери, є філософською. Таким чином, агросфера як елемент буття, як результат історичної взаємодії природи та суспільства включається в предметне поле таких галузей філософського знання, як агрофілософія та філософія сільського господарства.

Список використаних джерел:

1. Miroshkina, N., & Borko, T. (2023). Philosophy of agriculture as a way of understanding agrarian practice. *Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science*, 27(1), 85-94. URL : <https://doi.org/10.56407/bs.agrarian/1.2023.85>

Abstract: Agrosphere is the subject of interdisciplinary research and philosophical reflection. This is caused by the fact that the agricultural sector is the fundamental basis for the existence of civilization.

Key words: civil society, sustainable development, ontological reality, noosphere.

Науковий керівник:

Мірошкіна Н.В.,

к. філос. н., ст. викладач

кафедри економічної теорії і суспільних наук,

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 378.4

ДУАЛЬНА ФОРМА ЗДОБУТТЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Піструй Антоніна Станіславівна,

здобувачка вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування,

Миколаївський національний аграрний університет

pistruiantonina23@gmail.com

м. Миколаїв, Україна

Анотація: Розглянуто особливості впровадження дуальної форми здобуття вищої освіти в Україні. Досліджено особливості організації дуального навчання в Миколаївському національному аграрному університеті. Окреслено переваги та складнощі реалізації дуальної форми здобуття вищої освіти на сучасному етапі.

Ключові слова: дуальна освіта, професійна адаптація, працевлаштування, молодь, Миколаївський НАУ, вища освіта.

Сучасна вища освіта потребує нових підходів і методів, які забезпечують високу якість підготовки фахівців. Одним із таких підходів є дуальна форма здобуття освіти, яка дозволяє чергування процесу навчання в закладах вищої

освіти та безпосередньо в практичних умовах підприємств, установ або організацій. Цей спосіб навчання здебільшого здійснюється на основі договорів між студентом, підприємством та закладом вищої освіти.

Термін "дуальна освіта" був уведений у наукову термінологію в 60-х роках минулого століття у Німеччині та характеризувався як більш гнучкий спосіб навчання. Щороку у Німеччині близько 640 тисяч підприємств беруть участь у цьому процесі, укладаючи близько пів мільйона угод про професійну освіту й інвестуючи приблизно 28 мільярдів євро [1].

Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти в Україні, що схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів № 660-р. від 19.09.2018 року, передбачає:

1. вдосконалення освітніх програм;
2. сприяння підвищенню якості фахової підготовки випускників;
3. наближення освіти до сучасних вимог ринку праці в країні;
4. посилення значення та впливу стейкхолдерів на вищу освіту;
5. підвищення мотивації здобувачів вищої освіти до здобуття фахових компетентностей;
6. зростання рівня зайнятості студентської молоді;
7. зменшення періоду трудової адаптації випускників;
8. підвищення конкурентоздатності молоді.

Дуальна форма здобуття вищої освіти запроваджена й у Миколаївському національному аграрному університеті. В університеті створено структурний підрозділ – відділ дуальної освіти Миколаївського НАУ. Він організовує свою діяльність відповідно до чинних законодавчих актів України. У своїй роботі керується Положенням про порядок організації та проведення дуального навчання у Миколаївському національному аграрному університеті. Основна мета діяльності відділу – забезпечення організації здобуття дуальної форми освіти студентами Миколаївського НАУ в умовах виробництва з огляду на особливості фаху. Процедурою індивідуального дуального навчання в університеті передбачається направлення листів-запитів від підприємства, установи чи організації, укладання трьохсторонніх договорів. У договорі зазначаються права, обов'язки та вимоги до усіх учасників освітнього процесу, строк та режим дуального навчання на підприємстві, відповідальність сторін, порядок внесення змін до договору та його розірвання. Здобувачі вищої освіти, які бажають навчатися за дуальною формою, подають заяву, мотиваційний лист, копію залікової книжки, згоду на обробку персональних даних [2].

У разі позитивного рішення, формується наказ по університету про направлення здобувача вищої освіти на навчання за дуальною формою. Практика показує, що найчастіше на таку форму навчання зараховуються студенти старших курсів. Для кожного здобувача вищої освіти відповідним деканатом розробляється програма індивідуального дуального навчання, яка затверджується першим проректором університету. На період заліково-екзаменаційної сесії студент обов'язково має повернутися до закладу вищої освіти. Також програма індивідуального дуального навчання має враховувати період канікулярного відпочинку.

Організації поєднання навчання на робочому місці та в умовах Миколаївського національного аграрного університету сприяє модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище (Moodle). Ця платформа орієнтована насамперед на взаємодію між науково-педагогічними працівниками та студентами. Платформа Moodle має універсальну функціональність для здобувачів вищої освіти, насамперед доступ до навчальних матеріалів (завдання для самостійних, практичних робіт), додаткові посібники, можливість завантаження файлів з виконаними завданнями та перегляду результатів.

В умовах збройної агресії російської федерації ринок праці відчуває гостру потребу у працівниках. Молодь, що навчається у закладах вищої освіти, має змогу працювати за фахом на підприємствах, установах чи організаціях не перериваючи період навчання. Також молодь має змогу покращити своє матеріальне становище і крім стипендії отримувати легальну заробітну плату, оформити офіційне працевлаштування. Це робить дуальну форму здобуття вищої освіти більш привабливою.

Наразі, існують і суттєві складнощі в організації дуального навчання. По-перше, це забезпечення безпечності робочого простору в умовах виробництва, облаштування належного укриття, в якому можна буде перечекати повітряні тривоги. По-друге, деякі підприємства-партнери розривають договори у зв'язку з мобілізацією відповідальних за організацію дуального навчання осіб, наставників, або і взагалі із припиненням ведення господарської діяльності. По-третє, відбувається вимушене внутрішнє переміщення українських родин, а разом із ними і студентської молоді, що унеможливує виконання належним чином програм індивідуального дуального навчання.

В Україні запроваджена та успішно реалізується дуальна освіта, як одна із об'єктивно затребуваних на даному етапі. Її мета полягає в поєднанні навчання в умовах закладу вищої освіти та на виробництві. Перед учасниками освітнього процесу виникають певні складнощі в реалізації дуальної форми, що викликані війною, але вони носять вимушений, об'єктивний й тимчасовий характер. До переваг дуальної форми можна віднести прискорення професійної адаптації, отримання практичного досвіду, можливість молоді покращити своє матеріальне становище, задоволення потреб ринку праці в кваліфікованих працівниках. Це досягається шляхом поєднання теоретичної частини навчання в університеті та практичної частини на робочому місці. Миколаївський національний аграрний університет успішно реалізує зазначену форму навчання, використовуючи сучасні технології в освітньому процесі.

Список використаних джерел:

1. Збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції «Дуальна форма здобуття освіти: успіхи та проблеми першого року запровадження пілотного проекту у закладах фахової передвищої освіти України», 22 жовтня 2020 року, Науково-методичний центр ВФПО. Київ, 2020. 112 с.
2. Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-%D1%80#Text> (дата звернення 19.03.24).

3. Відкрита та дистанційна освіта: від теорії до практики: зб. матер. III Всеукр. електронної наук.-практ. конф., 27 вересня 2018 р. [ред. кол.: Л. Л. Ляхоцька (голов. ред.), С. П. Касьян, С. В. Антощук, Т. І. Сябрук]. Київ : ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти» НАПН України, 2018. 166 с.

Abstract: *The peculiarities of the implementation of a dual form of higher education in Ukraine are considered. Peculiarities of the organization of dual education at the Mykolaiv National Agrarian University were studied. The advantages and difficulties of implementing a dual form of higher education at the current stage are outlined.*

Keywords: *dual education, professional adaptation, employment, youth, Mykolaiv NAU, higher education.*

Науковий керівник:

Біліченко О. С.,

кандидат економічних наук, доцент,

в.о. декана обліково-фінансового факультету

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 316:303.425

ОПИТУВАННЯ ЯК ОСНОВНИЙ МЕТОД ЗБОРУ СОЦІОЛОГІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Савченко Софія Віталіївна,

здобувачка вищої освіти спеціальності 193 “Геодезія та землеустрій”

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *Описано значення опитування як основного методу збору соціологічної інформації у сучасному соціологічному дослідженні. Обґрунтовано його переваги та важливість у процесі аналізу соціальних явищ.*

Ключові слова: *соціологічне дослідження, опитування, метод збору інформації, соціальні явища.*

Опитування, як головний спосіб збору соціологічної інформації, є не просто ефективним, але й вельми значущим інструментом для розуміння сучасного суспільства та його динаміки. Цей метод дозволяє провести глибокий аналіз думок, поглядів, переконань та відповідей на запитання, що стосуються різноманітних аспектів життя суспільства. Сконцентрованість на зборі даних від самого джерела – людей – надає опитуванням особливу цінність, оскільки дозволяє отримати прямі відгуки великої кількості людей, що є ключовим для вирішення соціальних, економічних та політичних питань.

Важливість опитувань підкреслюється їхньою широкою застосовуваністю в різних галузях, від наукових досліджень до соціального маркетингу та управління. Ми ретельно розглянемо методологічні аспекти проведення опитувань, переваги та недоліки цього методу, а також різноманітність форм опитувань та їхнє практичне використання. Мета полягає в глибокому розумінні важливості опитувань як ключового інструменту для збору соціологічної інформації та їхнього впливу на розвиток сучасної соціології та суспільства в цілому.

Опитування є найбільш поширеним методом збору соціологічної інформації, який дозволяє отримати повний образ громадської думки про соціальні практики, потреби, інтереси, мотиви поведінки різних груп населення, а також надає можливість оцінити сучасний стан, минулі події та майбутні плани. Інформація, зібрана через опитування, легко піддається кількісному аналізу та інтерпретації після обробки. Історично опитування використовувалося для визначення чисельності збройних сил та оподаткованого населення. Як науковий метод збору даних, воно почало розвиватися наприкінці ХІХ століття в контексті переписів населення, обліку ресурсів і соціальної статистики. Прикладна статистика наукових досліджень людини вивчає вибірки та методи їх збору, включаючи побудову анкет і покращення якості відповідей на питання. Методологія досліджень містить інструменти для постановки та аналізу питань, на які можна отримати відповіді.

Два основних види опитування – анкетування та інтерв'ювання – можна розглядати залежно від способу взаємодії між дослідником та респондентом. Анкетування може бути пресовим, поштовим або роздатковим, що може впливати на відсоток повернення, необхідний для забезпечення репрезентативності. Анкета, у свою чергу, містить в собі різноманітні питання та інструкції для респондентів. Інтерв'ю, з іншого боку, полягає у бесіді між дослідником і респондентом, де запитання спрямовані на виявлення реальних поглядів. Обробка інформації включає перевірку та кодування даних, а також їх аналіз.

Опитування є важливим методом отримання інформації, яка часто не фігурує в документах або не може бути зафіксована прямим спостереженням. Цей метод використовується тоді, коли основним джерелом інформації є самі люди – учасники, представники або спостерігачі подій чи процесів. У порівнянні з невербальною інформацією, вербальна (словесна) інформація, зібрана через опитування, більш розгалужена і краще піддається аналізу, що дозволяє використовувати обчислювальну техніку. Цей метод має свої переваги порівняно зі спостереженням або аналізом документів. Однак багато соціологів ставляться до нього критично, вказуючи на можливість приховування нестачі точності результатів через поверховість більшості відповідей респондентів. Також відзначається велика кількість випадків ухилення від анкетних питань, особливо коли анкети розсилаються поштою, що може вплинути на достовірність отриманих результатів.

Опитування відіграє значну роль у соціології, дозволяючи дослідникам отримати повні дані про думки, погляди, переконання та поведінку людей. Цей метод допомагає не лише зрозуміти сутність суспільних процесів, а й стає основою для вирішення численних складних проблем, що стосуються сучасного суспільства. Він допомагає виявляти тенденції, зміни та потреби суспільства з плином часу, що є критичним для розробки ефективних стратегій управління, формулювання політики та розв'язання різноманітних проблем, що виникають перед суспільством. Таким чином, опитування є важливим інструментом для розвитку соціології та побудови стійкого та прогресивного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Соціологія : підруч. / за ред. В. М. Пічі. Львів : Новий Світ 2000, 2021. 296 с.
2. Соціологія : навч. посіб. / О. В. Горпинич, О. Ю. Клименко, Л. М. Москаленко [та ін.]. Київ : ДУТ, 2019. 235 с.
3. Воробйова С. С. Вивчення статистичних методів для аналізу соціологічних досліджень та опитувань // Участь молоді у розбудові агропрокомплексу України : матеріали студентської науково-теоретичної конференції (м. Миколаїв, 22-24 березня 2023 р.) / Факультет менеджменту. Миколаїв : МНАУ, 2023. С. 25-27. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/15834>
4. Воробйова С. С. Використання статистичних методів у соціологічних дослідженнях // Екологічні та соціальні аспекти розвитку економіки в умовах євроінтеграції : тези доповідей X всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 25-27 жовтня 2023 року) / за ред. Г. В. Табацької. Миколаїв : МНАУ, 2023. С. 318-321. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/16605>
5. Гоблик В., Щербан Т. Прикладна соціологія: логістика і методи дослідження : навчальний посібник. Мукачево: РВВ МДУ, 2021. 108 с. URL: <http://dspace.s.msu.edu.ua:8080/handle/123456789/7944>
6. Пиголенко І. В. Забезпечення якості польового етапу дослідження при проведенні соціологічних опитувань. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право.* 2021. № 2 (50). URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/2e88f3af-926d-4847-a630-11d78fa81635/content>
7. Роль, види та методи соціологічного опитування. *Освіта.ua.* URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/sociology/12369/>
8. Касьяненко С. Результати соціопитувань як джерело інформації. URL: https://academy.suspilne.media/articles/rezultati_socopituvan_yak_dzherelo_informaciyi.

Annotation: *This article deals with the importance of the survey as the main method of collecting sociological information in modern sociological research. Its advantages and significance in the process of analysis of social phenomena are substantiated.*

Keywords: sociological research, survey, method of collecting information, social phenomena.

Науковий керівник:

Борко Т. М.,

*кандидат педагогічних наук, доцент, доцент
кафедри економічної теорії і суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 338 (477)

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Скроб Валентина Ігорівна,

здобувачка вищої освіти спеціальності 241 Готельно-ресторанна справа
Миколаївський національний аграрний університет
М. Миколаїв, Україна

Анотація. *Тема присвячена аналізу особливостей функціонування готельно-ресторанного бізнесу в умовах воєнного стану. Дослідження розглядає вплив воєнних*

конфліктів на готельну та ресторанну сферу, включаючи адаптацію бізнесу, організацію роботи підприємств, взаємодію з органами влади та військовими структурами, фінансові аспекти, маркетингові стратегії, психологічний підхід управління персоналом, використання інновацій та технологічних рішень, а також відновлення готельно-ресторанного бізнесу після закінчення правового режиму воєнного стану.

Ключові слова: готельно-ресторанна справа, воєнний стан, адаптація бізнесу, безпека, організація підприємств, взаємодія з владою, фінансові аспекти, маркетинг, психологічний підхід, управління персоналом, інновації, технології, відновлення.

Після повномасштабного вторгнення Росії на територію незалежної України практично всі сфери народного господарства почали працювати у складних умовах. Постійні обстріли ворожих ракет, неможливість зосередити увагу через постійний стрес і тривогу, коливання ринку товарів і послуг, переформатування бізнесу, постійне переживання за особисте майбутнє – усі ці чинники суттєво вплинули на діяльність та функціонування національної економіки. Не оминули ці фактори й сферу готельно-ресторанної справи.

На думку автора, готельно-ресторанний бізнес адаптувався до попиту та умов роботи у складний період за допомогою таких механізмів:

- 1) переорієнтація на нові аудиторії та види послуг у зв'язку зі зміною попиту під час воєнного конфлікту;
- 2) внесення змін до меню, обслуговування та режиму роботи готелів та ресторанів для допомоги у задоволенні потреб населення в умовах війни;
- 3) ключовим фактором стала безпека та захист інфраструктури готельно-ресторанних підприємств;
- 4) удосконалення систем безпеки та евакуаційних планів для забезпечення безпеки персоналу та гостей;
- 5) встановлення заходів безпеки для захисту будівель, обладнання та інфраструктури від можливих загроз учасників конфлікту.

Стосовно організації готельно-ресторанних підприємств активно впроваджувалися такі умови і заходи:

- 1) зосередження на мобілізації та координації роботи персоналу в умовах обмежень;
- 2) проведення навчань з підготовки персоналу до можливих ситуацій екстрених дій;
- 3) розробка планів дій у разі загрози або початку воєнних дій;
- 4) забезпечення зв'язку та координації між різними підрозділами готелів та ресторанів.

Велику увагу було приділено забезпеченню продовольчої та технічної безпеки готелів та ресторанів, а саме:

- 1) створення запасів продуктів та інших необхідних матеріалів для першочергового використання у випадку обмежень;
- 2) проведення інструктажу персоналу щодо правильного використання обладнання та засобів безпеки;
- 3) впровадження систем контролю якості продукції та безпеки їжі для запобігання можливим загрозам.

Ключову роль зайняла взаємодія з органами влади та військовими структурами, а саме:

1) укладання угод та планування спільних заходів з місцевими владними органами та військовим командуванням для забезпечення безпеки та координації дій у воєнний період;

2) дотримання законодавства та вимог, які можуть бути введені владою під час воєнного стану, щодо роботи готелів та ресторанів;

3) проведення регулярних зустрічей та консультацій з представниками органів влади та військових структур для обговорення питань безпеки та співпраці.

Як вважає генеральний директор компанії Vertex Hotel Group, президент Української Асоціації Готелів та Курортів (UHRA) І. Сідлецька, «...нині стан готельного ринку в Україні залежить від регіону: те, як працюють такі об'єкти, і чи відкриті вони взагалі визначається тим, у якій області вони розташовані, наскільки віддалені від місць бойових дій. Найкраща ситуація у західній частині України: Івано-Франківській, Львівській, Тернопільській і Закарпатській областях. Там готелі працюють у повному обсязі, передумов для закриття чи зупинення їхньої роботи немає» [2].

Умови воєнного конфлікту можуть серйозно підірвати фінансову стійкість готельно-ресторанного бізнесу через зменшення туристичного потоку, зниження доходів та збільшення витрат на забезпечення безпеки. Для забезпечення фінансової стабільності в умовах кризи, необхідно вжити відповідних заходів:

1) важливо ретельно аналізувати фінансовий стан, розгляд можливості розширення асортименту послуг, привернення нових клієнтів або співпрацю з іншими готелями та ресторанами для збільшення прибутку;

2) пошук альтернативних джерел фінансування, оптимізація витрат, планування та прогнозування.

Під час воєнного стану важливо адаптувати маркетингові стратегії свого готельно-ресторанного бізнесу до нових реалій та потреб споживачів. Цікавою і корисною є думка експертки ресторанного бізнесу О. Насонової: «...комендантська година «вбила» дуже багато барів. У воєнний час найбільшим форматом стали пекарні, кав'ярні та кіоски зі швидким харчуванням. Адже такі формати не вимагають великих інвестицій при запуску, а споживач може собі дозволити купити каву, шаурму чи свіжу булочку» [1]. Автор пропонує розглянути поради стосовно маркетингу та просування під час до кризових умов:

1. Адаптація продукту та послуг. Варто звернути увагу на те, як ваші продукти та послуги можуть відповідати новим потребам та обмеженням у воєнний період. Наприклад, можливо, варто запропонувати спеціальні пакети для місцевих жителів або послуги доставки їжі.

2. Комунікація з клієнтами. Будьте відкритими щодо ситуації і змін у вашому бізнесі. Забезпечте інформацію про заходи безпеки, які ви вживаєте, щоб гарантувати безпеку клієнтів.

3. Соціальні мережі та онлайн просування. Активно використовуйте соціальні мережі та онлайн канали для комунікації з аудиторією. Поділіться актуальною інформацією, пропозиціями та новинами про ваш бізнес.

На думку керівниці відділу консалтингу Franchise Group Я. Бабуцької, «...воєнний стан не означає, що треба зупинити всі бізнес-процеси і припинити роботу. Необхідно подумати про те, як перестрахувати свою компанію і масштабувати її не тільки в Україні, але і за її межами: відкривати представництва або франчайзингові об'єкти на інших територіях. Це посилить сам бренд. Його капіталізацію, інвестиції і захистить бізнес від неприємних форс-мажорів. Зупинятися точно не можна» [3]. Треба працювати будь-де, але не забуваючи про бізнес та розвиток своєї країни.

Управління персоналом у складних умовах воєнного конфлікту вимагає особливого психологічного підходу для забезпечення ефективності та безпеки працівників. Під час воєнного конфлікту працівники можуть переживати стрес, тривогу та втомленість. Важливо створити сприятливе психологічне середовище, де працівники можуть відчувати підтримку та розуміння. Регулярні бесіди, консультації з психологом та надання можливостей для відпочинку можуть допомогти зберегти психічне здоров'я персоналу.

Умови воєнного конфлікту можуть створювати загрозу для безпеки працівників. Важливо розробити та впровадити ефективні заходи безпеки, надати необхідне обладнання та інструкції щодо поведінки в екстремальних ситуаціях. У складних умовах важливо, щоб персонал діяв як єдиний командний організм. Залучення до командних тренувань, розвиток взаємодопомоги та сприяння сприятливому колективному середовищу можуть покращити ефективність роботи та забезпечити підтримку між працівниками. Забезпечення відкритої та ефективної комунікації між керівництвом та персоналом є ключовим аспектом управління персоналом під час воєнного конфлікту. Інформування про поточну ситуацію, надання інструкцій та можливостей для висловлення думок та побажань сприятиме збереженню довіри та ефективності роботи.

На думку М. Біласа, автора аналітичної платформи «Вокс Україна», «...незважаючи на економічні виклики, з якими зіштовхнулась Україна за останній час, український бізнес продовжує дивувати своєю стійкістю. Не є винятком готельно-ресторанна сфера. Попри екзистенційну загрозу, учасники ринку не лише успішно борються за своє виживання, а й демонструють надзвичайну об'єднаність та взаємну підтримку» [4].

Загалом, психологічний підхід до управління персоналом у складних умовах воєнного конфлікту передбачає створення сприятливого психологічного середовища, забезпечення безпеки та благополуччя працівників, розвиток командної дисципліни та ефективної комунікації. Такі заходи є критично важливими для забезпечення ефективної роботи готельно-ресторанних підприємств у період дії правового режиму воєнного стану.

Автор вважає, що розглянута тема варта глибоких наукових і професійних обговорень, але єдиного «вибору пристосування» у воєнний час немає, кожен з українців та українок пережив стрес різного типу та

класифікації, але український народ сильний і незламний, тому і національний бізнес вистоїть і розвиватиметься, навіть у таких надскладних умовах.

Список використаних джерел:

1. Таранова Н. Ресторанний бізнес у воєнний час: яка їжа, приміщення та в яких містах користуються попитом. Інтернет-видання «Delo.ua».

URL: <https://delo.ua/uk/business/restorannii-biznes-u-vojennii-cas-yaka-yiza-primishhennya-ta-v-yakix-mistax-koristuyutsya-popitom-398364/>

2. Антонюк Т., Паралюш М. Встояти під час війни: як працюють готелі України. Офіційний сайт компанії Commercial Property.

URL: <https://commercialproperty.ua/analytics/vstoyati-pid-chas-viyeni-yak-pratsyuyut-goteli-ukraini/>

3. Вієр Х. Воєнний стан в Україні: як реагує бізнес. Офіційний сайт компанії Ribas Hotels Group. URL: <https://ribashotelsgroup.ua/blog/voennoe-polozhenie-v-ukraine-kak-reagiruet-biznes/>

4. Білас М. Ринок HoReCa під час війни: поточний стан та ключові тенденції. Незалежна аналітична платформа «Вокс Україна».

URL: <https://voxukraine.org/rynok-horeca-pid-chas-vijny-potochnyj-stan-ta-klyuchovi-tendentsiyi/>

***Abstract.** The topic is devoted to the analysis of the peculiarities of the functioning of the hotel and restaurant business in the conditions of martial law. The study examines the impact of military conflicts on the hotel and restaurant industry, including business adaptation, business organization, interaction with authorities and military structures, financial aspects, marketing strategies, the psychological approach of personnel management, the use of innovations and technological solutions, as well as the restoration of the hotel and restaurant industry. business after the end of the legal regime of martial law.*

***Keywords:** hotel and restaurant business, martial law, business adaptation, security, enterprise organization, interaction with the authorities, financial aspects, marketing, psychological approach, personnel management, innovations, technologies, recovery.*

Науковий керівник:

Конопляник Д.О.,

асистент кафедри економічної теорії і суспільних наук,

Миколаївський національний аграрний університет

СЕКЦІЯ «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ: ЛЮДИ ТА ПОДІЇ»

УДК 94 7.7 «17»(477.73)

ДІЯЛЬНІСТЬ В.СКАРЖИНСЬКОГО В СЕЛІ ТРИКРАТИ

Захарченко Вікторія Олегівна

здобувачка вищої освіти спеціальності 162 «Біотехнологія та біоінженерія»
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: *Розглянуто життєдіяльність В. Скаржинського в контексті озеленення степової України*

Ключові слова: *садові культури, гібриди, озеленення, сади, річка.*

Трирати (раніше – Скаржинка) – селище, розташоване неподалік річки Мертвоводу та за 7 км від найближчої залізничної станції за назвою Трикратне. Трикрати виникли наприкінці 70х -початку 80х років XVIII ст. Власником села став Віктор Скаржинський, герой війни з Наполеоном в 1812 році. Царський уряд подарував Скаржинському 6 тисяч десятин землі на яких він заснував село, що дістало назву Скаржинки. Потім поміщик поселив туди 100 кріпаків(куплених у Київській та Подільській губерніях.)

Прямо над річкою виріс найрозкішніший поміщицький палац, а навкруги чарівний парковий масив. Щоб порадувати свою дружину, Віктор Скаржинський наказав змінити русло річки так, щоб вона оминала з усіх боків палац. Цей прекрасний краєвид з деревами рідкісних порід, що відображувалися у воді, повинен був радувати очі господині маєтку, коли вона дивилася в будь яке вікно палацу. Багатогалузеве господарство Скаржинських було орієнтоване на ринок. Велика частина земельних ділянок засівалася пшеницею, а на іншій випасали поміщицьку худобу. Багато зернових відправляли на експорт через Одеський порт. Прибутки були дуже великими. Розпоряджався ними Віктор Скаржинський не стільки для себе, скільки для нащадків.

Віктор Скаржинський був одним з піонерів степового і полезахисного лісонасадження. Також саме йому належить ряд наукових праць про лісорозведення, зрошення і травосіяння (на Півдні). Саме в своєму господарстві він створив понад 40 гребель, запровадив поліпшені сівозміни, також застосував зрошення лучних угідь, заклав сортовий сад плодоягідних культур 221 сорту, дендрарій, плантацію шовковиці на 150 га ,плодовий сад з виноградниками. Поблизу та на території маєтку було висаджено ліс на площі приблизно 400га. Цей чудовий ліс, немов живий пам'ятник насназі та праці Віктора Скаржинського, який виростили його в засушливих степах Причорномор'я.

На наших землях розповсюджена думка, що сади саджають для онуків та правнуків. Дійсно, багато сортів починають плодоносити лише на 8-12 рік після

висадки. У Скаржинського були чудові сади, які він охоче створював, Про його сади писала преса, їх відзначали довідникові видання. 240 видів яблунь, 130 груш, 60 слив, 20 вишні, 11 абрикосів, 4 персика, 3 айви і велика кількість сортів черешні, фундуку, кизилу, волоського горіху, плодкових чагарників [1].

Виноградні плантації були розташовані на площі понад 100 га Ягоди використовувались на десертних столах, йшли на продаж, на виготовлення вин. Ще й сьогодні частина лісу носить назву Виноградовий садок.

Почесне місце серед господарських промислів маєтку займало шовківництво. Його висока якість була відзначена бронзовою медаллю на виставці 1853р. Все це тим більш дивовижно, що висаджено було в степу. Природу перемагає той, хто їй служить. Це гасло Віктор Скаржинський вважав особистим. Він висаджував в своїх маєтностях екзотичні зразки рослин з різних країн світу. Багато приживалося. В оранжереях вирощували цитрусові. Дивували всіх своєю красою тюльпанові дерева.

Глибоке розуміння особливостей місцевого клімату, таємниць землі та рослинного світу лягли в основу чіткого районування культур. В.Скаржинський першим застосував штучний покіс, багатопільну сівозміну, розробляв селекцію рослин. Він до сьогоднішнього дня вважається неперевершеним господарем на своїй землі, що працював не лише на власне господарство, але й для прийдешніх поколінь. Його заслуга полягає і в тому, що на теперішній час село Трикрати славиться своєю мальовничістю, гарними краєвидами та лісом Лабіринт . До 24 лютого 2022 року село відвідувало багато туристів. Вони прагнули відпочити від всього міського, насолодитися дивовижною красою та вдихнути чистого лісового повітря. Війна завершиться перемогою України і знову Трикрати будуть відвідувати туристи вже з усього світу.

Список використаних джерел:

1. Бойчук С. Жива легенда Півдня / С.Бойчук. Миколаїв. 2012. 250с.

***Abstract:** The article deals with the life of V. Skarzhynsky in the context of landscaping of the steppe Ukraine.*

***Keywords:** garden crops, hybrids, landscaping, gardens, river.*

Науковий керівник

Березовська Т.В.

кандидат історичних наук,

доцент кафедри українознавства,

Миколаївський національний аграрний університет

УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ ЗА ЧАСІВ УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ (УПА)

Кравченко Роман Андрійович

здобувач вищої освіти спеціальності 141 «Електроенергетика,
електротехніка та електромеханіка»

Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: *Досліджено вплив Української повстанської армії на стан українських земель у період з 1942 по 1960 років, з акцентом на період з 1942 року по 1945 рік. Розглянуто, як УПА залучали людей у свої ряди з ціллю відновлення українських кордонів та визволення українських земель від радянської влади. Аналізується тимчасове розширення і повернення українських земель, а також посилення тимчасової політичної влади у тогочасній Україні.*

Ключові слова: *Українська повстанська армія (УПА), Радянський Союз, Друга світова війна, політична влада, українські землі.*

Створення Української повстанської армії (УПА) відіграло значну роль у розвитку України в середині ХХ століття. Поява УПА сприяло більш продуктивному відродженню українських земель під час та після Другої світової війни, створення великого спротиву силами УПА виснажувало одразу три фронти супротивників а саме: війська Третього Рейху та його союзників, польський Рух та діяльність радянських партизанів. Війна відразу на три фронти дуже виснажувала таку нестабільну армію, яка вела боротьбу без підтримки сусідніх держав. Допомогою слугували лише небайдужі меценати або люди з великими статками, які були одразу проти пануючої влади.

У 1942-1943 рр. на початку діяльності УПА їх ряди нараховували приблизно 20-30 тис. осіб, більша частина якої становила прості українці з села та місцеві жителі, дезертири з червоної армії, євреї яких пригнічували німці і вони були змушені втікати до України за кращою долею.

Перші загони УПА були створені у Поліссі 28 червня 1941 р. під проводом Тараса Бульби-Боровця, і нараховували 10 тис. солдатів, а повна назва партії, це УПА «Поліська Січ». Мета повстанців полягала у тому, щоб створювати супротив Третьому Рейху. На початку своєї справи, вони проводили різноманітні диверсії, іноді навіть ціною власного життя. Задля перемоги члени УПА були готові на все, їх армія була повністю побудована на добровольцях. Метою створення УПА було виконання цілей ОУН, основна ціль була вибороти українцям право на незалежність і свободу від тогочасної пануючої влади. У 1942 р. повстанцями було направлено свої військові сили на кордон із Польщею, щоб запобігти силам Третього Рейху прорвати оборонні сили і не захопили українські землі. З моменту заснування УПА було проведено багато військових зборів, військових дій та повернення старої влади на деяких територіях тогочасної України.

Основні бойові дії УПА відбувалися у 1942-1944 рр. 16 квітня 1942 р. був виданий наказ про початок першої фази боротьби проти нацистської німецької армії, у наслідок якого тільки за перші 2-3 тижні зі сторони німецької армії втрати сягнули до 3-х тис. солдат за рахунок стратегії ведення боротьби та ефекту спонтанності.

У середині вересня 1942 р. була проведена доволі значна операція у селі Гощі на Київщині, звідси й назва «Гощівська операція». У наслідок якої солдати УПА захопили невеличку друкарню в якій німці друкували газети військових новин. У ході цієї операції було взято у полон дві секретарки та весь персонал друкарського цеху.

Упродовж 1943-1944 рр. більшість сил командування УПА було зосереджене на порозумінні та досягненні мирних відносин з сусідніми країнами, які ще не були захоплені військовими діями, за рахунок цього на територію України прибували загони угорських полків та частина румунської армії. Українцям була необхідна підтримка, сильних партнерів у військовій справі. Заручившись підтримкою угорців і румунів, які давали армії УПА озброєння та оснащення для військових операцій, диверсій натомість повстанці віддавали свої розвідувальні дані щодо противника.

Незважаючи на складні умови, український народ прагнув жити за для кращого майбутнього. Незважаючи на те що українці були вимушені їхати воювати під прапором радянського союзу, деяким вдавалося дезертувати, найбільше такої змоги мали жителі великих міст, такі люди натикалися на батальйони УПА та вступали до них. Військові загони УПА давали надію на життя після закінчення війни та на життя у незалежній державі без радянської влади.

Список використаних джерел

1. Українська повстанська армія. URL : <https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/viyskovym/ukrayinska-povstanska-armiya>
2. УПА: коротко про головне. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/30667647.html>

***Abstract:** The impact of the Ukrainian insurgent army on the state of Ukrainian lands in the period from 1942 to 1960 was studied, with an emphasis on the period from 1942 to 1945. Considered how the UPA recruited people into their ranks with the goal of restoring Ukrainian borders and liberating Ukrainian lands from Soviet power. The temporary expansion and return of Ukrainian lands, as well as the strengthening of temporary political power in Ukraine at that time, are analyzed.*

***Keywords:** Ukrainian Insurgent Army (UPA), Soviet Union, World War II, political power, Ukrainian lands.*

Науковий керівник:

Побережець Г.С.

кандидат історичних наук, доцент

кафедри українознавства,

Миколаївський національний аграрний університет

ІСТОРІЯ ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКОЇ АТОМНОЇ ЛЕКТРОСТАНЦІЇ

Москаленко А.Д.

здобувачка вищої освіти спеціальності 162 «Біотехнологія та біоінженерія»
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** У тезах розглянуто історичні віхи будівництва Південноукраїнської атомної електростанції а хронологічному методичному аспекті*

***Ключові слова:** будівельно-монтажні роботи, водосховище, атомна електростанція, енергоблок*

Південноукраїнська атомна електростанція (ПАЕС) – атомна електростанція, яка розташована в степовій частині на лівому березі річки Південний Буг, при Ташлицькому водосховищі та є додатком до міста Южноукраїнська, що знаходиться в Миколаївській області.

Південноукраїнська (АЕС) входить до складу енергокомплексу разом із Олександрівською гідроелектростанцією та Ташлицькою гідроакумулюючою електростанцією. Зараз трохи детальніше розповім про кожен з цих електростанцій. Олександрівська гідроелектростанція була створена у 1999 р., має в своєму складі два гідроагрегати потужністю 11,5 МВт [1]. Вона має дуже важливе значення, адже гребля станції утворює Олександрівське водосховище, що є, своєю чергою, нижнім водоймищем для Ташлицької (ГАЕС). Головне завдання – це підтримання рівня води для Ташлицької станції. Також слід зазначити, що Олександрівський гідровузол має надважливе значення для захисту населених пунктів від весняних паводків. Ташлицька гідроакумулююча електростанція почала своє будівництво у 1981 році, але наразі воно ще не завершено[3]. З'єднує Ташлицьке водосховище з Олександрівським водосховищем на річці Південний Буг. Вона призначена для покриття пікових навантажень у південно-західній частині енергосистеми України, а також для забезпечення надійного режиму роботи Південноукраїнської (АЕС). Ташлицька (ГАЕС) є частиною Південноукраїнської (АЕС) та малої Олександрівської (ГЕС).

Почнемо з того, що у квітні 2022 року було затверджено зміну назви (АЕС) з “Южно-Українська атомна електростанція” на “Південноукраїнська атомна електростанція”. Назву вирішили змінити через невідповідність її умовам українського правопису. Південноукраїнська (АЕС) була створена у 1975-1982 роках. Але відліком її історії вважають 1982 рік, коли почав працювати перший енергоблок. Загалом на станції працюють три енергоблоки ВВЕР-1000 (водно-водяний енергетичний реактор), які складають дві технологічні черги сумарною потужністю 3000 МВт. Цурік Василь Андрійович – людина, яка першою розробила план розташування (АЕС) та почала її будувати разом із своєю командою. Він зробив великий внесок у формування

трудового колективу будівельників (ПАЕС) та створення необхідних передумов для енергозабезпечення першого житла на будівництві атомної станції. Також зробив значний внесок в спорудження та введення в роботу першого енергоблоку Південноукраїнської (АЕС). Колективу потужної южноукраїнської будівельної компанії в спорудженні атомної станції, міста енергетиків та багато інших промислових об'єктів є, що пригадати та є, чим пишатися. Тож давайте нагадаємо історичні віхи великого будівництва.

1976 р. – було укладено перший бетонний фундамент першого енергоблоку Південноукраїнської атомної станції.

1977 р. – введено в експлуатацію асфальтобетонний завод (АБЗ).

1981 р. – почалися будівельно-монтажні роботи на другому енергоблоці Південноукраїнської (АЕС).

1982 р. – нарешті здійснився пуск першого енергоблоку (ПАЕС) потужністю 1000 МВт.

1984 р. – фізичний пуск другого енергоблоку (ПАЕС) потужністю 1000 МВт та початок спорудження третього енергоблоку.

1985 р. – було розпочато будівництво Олександрівської гідроелектростанції.

1987 р. – закладено перший бетонний фундамент в основу Ташлицької (ГАЕС).

1989 р. – введення в дію третього енергоблоку (ПАЕС) потужністю 1000 МВт.

1991 р. – розпочалося будівництво цеху обробки каменю та створено підприємство “Агат” з видобутку граніту.

1994 р. – запущено технологію виготовлення стінних блоків та введено в дію очисні споруди.

1995 р. – було введено в роботу цех обробки каменю та здійснено реконструкцію очисних споруд.

1996 р. – почала свою дію база “Житлобуд” та введено в експлуатацію автозаправну станцію.

1999 р. – закінчено будівництво Олександрівської (ГЕС) та введено її в роботу.

2000 р. – було введено в промислову експлуатацію два гідроагрегати Ташлицької (ГАЕС) потужністю 300 МВт.

2001 р. – відбулася підготовка оперативного персоналу першого та другого енергоблоків (ПАЕС).

2007 р. – було розпочато спорудження третього гідроагрегату Ташлицької (ГАЕС).

2016 р. – В основу бризкального басейну №1 залито перший бетонний фундамент. Будівництво цього басейну базується в рамках проєкту роботи блоків 1-3 на Ташлицькому водосховищі та бризкальних басейнах (ПАЕС).

2017 р. – залито перший бетонний фундамент в основу бризкального басейну №2.

2018 р. – було завершено роботи з облаштування струмспоруди в акваторії Ташлицької (ГАЕС).

2021 р. – було введено в роботу два бризкальні басейни для водопостачання (ПАЕС). На Ташлицькій (ГАЕС) запрацював третій гідроагрегат[4].

16 квітня 2022 року було зафіксовано акт ядерного тероризму з боку росії. Над майданчиком Південноукраїнської атомної електростанції критично низько

пролетіли три крилаті ракети. А 19 вересня 2022 року російська армія здійснила обстріл промислової зони (ПАЕС). Ракета впала за 300 метрів від огорожі. Ударною хвилею було пошкоджено будівлі (АЕС) та розбито понад 100 вікон [5]. Також відключився один з гідроагрегатів Олександрівської гідроелектростанції. Але завдяки точній та правильній роботі атомників, всі три енергоблоки залишились працювати у нормальному режимі.

Список використаних джерел

1. Південноукраїнська АЕС — Вікіпедія (wikipedia.org)
2. Олександрівська ГЕС — Вікіпедія (wikipedia.org)
3. Ташлицька ГАЕС — Вікіпедія (wikipedia.org) <http://yu.mk.ua/show/178>
4. <https://yuzhkanews.city/articles/305363/paes-i-yuzhnoukrainsk-istorichni-vihi-budivnictva-energokompleksu-ta-mista-energetikiv->
5. <http://www.atomprofspilka.info/public/29999192>

Abstract: *The historical milestones of the construction of the South Ukrainian Nuclear Power Plant in the chronological methodological aspect are considered in the thesis.*

Keywords: *construction and installation works, reservoir, nuclear power plant, power unit.*

**Науковий керівник
Березовська Т.В.**

*кандидат історичних наук,
доцент кафедри українознавства,*

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 94(477)УПА

УПА В БОРОТЬБІ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ: ГЕРОЇЗМ ТА ТРАГЕДІЯ

Талюта Ірина Олександрівна,

здобувачка вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *У тезах досліджено історію Української Повстанської Армії (УПА) у контексті її боротьби за незалежність України у ХХ ст., акцентуючи на героїзмі та трагедіях, пов'язаних з цією боротьбою. Розглянуто як відвагу, самопожертву та інноваційність бійців УПА, так і глибокі трагедії, які супроводжували їхню боротьбу, включно з втратами, репресіями, міжетнічними конфліктами та ідеологічними розколами.*

Ключові слова: *незалежність, героїзм, трагедія, УПА, боротьба.*

Українська Повстанська Армія (УПА) відіграла значну роль у боротьбі за незалежність України у ХХ ст., особливо під час та після Другої світової війни. Ця історія є одночасно розповіддю про героїзм і трагедію, відображаючи складність прагнень українського народу до свободи в умовах зовнішньої агресії та внутрішніх конфліктів.

Заснована у 1942 році як військове крило Організації Українських Націоналістів, УПА взяла на себе місію захисту українського населення від нацистської та радянської окупації, а також ведення партизанської війни за створення незалежної України. Героїзм її бійців виявлявся у непохитній вірі в ідеали свободи, високому моральному дусі та здатності до ефективної боротьби під надзвичайно складних обставин. Їхнє віддане служіння ідеї незалежності, готовність жертвувати власним життям заради майбутнього своєї країни викликає глибоку повагу та є прикладом незламного духу.

Проте, історія УПА не обмежується лише героїчними сторінками. Вона також відзначена глибокою трагедією: жорстокими втратами серед бійців та цивільного населення, міжетнічними конфліктами та репресіями, що продовжувалися з боку радянської влади навіть після закінчення війни. Ці події залишили глибокі рани на тілі українського народу, відлуння яких відчуваються досі. Внутрішні ідеологічні розбіжності та конфлікти, які іноді виливалися у міжетнічні зіткнення, додали складності в оцінці історичної спадщини УПА [1].

Героїзм Української Повстанської Армії у її боротьбі за незалежність України проявився через низку ключових аспектів, кожен з яких відображає глибоку відданість ідеалам свободи та самовизначення. Відвага, самопожертва, тактична інноваційність та непохитна віра у ідеал незалежності, що є фундаментом, на якому трималася боротьба УПА.

Бійці УПА проявляли надзвичайну відвагу, зіткнувшись з величезними викликами та ризиками. Їхня боротьба розгорталася в умовах, коли ворог був значно сильнішим як з огляду на озброєння, так і на чисельність. Незважаючи на це, повстанці не втрачали духу, продовжуючи свою непримиренну боротьбу за мрію про вільну Україну. Самопожертва стала невіддільною частиною їхньої боротьби, оскільки багато хто з них усвідомлював, що їхні дії можуть не принести швидкої перемоги, але послужать міцним фундаментом для майбутніх поколінь.

Тактична інноваційність була ще однією відмітною рисою УПА. Повстанці розробляли та застосовували нестандартні методи ведення війни, включаючи засідки, диверсії та мобільну оборону, ефективно використовуючи переваги місцевої місцевості. Ці тактики не тільки дозволяли їм завдавати значних втрат ворогу, але й підтримувати ініціативу та адаптивність у змінних умовах війни.

Основою героїзму УПА була глибока віра в право України на незалежність. Ця непохитна віра надихала повстанців продовжувати свою боротьбу, незважаючи на всі труднощі та випробування. Вони прагнули створити Україну, де майбутні покоління могли б жити вільно та гідно, власним прикладом показуючи, що свобода вартує будь-яких жертв.

Трагедія, яка супроводжувала боротьбу Української Повстанської Армії за незалежність України, є глибоко вбудованою у контекст історичних подій ХХ століття, відображаючи складність визвольних змагань та їх високу ціну. Втрати серед бійців УПА та цивільного населення, масові репресії з боку радянської влади, міжетнічні конфлікти, а також ідеологічні розколи в

українському національно-визвольному русі підкреслюють трагічні виміри цієї боротьби [2].

Людські втрати торкнулися не лише бійців, а й широкого кола цивільного населення, яке опинилося між вогнем двох ворогуючих сторін або стало жертвами цілеспрямованих репресій. Сім'ї учасників повстанського руху часто зазнавали переслідувань, включаючи арешти, депортації та фізичні репресії, що призвело до розривів у суспільстві та незагойних ран, які впливають на українську колективну пам'ять до сьогодні.

Післявоєнні репресії, ініційовані радянською владою, мали на меті знищити будь-який опір та викоринити ідею незалежності. Багато учасників УПА та їхніх прихильників були засуджені до ув'язнення, заслання або страти, що стало однією з найтрагічніших сторінок в історії боротьби за українську незалежність.

Міжетнічні конфлікти, зокрема з польським населенням на західноукраїнських територіях, відкрили ще одну болючу главу в історії УПА. Ці конфлікти привели до великих людських втрат з обох боків і поглибили етнічні напруження, наслідки яких ускладнювали процес примирення та взаєморозуміння на довгі роки.

Список використаних джерел:

1. Українська повстанська армія. Український інститут національної пам'яті. URL: <https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/viyskovym/ukrayinska-povstanska-armiya>.
2. Українська повстанська армія. Електронна бібліотека Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. URL: <http://lib.pnu.edu.ua/files/konferensions/758796%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%B0%D1%80%D0%BC%D1%96%D1%8F.pdf>.

***Abstract:** The thesis examines the history of the Ukrainian Insurgent Army (UPA) in the context of its struggle for the independence of Ukraine in the 20th century, emphasizing the heroism and tragedies associated with this struggle. Both the courage, self-sacrifice and innovation of the UPA fighters, as well as the deep tragedies that accompanied their struggle, including losses, repressions, inter-ethnic conflicts and ideological divisions, are considered.*

***Keywords:** independence, heroism, tragedy, UPA, struggle.*

Науковий керівник:

Побережець Г.С.

кандидат історичних наук, доцент

кафедри українознавства,

Миколаївський національний аграрний університет

СЕКЦІЯ «УКРАЇНА – АСОЦІЙОВАНИЙ ЧЛЕН ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ МОВНИХ ІНСТИТУЦІЙ»

УДК 811

МОЛОДІЖНИЙ СЛЕНГ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Петришина Дарья Анатоліївна

здобувачка вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: У даних дослідженнях зроблено спробу дослідити студентський сленг як один з видів молодіжного жаргону. Проаналізовано лексичні одиниці молодіжного сленгу, який використовують студенти з української та англійської мов.

Ключові слова: сленг, жаргонізм, усне мовлення

Кожна країна має свою колоритну, особливу, мову, яка допомагає людям самовиражатися і розуміти один одного. Але саме тоді, поряд з літературними мовами, існують різні діалекти, просторіччя і сленги, які існують у кожному регіоні та унікальними для кожного покоління. Їхнє існування одна з причин непорозумінь між дорослими та молодшим поколінням. Ця проблема актуальна в нашому сучасному світі [3].

Питання для дослідження проблеми:

1. Причини вживання сленгу.
2. Стимул використання молодіжного сленгу.
3. Відмінність студентського сленгу від сленгів інших типів.

Питання сленгу є предметом постійних наукових досліджень. Фонетика сленгу завжди привертала увагу українських (Т. Кондратюк, Л. Ставицька, С. Мартос, С. Пиркало та ін.) та англомовних (В. Хом'яков, Т. Беляєва) дослідників.

Вивченням різноманітних проявів і різноманітності сленгу займалися такі вчені, як Е. Патрідж, В. Вілюман, І. Гальперін, Г. Менкен, М. Маковський, В. Балабін, У. Потятинник та інші. До кінця першої половини ХХ ст. Спочатку увага була зосереджена на лексичних і стилістичних особливостях сленгу, але, починаючи з кінця ХVІІІ століття, деякі дослідники почали досліджувати соціальні аспекти сленгу ХХ століття, наголошуючи на важливому аспекті цього словникового складу: соціальності [1, с. 128].

У сатиричній комедії Миколи Куліша "Мина Мазайло" головний персонаж знайшов 33 синоніми до слова "говорити". Однак, у сучасному українському сленгу можна знайти ще більше таких синонімів [4, с. 3].

На думку вчених, жаргони виникають у результаті процесу переосмислення та скорочення літературних слів. Наприклад, замість "класний керівник" використовується слово "кера" або "класуха", замість "студентський

квиток" - "студебекер", замість "комп'ютер" - "комп", замість "мотоцикл" - "моцик", замість "нелегальне місце продажу спиртних напоїв" - "точка", замість "літак" - "кукурузник" [6, с. 113-115].

Вивчення студентського сленгу тісно пов'язане з сучасними молодіжними субкультурами. Основні характеристики цієї субкультури визначаються особливостями навчального закладу, дозвілля, поведінкою, смаками, модою та реаліями студентського життя та навчання.

Метою даного дослідження є вивчення специфіки молодіжного сленгу, який використовують студенти вищих навчальних закладів, для визначення його ролі у формуванні комунікативних спільнот та соціокультурної ідентичності нового покоління. Це дослідження спрямоване на аналіз лексичних компонентів, синтаксичних особливостей та функціонального використання молодіжного сленгу, включаючи аналіз його ролі в міжособистісній комунікації.

Студентський сленг – це складна мікросистема мовлення, яка відрізняється різноманітністю генетичного складу та виконує комунікативні функції. Він є складовою лексики молодіжного жаргону, де основну увагу приділяють навчанню, а також взаємопов'язаним питанням. Студентський жаргон справжня школа словотворення, де вислови мають жартівливий характер. Молодь використовує жаргонні вирази, щоб виглядати сучасно та адаптуватися до оточення. Загалом проживання сленгу відбувається підсвідомо, відповідно до співрозмовників, які також є студентами та належать до однієї вікової та навчальної груп [8].

Застосування молодіжного сленгу зазвичай виникає з таких причин:

- 1) незадоволення звичними виразами та словами;
- 2) зіткнення з новою ситуацією, в якій наявного словникового запасу є недостатньо;
- 3) прагнення справити гарне враження на оточення;
- 4) бажання справжнього автентичного спілкування;
- 5) бажання досягти якогось комічного ефекту;
- 6) прагнення використати яскравість і виразність сленгу для досягнення певних стилістичних ефектів [9].

Існує кілька причин, з яких діти та підлітки активно використовують сленг. По-перше, іноді вони просто не мають достатнього словникового запасу, щоб висловити свою думку. По-друге, вони прагнуть до різноманітності, оскільки постійно говорити правильно їм видається нудним. Молодь вважає сленг пустотливим, вульгарним, глузливым, "своєю" мовою. Крім того, жаргонна лексика привертає їх своєю оригінальністю, легкістю та розкутістю. Нарешті, вони також прагнуть до стислості - використовуючи одне слово, вони намагаються передати різноманітні значення [2].

У мовленні студентів часто зустрічаються сленгові фразеологічні вирази: говорити нісенітницю (гнати беса); легко скласти іспит (здати на шару); відмовити в чомусь (рубати хвости); відпочити (розслабити булки) [6, с. 113-115].

Особливий тип жаргонізмів має англійське походження. Їх поділяють на 3 підгрупи. Перша підгрупа включає слова, які звучать і означають як англійські, але передаються графічно українськими літерами: "кеш" - гроші, "френд" - друг, "смайл" - посмішка, "паті" - вечірка, "денс" - танець, "дарлінг" - близька людина.

Другу підгрупу становлять англійські слова, які в українському молодіжному сленгу мають інші значення, ніж в англійській мові. Наприклад, "сешн" означає свято або гулянку, а не "засідання" чи "сесію". "Саунд" використовується для позначення гучної музики, а не просто "звуку". Також, "цент" українському сленгу означає гривню, а не 1/100 долара.

Нарешті, до третьої підгрупи відносяться англійські слова, які отримали специфічні для слов'янських мов сленгові афікси: Нарешті, до третьої підгрупи належать англійські слова, які отримали специфічні для слов'янських мов сленгові афікси: "бестовий" - найкращий, "гьорли" - дівчата, "піпли" - люди, "аська" - програма для спілкування через Інтернет, «суперовий» - видатний, "сидюк" - CD-Rom і навіть "моня" – монітор [7, с. 194-195].

Тому, використання молодіжного сленгу в університетах має важливе значення для розвитку комунікаційних навичок студентів, але може також ускладнювати процес навчання та взаєморозуміння. Можливими напрямками подальших досліджень є адаптація навчальних програм до потреб сучасної молоді, розробка спеціальних курсів або тренінгів з метою покращення комунікативних навичок студентів у контексті молодіжного сленгу.

Список використаних джерел

1. Студентський науковий вісник. Випуск 14. Частина 1. Кременець : ВЦ КОГПА ім. Тараса Шевченка, 2018. – 143 с.
2. “Молодіжний сленг - невід’ємна частина сучасної мови молоді” URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/0007mt-c411.docx.html>
3. КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ ТА МОЛОДІЖНИЙ СЛЕНГ URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/stud_konferenzia/2015_2/87.pdf
4. Словник сучасного українського сленгу / [упоряд. Т. М. Кондратюк]. Харків: Фоліо, 2006. 350 с.
5. Гриценко Т. Б. Українська мова за професійним спрямуванням. Навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2010. 624 с.
6. Пономарів О.Д. Стилїстика сучасної української мови. Тернопіль, "Навчальна книга", 2000. 248 с.
7. Студентський сленг URL: <http://surl.li/rqbeo>
8. Лексичні особливості молодіжного сленгу URL: <https://www.kursak.com/leksychni-osoblyvosti-molodizhnoho-slenhu/>

Abstract: This article examines student slang as one of the types of youth slang. Examples of lexical items used by students are given on the basis of Ukrainian and English languages.

Key words: slang, jargon, oral speech

Науковий керівник

Кравченко Т.П.

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри українознавства,

Миколаївський національний аграрний університет

ДІАЛЕКТИ ПІВДНЯ УКРАЇНИ

Хлань Кристина Олексіївна

здобувачка вищої освіти спеціальності 212 Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза

Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: У даній статті досліджено поняття про діалекти та те, що діалекти є не тільки на заході України.

Ключові слова: діалект, південно-східне наріччя, говір, говірка

Діалектні особливості півдня України становлять цікавий предмет вивчення мовознавчої спільноти. Довгий час південні регіони були центром уваги дослідників, як через їхню велику кількість та різноманітність, так і через історичні та культурні зв'язки з іншими територіями.

Питання для дослідження проблеми:

1. Вплив історичних і культурних особливостей на формування діалектів півдня України.
2. Вплив літературної мови на діалекти.
3. Недостатня свідомість важливості збереження мовної спадщини з боку громадян.

Українська діалектна мова була об'єктом дослідження багатьох лінгвістів на початку ХХІ століття.

Наприклад, діалект Одещини повністю різний, до нього входять південні та східні говірки, а також північні та західні. Південно-східні належать до нашого степового говору, а північно-західні – вже до подільського. Південнобессарабський район дуже тісно пов'язаний з гагаузьким, болгарським та румунським говорами.

Багато зусиль свого часу було спрямовано на дослідження особливостей говірок Миколаївщини. А. Супрун, Л. Спанатій, В. Токар, М. Тимченко зробили словник, в якому описали говірки, які використовують люди цього регіону, та описали лексику, яка охоплює більшість сфер життя. Їхня праця має назву «Словник говірок Бузько-Інгульського ареалу», відомо, що в 1994 році до Інституту української мови НАН України було передано цей словник. Лексичний матеріал «Словника українських говірок Бузько-Інгульського межиріччя» охоплює всі сфери діяльності досить строкатого за складом населення регіону України. Адже на обстежуваній території є села, у яких проживають болгари, білоруси, гагаузи, греки, молдовани, німці, поляки, наприклад із нім. басина – «колодязь із цементу для води», «овечий сир» із молд. – це бринза тощо. Якщо коротко проаналізувати матеріал зі словника, то можна дійти висновку, що Миколаївщина славиться все-таки степовою говіркою, південно - східного наріччя.

У методичних рекомендаціях для студентів філологічного факультету М. Вербового «Українська діалектологія» йдеться про виникнення південно-східного наріччя. Зокрема, що південно-східне наріччя поділяють на слобожанський, середньонаддніпрянський та степовий говори. А також визначаються лексичні, морфологічні та фонетичні особливості говірок [5].

Метою наших досліджень було визначити лексичні, синтаксичні та фонетичні особливості діалектів півдня України з метою виявлення історичних, географічних та культурних факторів на формування мовних варіантів у регіоні. а також їхніх спільних рис та відмінностей.

Діалект – це різновид мови, що властива жителям певної території. Загалом діалекти поділяють на три наріччя: південно-східне, південно-західне та північне. Наріччя вже об'єднує говори, які мають схожі особливості. Південно-східне має три, південно-західне – дев'ять та північне теж три.

У нашому дослідженні розглянуто південно-східне наріччя, а саме степовий діалект. Характерним для цього діалекту є те, що людина вживає звуки [д], [з], [ж] замість [дж] і [дз]: буЖУ, хоДЮ, звоНЮ, лаЗЮ, їзДЮ. Також немає чергування при відмінюванні слів: в аптеКІ, у руКІ. Присутнє також скорочення дієслів: ходе, служе, робе [З].

Для прикладу ми взяли село Калинівка, в якому проживає авторка даної статті. Тому ми розповімо про говірки, що вживають люди, які тут проживають.

Отже, населення переважно говорить саме степовим діалектом. Характерним для нашого села є використання сполучника ДЕ замість КУДИ. Пам'ятаю, як з самого дитинства бабуся чи мама постійно виправляли мене і таким чином розвивали для мене південно-східне наріччя.

1. Слово “баклажка”, що означає п'ятилітрова пляшка, постійно використовується у моїй родині, а зараз для Миколаєва це як ніколи актуально, бо всі ходять по чисту воду.

2. “Басина” – штучний колядязь, для зберігання води, жителі нашого села постійно використовують це слово.

3. Напевно, що діалектизм “балакати” має найбільше синонімів, а у нас це ще й степова говірка.

4. Дуже часто я сама використовую слова “сидю, ходю, лазю”, можливо, багато людей думає, що це суржик, але вони помиляються, бо це саме особливість нашого регіону.

5. Коли я приходжу до когось додому, то завжди кажуть: “Закривай калітку” – тобто ворота.

6. Слово “швендяти” полюбляє використовувати моя мама, коли каже, що я йду кудись гуляти.

7. У нас в селі є річка, тому багато людей називають водорості “жабуринням”.

8. Найчастіше, коли запитують котра година чи ціну в магазині, то кажуть “скіки”

9. Коли в серпні люди на городах збирають гарбузи, то частіше за все вони скажуть “кабаки”

10. Слово “лапті” – взуття, дуже часто можна почути від дітей.

Отже, тут ми розглянули тільки певні діалекти, які можна почути від жителів цього села.

Розглянувши діалекти в селі Калинівка, можна зробити висновок, що цей регіон відображає в собі певні історичні та культурні особливості.

Отже, по діалектам можна зрозуміти з якого куточку України походить людина. Тому вивчення діалектів є дуже важливим етапом у збереженні мовної спадщини. В цілому діалект є особливістю мови про яку не треба забувати, а навпаки використовувати у своєму спілкуванні.

Список використаних джерел

1. Гриценко П. Ю. Редуктивна говірка. Українська мова. Енциклопедія. Київ, 2007. 567 с.
2. Делюсто М. С. Граматика говірки у світлі тексту. Київ, 2010. 235 с.
3. Спанатій Л.С. Супрун А.П. Тимченко М.Ф Токар В.П.. Словник українських говірок Бузько-Інгульського межиріччя. Миколаїв, 2016. 1240 с.
4. Бевзенко С.П. Українська діалектологія. Збірник вправ і завдань. Одеса : Вища шк., 1987. 127 с.
5. Вербовий М. Українська діалектологія : методичні рекомендації для студентів філологічного факультету. Кривий Ріг, 2018. 28 с.

***Abstract:** The article examines the concept of dialects and the fact that dialects exist not only in the west of Ukraine.*

***Key words:** dialect, south-eastern idiom, speech*

Науковий керівник

Кравченко Т.П.

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри українознавства,

Миколаївський національний аграрний університет

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ «СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ОБЛІКОВОГО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПРОЦЕСІВ І ЯВИЩ У ГЛОБАЛІЗАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ»	
МОНІТОРИНГ ЗАГРОЗ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ Битко Діана Костянтинівна, Красногорська Анна Віталіївна	4
ОСОБЛИВОСТІ РОЗПОДІЛУ ПРИБУТКУ ДОЧІРНЬОГО ПІДПРИЄМСТВА Бригадир Анна Володимирівна, Тушницька Софія Мар'янівна	6
СУЧАСНІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ АГРАРНОЇ СФЕРИ Вільховатська Анжеліка Іванівна	8
КОМПЛАЄНС-КОНТРОЛЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ Ден Юлія Олександрівна	10
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПОКАЗНИКІВ СТАТИСТИЧНОЇ ЗВІТНОСТІ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ Дерешева Вікторія Олександрівна	13
МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ Добровольська Поліна Андріївна	15
ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ Зерницька Крістіна Олександрівна	19
ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК ТА БОРОТЬБА З КОРУПЦІЄЮ: ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ ТА ВІДКРИТОСТІ Зубрик Анастасія Олександрівна	21
РОЛЬ КОНТРОЛЮ В УПРАВЛІННІ ВИТРАТАМИ В РОСЛИННИЦТВІ Іванов Сергій Вадимович	24
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ БАЛАНСУ (ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН) У ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ Карпук Ірина Миколаївна	28
ХАРАКТЕРИСТИКИ ОСКАРЖЕННЯ В ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЛЯХ Козак Анастасія Олександрівна	31
ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРОПІДПРИЄМСТВ Недбайло Ірина Іванівна	33
ОБЛІКОВІ ТЕНДЕНЦІЇ В ЦИФРОВІЗАЦІЇ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ Нестерчук Ірина Василівна	36
НОВАЦІЇ В ОБЛІКОВИХ ТЕХНОЛОГІЯХ РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ Панасик Тетяна Олександрівна	39

ОБЧИСЛЕННЯ СУМАРНОГО ОБСЯГУ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ДЛЯ ВИПЛАТИ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ Парубченко Владислав Сергійович	41
ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ Погорєлова Ольга Миколаївна	44
МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ Полоз Владислав Денисович	47
ІНВЕСТУВАННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ Рагуліна Анастасія Олександрівна	49
ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ НА ВІТЧИЗНЯНУ ПРАКТИКУ ОБЛІКУ Рагуліна Анастасія Олександрівна	51
РОЛЬ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ Росошинський Віталій Ігорович	54
ПЕРСПЕКТИВИ МОДЕРНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ Слободян Тетяна Анатоліївна	57
ЕЛЕКТРОННА КОМЕРЦІЯ: ПОНЯТТЯ, РІЗНОВИДИ, ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ Терянік Діана Олексіївна, Чебан Михайло Віталійович	60
ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ АУДИТУ ПРИ ПЕРЕВІРЦІ ВИПЛАТ ПРАЦІВНИКАМ У АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ Тітаренко Анастасія Вячеславівна, Атаманюк Анна Юріївна	63
РОЛЬ АУДИТУ В ПІДТРИМЦІ РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ Яблуновська Ганна Сергіївна	66
СЕКЦІЯ «ФІНАНСОВЕ ТА ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА»	
ДОСВІД СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ КРАЇН ЄВРОПИ У ПОРІВНЯННІ З УКРАЇНОЮ Берзлапіна Наталія Сергіївна	69
СТВОРЕННЯ УМОВ ДЛЯ ВІДПОЧИНКУ ТА КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ НАСЕЛЕННЯ В МЕЖАХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ПІСЛЯ ЗАКІНЧЕННЯ ВОЄННОГО СТАНУ Блага Ольга Святославівна	72
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ Бригадир Анна Володимирівна	75
ОСОБИСТА ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА: СУТНІСТЬ ТА ІНДИКАТОРИ ВПЛИВУ Белосєдов Максим Русланович	78

ОЦІНКА ВПЛИВУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА РОЗВИТОК ФІНТЕХ-СЕРВІСІВ УКРАЇНСЬКИХ БАНКІВ Белосєдов Максим Русланович	80
ІНТЕГРАЦІЯ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ У ФІНАНСОВІ ПРОДУКТИ БАНКІВ Белосєдов Максим Русланович	83
ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ Бурковська Алла Валентинівна, Чистякова Діана Денисівна	85
РОЗВИТОК ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ Вишневський Павло Петрович	88
ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ БАНКІВСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ В УКРАЇНІ Вишневський Павло Петрович	91
ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ Волкодаєва Світлана Андріївна	94
ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ ВАЛЮТНИХ ВІДНОСИН НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ Воробйова Софія Сергіївна	97
ВПЛИВ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК В СУЧАСНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ Гончар Єва Альбертівна	99
ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ Горька Людмила Анатоліївна	103
КРЕДИТНІ ТА ПАПЕРОВІ ГРОШІ: СПІЛЬНЕ ТА ВІДМІННЕ Грабовська Катерина Анатоліївна	105
ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ Гросу Андрій Іванович	107
ВПЛИВ КРЕДИТУ НА ЕКОНОМІЧНИЙ ЗРІСТ Єфімова Анастасія Миколаївна	110
РОЛЬ КРИПТОВАЛЮТ У ФІНАНСОВІЙ ІНКЛЮЗІЇ Задорожна Ольга Володимирівна	113
КРИПТОВАЛЮТА – НОВА ЕРА ІНВЕСТУВАННЯ Заяць Олександр Романович	117
ІТ-ГАЛУЗЬ ЯК ДРАЙВЕР ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ Зерницька Крістіна Олександрівна	121
ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА СУЧАСНІ МЕТОДИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ Іваненко Денис Павлович	124
СПІВРОБІТНИЦТВО З МІЖНАРОДНИМИ ФІНАНСОВИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ Калашников Іван Сергійович	126
ОБЛІК ТА КОНТРОЛЬ ПАЛИВА В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ Козак Анастасія Олександрівна	128

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ БАНКІВСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ Корольов Роман Дмитрович	131
СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ Красноноженко Віталія Олегівна	134
ЦИФРОВІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ВАЛЮТИ: ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ Красноноженко Віталія Олегівна, Нестерчук Тетяна Володимирівна	137
ПРИКЛАДИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ Левицька Анна Олегівна	140
УНІВЕРСИТЕТ ТРЕТЬОГО ВІКУ ЯК ВИД НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ Литвиненко Світлана Віталіївна	144
ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ Литвиненко Світлана Віталіївна	147
ПРОБЛЕМИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ТА НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ Максименко Віталіна Андріївна	151
ОПЕРАЦІЇ ІЗ КРИПТОВАЛЮТАМИ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ Морозова Анастасія Русланівна	154
ЕКОПРОГРАМИ УКРАЇНСЬКИХ КОМПАНІЙ: СПРИЯННЯ СОЦІАЛЬНІЙ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ Недбайло Ірина Іванівна	156
КЛЮЧОВІ ГРАВЦІ ФІНАНСОВОЇ ЕКОСИСТЕМИ Немодрук Олександра Миколаївна	159
ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРИПТОВАЛЮТ Нестерчук Тетяна Володимирівна	162
ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСУВАННЯ ОСВІТИ В УКРАЇНІ Орешко Ангеліна Федорівна	165
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ Пешкова Богдана Романівна	169
ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В АУДИТІ БАНКІВ Погорєлова Ольга Миколаївна	172
ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ФІНАНСОВОМУ СЕКТОРІ Погорєлова Ольга Миколаївна	175

РОЛЬ ФІНАНСОВОЇ ОСВІТИ У ЗМІЦНЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ГРОМАДЯН Рагуліна Анастасія Олександрівна	178
ІННОВАЦІЇ В ФІНАНСОВОМУ СЕКТОРІ: КРИПТОВАЛЮТА ТА ЦИФРОВІ ПЛАТЕЖІ ЯК МАЙБУТНЄ ГРОШЕЙ І КРЕДИТУ Рагуліна Анастасія Олександрівна	181
ОСНОВНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ВАЛЮТНІ КУРСИ Саркова Анастасія Миколаївна	184
ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА Семенюк Анастасія Ігорівна	187
НЕОБХІДНІСТЬ КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ БАНКІВСЬКИМИ УСТАНОВАМИ УКРАЇНИ Семенюк Анастасія Ігорівна	190
АКТУАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ Слободян Тетяна Анатоліївна	193
ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ АГРОБІЗНЕСУ В УКРАЇНІ Слободян Тетяна Анатоліївна	196
СТАН ДИДЖИТАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ Сіренко Олександра Леонідівна	199
ВІДКРИТТЯ ВЛАСНОЇ СПРАВИ Цуркан Олег Сергійович	201
РОЛЬ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ У КРЕДИТНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ Чижевська Людмила Сергіївна	203
ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ І ПРОГНОЗУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА Чижевська Людмила Сергіївна	206
КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ В АГРАДНОМУ СЕКТОРІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ Чистякова Діана Денисівна	208
РИЗИКИ ІНВЕСТУВАННЯ Шейко Яна Володимирівна	210
ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ: РИЗИКИ ТА СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ Яблуновська Ганна Сергіївна	213
ПОДАТКОВІ ПІЛЬГИ ТА СТИМУЛИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА Яблуновська Ганна Сергіївна	216
СЕКЦІЯ «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНИХ, ФІЛОСОФСЬКИХ ТА СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ НАУК»	
БІЗНЕС-ІДЕЇ ТА НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ГАЛУЗЯХ ЕКОНОМІКИ Бардовська Дар'я Сергіївна	219

МОЛОДЬ: КЛЮЧ ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ Безушко Олена Євгенівна	222
МОЛОДЬ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ Безушко Олена Євгенівна	224
ПОЗИТИВІЗМ О. КОНТА ТА ПОЧАТОК АКАДЕМІЧНОЇ ІСТОРІЇ СОЦІОЛОГІЇ Бодюл Анастасія Сергіївна	226
ЛОКАЛЬНИЙ РІВЕНЬ АГРОСФЕРИ ЯК СОЦІОПРИРОДНОЇ СИСТЕМИ Гулак Олександр Геннадійович	229
ТЕОРІЯ СОЦІАЛЬНИХ ЗМІН В СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНІЙ СОЦІОЛОГІЇ Т. ПАРСОНА Данилюк Максим Русланович	231
ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ Іваненко Владислав Олегович	234
ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ Іваненко Владислав Олегович	236
ЗМІНИ СТАВЛЕННЯ ДО ХЛІБУ У РІЗНІ ІСТОРИЧНІ ЕПОХИ Квасницька Крістіна Євгенівна	238
РОЛЬ МОЛОДІ У ВПРОВАДЖЕННІ ІННОВАЦІЙ В АГРОПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС Михнюк Олександра Олександрівна	241
ГЕНЕТИЧНО МОДИФІКОВАНІ ОРГАНІЗМИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СУСПІЛЬСТВО Міщуровський Владислав Віталійович	245
ЧИ МОЖЕ АГРОСФЕРА БУТИ ПРЕДМЕТОМ ФІЛОСОФСЬКОЇ ОСЯГНЕННЯ? Петришина Дар'я Анатоліївна	247
ДУАЛЬНА ФОРМА ЗДОБУТТЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ Піструй Антоніна Станіславівна	249
ОПИТУВАННЯ ЯК ОСНОВНИЙ МЕТОД ЗБОРУ СОЦІОЛОГІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ Савченко Софія Віталіївна	252
ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ Скроб Валентина Ігорівна	254
СЕКЦІЯ «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ: ЛЮДИ ТА ПОДІЇ»	
ДІЯЛЬНІСТЬ В. СКАРЖИНСЬКОГО В СЕЛІ ТРИКРАТИ Захарченко Вікторія Олегівна	259
УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ ЗА ЧАСІВ УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ (УПА) Кравченко Роман Андрійович	261

ІСТОРІЯ ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКОЇ АТОМНОЇ ЛЕКТРОСТАНЦІЇ Москаленко А.Д.	263
УПА В БОРОТЬБИ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ: ГЕРОЇЗМ ТА ТРАГЕДІЯ Талюта Ірина Олександрівна	265
СЕКЦІЯ «УКРАЇНА – АСОЦІЙОВАНИЙ ЧЛЕН ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ МОВНИХ ІНСТИТУЦІЙ»	
МОЛОДІЖНИЙ СЛЕНГ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ Петришина Дарья Анатоліївна	268
ДІАЛЕКТИ ПІВДНЯ УКРАЇНИ Хлань Кристина Олексіївна	271

Наукове електронне видання

**МАТЕРІАЛИ 36-ої СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-
ТЕОРЕТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«УЧАСТЬ МОЛОДІ У РОЗБУДОВІ АГРОПРОМИСЛОВОГО
КОМПЛЕКСУ КРАЇНИ»**

**20-22 березня 2024 року,
м. Миколаїв, Україна**

Технічний редактор: СТАМАТ Вікторія
Комп'ютерна верстка: СТАМАТ Вікторія

Відповідальність за надані матеріали несуть науково-педагогічні працівники та здобувачі вищої освіти. Усі учасники освітнього процесу попереджені про необхідність дотримання академічної доброчесності.

Миколаївський національний
аграрний університет, 2024